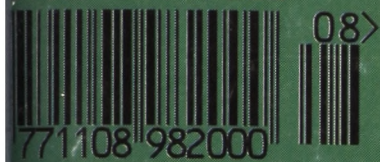

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 782
Παρασκευή
21 Φεβρουαρίου 2003
Τιμή: 4 Ευρώ

ISSN 1108-9822

08>

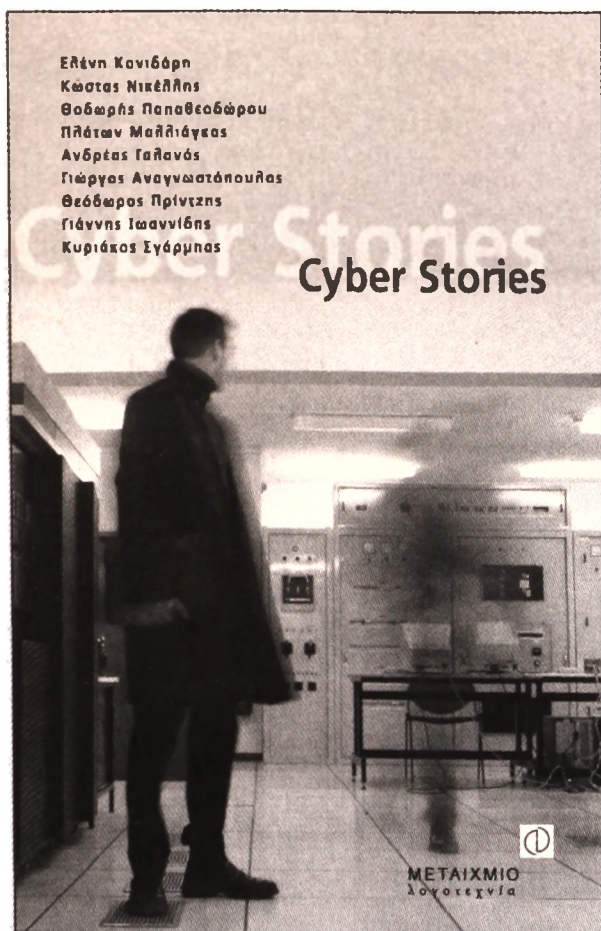
23 Φλεβάρη 1943 60 χρόνια ΕΠΟΝ

...νέοι αυτοί είμαστε εμείς.
...λουμε έναν δυτικό πολιτισμό
...να βρίσκεται μέσα στον υπόλοιπο
...μο και όχι εναντίον του...

...ρεύουμε τη χαμένη ειλικρίνεια
...πολιτικής
...ντια στην ίντριγκα της εξουσίας...

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ελένη Κονιδάρη
Κώστας Νικέλλης
Θοδωρής Παπαθεοδώρου
Πλάτων Μαηλιάγκας
Ανδρέας Γαλανός
Γιώργος Αναγνωστόπουλος
Θεόδωρος Πρίντζης
Γιάννης Ιωαννίδης
Κυριάκος Σγάρμπα

Cyber Stories

Cyber Stories

Ελένη Κονιδάρη
Κώστας Νικέλλης
Θοδωρής Παπαθεοδώρου
Πλάτων Μαηλιάγκας
Ανδρέας Γαλανός
Γιώργος Αναγνωστόπουλος
Θεόδωρος Πρίντζης
Γιάννης Ιωαννίδης
Κυριάκος Σγάρμπα

Εννιά συναρπαστικές ιστορίες
καθημερινής ψηφιακής τρέλας.

Τα διηγήματα που βραβεύτηκαν στο διαγωνισμό
Cyber Stories,
ο οποίος διοργανώθηκε μέσω της ιστοσελίδας
των εκδ. ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ (www.metaixmio.gr).

ΤΖΕΡΙ ΝΙΛΣΕΝ

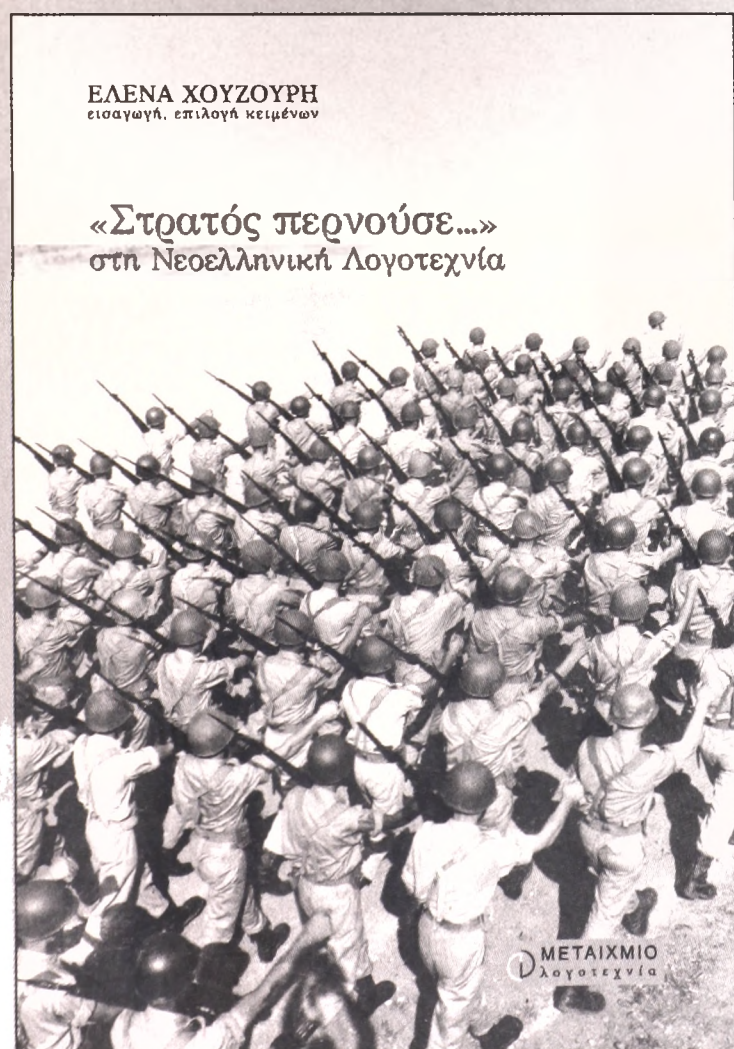
Παγιδευμένη στον πάγο

ΤΖΕΡΙ ΝΙΛΣΕΝ

Παγιδευμένη στον πάγο

Η συγκλονιστική ιστορία
της γιατρού Τζέρι Νίλσεν,
το προσωπικό της ταξίδι
προς την αυτογνωσία
μέσα από τον απίστευτο αγώνα
για την επιβίωση.

ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ
εισαγωγή, επιλογή κειμένων

«Στρατός περνούσε...»
στη Νεοελληνική Λογοτεχνία

ΕΛΕΝΑ ΧΟΥΖΟΥΡΗ εισαγωγή, επιλογή κειμένων

«Στρατός περνούσε...» στη Νεοελληνική Λογοτεχνία

Ο στρατός περνάει
στη Νεοελληνική Λογοτεχνία
από τον 19ο αιώνα έως σήμερα.
Ο στρατός σε όλες του τις στιγμές,
τις απάνθρωπες του πολέμου,
τις σκληρότατες του καψονιού
και της φυλακής αλλά και τις αξέχαστα
συντροφικές. Η Έλενα Χουζούρη ανθολογεί
τις λογοτεχνικές στρατιωτικές σελίδες
72 ελλήνων πεζογράφων και ποιητών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Νέοι καιροί ξημερώνουνε πάλι	4
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Οι δύο υπερδυνάμεις	5
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	6
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: 60 ΧΡΟΝΙΑ ΕΠΟΝ	
Επιμέλεια: Ιωάννα Παπαθανασίου – με τη συνδρομή της Ελευθερίας Παπουτσάκη	
• Ιωάννα Παπαθανασίου: 23 του Φλεβάρη 1943 – 60 χρόνια ΕΠΟΝ	13
• Οντέτ Βαρών: Η ΕΠΟΝ της Κατοχής: Η ιστορία μιας μοναδικής συνάντησης	14
• Ιωάννα Παπαθανασίου: Από το ΕΑΜΝ και την ΟΚΝΕ στην ΕΠΟΝ	19
• Το Ιδρυτικό της ΕΠΟΝ	20
• Ο δωδεκάλογος της ΕΠΟΝ	24
• Σπύρος Νοταράς: Η ΕΠΟΝ σφράγισε τη ζωή μας	26
• Φανή Μανωλκίδου-Βέττα: Τα ωραιότερά μας χρόνια	28
• Φώφη Λαζάρου: Μικρές ιστορίες των Επονιτών	31
• Νίκος Ζώλης: 5 Μάρτη 1943: Η ΕΠΟΝ διαδηλώνει στον Πειραιά	32
• – : Μαντούλα	33
• Τα κορίτσια στην Αντίσταση	34
• Κ. Λιναρδάτος: Η δημιουργία της ΕΠΟΝ Μακεδονίας (συνέντευξη στο <i>Αντί</i>)	36
• Θ. Λιακόπουλος: Α' Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ Πελοποννήσου	38
• Μήτσος Κηπουρός: Για μια ζωή ελεύθερη κι ωραία...	40
• Γιώργος Κλάδος: Η ΕΠΟΝ στην Κρήτη	41
• Μια ιστορία από τον Εβρό: Μάνα με τρεις Επονίτες	42
• Ανταρτοεπονίτες:	43
• Ηλίας Στάβερης: ΕΠΟΝ Εργατών	46
• Α' Πανελλαδικό Συνέδριο της ΕΠΟΝ	48
• Δημήτρης Δημητρόπουλος: Από τα Μαθήματα της ΕΠΟΝ	50
• Οδηγίες για το φτιάξιμο των γραφείων της ΕΠΟΝ στα χωριά μας	54
• Τάκης Μπενάς: Πλατεία Εξαρχείων	55
• Αποσπάσματα από τον επονίτικο τύπο	56
• Κ. Λιναρδάτος: Το τυπογραφείο ήταν σε μια σπηλιά	59
• Ευδοκία Ολυμπίτου: Οι εφημερίδες στους τοίχους των φυλακών και των κατασκηνώσεων	60
• Τα τραγούδια της ΕΠΟΝ	62
• Η ΕΠΟΝ στον Δεκέμβρη	64
• Ζωή Λιναρδάτου: Δήμαρχε, πεινάμε!	65
• Τα Αετόπουλα	66
• Δυο αετόπουλα στο Κάιρο: Ένα θεατρικό έργο της ΕΠΟΝ	69
• Ηλίας Στάβερης: Και ο έρωτας σε καραντίνα	72
• Μαρία Ν. Καρρά-Σταμιατιάδη: Παγγυμνασιακές εκδρομές	72
• Ελευθερία Παπουτσάκη: <i>Damnatio Memoriae</i>	74

Εξώφυλλο: Η φωτογραφία από τη διαδήλωση είναι της Σεμίρας Μανωλάκη. Η φωτογραφία του Αετόπουλου είναι από το φωτογραφικό αρχείο της Βασιλικής Παπαγιάννη (βλ. σελ. 67).

Περίοδος Β' • Έτος 30ο • Τεύχος 782

Παρασκευή 21 Φεβρουαρίου 2003

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 – 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κλπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 76 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 152 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΝΕΟΙ ΚΑΙΡΟΙ ΞΗΜΕΡΩΝΟΥΝΕ ΠΑΛΙ

Η ΑΝΘΡΩΠΟΠΛΗΜΜΥΡΑ που σάρωσε όλες τις πρωτεύουσες της Ευρώπης το περασμένο Σάββατο δεν ήταν μόνο μια υπέροχη δικαίωση της αντίστασης κατά του επικείμενου πολέμου στο Ιράκ. Κυρίως σηματοδοτούσε την αρχή μιας νέας συνθήκης. Εκατομμύρια διαδηλωτών που έπαιρναν για πρώτη φορά το βάπτισμα του πυρός – νέων κυρίως – ένωσαν τις φωνές τους με ένα πάνθεο πολιτικών οργανώσεων, για να βρεθούν όλοι μαζί εκεί όπου έμελλε να γεννηθεί μια νέα διεθνής συλλογικότητα κατά του εφιάλτη της αμερικανοκρατίας.

Η ΕΝΙΑΙΑ ΦΩΝΗ της Ευρώπης, που μάταια γυρεύουν οι κυβερνήσεις της να φιμώσουν μες στους σκοτεινούς διαδρόμους της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ, αντήχησε καθαρά σ' όλους τους δρόμους και τις πλατείες των μεγάλων πόλεων της: «Μπους και Μπλερ – αυτοί είναι οι τρομοκράτες». Το πανηγύρι της δημοκρατικής διεκδίκησης του μεταψυχροπολεμικού κόσμου ξεκίνησε πλέον για τα καλά και στο στόχαστρό του βρίσκονται όλες οι εξουσίες που για δεκατρία χρόνια τώρα περιπαίζουν τους λαούς τους. *Καιρός του σπείρειν και καιρός του θερίζειν...*

ΑΝ ΟΙ ΔΙΑΔΗΛΩΤΕΣ ήταν πέντε, οκτώ ή τριάντα εκατομμύρια, δεν έχει πλέον και τόση σημασία. Οι αστυνομικές αρχές πάντα θα υποβαθμίζουν τα νούμερα αυτά και οι διοργανωτές πάντα θα τα διογκώνουν. Το σίγουρο είναι ότι το μέγεθος των συγκεντρώσεων αυτών ξεπέρασε κατά πολύ ακόμη και τις θρυλικές διαδηλώσεις της δεκαετίας του '60 ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ καθώς και τις πορείες του Κινήματος Ειρήνης στις αρχές της δεκαετίας του '80.

ΕΚΕΙΝΟ όμως που έχει σημασία είναι η υπό διαμόρφωση ιστορική συνείδηση όλων των διαδηλωτών που γνώριζαν πολύ καλά ότι μετέχουν σ' ένα γεγονός χωρίς ανάλογο προηγούμενο: η βούλησή τους να παρέμβουν στο ιστορικό γίγνεσθαι, στις ειλημμένες αποφάσεις. Η δύναμη της ενότητας των πολιτών ήταν αυτή που έγειρε την πλάστιγγα εναντίον του πολέμου στη Γερμανία τον περασμένο Οκτώβρη και η ίδια αυτή δύναμη είναι που τώρα στηρίζει την αξιοπρεπή στάση της Γαλλίας με σύνθημα «Μην επιτίθεστε στο (Σ)Ιράκ».

ΤΟ ΠΑΝΘΕΟ των πολιτικών οργανώσεων που έδωσαν το παρόν σ' αυτές τις διαδηλώσεις, από αστικά κόμματα και κινήματα της αριστεράς μέχρι ισλαμικούς συλλόγους και χριστιανούς ειρηνιστές, μόνο με τα Αντιφασιστικά Μέτωπα της δεκαετίας του '30 μπορεί να συγκριθεί. Αυτές οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις δεν περιορίζονται πλέον στο χώρο της αριστεράς: τον υπερβαίνουν, αγκαλιάζοντας όλα τα ζωντανά στοιχεία ενός νέου οικουμενικού ανθρωπισμού.

ΜΑΖΙ ΤΟΥ, μια καινούργια γενιά πολιτικοποιημένων νέων αφήνει πλέον τη ζεστασιά του καναπέ, για ν' αμφισβητήσει ανοιχτά τη φαρσοκωμωδία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας με όλες τις διαπλοκές της, τα ΜΜΕ της και τον ακροδεξιό της μιλιταρισμό. Σαφή ιδεολογική ή κομματική συνείδηση μπορεί ακόμη να μην έχουν· όμως οι νέοι αυτοί αρχίζουν πλέον να μαθαίνουν να λένε «όχι» στη βαρβαρότητα που εκπέμπει ο δυτικός πολιτισμός με την υπεροχή των κεφαλαίων του, της κυρίαρχης, παγκοσμιοποιημένης αγοράς του, των τεχνολογιών του και των ανεξέλεγκτων εξοπλισμών του.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΥΤΟΙ είμαστε εμείς. Θέλουμε ένα δυτικό πολιτισμό που να βρίσκεται μέσα στον υπόλοιπο κόσμο κι όχι ενάντια σ' αυτόν. Μιλούμε τη γλώσσα της ζωής ενάντια στην προπαγάνδα του θανάτου. Γυρεύουμε τη χαμένη ειλικρίνεια της πολιτικής ενάντια στην ίντριγκα της εξουσίας, της με κάθε μέσο και τρόπο επιβολής.

ΓΙ' ΑΥΤΟ, ας συλλαβίσουμε ξανά όλο το αλφαβητάρι των αξιών μιας νέας διεθνιστικής συλλογικότητας ενάντια στον ατομικισμό της κάλπικης παγκοσμιοποίησης.

Οι δύο υπερδυνάμεις

ΟΙ ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΕΣ διαδηλώσεις του Σαββάτου 15 Φεβρουαρίου (σε 60 χώρες, σε 400 πόλεις, από την παγωμένη Αρκτική ως τη Γη του Πυρός) κατατάραξαν τον Μπους και τους πολεμοποιούς του. Ήταν, πραγματικά, το κάτι άλλο. Σε σημείο ώστε ο Patrick E. Tyler, γράφοντας στους *Νιου Γιορκ Τάιμς*, να υποστηρίξει ότι «ίσως να υπάρχουν ακόμα δύο υπερδυνάμεις στον πλανήτη: Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η παγκόσμια κοινή γνώμη». Την ίδια μέρα, *Η Αυγή* έδινε την απήχηση των αντιπολεμικών διαδηλώσεων, με έναν ωραίο, ολοσέλιδο (περιγραφικό) τίτλο: «Πλανητάρχης χωρίς... πλανήτη!»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, η πλημμυρίδα των αντιπολεμικών διαδηλώσεων ήταν φυσικό να επηρεάσει την έκβαση των εργασιών της άτυπης Συνόδου Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ύστερα από πρόσκληση της ελληνικής προεδρίας. Ο επηρεασμός βρήκε έκφραση στον «συγκερασμό απόψεων για το Ιρακινό», που κατέληξε σε κοινές θέσεις: Η σύνοδος εναποθέτει την ευθύνη, για τους περαιτέρω χειρισμούς, στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ (που είναι και «το κέντρο της διεθνούς τάξης»), αφήνει μετέωρο τον χρόνο που θα χρειασθεί για την ολοκλήρωση του έργου των επιθεωρητών, υποστηρίζει την ειρηνική επίλυση του Ιρακινού, αλλά και δεν αποκλείει την προσφυγή στον πόλεμο, εάν και εφ' όσον ο Σαντάμ, κ.λπ.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι ο προεδρεύων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (διάβαζε ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης) εισέπραξε πολλά «εύγε» (ή «bravos»...) από ευρωπαίους ηγέτες –κανονάρχοντος του γάλλου πρόεδρου Ζακ Σιράκ– για την πρωτοβουλία που πήρε να συγκαλέσει τη σύνοδο αυτή, αλλά και για το ότι, στις παρεμβάσεις του, επέμενε ότι: α) «ο πόλεμος δεν είναι αναπόφευκτος», β) τα περιθώρια χρόνου των επιθεωρητών μπορούν να ρυθμισθούν από το Συμβούλιο Ασφαλείας, και γ) δεν υπάρχουν δύο Ευρώπες, η «παλαιά» και η «καινούργια» (η καλή, η φιλοαμερικανική), αλλά μία Ευρώπη – «η Ευρώπη μας»!

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ εισέπραξε τα αμφίσχημα «εύγε» και κάποιων στελεχών του ΠΑΣΟΚ, που –ευκαιρίας δοθείσης–

επανήλθαν στη γνωστή σχολή σκέψης ότι ο κ. Κ. Σημίτης συγκεντρώνει όλα τα απαραίτητα προσόντα, για να διεκδικήσει θέση στο «ευρωπαϊκό πάνθεον», άρα δεν είναι επάναγκες να ηγηθεί των προσεχών εκλογών, με την ιδιότητα του πρωθυπουργού και του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ... Κατά τα άλλα, αξίζει να επισημανθεί ότι η Ν.Δ. (κατά δήλωση του εκπροσώπου της Θ. Ρουσόπουλου) χαρακτηρίζει «θετική» την κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, υπό την αίρεση

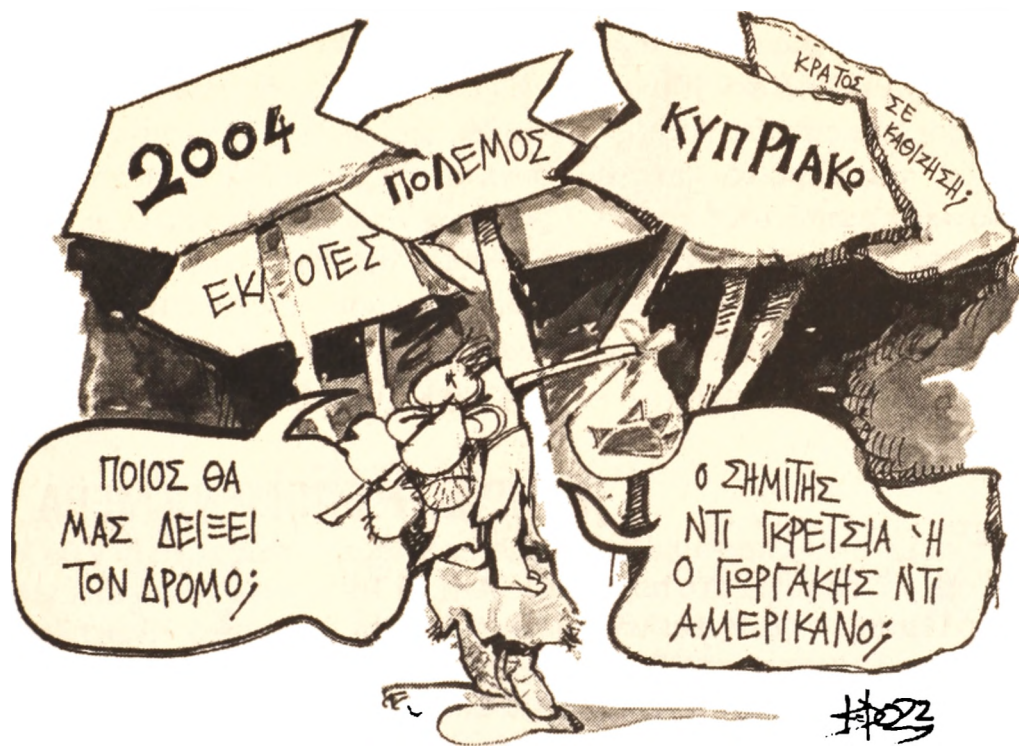
ότι ο συμβιβασμός που επιτεύχθηκε αποτελεί και «ουσιαστική σύγκλιση θέσεων». Από την πλευρά του, ο Συνασπισμός εκτιμά ότι η απόφαση των «15» βρίσκεται «πίσω από τις διαθέσεις των εκατομμυρίων Ευρωπαίων που διαδήλωσαν το περασμένο Σάββατο» και ότι «δεν κλείνει οριστικά τον δρόμο στις δυνάμεις του πολέμου, τις οποίες ναι μεν δεν ενθαρρύνει, αλλά, ταυτόχρονα, δεν τις αποτρέπει.»

ΩΣΤΟΣΟ, και παρ' όλα όσα έγραψε ο αμερικανι-

κός και ευρωπαϊκός Τύπος για την «δεύτερη υπερδύναμη» (την παγκόσμια κοινή γνώμη), ο Τζορτζ Μπους φέρεται αμετακίνητος. «Ο κίνδυνος απραξίας», λέγει, αναφερόμενος στην παράταση του έργου των επιθεωρητών, «είναι χειρότερος από τον πόλεμο!» Και, φυσικά, πνέει μένεα κατά του προέδρου της Γαλλίας Ζακ Σιράκ, για τις ανστηρές συστάσεις που απηύθυνε προς τις υπό ένταξη χώρες του άλλοτε «υπαρκτού» (Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, κ.λπ.), που χαρακτηρίζονται, από την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, ως «αμερικανική φράξια στους κόλπους της Ευρώπης».

ΣΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ που επισκοπούμε συνέβησαν και άλλα τινά, τα οποία, λόγω επετείου ΕΠΟΝ, παραλείπονται... Πάντως, το Κυπριακό, με τον Τάσο Παπαδόπουλο, τώρα, στο αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας, εισέρχεται, σαφώς, σε μια νέα, κρίσιμη φάση, από την οποία πολλά θα κριθούν. Όσο για τον ίδιο τον Τ. Παπαδόπουλο, ισχύει και γι' αυτόν –όπως και για κάθε άλλον δημόσιο λειτουργό– το *Αρχή άνδρα δείκνυσι*.

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η προγραμματισμένη από καιρό δημοσίευση για το παρόν τεύχος, του αφιερώματος για τα εξήντα χρόνια της ΕΠΟΝ, συνέπεσε με ένα «βομβαρδισμό» σημαντικών γεγονότων, το τελευταίο δεκαπενθήμερο. Λίγες οι διαθέσιμες σελίδες, πολλά τα γεγονότα της επικαιρότητας... Μέσα από τις «Αντιθέσεις» προσπαθήσαμε να τα καλύψουμε με σχόλια και να... συμβιβάσουμε το παρελθόν και την ιστορία, με το άμεσο παρόν και την επικαιρότητα.

Αντί

Το μήνυμα, πολύ οργισμένο, έφτασε με φαξ κυριολεκτικά επί του πιεστηρίου: «Το πιο ωραίο από την επίσκεψη του... Ευτυχόπολη (απλογερμανιστί Glücksburg) το άκουσα σήμερα από μια μαρκουτσοφόρα (αγγλιστί reporter) που ανέφερε μεταξύ άλλων: «Για ΠΡΩΤΗ φορά η Αλεξία μιλάει σε ελληνικό κανάλι για την ΔΕΥΤΕΡΗ εγκυμοσύνη της.» Όλες της σχολής... Τράγκα είναι, ρε γαμώτο;

Ναπολέων

Χρειάζεται να είναι κανείς υπερβολικά αισιόδοξος για να παραδεχτεί ότι το περασμένο Σάββατο ήταν μια διαφορετική μέρα για την Ελλάδα, αλλά και για τον υπόλοιπο κόσμο;

Το θέαμα στην Αθήνα ήταν διαφορετικό. Λες κι οι άνθρωποι, οι ξεχασμένοι στις άπειρες γωνιές της πόλης, υπάκουαν σε κάποιο αόρατο νεύμα και έβγαιναν στους δρόμους, επανακτώντας το δικαίωμα να αποκαλούνται πολίτες.

Ήταν εκεί επώνυμοι και ανώνυμοι φίλοι της ειρήνης, άνθρωποι που στην πλειοψηφία τους έδειχναν ότι τελικά δεν χάθηκε εντελώς η ευαισθησία. Άνθρωποι που για μερικές ημέρες άφησαν τον εαυτό τους να ξεφύγει από τη στενή επιτήρηση που επιτάσσει η στενόκαρδη ηθική της «δημοκρατίας του κοινωνικού ευπρεπισμού».

Σχετικά με την Κύπρο νομίζω ότι σας τα είπαμε με αρκετή επιτυχία στο περασμένο Αντί. Ο Τάσος Παπαδόπουλος εξελέγη πανηγυρικά απ' τον πρώτο γύρο, όπως προβλέψαμε - με την ελληνική κυβέρνηση να αιφνιδιάζεται(;) για μια ακόμη φορά, σκεπτόμενη ότι πλειοδότησε σε λάθος άλογο (αν και στην Κύπρο άλλο παρεμφερές τετράποδο κατέχει τα πρωτεία). Είναι επίσης αληθινό ότι παραμονές εκλογών ο νυν πρόεδρος μάζεψε πολύ τις θέσεις του και μείωσε το αδιάλλακτο προφίλ του με τρόπο ώστε να πείσει τόσο τους «συντηρητικούς» όσο και τους «προοδευτικούς» ψηφοφόρους τους. (Στις πονηρές μέρες μας τα εισαγωγικά είναι απαραίτητα όταν αναφερόμαστε σε τέτοιες έννοιες.) Πάντως το ότι την επαύριο των εκλογών οι τουρκικές εφημερίδες θριαμβολογούσαν

Ενας υπουργός, ο κ. Σκανδαλίδης, προλογίζει έναν ζωγράφο, το Φασιανό, σ' ένα Μουσείο (στο Μπενάκη). Άραγε πρέπει να είμαστε ευτυχείς ή δυστυχείς από μια τέτοια εξέλιξη; Έχουμε άραγε φτάσει σ' ένα τέτοιο επίπεδο πολιτισμού, ώστε η τέχνη να ενα-

ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Φωτό: Σεμίρα Μανωλάκη

Σημασία όμως είχε ότι συναντηθήκαμε με τις ξεχασμένες συγκινήσεις και νιώσαμε τη χαρά για την παρουσία του άλλου. Νιώσαμε ότι, μέσα στα όρια του μικροαστισμού, μας απέμειναν ενεργά και κάποια ψήγματα ανάτασης. Όμως, η ιδιωτική τη-

λοψία δεν παιδεύτηκε με αυτά ζητήματα, δεν ασχολήθηκε με την εξαγωγή συμπερασμάτων. Οι χωματερές των εγκεφάλων γεμίζουν από άχρηστα υλικά από μπάζα και άλλα συναφή.

Οι πολίτες περπάτησαν στους δρόμους που σε κανονικές συνθήκες η κίνηση δεν θα τους επέτρεπε. Για να θυμηθούμε τον Αρ. Προβελέγγιο, η Αθήνα δομήθηκε με τέτοιο τρόπο μεταπολεμικά, για να μη μπορούν οι πολίτες να διαδηλώνουν σε φαρδιές και με προοπτική λεωφόρους.

Λοιπόν, δεν είναι αυτό ένας λόγος για να πάρουμε «εκδίκηση», με το να πορευτούμε όλο μαζί, αναζητώντας επιτέλους διέξοδο στην πολεοδομική και κοινωνική μας ασφυξία;

Εφ' όσον βρίσκουμε ακόμα λόγους για να βγαίνουμε στους δρόμους, τότε υπάρχουν ελπίδες... **Σ. Λέτσιος**

ΚΥΠΡΟΣ, Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

πως τάχα δεν θα λυθεί το Κυπριακό, αποτελεί δι-
σοίωνα σημάδι για το μέλλον. Εκτός κι αν το Κυπριακό είναι ήδη λυμένο από την προηγούμενη ηγεσία και ο κ. Τάσος Παπαδόπουλος απομένει να θέσει μόνο τη δική του υπογραφή. Με την αποχώρηση τέλος του Γλαύκου Κληρίδη κλίνει ένας κύκλος πολιτικών πεπραγμένων και πρωτοβουλιών που ανάγεται τόσο παλιά όσο η παρουσία και δράση του αρχιεπισκόπου Μακάριου. Κατά τα άλλα καλή επιτυχία στο έργο του νέου προέδρου και πολλή, μα πολλή σύνεση απ' όλους και για το άμισο και για το απώτερο μέλλον. Οι προοπτικές σήμερα στην Κύπρο είναι, παρά τις Κασσάνδρες, πραγματικά αισιόδοξες. Κι αυτό αρέσκει μου πολύ!

Μ.

ΑΜΗΧΑΝΗ ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ

γκαλίζεται χωρίς παρενέργειες την εξουσία, ή απλώς η τέχνη απεκδύεται σταδιακά τον πιο σοβαρό της ρόλο, που έγκειται στην διαρκή όχληση της εξουσίας; Επειδή όμως το ΠΑΣΟΚ χρησιμοποίησε και χρησιμοποιεί τον πολιτισμό ως απίστευτο άλλοθι της δικής του

ανικανότητας και ως εύκολη και ανέξοδη προπαγάνδα, δικαιούμαστε να νιώθουμε αμύχανα όταν υπουργοί μιλάνε για καλλιτέχνες. Η εκκωφαντική σημειολογία των προσώπων των συμβαλλομένων δεν πε-
θει.

Στ.Ι

ΠΟΛΕΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Καθώς η Γαλλία αναμένεται να ασκήσει βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας για τη νομιμοποίηση της «χρήσης βίας» κατά του Ιράκ, τα πάντα δείχνουν ότι και ο πόλεμος αυτός θα γίνει τελικά εις βάρος του ΟΗΕ. Σε πείσμα του πορίσματος των επιθεωρητών της UNMOVIC και της ΙΑΕΑ

που μιλούν για επίτευξη προόδου, οι ΗΠΑ τώρα ζητούν μια αδικαιολόγητα εσπευσμένη ολοκλήρωση των επιθεωρήσεων διότι τον πόλεμο αυτόν είναι αποφασισμένες να τον κάνουν. Η αιτία του δεν είναι τα πετρέλαια: αυτά, μέσα από μία συμφωνία, θα μπορούσαν να είχαν ήδη ελεγχθεί μ' όλες τις ευλογίες του Σαντάμ. Οι ΗΠΑ έχουν ηττηθεί από τη διεθνή τρομοκρατία κι ο πόλεμος κατά του Ιράκ είναι μια πράξη αντεκδίκησης από

ένα μιλιταριστικό καθεστώς που, μέσα στη σύγχυση της ήττας του, υπονομεύει καθημερινά την ίδια την παγκόσμια τάξη που είχε κάποτε επιβάλει.

Παραπαίοντας ανάμεσα σε μια εξωθεσμική επίθεση κατά του Ιράκ και στη διεκδίκηση ενός μανδύα νομιμότητας, ο πρόεδρος Μπους ακολούθησε τελικά τη σύσταση της επιστολής των «οκτώ» και τάχθηκε στις 6 Φεβρουαρίου υπέρ της «στήριξης ενός νέου ψηφίσματος από το Συμβούλιο Ασφαλείας». Ήδη όμως ο Τόνι Μπλερ, που ενορχήστρωσε την επιστολή των «οκτώ», σε συνέντευξή του στο BBC2 στις 12 Φεβρουαρίου δήλωσε ότι δεν πρόκειται να αποδεχτεί ένα

βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας αν αυτό πηγάζει από «αδικαιολόγητες αντιρρήσεις». Αλλά κι ο Κόλιν Πάουελ σε συνέντευξή του στο CNN στις 14 Φεβρουαρίου τόνισε πως «ο πρόεδρος έχει αποσαφηνίσει εξ αρχής ότι ελλείψει δεύτερου ψηφίσματος... οι ΗΠΑ είναι πρόθυμες να ηγηθούν ενός συνασπισμού εθνών... για τον

του Χρ. Παπανικολάου

αφοπλισμό του Ιράκ». Η ειρωνεία βεβαίως είναι πως η δεδηλωμένη αυτή απειθαρχία στις αποφάσεις του ΟΗΕ δικαιολογείται από τις ΗΠΑ και τη Βρετανία ως αποβλέπουσα στην «προάσπιση του κύρους του οργανισμού»!

Εκτός όμως από τον εμπαιγμό του Συμβουλίου Ασφαλείας, οι ΗΠΑ έχουν παράλληλα επιδοθεί σε μια συστηματική εκστρατεία υπονόμευσης του έργου των επιθεωρητών. Έτσι, όταν ο Χανς Μπλιξ δήλωσε στην κατάθεσή του στο Συμβούλιο Ασφαλείας στις 14 Φεβρουαρίου ότι «τα αποτελέσματα ως τώρα υπήρξαν συνεπή προς τις ιρακινές διακηρύξεις», ο Κόλιν Πάουελ αντέ-

τεινε –συγχαίροντάς τον– ότι «κανείς στο Συμβούλιο αυτό δεν μπορεί να πει ότι ήταν μια πλήρης, ολοκληρωμένη ή ακριβής διακήρυξη». Κι όταν ο επικεφαλής των επιθεωρητών πρόσθεσε ότι «ως τώρα η UNMOVIC δεν βρήκε κανένα απ' αυτά τα όπλα [μαζικής καταστροφής]», ο αμερικανός υπουργός, αφού τον ευχαρίστησε, είπε: «Αρκετά! Δεν μπορούμε να ανεχθούμε άλλο τη συνεχιζόμενη κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής από το Ιράκ»!

Βεβαίως ο Κόλιν Πάουελ κατόπιν καλωσόρισε τις αποφάσεις του Ιράκ να επιτρέψει την πτήση των ανιχνευτικών U2 και να προσλάβει ειδικούς από τη Ν. Αφρική για τη διενκόλυνση του έργου των επιθεωρητών. Όμως αμέσως μετά εξήγησε στο Συμβούλιο Ασφαλείας

ότι για τις ΗΠΑ ο χρόνος για τη συμμόρφωση του Ιράκ προς το ψήφισμα 1441 της 8ης Νοεμβρίου έχει δυστυχώς τελειώσει: «Δεν πρόκειται να επιτρέψουμε η διαδικασία αυτή να διαιωνίζεται επ' άπειρον, όπως επιδιώκει το Ιράκ τώρα... Η βία πρέπει πάντα να είναι η έσχατη λύση... Το Συμβούλιο Ασφαλείας πρέπει να προχωρήσει», είπε στον ΟΗΕ.

Εξ αρχής ήταν τελείως αδιάφορο για τις ΗΠΑ αν το Ιράκ διαθέτει ή όχι όπλα μαζικής καταστροφής, ή αν οι διασυνδέσεις του με τη διεθνή τρομοκρατία είναι πραγματικές ή επινοημένες.

Αλέξανδρος Καζαμίας

ΚΑΝΤΡΙΛΙΕΣ ΗΠΑ-Ε.Ε.

Το θρίλερ του «πολέμου» κατά του Ιράκ –στην ουσία θα πρόκειται για μια απροκάλυπτη επέμβαση– συνεχίζεται, αυξάνοντας όλο και περισσότερο το «σασπένς», καθώς, παράλληλα με τις συνεχιζόμενες πιέσεις του διδύμου Μπους-Μπλερ προς τη διεθνή κοινότητα, κλιμακώνονται και οι αντιδράσεις ορισμένων χωρών που επιδιώκουν, έστω και στο παρά πέντε, να αποτρέψουν μια τέτοια προοπτική.

Στο πλαίσιο αυτό είχαμε και τα πρωτοφανή αντιπολεμικά συλλαλητήρια που οργανώθηκαν σε όλο τον κόσμο και σε μεγάλο βαθμό επηρέασαν την «θετική» κατάληξη της συνόδου κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Βρυξέλλες, όχι όμως και το «παιχνίδι» που παίχτηκε στο ΝΑΤΟ, όπου όλοι –με απύσχα τη Γαλλία– συμφώνησαν να υποστηρίξουν την Τουρκία σε... ενδεχόμενη ιρακινή επίθεση.

Έτσι κι αλλιώς όμως ο Τζορτζ Μπους θα πραγματοποιήσει την επίθεση στο Ιράκ, έχοντας πετύχει στο μεταξύ α) να βραχυκυκλώσει την Ευρώπη –που αποτελούσε έναν επίσης σημαντικό στόχο του– αλλά και άλλες χώρες, όπως κυρίως τη Ρωσία και την Κίνα, και β) να εξασφαλίσει την ανοχή, αν όχι και την συμμετοχή, των Ευρωπαίων στην πλήρη εφαρμογή του δόγματος των προληπτικών χτυπημάτων. Οι νέοι στόχοι περιμένουν ήδη τη σειρά τους, με τελικό σκοπό την επιβολή της απόλυτης κυριαρχίας των ΗΠΑ στην διεθνή σκηνή.

Τ.Κ.Δ.

ΔΕΝ ΜΠΑΙΝΕΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΚΡΑΣΙ ΣΕ ΠΑΛΙΟΥΣ ΑΣΚΟΥΣ

Ολοι συμφωνούν σε μία εκτίμηση: Η επόμενη κυβέρνηση δεν θα είναι του ΠΑΣΟΚ. Η μεθεπόμενη όμως; Έχοντας αυτό το ερώτημα κατά νου και ενθυμούμενοι τις πάλαι ποτέ «λοιπές δημοκρατικές και προοδευτικές δυνάμεις» και τη... χρήση τους, προσέξαμε κάποια πράγματα στη συγκέντρωση και πορεία για την ειρήνη της προηγούμενης εβδομάδας:

Είδαμε τον Στέφανο Ληναίο να διαβάζει το ψήφισμα της συγκέντρωσης. Είδαμε και ακούσαμε τον Χρήστο Νικολόπουλο, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, να παίζει το ζεϊμπέκικο της Ευδοκίας, και είδαμε και τον Κώστα Λαλιώτη να κατεβαίνει στην πορεία. Είχε προηγηθεί ο κύριος Ρέππας, λίγες μέρες πριν στο Ναύπλιο, που δήλωνε στα ΜΜΕ ότι θα μπορούσε να είναι ένας από τους εκεί διαδηλωτές.

Και μας έζωσαν τα φίδια – που θα έλεγε και ο κυρίαρχος λαός. Όταν πρωτοκλασάτοι μιας εικοσαετούς εξουσίας στέλνουν στο καθαριστήριο μιας πορείας με μεγάλη λαϊκή απήχηση και συμμετοχή τα ζιβάγκο τους, κάτι δεν πάει καλά.

Μετά την πρόσφατη αναθεώρηση του Συντάγματος, γνωρίζουμε ότι με τον δικομματισμό δεν θα «καθαρίσουμε» ούτε μέσα στην επόμενη δεκαετία. Γνωρίζουμε ακόμα ότι οι πολίτες του καναπέ, κάτω από το βάρος όλων όσων συμβαί-

του Γεωργίου Παπαδημητρίου

νουν και σε παγκόσμιο και σε εθνικό επίπεδο, άρχισαν να ξανακατεβαίνουν στο πεζοδρόμιο, να διαδηλώνουν πάλι, και μάλιστα μαζικά.

Οι πολίτες που συγκεντρώθηκαν στο Σύνταγμα το προηγούμενο Σάββατο βρέθηκαν αντιμέτωποι με το μηχανισμό ενός κόμματος που αναζητεί το επικοινωνιακό άλλοθι του «σοσιαλιστικού» εαυτού του για να επιβιώσει μετεκλογικά, καθώς και με δύο κατηγορίες στελεχών της Αριστεράς:

Η μια κατηγορία είναι τα ιστορικά της στελέχη που με ανακούφιση βλέπουν τους πολίτες να ενεργοποιούνται πάλι. Η άλλη είναι οι εκπρόσωποι μιας ηττοπαθούς αριστεράς που αμήχανη δεν

μπορεί να παρακολουθήσει την εξέλιξη της κοινωνίας, ενώ ακόμα κουβαλάει σοκ της πτώσης του τείχους.

Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορεί να ερμηνεύσει κανείς τη συνύπαρξη της Μίκης Θεοδωράκη και του Μανώλη Γλέζου, από τη μια, και τα ζεϊμπέκικα της Ευδοκίας –παντελώς απολιτικά γι μια καθόλα πολιτική συγκέντρωση ειρήνης και μάλιστα με διεθνή χαρακτηρισμό– και τον... Κεμάλ που του λέει. Αλλάχ ότι ο κόσμος δεν αλλάζει, απ την άλλη... Μια κάποια ισορροπία επήλθε με τον Λάκη Χαλκιά.

Ευτυχώς όμως η κατάσταση σώθηκε με το... χαστούκι των «Μάτζικ Ν Σπελ» –οι μόνοι νέοι των εκδηλώσεων που μιλώντας για την «εξαγώμενη μιλακία της Δύσης στην οποία πρέπει να απαντήσουμε με την επιμονή για ζωή ευχήθηκαν «καληνύχτα και sweet dreams» στην Αμερική, ζωντανεύοντας έτσι τη συγκέντρωση.

Σε παλιούς ασκούς δεν χωράει και καινούργιο κρασί. Η επίσημη ηγεσία της Αριστεράς (αριστεράς και όχι του κέντρου) Αρστεράς το έχει αυτό υπόψιν της και ως διαφυλάξει το καινούργιο κοινωνικό κίνημα που αρχίζει να δημιουργείται. Διότι, όπου ένα κεντροαριστερό σενάριο καταρρέει, «κάποιος» περιμένει στην γωνία να «αξιοποιήσει» ένα φόρο...

ΟΦΙ

ΤΑ ΠΕΝΤΑΔΥΜΑ ΠΑΝΕ ΠΟΡΕΙΑ

Είπαμε, το συλλαλητήριο συλλαλητήριο αλλά και το στιλ. Έτσι πλάι στις παλιές караβάνες της Αριστεράς και την αποκαλυπτική όσο και ακαλούπωτη νεολαία της Γένεσας εμφανίστηκαν μετά από πάρα πολλά χρόνια στο πεζοδρόμιο και διάφοροι αστείοι, αστοί, μεγαλοαστοί και λοιπές δυνάμεις. Θα μου πείτε, είναι δικαίωμα του καθενός να συμμετέχει σε μια τέτοια παλλαϊκή πορεία με ένα τόσο ιερό σκοπό, και θα συμφωνήσω. Αλλά νά... όπως και να το κάνουμε συλλαλητήριο με πέντε φουσκωτούς από κοντά –ναι, μα το θεό, το είδαμε κι αυτό– είναι κομμάτι παράξενο. Κι όμως, έτσι εμφανίστηκε ο κ. Λυκουρέζος! Με πέντε κοντοκουρεμένους μπράβους τόσο όμοιους που θύμιζαν... πεντάδυμα. Να του ζήσουν του ανθρώπου και στην επόμενη πορεία βεβαίως-βεβαίως να κατέλθει με λεγεώνα. Παράλληλα, τις εντυπώσεις έκλεψε η Μιλένα και ως φυσική παρουσία και ως αγωνιστικό φρόνημα. Πλάι της ο Λαλιώτης, ο Σουλαδάκης, ο Παπουτσής και τα λοιπά παλληκάρια του κινήματος, άλλου τύπου πεντάδυμα αυτοί. Ήσαν όλοι εκεί, με τη φλόγα στα μάτια για την ειρήνη και τον

εξορκισμό του πολέμου. Στο βάθος ήταν ο Λάλας και ο Ψυχάρης εκπροσωπώντας τη λαϊκή, δημοκρατική φράση της ΔΟΛ στη συγκέντρωση (ή απλώς προωθώντας μπιζνες άλλου τύπου; – θα σας γελάσω). Πάντως ήταν μια ανακούφιση να βλέπεις όλους αυτούς τους μεγαλόσχημους που έμμεσα άμεσα παράγουν πολιτική σ' αυτόν τον τόπο (κυρίως ακολουθώντας την πολιτική που τους υπαγορεύεται άνωθεν) να βρσκονται ανάμεσα στο λαό, αθώοι, συγκινημένοι, κεκαθαρισμένοι, αγωνιστικοί, αμόλυντοι από οποιοδήποτε μίσος ή αματωλή συμμετοχή και οπισθοβουλία και να διαδηλώνουν εναντίον της ΗΠΑ. Το βράδυ της ίδιας μέρας ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών παρέθεσε δείπνο προς τιμήν της Μιλένας και των πεντάδυμων και τους συνεχάρη για την επιτυχία της εκδηλώσεως και για τα άψογα φωνητικά της Φαραντούρη (ο Λυκουρέζος είχε κώλυμα, πήγε στο «Πεντελικόν»). Και ερωτώ απ δημοσιογραφική περιέργεια: εκείνο το βράδυ νηστικά έμεινε τα δικά του πεντάδυμα;

Τζιμ Μπούκ

ΤΟ ΣΟΥΦΛΕ ΤΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Ε-γί-νε κα-το-λί-σθη-ση και 'πέ-σε κά-νας βρά-χος; Διερωτάτο πολύ παλιά ο Νόνιος. Και νά που απεδείχθη προφήτης. Δεν περνάει μέρα που να μην ξεφυτρώνει κάποια -μάυρη- τρύπα στο οδόστρωμα, κάποια χοάνη στην ασφαλτο που να καταπίνει τροχοφόρα ή κάποια εθνική οδός που να τσουλάει και να τεμαχίζεται σαν μπακλαβάς κακοψημένος ή να φουσκώνει και μετά να καταρρέει σαν σουφλέ.

Ποιος φταίει για όλ' αυτά; Μα... ο Σουφλιάς! ή καλύτερα ο Αχιλλέας... ή μάλλον ο Πάτροκλος, ή ο Φούφοντας τέλος πάντων. Πάντως όχι ο κ. Λαλιώτης. Όχι, όχι, όχι, επ' ουδενί ο Λαλιώτης και το λαμπρό όσο και πολύχρονο πέρασμά του απ' το ΥΠΕΧΩΔΕ. Όχι, ο κ. Λαλιώτης είναι αθώος και μάλιστα

δεν κωλύεται καθόλου να επιρρίψει τις ευθύνες και την οργίλη αρά του εκεί που πρέπει. Ο ίδιος, λευκός, λαμπερός

σαν χιονόμπαλα θαμπογελά απ' το γυάλινο κουτί και αστεϊάζεται με τους υπαλλήλους του δημοσιογράφους. Όχι, μην περιμένετε αυτοκριτική ή έστω μια συγγνώμη.

Τοιούτος δημόσιος ανήρ έξεστιν ημίν. Θρασύς, είρων, συκοφάντης, στρεψόδικος, ένας σκέτος Μακιαβέλι από τα Δολιανά. Τι φταίνει όμως κι αυτά τα δόλια; Μήπως δεν αποκόπησαν (τα Δολιανά) για πέντε(!), λέει, χρόνια όπως και η υπόλοιπη Αρκαδία και η Μεσσηνία από τον ελλαδικό κορμό; Το άξιον τέκνον τους νάναι καλά που εγκαινίασε το «έργον» παραμονές εκλογών παρότι ήτο επίτευγμα του Αχιλλέως. Πατριώτες, στις επικείμενες εκλογές μην ξεχάσετε ν' αποδώσετε, και σεις με τη σειρά σας, δικαιοσύνη. Ψηφίστε... Πάτροκλο.

Μανωλάκης Ντε Γκρέτσια

ΟΤΑΝ ΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ...

Κτήμα του μέσου πολίτη έχουν γίνει πια τα υψηλά μαθηματικά. Παρακολουθώντας προσεκτικά τον Τύπο, δεν ενημερώνεται μόνο κανείς, ασκεί και τα μαθηματικά του. Και δεν μιλάμε για απλή... αριθμητική, μιλάμε για λογαριθμικές καταστάσεις.

Λοιπόν, μετά την εφαρμογή -το 1998- του μαθηματικού τύπου για την ανάθεση των δημοσίων έργων προσέξτε τι ακολούθησε.

Τα κέρδη των έξι μεγαλύτερων τεχνικών εταιρειών πολλαπλασιάστηκαν: το 1991 τα έσοδά τους ήταν 75 εκατομύρια ευρώ. Οι εκτιμήσεις για το 2002 ανεβάζουν τον κύκλο εργασιών των ιδίων εταιρειών στο 1,7 δισ. ευρώ. Στα έσοδά τους οι ισχυροί εργολάβοι πρόσθεσαν 2,5 δισ. ευρώ, τα οποία άντλησαν από τη Σοφοκλέους.

Αλλά και η διαίρεση γίνεται σωστά, αν και η σύλληψη είναι πολύπλοκη. Με βάση τον μαθηματικό τύπο, προσθέτοντας όλες τις προσφορές και κατόπιν διαιρώντας βγάζεις τον μέσο όρο και βρίσκεις τον ανάδοχο του έργου.

Η αφαίρεση γίνεται στην περίπτωση των εργολάβων που δεν κατάφεραν να ενταχθούν στην ομάδα που ελέγχει τις δημοπρασίες. Συγκεκριμένα συρρι-

κνώθηκαν τα έσοδά τους, και η οργάνωσή τους. Έτσι τους αφαιρέθηκε και το μέλλον τους. Μετά την εφαρμογή των προωθημένων μαθηματικών του προωθημένου μαθηματικού τύπου, εύκολα ο καθένας επιτέλους μπορεί να κατανοήσει και ένα χρόνιο μαθηματικό πρόβλημα της λαϊκής σοφίας: τρεις το λάδι, τρεις το ξύδι, έξι το λαδόξυδο.

ΟΦΙς

ΤΟ «ΛΑΘΟΣ»

Οταν η δημοσιογραφία -ως λειτουργήμα- και η ενημέρωση -ως θεμελιώδες δημοκρατικό δικαίωμα και υποχρέωση του πολίτη- περιθωριοποιούν ιστορικές στιγμές σαν αυτή των παλλαϊκών κινητοποιήσεων του περασμένου Σαββάτου εναντίον του πολέμου, ιδιαίτερα καθώς αυτές σημειώθηκαν σε όλο τον πλανήτη όταν πολλά Μέσα (ηλεκτρονικά) Ενημέρωσης, που σημαίνει οι δημοσιογράφοι τους, είτε κατόπιν εντολής είτε με δική τους πρωτοβουλία, στο βωμό τάχα της τηλεθέασης, αναδεικνύουν σε πρώτο θέμα τις δραστηριότητες ενός ανθρώπου και αυτού που αντιπροσωπεύει, το οποίο θεσμικά αλλά και συνειδησιακά ο λαός έχει αποβάλει οριστικά από τη ζωή του, αλλά και από την μνήμη του - τότε οι δικαιολογίες ορισμένων περί «λάθους» φαίνονται σαν απόπειρα συσκοτίσης σε μια σκόπιμη όχι μόνο κατάφωρη προσβολή και πρόκληση του λαϊκού αισθήματος, αλλά και είσοδο σε επικίνδυνες ατραπούς που πρέπει να προβληματίσουν όλους.

Τ.Κ.Δ.

ΦΗΜΕΣ

Σ' αυτόν τον τόπο που ο ΔΟΛ και ο δόλιος άρχων του ελέγχουν τους μισούς υπουργούς της κυβέρνησης και τα τρία τέταρτα του κράτους η ουσιαστική πρόοδος θα επιτευχθεί μόνον όταν κάποιος καταφέρει να περιορίσει τη δράση και τις παρεμβολές του κ. Λαμπράκη στον δημόσιο βίο, πράγμα -υπό τις παρούσες συνθήκες- εξαιρετικά δύσκολο. Διατί; Ιδού ποιες φήμες πλανώνται (και θα ήμασταν ευτυχείς αν επισήμως διαψευστούν). Οι κ.κ. Έβερτ και Ψυχάρης συνεργάζονται, λέει, σε κοινή εταιρεία με κομπιούτερ, λογιστικά προγράμματα και ανάλογο μαθησιακό υλικό που απευθύνεται στη Μέση Εκπαίδευση (υπουργός ο κ. Πέτρος, για να μην ξεχνιόμαστε, ο εξ απορρήτων του κ.

Χρήστου). Περιμένουμε για να προχωρήσουμε στη δημοσίευση και άλλων στοιχείων.

Επίσης η Ντόρα εμφανίζεται εξαιρετικά ενοχλημένη από τα οικονομικά ανοίγματα του προκάτοχου της, ενώ πολλοί μιλάνε για οικονομικό σκάνδαλο που υπερβαίνει τα 10 δισ. δρχ. και αφορά στο Δήμο Αθηναίων (λέγε με ΚΕΠ).

Παρ' όλ' αυτά ο κ. Αβραμόπουλος έχει πέσει στα μαλακά, γιατί εξεδηλώθη ζωηρό ενδιαφέρον για την πάρτη του από Χρήστου Λαδά μεριά. Γι' αυτό ας μη διερωτώνται υποκριτικά οι ΔΟΛιοι υπάλληλοι και οι Μεγαλοκοπέλες τους γιατί τους καίνε κάθε τόσο το μαγαζί τα αναρχοφρικιά. Εκτός αν πρόκειται για μια ακόμη φήμη...

Στ.Π.

Ο ΣΩΖΩΝ ΕΑΥΤΟΝ...

Δεν έφτανε η γελοιότητα της πρωθυπουργικής «έκρηξης» στη συζήτηση της βουλής για τη διαφθορά, με την οποία νιώσαμε ανατριχίλα από την αναβίωση της χούντας των συνταγματαρχών, δεν έφτανε το σκάνδαλο που ξέσπασε και που οδήγησε στη βίαιη απομάκρυνση του πρωθυπουργικού συμβούλου Πανταγιά (αν και δεν καταλάβαμε γιατί ορισμένοι -ακολουθώντας το... σπορ της εποχής- έδειχναν σαν να «έπεσαν από τα σύννεφα»), ήλθε και η καταψήφιση του νομοσχεδίου για το «ασυμβίβαστο» και... έδωσε το πράγμα.

Βεβαίως αυτό καθαυτό το θέμα του ασυμβίβαστου δεν είναι μείζον της κυβερνητικής πολιτικής, όπως άλλωστε δήλωσε για να διασκεδάσει τις εντυπώσεις και ο υπουργός Εσωτερικών, ωστόσο δεν στερείται σημαντικότητας, καθώς αφορά άμεσα στις αρχές λειτουργίας και εν τέλει στην υπόσταση των βουλευτών, γι' αυτό και αναμένεται να έχει συνέχεια.

Έτσι το ειδικό βάρος που του δόθηκε προέρχεται από το γεγονός ότι ακριβώς ένα «ανώδυνο» νομοσχέδιο, το οποίο σε τελευταία ανάλυση αποτελεί παράμετρο των μεταρρυθμίσεων του συντάγματος που είχαν ψηφίσει ομόφωνα ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, αναδείχτηκε σε αιχμή του δόρατος κατά της κυβέρνησης, τόσο από την αντι-

πολίτευση όσο και -κυρίως- από το εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος.

Είναι μάλιστα ενδεικτικό ότι κατά της κυβέρνησης στράφηκαν με την αρνητική ψήφο τους όχι μόνο παλιά -«ιστορικά»- στελέχη του ΠΑΣΟΚ, αλλά και νέα, που εξεδήλωσαν έτσι την ανησυχία και τον προβληματισμό τους για την πορεία και το μέλλον του κόμματος, αμφισβητώντας ανοιχτά την ηγεσία του.

Μια ηγεσία που εδώ και πολύ καιρό, κουρασμένη μεν εξακολουθητικά αλαζονική δε, κατατρώχεται από εσωτερικές αντιθέσεις και καβγάδες, που δεν μπορεί πλέον να ελέγξει, από τη δυσκαμψία και την αναποτελεσματικότητα που έχει προκαλέσει η πολιτική της των τελευταίων χρόνων, από την εμπλοκή της στα δίχτυα της διαπλοκής, καθώς και από τα σκάνδαλα που βγαίνουν κάθε τόσο στην επιφάνεια. Στοιχεία όλα αυτά που συνθέτουν εικόνα παρακμής και επερχόμενης ή-

τας.

Κι εδώ που τα λέμε, όλο και περισσότεροι, ακόμα και μέσα στο ΠΑΣΟΚ, «βλέπουν» ότι το «κίνημα» έχει ολοκληρώσει πλέον τον κύκλο του. Αυτό δικαιολογεί και τις εκδηλώσεις του ενστίκτου αυτοσυντήρησης από στελέχη του.

Τ.Κ.Δ.

Η ΕΠΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΗΜΕΡΑ

Πριν ξεκινήσω τη μελέτη για το αφιέρωμα του Αντί, η λέξη ΕΠΟΝ (Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων) σήμαινε για μένα λίγα πράγματα. Όπως διαπίστωσα στη συνέχεια, από τους συνομήλικούς μου εικοσιπεντάρηδες, όσοι ήταν παιδιά αριστερών, γνώριζαν επίσης ελάχιστα, ή όσοι δεν ήταν, δεν γνώριζαν τίποτα απολύτως. Στη δεύτερη αυτή κατηγορία ελάχιστοι είχαν ακουστά το όνομα. Μια μόνο κοπέλα θυμόταν την ΕΠΟΝ από το σχολείο. Στο πλαίσιο αυτού του μικρού και μη επιστημονικού γκάλοπ πήρα από ένα φίλο μια αφοπλιστική, χαριτωμένη, αστεία ή απογοητευτική απάντηση - όπως το πάρει κανείς. Ρώτησα: «Την ξέρεις την ΕΠΟΝ;», «Όχι -μου είπε- αλλά ξέρω την ΕΠΟΜ, την Ένωση Ποτοποιών Μυτιλήνης.» Από τα αρχικά της ΕΠΟΝ ως κρατήσουμε τουλάχιστον τη λέξη ΕΝΙΑΙΑ, που σηματοδοτεί την ενότητα και προϋποθέτει αγώνα για κοινά πιστεύω με παράλληλο παραμερισμό κάποιων προσωπικών απόψεων ή διαφορών. Τη σημασία άλλωστε της ενότητας τη βιώνουμε και σήμερα πολύ έντονα...

Ε.Π.

ΜΠΑΤΑΡΑΓΙΑΣ

Και τώρα; Τώρα τι θα γίνουμε χωρίς τον μυστικοσύμβουλο, τον εξ απορρήτων άνδρα για τ' απόρρητα, τον εκ Πειραιώς θεατρώνη σκιών κ. Πανταγιά; Ο άνθρωπος αυτός ήτο μια κάποια λύσις. –Ποιος θα προωθεί πλέον τις πολιτιστικές πρωτοβουλίες, ποιος θα καθιστά την τέχνη επικοινωνία και τούμπαλιν; Ποιος θ' αφουγκράζεται τους καημούς των καλλιτεχνών και τις ανάσες των δημιουργών και θα τις μεταφέρει προς την Υψηλή –λέμε τώρα– Πύλη;

Αρκούν κατά τη γνώμη σας μόνον οι Λευτέρης Παπαδόπουλος και Γιώργος Νταλάρας; Κατά την ταπεινή μας γνώ-

μη δεν αρκούν. Το κενό Πανταγιά αφήνει τον πολιτισμό ακάλυπτο να διολισθαίνει σαν εθνική οδός στην Αρκαδία, να καταρρέει σαν οικισμός στη Βούλα, να κατακρημνίζεται σαν γειτονιά στο Ηράκλειο. Απ' την άλλη πλευρά ο κ. Πανταγιάς ήλθε, έδρασε και απήλθε σαν ποιητής. Το κείμενο της παραίτησής του το αποδεικνύει περίτρανα. Κείμενο που θα 'πρεπε να διδάσκεται στα σχολεία για τον οίστρο και την καλλιέργειά του σαν την «Γυναίκα της Ζάκυθος» του Σολωμού ή τις «Σημειώσεις» του Σεφέρη. Σαν τις «Ωδές» του Κάλβου ή έστω του Vangelis Παπαθανασίου. Κι εμείς οι δύστηνοι ραγιάδες θα

μπατάρουμε πλέον πολιτικοπνευματικά χωρίς τον Μπαταγιά, τον άνδρα με το υπογένειο και το σοφιστικό ύφος. Μπαταραγιάδες εμείς, μπαταραγιάς κι αυτός διότι άλλαι αι βουλαί στο Δοβλέτι.

Πάντως όλοι εμείς ελπίζουμε πως ως βουλευτής θα πάρει το αίμα του πίσω. Θα επανέλθει δηλαδή με δόξα και τιμή. Γιατί τον χρειάζεται ο τόπος αλλά και ο αρχηγός του, η νέα ήπειρος. Αυτή η έκτη ήπειρος με τον Πανταγιά Κολόμβο της, και με το αυγό του ομελέτα της πολιτικής. Ομελέτητα δηλαδή και τα κολομβάχατα της ιστορίας τους αμαρτίας τους.

Σία Τσαχπινόγλου

«ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΑ»

Την Κυριακή 9/2/2003 η καλή εφημερίδα *Καθημερινή* αποκάλυπτε ότι ο Σωκράτης Κόκκαλης με το ψευδώνυμο Κρόκους ενεργούσε κατασκοπία εις βάρος της Ελλάδας μέχρι το 1989 μεταδίδοντας στη Στάζι πληροφορίες για την οικονομική και πολιτική κατάσταση της χώρας. Το θέμα κίνησε το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και των εισαγγελικών αρχών, τις συζητήσεις σε κανάλια, προκάλεσε σχόλια του κυβερνητικού εκπροσώπου και βεβαίως μια απάντηση του άμεσα ενδιαφερομένου: του Σωκράτη Κόκκαλη.

Αυτή η αποκάλυψη επιτέλους κινητοποίησε το ενδιαφέρον των εισαγγελικών αρχών και η ανάκριση που εκκρεμούσε εις βάρος του Σωκράτη Κόκκαλη, που είχε βαλτώσει ένα χρόνο τώρα, φαίνεται ότι επιτέλους άρχισε να προχωρεί.

Το θέμα ωστόσο το είχε αποκαλύψει το *Αντί* πριν από ένα χρόνο, στο τχ. 758 της 8ης Μαρτίου 2002. Τότε όμως ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν σχολίασε το ρεπορτάζ, ούτε κανείς εισαγγελέας είχε ενδιαφερθεί γι' αυτό.

Καλά, το *Αντί* είναι ένα ασήμαντο, μικρό περιοδικό, ένα πάρα πολύ μικρό περιοδικό. Όμως σύμφωνα με το νόμο είμαστε υποχρεωμένοι και στέλνουμε ένα αντίτυπο από κάθε έκδοση στο Υπουργείο Τύπου. Φαίνεται όμως ότι ο κύριος υπουργός ενημερώνεται κυρίως

για την καλλιτεχνική επικαιρότητα από το περιοδικό μας και εν συνεχεία πετά στο καλάθι των αχρήστων το *Αντί*. Καλώς. Αλλά και οι εισαγγελικές αρχές, που άγρυπνα εποπτεύουν για κάθε παρανομία που συμβαίνει στον τόπο ώστε να κοιμόμαστε ήσυχοι, φαίνεται ότι μισούν τον κ. Πρωτόπαπα.

Για την *Καθημερινή* τώρα: Το ρεπορτάζ της εφημερίδας είχε πηγή διαφορετική από εκείνη του *Αντί*. Στοιχειώδεις πάντως καθήκον της εφημερίδας ήταν η αναφορά σ' εκείνο το «λησμονημένο» ρεπορτάζ του περιοδικού που δημοσιεύθηκε πριν ένα σχεδόν χρόνο. Αυτό υπαγορεύουν οι στοιχειώδεις κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Πολύ περισσότερο αφού πρόκειται για μια εφημερίδα που θέλει να είναι έγκυρη και σοβαρή. Το σημειώνουμε, γιατί γίνεται «καθ' υποτροπήν». Γιατί και πέρισυ οι αποκάλυψεις της εφημερίδας ήρθαν –κατά το βασικό τους ρεπορτάζ– δύο χρόνια μετά τις αποκάλυψεις του *Αντί*, για τις οποίες βεβαίως όχι μόνον η *Καθημερινή* αλλά και το σύνολο του Τύπου και των διαφόρων σχολιαστών των κομμάτων δεν είχαν βρεί ούτε μία λέξη αναφοράς το 2000· τότε που το περιοδικό δημοσίευε επί σειρά τευχών τα περί Κόκκαλη. Δεν θέλουμε να πιστεύουμε ότι το *Αντί* έχει μπει σε «εμπάργκο» και από την εφημερίδα του κ. Αλαφούζου· άλλοι το κάνουν αυτό συστηματικά.

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ-ΣΤΡΑΤΟΙ;

Την εποχή του «βρόμικου '89» ο σύλλογος εργαζομένων στην Τράπεζα Κρήτης του Κοσκωτά είχε βγάλει ομόφωνη απόφαση και έστειλε υπερασπιστικά «ραβασάκια» στον Τύπο, που κινούνταν στο πνεύμα της πρόσφατης επιστολής των εργαζομένων στις επιχειρήσεις του Κόκκαλη.

Τέτοιες «πρωτοβουλίες» και οι «λογικές» που τις διέπουν μετατρέπουν τους εργαζόμενους σε προσωπικούς «στρατούς» του εκάστοτε επιχειρηματία στίλ Κόκκαλη, επικαλούμενες τα –όντως υψηλά– ποσοστά ανεργίας.

Προφανώς και σύμφωνα με αυτή τη «λογική» θα πρέπει να είναι υπεράνω των νόμων όσοι «δίνουν ψωμάκι στον κοσμάκη» και η υπόλοιπη κοινωνία είναι περίπου υποχρεωμένη να δέχεται τέτοιες εξαιρέσεις και να ανέχεται και ατιμωρησίες....

ΟΦΙς

* Παρά τα όσα πυρά εκτοξεύονται εναντίον των καναλαρχών για την εμετική προβολή –επί ημίωρο!– των κινήσεων του τέως και το «θάψιμο» των μεγαλειωδών διαδηλώσεων ανά τον κόσμο για την ειρήνη, πρέπει να τους αναγνωριστεί μια πρωτοφανής επιτυχία: Για πρώτη φορά μετά το 1940, κατάφεραν να ενώσουν όλους τους Έλληνες, στο... φτύσιμο.

Ν.Α. Λάμπης

ΒΙΕΤΝΑΜ

**Οι ΗΠΑ σήμερα θέλουν να επαναλάβουν
ότι έπραξαν, ξεχνούν όμως ότι έχασαν!**

ΣΕΙΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ 6

ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΠΕΣΚΙΝΗΣ

ΒΙΕΤΝΑΜ

Ο πόλεμος που δε γράφτηκε

ΙΩΛΚΟΣ

Το βιβλίο «*ΒΙΕΤΝΑΜ - Ο πόλεμος που δε γράφτηκε*» παρουσιάζει μέσα από την προσωπική μαρτυρία του συγγραφέα, τον τραγικό κι απάνθρωπο πόλεμο του ΝΑΜ.

Σελίδα σελίδα καταγράφονται οι σκοπιμότητες που οδήγησαν τις ΗΠΑ στον πόλεμο του Βιετνάμ, καθώς και οι άθλιες συνθήκες κάτω από τις οποίες πολέμησε ο κάθε στρατιώτης.

Βήμα προς βήμα ξετυλίγονται οι κοινωνικές και ταξικές ανισότητες και η βαρβαρότητα που επικράτησαν στο στρατό των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεών του στο ΝΑΜ.

Με γραφή απλή και άμεση ιστορούνται περιστατικά απερίγραπτου ενδιαφέροντος, που συγκλονίζουν τον αναγνώστη και τον φέρνουν κοντά στις φρικαλέες σκηνές του πολέμου και στις μεταπολεμικές τραυματικές εμπειρίες των στρατιωτών.

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο που για πρώτη φορά αποκαλύπτει τον πόλεμο που δε γράφτηκε ποτέ.

42 χρόνια
στα ελληνικά γράμματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΙΩΛΚΟΣ**

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΕΤΑΞΑ 12 & Ζ. ΠΗΓΗΣ - ΑΘΗΝΑ 106 81
ΤΗΛ.: 210-3304111, 210-3618684 - FAX: 210-3304211

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΤΑΞΙΔΕΥΤΗΣ»

• Ιπποκράτους 34, Αθήνα 106 80, τηλ.: 210-3628862

23 του Φλεβάρη 1943

60 χρόνια ΕΠΟΝ

23 Φλεβάρη 2003! Στο γύρισμα του αιώνα, ο χρόνος λες και βαθαίνει όλο και πιο πολύ, συμπαρασύρει τα ίχνη τα παλιά... μνήμες, βιώματα και προσδοκίες, επενδύσεις ζωής μιας άλλης γενιάς, μιας γενιάς που διαμορφώθηκε αλλά και διαμόρφωσε την Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων, την ΕΠΟΝ.

Δεν ήταν μόνο μια αντιστασιακή οργάνωση που συσπείρωσε τη νεολαία στα χρόνια του πολέμου. Δεν ήταν μόνο μια μαζική κοινωνική οργάνωση που ενέπνευσε και πολιτικοποίησε τον νεολαιίστικο χώρο, όπως δεν υπήρξε απλά μια οργάνωση με κοινωνική πρόταση, σχέδιο και στόχους. Η ΕΠΟΝ ήταν όλα αυτά μαζί· χάραξε τις νοοτροπίες και τις συνειδήσεις, επαναδιατύπωσε τα πολιτικά προτάγματα για τον μεταπολεμικό κόσμο, αναδιοργάνωσε τον κοινωνικό χώρο, τους ρόλους και τις σχέσεις των φύλων και μετέγραψε τα προσωπικά βιώματα με τους όρους της νέας συλλογικότητας που δημιουργήσε. Η ΕΠΟΝ αγκάλιασε τους νέους και τις νέες, για να τους οδηγήσει εν τέλει στις πιο βαθιές ανατροπές.

Σ' αυτή τη γενιά των Επονιτών που «δεν μετάνιωσαν», όπως μας θύμισε πρόσφατα ένας καλός φίλος, το *Αντί* αποφάσισε να αφιερώσει αυτό το ειδικό τεύχος που συμπίπτει με τα 60 χρόνια από την ίδρυση της οργάνωσης, στις 23 Φλεβάρη 1943. Πρόκειται για ένα τεύχος που συγκροτήθηκε αποκλειστικά στη λογική της παράλληλης αναζήτησης αρχειακών τεκμηρίων και μεταγενέστερων μαρτυριών που διασταυρώνονται και αλληλοσυμπληρώνουν τις διαδρομές της μνήμης. Επίσημα κείμενα της ΕΠΟΝ, εσωτερικά έγγραφα και τεκμήρια των διαφόρων οργανώσεων και τμημάτων της βαίνουν παράλληλα και συναντώνται με δημοσιευμένες και αδημοσίευτες μαρτυρίες, λογοτεχνικές αποτυπώσεις ή πρωτόλειες καταγραφές γεγονότων και βιογραφιών. Τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ) και οι συλλογές τους, ιδιαίτερα το αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ, αποτέλεσαν το βασικό τροφοδότη αυτού του αφιερώματος. Τα ευχαριστούμε θερμά. Η Βασιλική Παπαγιάννη ευγενικά παραχώρησε φωτογραφίες από το αρχείο της και ο Θ. Ψαλλιδόπουλος μας «ξενάγησε» στις μνήμες της Καλλιθέας. Ευχαριστούμε, τέλος, τους «αμετανόητους» Επονίτες, Κώστα και Ζωή Λιναρδάτου, Ηλία Στάβερη, Φώφη Λαζάρου, Φανή Μανωλκίδου και Μαρία Πολυδούρη, για τη συμπαράσταση και τη συνεχή προσφορά τους.

ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Η ΕΠΟΝ της Κατοχής:

Η ιστορία μιας μοναδικής συνάντησης

της Οντέτ Βαρών-Βασάρ

Στη μνήμη του Πέτρου Ανταίο

Εξήντα χρόνια μετά την ίδρυση της ΕΠΟΝ, ποιος τη θυμάται σήμερα πια; Σε ποιον λέει κάτι το όνομά της, εκτός από τους ακόμη εν ζωή αγωνιστές της, για τους οποίους αποτελεί πάντοτε θεμελιώδη αναφορά; Οι μνείες σ' αυτήν συγχέονται σήμερα για τους νέους με αναμνήσεις παππούδων και γιαγιάδων, που ξετυλίγονται με φόντο ένα ηρωικό σκηνικό πολέμου (για τα χρόνια της αντίστασης) ή εντάσσονται στο πλαίσιο των διώξεων του κόσμου της αριστεράς (για τα χρόνια του εμφύλιου), που φοβάμαι ότι φαντάζει θολό, απόμακρο και ξεπερασμένο στα μάτια των νέων. Αν ακόμη για τη δική μας γενιά ο πόλεμος του '40 ήταν ο πόλεμος των γονιών μας, γεγονός που μας τον έκανε οικείο, για τους σημερινούς νέους είναι ο πόλεμος των παππούδων τους. Και βέβαια άλλο ήταν το γενικότερο ιδεολογικό και κοινωνικό κλίμα των πρώτων μετά τη μεταπολίτευση δεκαετιών και άλλο το σημερινό. Στη γενικότερη αυτή λήθη της κοινωνίας μας οφείλουμε να προσθέσουμε ότι έχει συμβάλει κι η ιστοριογραφία με τις σιωπές της και την έλλειψη ενδιαφέροντος. Κι όμως η ΕΠΟΝ στάθηκε η πρωτοποριακότερη ίσως οργάνωση νέων του ελληνικού χώρου, με ξεχωριστή ζωντάνια και δυναμισμό. Στο σύντομο αυτό κείμενο θα σταθώ κυρίως στην ΕΠΟΝ της κατοχής: θα επιχειρήσω να επισημάνω τα κυριότερα χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας της και της ταυτότητάς της όπως αυτή διαμορφώθηκε το '43-'44, προτείνοντας κάποιες ερμηνείες για την τεράστια απήχησή της.

Η Οντέτ Βαρών-Βασάρ είναι διδάκτωρ σύγχρονης ιστορίας. Διδάσκει ιστορία στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Η «Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων» (η γνωστή ως ΕΠΟΝ) ιδρύθηκε στις 23 Φεβρουαρίου του 1943 και πολύ γρήγορα επιβλήθηκε στον χώρο των αντιστασιακών οργανώσεων των νέων. Χωνευτήρι όλων των νεανικών οργανώσεων που ιδρύθηκαν και έδρασαν στην κατεύθυνση της αντίστασης στους κόλπους της αριστερής ιδεολογίας, με την ευρύτερη έννοια, ως τον Φεβρουάριο του 1943, κατόρθωσε να γίνει κάτι πολύ πέρα από το άθροισμά τους. Η διάλυση των ιδρυτικών της οργανώσεων είχε πραγματική αλλά και συμβολική σημασία: οι δέκα ιδρυτικές οργανώσεις¹ δεν ενδιαφέρονταν να διατηρήσουν την αυτονομία τους, αντίθετα ήθελαν να οικοδομήσουν την καινούργια οργάνωση χρησιμοποιώντας ως θεμέλιο τα κοινά τους σημεία. Η ΕΠΟΝ δεν είναι «μέτωπο», όπως το ΕΑΜ, αλλά μια νέα οργάνωση.

Φυσικά οι οργανώσεις που είχαν την πρωτοβουλία της ίδρυσης, δηλαδή το ΕΑΜΝ και η ΟΚΝΕ, καθώς είχαν στην αρχή τον μεγαλύτερο αριθμό μελών είχαν και την προσδοκία να απορροφήσουν τις μικρότερες οργανώσεις. Θα ήταν όμως μεγάλο λάθος να υποτιμήσουμε τη διαδικασία όσμωσης που τα μέλη υφίστανται στη νέα οργάνωση, μέσα από την καινούργια συνύπαρξη, που καθώς μας αφήνουν να καταλάβουμε οι μαρτυρίες δεν ήταν διόλου εύκολη, κυρίως για τα παλαιότερα στελέχη της ΟΚΝΕ που έπρεπε να δεχτούν την κατάργηση της οργάνωσής τους και να εκπαιδευτούν σε νέο πνεύμα δουλειάς.²

Και βέβαια η ΕΠΟΝ του τέλους του '44 είναι μια τελείως διαφορετική οργάνωση από την παράνομη ΟΚΝΕ των αρχών της κατοχής. Τα 600.000 μέλη της ΕΠΟΝ την επομένη της απελευθέρωσης είναι ένας αριθμός αφάνταστα

μεγαλύτερος ακόμη και από τα ιδρυτικά μέλη του ΕΑΜΝ (που δεν ξεπερνούσαν μερικές χιλιάδες νέους, εργάτες και φοιτητές, συγκεντρωμένους κυρίως στην Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη). Οι Επονίτες δεν ταυτίζονται σε καμιά περίπτωση με τα παλαιά μέλη της ΟΚΝΕ. Από μαρτυρίες των πρωτεργατών της εξάλλου γίνεται φανερό πως δεν ήταν τα παλιά στελέχη της ΟΚΝΕ αυτά που έδωσαν τον τόνο στην ΕΠΟΝ, αντίθετα ήταν οι νέοι και οι νέες που πρώτη φορά δραστηριοποιούνταν στο πλαίσιο μιας οργάνωσης. Και τα ίδια όμως τα παλαιότερα μέλη επηρεάστηκαν καθοριστικά από τη δυναμική και τις διεργασίες της εποχής. Μια νέα ταυτότητα σμιλεύτηκε σιγά σιγά για τα μέλη της νέας οργάνωσης ένα πρότυπο νέου ανθρώπου, το οποίο εκπροσωπούσαν οι Επονίτες και οι Επονίσσες.

Το νεολαιίστικο κίνημα κέρδισε μια μοναδική εμπειρία τα χρόνια εκείνα γνώρισε τη δυνατότητα να ξεπεράσει ορισμένους από τους φραγμούς που χώριζαν την κοινωνία των «ενηλίκων» κατόρθωσε να αρθρώσει έναν δικό του λόγο που ανεδείκνυε όλα εκείνα που ένωναν τους νέους και σ' αυτή τη βάση στηρίχτηκε μια οργάνωση που εξέφραζε πραγματικά τη μεγαλύτερη μερίδα της νεολαίας της εποχής. Υπήρχαν βέβαια και άλλες οργανώσεις στον χώρο των νέων, πολλές από τις οποίες από το '43 και μετά βίωσαν μια βίαιη αντίθεση με την ΕΠΟΝ (όπως η ΠΕΑΝ, η Ιερά Ταξιαρχία και άλλες). Σε καμία περίπτωση η ΕΠΟΝ δεν συγκέντρωσε το σύνολο της νέας γενιάς. Συγκέντρωσε όμως εκατοντάδες χιλιάδες νέους και σε πανελλαδική κλίμακα, ενώ οι άλλες οργανώσεις παρέμειναν οργανώσεις της Αθήνας, κυρίως του φοιτητικού και μαθητικού χώρου, και δεν ξεπέρασαν

τις μερικές εκατοντάδες ως λίγες χιλιάδες μέλη.

Η ΕΠΟΝ υπήρξε λοιπόν μια οργάνωση σπάνιας μαζικότητας, αυτό είναι αδιαμφισβήτητο. Τι το διαφορετικό είχε όμως η ΕΠΟΝ από τις άλλες οργανώσεις νέων και κατάφερε να γίνει η οργάνωση των πολλών εκατοντάδων χιλιάδων μελών, όταν οι άλλες οργανώσεις νέων (είτε του αντίπαλου ιδεολογικού χώρου είτε οι προϋπάρχουσες της ΕΠΟΝ του αριστερού χώρου) δεν ξεπέρασαν τις μερικές εκατοντάδες ή το πολύ τις μερικές χιλιάδες μελών; Τι σημαίνει να είσαι μέλος της ΕΠΟΝ, τι νόημα έπαιρνε για τα μέλη η ένταξη σ' αυτήν την οργάνωση; Πώς στρατολογούνταν τα μέλη; Πού οφειλόταν η δύναμη της ΕΠΟΝ να απορροφά τις προϋπάρχουσες οργανώσεις αλλά και τα δυναμικότερα στοιχεία όλων των χώρων; Ποιες ανάγκες ήρθε να καλύψει; Και τέλος ποιο μήνυμα των καιρών έπιασε τόσο καλά η νέα οργάνωση, ποιο ήταν δηλαδή το «μυστικό» της επιτυχίας της; Τα ερωτήματα αυτά για να απαντηθούν απαιτούν διεξοδική ανάλυση. Στον περιορισμένο χώρο αυτού του άρθρου δεν μπορώ παρά με τρόπο αφοριστικό να αναφέρω τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξα μετά από πολυετή έρευνα και μελέτη γύρω από το θέμα.³

Νομίζω πως η ειδοποιός διαφορά της ΕΠΟΝ με τις άλλες οργανώσεις νέων, τόσο τις προηγούμενες του αριστερού χώρου, όσο και αυτές του κεντροδεξιού που έδρασαν παράλληλα, είναι πως ενώ οι άλλες οργανώσεις νέων προσπαθούσαν να δραστηριοποιήσουν τους νέους στην κατεύθυνση του αντιστασιακού αγώνα και μόνο, που ονομαζόταν τότε «εθνικοαπελευθερωτικός», η ΕΠΟΝ έκανε ένα παραπάνω βήμα: δήλωνε από τα ιδρυτικά της κιόλας κείμενα ότι ήταν μια οργάνωση νεολαίας και για τον καιρό του πολέμου αλλά και για τον καιρό της ειρήνης. Εξάλλου ο όρος «εθνικοαπελευθερωτική» δεν εμφανίζεται στην ονομασία της, η οποία είναι «Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων», όπως περνά στο όνομα του ΕΑΜ λόγου χάρη· άρα δεν συνιστά συστατικό στοιχείο της ταυτότητάς της. Από την ίδρυσή της δεν εμφανίστηκε ως μια ληξιπρόθεσμη οργάνωση, όπως

Ομάδα Επονιτών ξεκινά για δεντροφύτευση στο πάρκο Αλκαζάρ στη Λάρισα. Οι Ιταλοί είχαν κόψει τα δέντρα στο πάρκο με την απελευθέρωση του 1944 οι Επονίτες φύτεψαν δέντρα από τη μίαν άκρη ως την άλλη. Εκεί υψώνεται σήμερα και το γλυπτό του Φιλόλαου για την Εθνική Αντίσταση. Φωτογραφικό αρχείο Βασ. Παπαγιάννη.

όλες οι άλλες, που θα έπαυαν να υπάρχουν την επομένη της απελευθέρωσης, είχαν δηλαδή μια προδιαγεγραμμένη τροχιά, συνυφασμένη με τον στόχο της απελευθέρωσης. Η ΕΠΟΝ προσέβλεπε στο μέλλον, έδινε μια προοπτική, ήθελε να είναι μια μεγάλη οργάνωση νεολαίας, που υπερέβαινε κατά πολύ το γνωστό σχήμα των πολιτικών νεολαιών των εξαρτώμενων από τα κόμματα. Έτσι πρέπει να εκλάβουμε και το «ενιαία» (που σημαίνει υπέρβαση πολιτικών αντιθέσεων), έτσι και το «πανελλαδική», το οποίο στην περίπτωση της είχε πράγματι αντίκρισμα στην πραγματικότητα, ενώ διάφορες άλλες οργανώσεις το δήλωναν στην ονομασία τους δίχως αυτό να γίνεται εφικτό.

Η ΕΠΟΝ κατάφερε λοιπόν το '43-'44 να ανταποκριθεί καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη οργάνωση στον συλλογικό πόθο της νεολαίας για αντίσταση και να τον διοχετεύσει μέσα από τα δικά της κανάλια· πέρα όμως από αυτό, η ΕΠΟΝ πρόσφερε και ένα όραμα ζωής το οποίο επίσης ανταποκρινόταν σε βαθύτερα αιτήματα των νέων της εποχής. Σ' αυτό έγκειται και μία θεμελιώδης διαφορά της ως οργάνωσης νέων από μια οργάνωση ενηλίκων: αλλού εντοπι-

ζονται οι λόγοι επιτυχίας του ΕΑΜ λόγου χάρη, κι αλλού της ΕΠΟΝ. Οι απαντήσεις δηλαδή που μπορεί να ισχύουν για την μαζικότητα του ΕΑΜ δεν είναι επαρκείς για να εξηγήσουν την επιτυχία της ΕΠΟΝ. Η προσφορά της δεν περιορίζεται στην κινητοποίηση στον αγώνα μεγάλων μαζών και μόνο. Δεν είναι εξάλλου τυχαίο ότι η μεγάλη οργάνωση της νεολαίας δεν ήταν το ΕΑΜ Νέων, το οποίο μετά από ένα χρόνο ζωής ('42-'43) διαλύθηκε και πέρασε στην ΕΠΟΝ. Με την ίδρυση της ΕΠΟΝ (23 Φεβρουαρίου 1943) το κίνημα της νεολαίας ισχυροποιήθηκε και κέρδισε μια σχετική αυτονομία, καθώς η ΕΠΟΝ της κατοχής τουλάχιστον δεν είναι μια «θυγατρική» οργάνωση του ΕΑΜ, αλλά μια αυτόνομη οργάνωση νεολαίας, που συμμετέχει ισότιμα στο ΕΑΜ. Βέβαια μετά την απελευθέρωση η αυτονομία αυτή θα καταλυθεί, η εξάρτηση από το ΚΚΕ θα ενισχυθεί, και θα πάρει σιγά-σιγά τη μορφή μιας κομματικής νεολαίας, καθώς θα περάσει στην παρανομία και σταδιακά θα συρρικνώνεται αριθμητικά. Δεν θα 'πρεπε όμως να υποτιμηθεί η αυτονομία της τον καιρό της κατοχής, γιατί σ' αυτήν εντοπίζεται ένας από τους παράγοντες της επιτυχίας της,

μια από τις απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν από την αρχή. Δεν είναι όμως ο μοναδικός.

Η ΕΠΟΝ δεν αρκέστηκε να είναι η *άρνηση* (άρνηση στον κατακτητή, άρνηση στους νόμους της κατοχής), έγινε η *θέση*. Θέση για το τι έπρεπε να είναι η ζωή των νέων, ποια έπρεπε να είναι τα δικαιώματά τους, ποια η θέση τους στην κοινωνία. Η ΕΠΟΝ είναι η οργάνωση που αντιμετωπίζει τα μέλη της ως «υποκείμενα»: το άτομο αποκτά αξία σ' αυτήν, δεν υπάρχει μόνο για να υπηρετήσει τον αγώνα και τον σκοπό. Η ίδια η ανάπτυξη του νέου ανθρώπου είναι αυτοσκοπός για την ΕΠΟΝ. Αυτό αποκτά καίρια σημασία όταν πρόκειται για νέους, δηλαδή για υπό διαμόρφωση ανθρώπους, που έχουν τεράστια ανάγκη από έναν χώρο που να τους επιτρέπει να αναπτυχθούν ως δημιουργικά άτομα, μέσα σ' ένα πλέγμα προστασίας, σαν κι αυτό που εξυφάνεται από τις σχέσεις αλληλεγγύης των μελών. Η ΕΠΟΝ λοιπόν όχι μόνο επιτρέπει, αλλά παροτρύνει την ανάπτυξη του νέου ανθρώπου, αποκαθιστώντας την αξιοπρέπειά του σε μια εποχή και σ' ένα καθεστώς όπου όλα θέλουν να τον εξουθενώσουν.

Μέσα από τη συμμετοχή στην αντιστασιακή οργάνωση, ο νέος άνθρωπος βίωσε και μία άλλη «συνάντηση», πρωτόγνωρη γι' αυτόν: τη συνάντηση με το πολιτικό, την συνειδητοποίησή του δηλαδή ως πολιτικό ον και τη διαμόρφωση της πολιτικής του και κοινωνικής συνείδησης. Δεν έχω τη δυνατότητα να επεκταθώ εδώ για να φανεί πόσο καθοριστική ήταν η διαφορά από την εμπειρία της υποχρεωτικής συμμετοχής στην ΕΟΝ, που οι ίδιοι αυτοί νέοι είχαν βιώσει ως έφηβοι κατά τη δικτατορία του Μεταξά. Στην ΕΠΟΝ βιώνουν την εθελοντική στράτευση, κάνουν μια επιλογή, για πολλούς μια πρώτη ώριμη πράξη στη ζωή τους, που τους περνά και συμβολικά στην ενηλικίωση. Μετά την άχαρη εφηβεία, το ξύπνημα της ζωής συνδυάζεται με τον ενθουσιασμό που γεννά η ένταξη στη νέα οργάνωση.

Τέλος, η ΕΠΟΝ θα πριμοδοτήσει τον τομέα της πολιτιστικής δραστηριότητας ως καίριο και πρωταρχικό. Παράλληλα με την αντιστασιακή δραστηριότητα,

αρχίζει να κάνει πράξη μια άλλη ζωή για τους νέους, με όλες τις τότε γνωστές μορφές της πολιτιστικής πράξης: σύλλογοι στα χωριά και στις γειτονιές των πόλεων, λέσχες, θέατρο, τύπος, λογοτεχνικά περιοδικά (που ακροβατούν ανάμεσα στο νόμιμο και στο παράνομο, με σημαντικότερο το *Ξεκίνημα* στη Θεσσαλονίκη), μουσική, ανθίζουν και στις κατεχόμενες πόλεις αλλά και στις ελεύθερες περιοχές. Άλλη μία καθοριστική «συνάντηση» λοιπόν για τον νέο και τη νέα της εποχής, η συνάντηση με τις διάφορες εκδηλώσεις της κουλτούρας.

Τέλος, δυο λόγια μόνο για το τεράστιο κεφάλαιο του τύπου: στις αντιξοες συνθήκες, με τα πενιχρά μέσα, οι πολύγραφοι και τα τυπογραφεία δουλεύουν ασταμάτητα στις πόλεις αλλά και στο βουνό, και τα έντυπα της ΕΠΟΝ κατακλύζουν κυριολεκτικά την Ελλάδα (ευτυχώς πολλές εκατοντάδες διασώθηκαν στο Αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ⁴). Σ' αυτές τις εφημερίδες (τις συχνά χειρόγραφες) υπάρχει πολύ συχνά ως μόττο το σύνθημα «*Πολεμάμε και τραγουδάμε*», χαρακτηριστικό σύνθημα της ΕΠΟΝ. Δίπλα στον αγώνα, όχι μόνο οι θυσίες αλλά και η χαρά της ζωής, την οποία η ΕΠΟΝ αναδεικνύει ως αξία. Πρόκειται για μια ριζικά διαφορετική (και πολύ πλουσιότερη) αντιμετώπιση κι επεξεργασία από αυτήν των άλλων οργάνωσεων, των οποίων η ρητορική εξαντλούνταν στον απελευθερωτικό αγώνα: εδώ ο νέος δεν έχει μόνο καθήκοντα αλλά και δικαιώματα. Στην αντιμετώπιση αυτή πιστεύω πως έγκειται ένα από τα βασικά κλειδιά ερμηνείας της επιτυχίας της σε πλατιά νεανικά στρώματα.

Πώς όμως ακριβώς κατορθώνει η ΕΠΟΝ να γίνει η μόνη πανελλαδική οργάνωση, απλώνοντας ένα εντυπωσιακό δίκτυο από τη μια ως την άλλη άκρη της χώρας μέσα σε συνθήκες κατοχής; Δίκτυο που περνά από τα πιο μικρά χωριά (δείκτης της ύπαρξής της είναι πολλές φορές το τοπικό έντυπο του οποίου έχει διασωθεί ένα φύλλο) κι από τις πιο καθυστερημένες περιοχές, ακολουθώντας συχνά την σταδιακή απελευθέρωση περιοχών από τον

ΕΛΑΣ. Έτσι η ΕΠΟΝ εμφανίζει μ γεωγραφική εξάπλωση μοναδική στο χώρο των νεανικών οργανώσεων: Αθίνα-Πειραιάς-Θεσσαλονίκη / Ήπειρος-Κέρκυρα, Μακεδονία-Θράκη, Θεσσαλία-Σποράδες, Στερεά Ελλάδα-Κεφalonιά-Λευκάδα, Πελοπόννησος-Ζακύνθος, Κρήτη, Λέσβος, Χίος, Σάμος. Από τον χάρτη λείπουν μόνο τα νησιά του Σαρωνικού και των Κυκλάδων. Νομίζω πως το «μυστικό της επιτυχίας» έχει να κάνει με τη διαφοροποίηση το παλαιότερου πνεύματος του κομμουνιστικού κινήματος, όταν αυτό δρούσε σε συνθήκες παρανομίας. Το πνεύμα στη ΕΠΟΝ αλλάζει εντελώς. Η καχυποψία και η μυστικότητα της παρανομίας δίνουν τη θέση τους σε ανοιχτές μορφές στρατολόγησης, που ταιριάζουν σε μια μαζική οργάνωση.

Θα ήθελα όμως να σταθώ στην πρωτοποριακή αυτή αντίληψη και την τομή που σημειώνεται στις πρακτικές τη αριστεράς. Έχει σημασία να δούμε αυτή την αντίφαση, αυτό το παράδοξο, αθέλετε: σε συνθήκες κατοχής, μια παράνομη αντιστασιακή οργάνωση αποπύσσει τις πιο ανοιχτές πρακτικές στρατολόγησης και δράσης. Πρόκειται κι εδώ για μια από τις ιδιομορφίες της κατοχής. Εννοείται ότι στις κατεχόμενες πόλεις οι ιδρυτικές συνεδριάσεις είναι μυστικές. Όμως η στρατολόγηση σε πολλά χωριά της Ελεύθερης Ελλάδας, λόγου χάρη, παίρνει συχνά τη μορφή ανοιχτής συγκέντρωσης στο προαύλιο του χωριού, όπου όλη η νεολαία το χωριού καλείται να ιδρύσει την τοπική οργάνωση.

Με τη γεωγραφική της εξάπλωση συμβαδίζει και η κοινωνική: Η ΕΠΟΝ εισχωρεί σε κοινωνικά στρώματα που δεν είχαν ως τότε καμία αντίστοιχη εμπειρία, όπως ήταν τα αγροτικά. Στη πόλη, απλώνεται ανάμεσα στην εργαζόμενη νεολαία με πολύ μεγαλύτερη επιτυχία απ' ό,τι είχε ποτέ η ΟΚΝΕ, για παράδειγμα, που θεωρούσε προνομακό της χώρο στρατολόγησης μελών τη εργαζόμενη νεολαία. Και βέβαια είναι η οργάνωση που θα αγκαλιάσει μαζί τις νέες γυναίκες: η ΕΠΟΝ είναι η οργάνωσή τους. Τέλος, η ΕΠΟΝ θα «βγάλει στο βουνό» τις ένοπλες ομάδες των νέων, που θέλουν να πολεμήσουν σε

πλευρό των ανταρτικών σωμάτων, δημιουργώντας τις υποδειγματικές ανταρτοεπονίτικες ομάδες.

* * *

Νομίζω πως σήμερα που τόσα πολιτικά οράματα έχουν διαψευσθεί –μεταξύ των οποίων το όραμα του «υπαρκτού σοσιαλισμού», που γνώρισε τόσο οικτρή διάψευση– το πολιτικό και κοινωνικό όραμα της ΕΠΟΝ, όπως τουλάχιστον είναι διατυπωμένο στο ιδρυτικό και στο καταστατικό της, παρουσιάζει ακόμη ενδιαφέρον: η ΕΠΟΝ έθετε ως σκοπούς της την εθνική απελευθέρωση, ακεραιότητα και ανεξαρτησία της Ελλάδας, την υπεράσπιση των συμφερόντων της νέας γενιάς (φέροντας νέες πολιτικές έννοιες στο προσκήνιο), την εξολόθρευση του φασισμού και την εκδήλωση της κυριαρχικής θέλησης του λαού για το πολιτειακό. Επίσης υπήρξε προδρομική σε επιλογές της όπως: η ανεξιθρησκεία των μελών της (η οποία αναφέρεται ρητά), η ισότιμη θέση των γυναικών στην οργάνωση και στην κοινωνία, τα πολιτικά δικαιώματα για τους νέους και τις νέες από 18 χρονών και ο φιλειρηνισμός της (ρητός κι αυτός, αν και σε καιρό πολέμου). Όλοι τομείς στους οποίους πολλά χρόνια μετά θα ανέπτυσσαν δραστηριότητα οι προοδευτικότεροι πολιτικοί φορείς. Από πολιτική λοιπόν άποψη υπήρξε από τα πιο προωθημένα σχήματα του αριστερού κινήματος.

Ίσως αυτό που μένει να προστεθεί είναι το σημαντικότερο και συγχρόνως το λιγότερο χειροπιαστό: η ΕΠΟΝ πρόσφερε το όραμα εκείνο που μπορούσε να συγκλονίσει τη νέα γενιά προτείνοντάς της ένα σύστημα αξιών. Αξίες που προέρχονται κατ' ευθείαν από την κληρονομιά του ουμανισμού: αλληλεγγύη, συντροφικότητα, εμπιστοσύνη στη ζωή, αισιοδοξία για το μέλλον, πίστη στη συλλογικότητα. Κι όλα αυτά στην πιο απάνθρωπη ίσως στιγμή του εικοστού αιώνα. Σήμερα, στην αυγή ενός άλλου αιώνα, το μέρος του οράματός της που μας συνδέει με την ουμανιστική παράδοση έχει ξεχωριστή αξία. Όσο για τους ίδιους τους Επονίτες, αυτό ακριβώς τους κάνει ακόμη και σήμερα να δηλώνουν, κουνώντας τα γκριζαρισμένα τους κεφάλια, πως «δεν μετανιώσα-

νε για τίποτε», όσο ακριβό κι αν αποδείχτηκε τα κατοπινά χρόνια το τίμημα της ένταξής τους – μιας ένταξης που άφησε τη σφραγίδα της σ' όλη τους τη ζωή.

Τέλος, θα ήθελα να κλείσω με την εξής παρατήρηση: η αριθμητική δύναμη της οργάνωσης στα χρόνια της κατοχής αρκεί από μόνη της για να την ξεχωρίσει ως ιδιαίτερο φαινόμενο ανάμεσα στις οργανώσεις νεολαίας. Το γεγονός πως στις γραμμές της θήτευσε πράγματι η πλειονότητα της ελληνικής νεολαίας τα χρόνια '43-'44, την αναδεικνύει ως τον προνομιακό εκείνο χώρο στον οποίο διαμορφώνεται τελικά όχι μόνο από πολιτική και ιδεολογική αλλά και από ηθική κι από την άποψη της νοητικής αναπαράστασης του κόσμου μια ολόκληρη γενιά. Εκεί όπου διαμορφώνονται τα συτήματα αξιών της και παίρνουν σάρκα τα ιδανικά της. Η ιστορία της ελληνικής νεολαίας τα κρίσιμα χρόνια '43-'44, αλλά σε μικρότερο βαθμό και τα αμέσως επόμενα, διαπλέκεται άρρηκτα με την ιστορία της ΕΠΟΝ και είναι αδιανόητη δίχως αυτήν. Αυτό το στοιχείο πιστεύω πως καθιστά τη «συνάντηση» αυτή μοναδική. Στις τελείως διαφορετικές συνθήκες που θα διαμορφωθούν μετά την απελευθέρωση, η ΕΠΟΝ αναζητά το νέο της πρόσωπο, ενώ συγχρόνως ακροβατεί ανάμεσα σε μια τυπική «νομιμότητα» και στη διαρκή της ακύρωση στην πράξη. Στα τέλη του Ιουνίου του '45 εγκρίθηκε το νέο της καταστατικό που την καθιστούσε αναγνωρισμένη και τον Ιανουάριο του '46 έγινε το πρώτο της συνέδριο στην Αθήνα. Συζητήθηκε εκεί η συμμετοχή της στην «Παγκόσμια Ομοσπονδία Δημοκρατικής Νεολαίας», έναν νέο διεθνή φορέα, στον οποίο η ΕΠΟΝ εκπροσωπούσε επίσημα την ελληνική νεολαία. Στα τέλη του Μαρτίου του '46 θα επέλθει η πρώτη «κατά νόμον» αλλά όχι και πραγματική διάλυσή της, αφού θα συνεχίσει τη δράση της ως πολιτική οργάνωση νεολαίας μέσα σε συνθήκες που γίνονται όλο και πιο δύσκολες.

Στη ζωή της οργάνωσης διακρίνονται τρεις περίοδοι: η πρώτη περίοδος της ζωής της, η αντιστασιακή, χρονολογείται από την ίδρυσή της τον Φεβρουάριο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

FRANCISCO R. ADRADOS

Επίτ. Καθηγητής του Παν/μίου
Complutense της Μαδρίτης

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Μετάφραση Alicia Villar Lecumberri
Επιμέλεια

Γ. Αναστασίου – Χρ. Χαραλαμπίδης

Η Ελληνική, η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης, έχει το προνόμιο να μιλιέται συνεχώς στον ίδιο περίπου γεωγραφικό χώρο επί 4000 χρόνια και να γράφεται αδιάκοπα εδώ και 3500 χρόνια.

Ο Καθηγητής Adrados παρακολουθεί την εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας από τα Ινδοευρωπαϊκά χρόνια ως τις μέρες μας με ελκυστικό τρόπο και βαθιά γνώση των πηγών, τις οποίες αξιοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Το βιβλίο αυτό δεν ενδιαφέρει απλώς τον Έλληνα αναγνώστη, αλλά και κάθε ευρωπαίο πολίτη που θα ήθελε να ανακαλύψει τα μυστικά της γλώσσας του μέσα από το πλήθος των ελληνικών λέξεων που διασώζονται σε πολλές ευρωπαϊκές και άλλες γλώσσες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr
e-mail: papadimas@atp.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

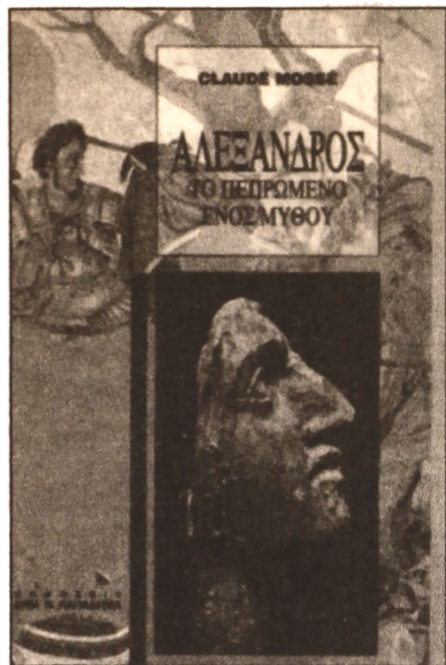
CLAUDE MOSSÉ

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΜΥΘΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΛΟΝΤΑΚΗΣ

Συγγραφέας - Φιλολόγος

Λίγοι άνθρωποι έχουν εξάψει τόσο τις φαντασίες, όσο ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Μακεδόνας που σε δέκα χρόνια, από το 334 ως το 323 π.Χ., κυρίεψε την τεράστια Περσική Αυτοκρατορία του Δαρείου και οδήγησε το στρατό του ως τις άγνωστες όχθες του Ινδού. Άλλαξε όμως την όψη του κόσμου; Μόλις πέθανε η μυθική αυτοκρατορία του διαλύθηκε, θύμα των φιλοδοξιών των στρατηγών του.

Η Κλωντ Μοσέ που έχει αφιερώσει με πάθος ολόκληρη τη ζωή της στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας έσκυψε πάνω στην εξέλιξη της εικόνας του Αλεξάνδρου μέσα από τους αιώνες. Από τον ένδοξο απόγονο του Δία ως τον απόλυτο μονάρχη. Μια αναγκαία ανάγνωση που υπολογίζει το φανταστικό και τη θέση του μέσα στην εξέλιξη των κοινωνιών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

του '43 ως την απελευθέρωση τον Οκτώβριο του '44, η δεύτερη περίοδος, τυπικά νόμιμη, από τον Οκτώβριο του '44 ως τον Μάρτιο του '46 και η τρίτη, παράνομη πια, από το '46 ως την πραγματική διάλυσή της το 1958. Στην πορεία αυτή των δεκαπέντε ετών η οργάνωση δεν είναι φυσικά η ίδια. Η οργάνωση των 600.000 μελών την επομένη της απελευθέρωσης έχει τόση λίγη σχέση με την παράνομη ΕΠΟΝ των μερικών εκατοντάδων μελών της δεκαετίας του '50, όση λίγη σχέση είχε και με την παράνομη ολιγομελή ΟΚΝΕ των αρχών της κατοχής. Γίνεται φανερό ότι για μία ιδιαίτερη ιστορική στιγμή, τα χρόνια '43-'44, η αριστερά συναντήθηκε πραγματικά με τη νεολαία σε μια μοναδική και γόνιμη συνάντηση. Η συνάντηση αυτή εγγράφεται στο γενικότερο πλαίσιο της συνάντησης της αριστεράς με ευρύτατα στρώματα πληθυσμού, που πραγματοποιήθηκε εκείνη την εποχή.⁵ Πιστεύω όμως πως αν αυτό ίσχυε για τους ενήλικες ως μια μεταστροφή ή μια μετεξέλιξη, για τους εφήβους και τους νέους έθεσε κυριολεκτικά τη σφραγίδα της διαμόρφωσής τους. Ποτέ πριν και ποτέ μετά μια οργάνωση δεν γνώρισε τέτοια γεωγραφική και πληθυσμιακή εξάπλωση και κυρίως τέτοια ταύτιση της νεολαίας μ' αυτήν: στην ΕΠΟΝ της κατοχής το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής νεολαίας αναγνώριζε το πρόσωπό του και η ΕΠΟΝ ανεδείκνυε τη νεολαία ως συλλογικό υποκείμενο πρώτη φορά με τέτοια εμβέλεια κι ένταση.

Στη δεκαετία του '50 οι αριστεροί νέοι στρατεύονται στη νόμιμη νεολαία της ΕΔΑ. Παράλληλα, η ΕΠΟΝ διάγει το τελευταίο μέρος του παράνομου βίου της, ως το 1958 όταν με απόφαση του ΚΚΕ διαλύονται όλες οι παράνομες οργανώσεις και μαζί μ' αυτές και η ΕΠΟΝ. Όσο για τη δεκαετία του '60, θα δει να ιδρύεται και να ανθεί η άλλη μεγάλη αριστερή οργάνωση, η Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη.⁶ Πιστεύω πως θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μελετηθούν οι τρεις αυτές οργανώσεις σε μια προοπτική που να δείχνει τις συνέχειες, τις ασυνέχειες, τις κληρονομίες και τις τομές· θα ήταν δηλαδή μια ιστορία του νεανικού κινήματος στη χώρα μας για τις δεκαετίες '40-'50-'60.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οι οργανώσεις αυτές ήταν οι εξής: τέσσερις πολιτικές νεολαίες, οι νεολαίες των κομμάτων που συμμετείχαν στο ΕΑΜ (Αγροτική Νεολαία Ελλάδος, Λαϊκή Επαναστατική Νεολαία, Ομοσπονδία Κομμουνιστικών Νεολαιών Ελλάδος και Σοσιαλιστική Επαναστατική Πρωτοπορία Ελλάδος)· δύο αθηναϊκές συνδικαλιστικές οργανώσεις του ΕΑΜ Νέων (Ενιαία Εθνικοαπελευθερωτική Νεολαία και Ενιαία Μαθητική Νεολαία), δύο επαρχιακές αντιστασιακές οργανώσεις (Ένωση Νέων Αγωνιστών Ρούμελης και Θεσσαλικός Ιερός Λόχος) και δύο αντιστασιακές οργανώσεις της Αθήνας και του Πειραιά αριστερής προελεύσεως (Λεύτερη Νέα, αποκλειστικά γυναικεία οργάνωση, και Φιλική Εταιρεία Νέων.)
2. Ο Πάνος Δημητρίου σχολιάζει αυτό το θέμα στο βιβλίο του *Εκ βαθέων. Χρονικό μιας ζωής και μιας εποχής* (εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1997), αλλά και ο Πέτρος Ανταίος το έχει αναλύσει διεξοδικά στην *Συμβολή στην Ιστορία της ΕΠΟΝ* (εκδ. Καστανιώτης, τόμοι Α Ι-ΙΙ, τόμ. Β', Αθήνα 1977-1979).
3. Το θέμα αυτό μελέτησα στη διδακτορική διατριβή μου [Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1995, υπό έκδοση στις εκδ. Νεφέλη με τον τίτλο *Η ενηλικίωση μιας γενιάς. Οι Αντιστασιακές οργανώσεις των νέων (1941-1944)*].
4. Βλ. τον πλήρη τους κατάλογο στο *Αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ*, επιμ. Δημήτρης Δημητρόπουλος-Ευδοκία Ολυμπίτου, εκδ. ΙΑΕΝ/ΚΝΕ Ε.Ι.Ε., αρ. 35, Αθήνα 2000.
5. Ο Άγγελος Ελεφάντης περιγράφει πολύ ωραία το φαινόμενο σε πρόσφατο άρθρο του: «Έλεγα παραπάνω ότι οι άνθρωποι του Αγώνα αλλιώς έμπαιναν σ' αυτόν κι αλλιώς βγήκαν απ' αυτόν. [...] Κάτι μεγάλο άλλαξε στη σκέψη, στην ιδεολογία, στη στάση, άρα και στη γλώσσα. Τι ήταν αυτό; Μα απλούστατα από μη αριστεροί έγιναν αριστεροί.» («Η γλώσσα του αγώνα», περ. *Ο Πολίτης*, τχ. 105, Νοέμβριος 2002, σ. 27).
6. Βλ. το πρόσφατο βιβλίο του Φώντα Λάδη, *Μίκης Θεοδωράκης. Το χρονικό μιας επανάστασης 1960-1967. Η ιστορία της γενιάς του 1-1-4 και των Λαμπράκηδων*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2001.

Από το ΕΑΜΝ και την ΟΚΝΕ στην ΕΠΟΝ

Σ' ένα φοιτητικό δωματιάκι, κάπου στη Νεάπολη, σύμφωνα με όσα η μνήμη συγκρατεί, οι αντιπρόσωποι της ΟΚΝΕ (Ομοσπονδία Κομμουνιστικών Νεολαιών Ελλάδας), της ΣΕΠΕ (Σοσιαλιστική Επαναστατική Πρωτοπορία Ελλάδας), της ΦΕΝ (Φιλική Εταιρεία Νέων), της «Ελευθερίας» και της «Δημοκρατικής Ενώσεως Νέων» συνεδρίαζαν παράνομα στη γερμανοκρατούμενη Αθήνα το βράδυ της 5ης Φεβρουαρίου 1942. Με αρκετή καθυστέρηση, ως προς το χρόνο δημιουργίας του ΕΑΜ, το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο Νέων, το ΕΑΜΝ, ιδρύθηκε εκείνο το βράδυ «τον χειμώνα του θανάτου». Το Συμφωνητικό κοινής δράσης που συμπυκνώθηκε σε έξι σημεία, ακολούθησε η Διακήρυξη της Προσωρινής Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜΝ που απευθύνθηκε «προς όλους τους νέους, τις νέες και τα παιδιά»:

«Αδέλφια,

Ύστερα από 120 χρόνια ελεύθερης εθνικής ζωής, η πατρίδα μας ξαναυποδουλώθηκε εθνικά. Πάνω σε πολιτείες και χωριά, πάνω στα μνημεία του πολιτισμού μας κυματίζει ο αγκυλωτός σταυρός [...]. Οι φασίστες κατακτητές θέλουν να μας λιώσουν πάνω στη γή μ' ένα πάτημα της μπότας τους [...]

Αδέλφια,

[...] Εμείς οι 5 οργανώσεις της νέας γενιάς [αναφέρονται οι τίτλοι των οργανώσεων], αφού υπογράψαμε Συμφωνητικό κοινής δράσης, σας καλούμε στη μάχη. Σας καλούμε να πυκνώσετε τις γραμμές του ΕΑΜΝ, και με τον όγκο και τη νεανική σας ορμή, να το κάνετε ακατανίκητη δύναμη, οδηγητή της νέας γενιάς στην πάλη για τη ζωή και την εθνική λευτεριά. Κάθε πραγματικά εθνική οργάνωση νέων, κάθε πραγματικός νέος πατριώτης έχει θέση στο ΕΑΜΝ.[...]

Αυτό ήταν το πρώτο βήμα. Το μετωπικό σχήμα «για τη συγκέντρωση της νέας γενιάς στον εθνικο-απελευθερωτικό αγώνα» ήταν γεγονός. Ωστόσο το αιτούμενο δεν ήταν απλά το μέτωπο που θα συσπείρωνε τις νεολαίες των πολιτικών κομμάτων και των κινήσεων του ΕΑΜικού συνασπισμού. Το προσκλητήριο κάλεσμα στη νεολαία για την ευρύτερη και μαζική κινητοποίησή της προϋπέθετε άλλους όρους όπως αυτούς μιας ενιαίας οργάνωσης που θα αποκτούσε τη δική της ιδιαίτερη και αυτόνομη δυναμική. Αυτή η απροσδιόριστη ακόμη αλλά πάντως ενιαία, ως προς τη στρατηγική σύλληψη, οργάνωση εκφράζεται ήδη από τα τέλη Μαρτίου του 1942 διατυπωμένη στις αποφάσεις της 2ης Συνδιάσκεψης της ΟΚΝΕ: «η ενιαία οργάνωση [...] θ' αποτελέσει γιγαντιαίο μαγνητικό πόλο που θα τραβήξει δεκάδες κι εκατοντάδες χιλιάδες νέων στις γραμμές της, γιγαντιαίο μοχλό κινητοποίησης για την πάλη της νέας γενιάς [...]».

Η δημιουργία επιμέρους ενιαίων οργανώσεων νέων σε ιδιαίτερους χώρους και κλάδους, με πρωτοβουλία της ΟΚΝΕ, αποτέλεσε το επόμενο βήμα στις αναζητήσεις. Έτσι από το καλοκαίρι του 1942 δημιουργείται η «Λεύτερη Νέα» και στη συνέχεια η «Εθνικοαπελευθερωτική Εργατοϋπαλληλική Νεολαία» και η «Ενιαία Μαθητική Νεολαία». Οι προσπάθειες επεκτάθηκαν βρίσκοντας απήχηση και στην επαρχία με τη δημιουρ-

γία, τον Νοέμβριο του 1942, ενιαίας οργάνωσης της νεολαίας στη Θεσσαλία, του «Θεσσαλικού Ιερού Λόχου» (ΘΙΛ). Το παράδειγμα ακολουθήθηκε στις αρχές του 1943 στη Ρούμελη με τη συγχώνευση των οργανώσεων της ΟΚΝΕ και του ΕΑΜΝ για τη δημιουργία της «Ένωσης Νέων Αγωνιστών Ρούμελης» (ΕΝΑΡ). Οι οργανώσεις αυτές δεν αποτέλεσαν μόνο ιδρυτικά μέλη της ΕΠΟΝ. Λειτουργήσαν κυρίως ως αναγκαίες υποδομές και ασφαλείς θύλακες για την οργανωτική της επέκταση.

Τον Γενάρη του 1943, οι ουσιαστικές αποφάσεις έχουν ληφθεί. Απομένει η δημοσιοποίηση αλλά κυρίως η υλοποίησή τους. Στις 14 Ιανουαρίου 1943, η Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜΝ εξέφραζε την ευχή για την επίτευξη της επιζητούμενης ενιαίας οργάνωσης:

«Μπροστά στην πραγματικότητα των κοινών κινδύνων, των κοινών πόθων και ιδανικών, μπροστά στην πραγματικότητα της αλματώδους ανάπτυξης των Ενιαίων Εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων που δημιουργήθηκαν στην πορεία του ΕΑΜΝ, [...] η Ολομέλεια της ΚΕ εκφράζει θερμή ευχή στις διοικήσεις των οργανώσεων που συμμετέχουν να δώσουν όλες τις δυνάμεις τους για τη πραγματοποίηση της πλέριας ενότητας της νέας γενιάς με τη δημιουργία μιας ενιαίας πανελλαδικής εθνικοαπελευθερωτικής οργάνωσης νέων που θα ολοκληρώσει τους σκοπούς του ΕΑΜΝ και θα δώσει σάρκα και οστά στους πόθους ολόκληρης της νεολαίας της χώρας μας.»

Μετά τη συνεδρίαση της ΚΕ του ΕΑΜΝ, μια ακόμη σημαντική σύσκεψη, την 1η Φεβρουαρίου 1943, έθετε επί χάρτου τα συμφωνηθέντα. Η ΟΚΝΕ, η «Λαϊκή Επαναστατική Νεολαία» (ΛΕΝ) και η «Σοσιαλιστική Επαναστατική Πρωτοπορία Ελλάδας» (ΣΕΠΕ), οι πολιτικές νεολαίες συνιστώσες του ΕΑΜΝ, δια των εκπροσώπων τους, δεσμευόνταν για την πραγματοποίηση Ενιαίας Πανελλαδικής Οργάνωσης:

ΑΠΟΦΑΣΗ

«Η σύσκεψη των αντιπροσώπων των τριών οργανώσεων [αναφέρονται οι τίτλοι], την 1/2/1943, αφού συζήτησε τις αποφάσεις της ΚΕ του ΕΑΜ Νέων, στη συνεδρίαση της 14/1/1943 και κύρια το πρόβλημα της ενοποίησης της νέας γενιάς της χώρας σε μια Ενιαία Πανελλαδική Εθνικοαπελευθερωτική Οργάνωση με σκοπούς: α) τον αγώνα για τη ζωή, τον εκπολιτισμό και την εξύψωση της νέας γενιάς, β) τον αγώνα για την εθνική λευτεριά και γ) τον αγώνα για τη λαοκρατική λύση του εσωτερικού μας προβλήματος με ισότιμη συμμετοχή των νέων, αποφάσισε: α) ότι οι τρεις παραπάνω οργανώσεις θα δώσουν όλες τους τις δυνάμεις και θα κάνουν το πάν για την πραγματοποίηση της Ενιαίας Πανελλαδικής Οργάνωσης της νέας γενιάς με τους παραπάνω σκοπούς και β) ότι θα αντιμετωπίσουν άμεσα όλα τα προβλήματα που συνδέονται με την ενοποίηση της Νέας Γενιάς της χώρας μας.»

Τις επόμενες μέρες ολοκληρώνονταν οι διαδικασίες αυτοδιάλυσης των οργανώσεων. Στις 24 Φεβρουαρίου 1943, ξημέρωσε πιά η μέρα της ΕΠΟΝ.

ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Το Ιδρυτικό της Ενιαίας Πανελλαδικής Οργάνωσης (ΕΠΟΝ)

Ι. Σήμερα 23 Φλεβάρη 1943 συνήλθε στην Αθήνα Πανελλαδική Σύσκεψη στην οποία πήραν μέρος:

α) Οι αντιπροσωπείες εθνικών οργανώσεων Νέων.

«Αγροτικής Νεολαίας Ελλάδος», «Ενιαίας Εθνικοαπελευθερωτικής εργατοϋπαλληλικής Νεολαίας», «Ενιαίας Μαθητικής Νεολαίας», «Ένωση Νέων Αγωνιστών Ρούμελης», «Θεσσαλικού Ιερού Λόχου», «Λαϊκής Επαναστατικής Νεολαίας», «Λεύθερης Νέας», «Ομοσπονδίας Κομμουνιστικών Νεολαιών Ελλάδος», «Σοσιαλιστικής Επαναστατικής Πρωτοπορίας Ελλάδος», «Φιλικής Εταιρείας Νέων».

β) Αντιπροσωπεία του ΕΑΜΝ Μακεδονίας, Πελοποννήσου και τα μέλη της ΚΕ του ΕΑΜΝ.

γ) Αντιπροσωπεία του Εθνικού Συμβουλίου των φίλων της νέας γενιάς.

2. Η σύσκεψη συνήλθε με την πρωτοβουλία της ΚΕ του ΕΑΜΝ και με σκοπό ίδρυσης μιας ενιαίας Πανελλαδικής Οργάνωσης της νέας γενιάς. Η σύσκεψη ομόφωνα απεφάσισε την ίδρυση της ενιαίας με τον τίτλο «Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων» (ΕΠΟΝ) και με έδρα την Αθήνα.

3. Η ίδρυση της ΕΠΟΝ πραγματοποιείται με την διάλυση και συγχώνευση όλων των οργανώσεων που υπογράφουν αυτό το ιδρυτικό. Με την υπογραφή αυτού του ιδρυτικού, όλες οι παραπάνω οργανώσεις παύουν να υφίστανται και αυτόματα οι δυνάμεις, τα τεχνικά, οικονομικά κλπ. μέσα περνούν στην ΕΠΟΝ. Αυτός ο όρος αφορά και την ΚΕ του ΕΑΜΝ και τις ιδιαίτερες δυνάμεις του που είναι συγκροτημένες σε ομάδες του.

4. Η Πανελλαδική Σύσκεψη αποφάσισε ομόφωνα την εκλογή προσωρινού Κεντρικού Συμβουλίου και του έδωσε εντολή να διευθύνει την ΕΠΟΝ ώσπου να συνέλθει η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη ή Συνέδριο της ΕΠΟΝ που θα εκλέξει το νόμιμο συμβούλιο. Ός τη σύγκληση συνδιάσκεψης ή συνεδρίου το προσωρινό Κεντρικό Συμβούλιο θα διευθύνει την ΕΠΟΝ.

5. Η Πανελλαδική σύσκεψη εκλέγει 3μελή επιτροπή επεξεργασίας καταστατικού της ΕΠΟΝ. Το καταστατικό αμέσως μετά την έγκρισή του απ' το προεδρείο του Προσωρινού Κεντρικού Συμβουλίου μπαίνει σε εφαρμογή. Η τελική έγκριση του καταστατικού θα γίνει από την πρώτη Πανελλαδική Συνδιάσκεψη ή Συνέδριο της ΕΠΟΝ.

6. Οι βασικοί σκοποί που πρέπει να περιέχονται στο καταστατικό της ΕΠΟΝ είναι:

α. Η εθνική απελευθέρωση με βάση την ακεραιότητα

της Ελλάδας.

β. Η εξόντωση του φασισμού τώρα και στο μέλλον και με οποιαδήποτε μορφή και αν παρουσιαστεί. Αποκατάσταση της λαϊκής κυριαρχίας έτσι που όλες οι εξουσίες ν' απορρέουν από την κυρίαρχη θέληση του λαού και της νέας γενιάς.

γ. Η καταπολέμηση των ιμπεριαλιστικών πολέμων και η υπεράσπιση της ειρήνης με βάση την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών και της αδελφικής συνεργασίας όλων των λαών και Νεολαιών, και ειδικά της Βαλκανικής.

δ. Η υπεράσπιση των οικονομικών, πολιτικών, εκπαιδευτικών και μορφωτικών δικαιωμάτων και επιδιώξεων της νέας γενιάς.

Γενικά πρέπει να καθορίζεται στο καταστατικό ότι η ΕΠΟΝ είναι οργάνωση εθνικοαπελευθερωτική, αντιφασιστική-προοδευτική, αντιπολεμική-φιλειρηνική.

ε. Αποφασίζεται η έκδοση δημοσιογραφικού κεντρικού οργάνου με τίτλο «Νέα Γενιά».

στ. Η Πανελλαδική σύσκεψη αποφασίζει και αναθέτει στο Προσωρινό Κεντρικό Συμβούλιο της ΕΠΟΝ να κάνει διαπραγματεύσεις με κάθε εθνική οργάνωση νέων που δεν θάχει προσχωρήσει στην ΕΠΟΝ με σκοπό να προσχωρήσει.

ζ. Η Πανελλαδική σύσκεψη αποφασίζει την προσχώρηση της ΕΠΟΝ στο ΕΑΜ σαν εκπρόσωπο της νέας γενιάς, με συμμετοχή αντιπροσώπου της στην ΚΕ του ΕΑΜ.

Αθήναι 23 Φλεβάρη 1943

ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

«ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ»,
«ΕΝΙΑΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ»,
«ΕΘΝΙΚΟ-ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ ΕΡΓΑΤΟϋΠΑΛΛΗΛΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ»,
«ΛΕΥΤΕΡΗ ΝΕΑ»,
«ΛΑΪΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ»,
«ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΩΝ ΝΕΟΛΑΙΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ»,
«ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ»,
«ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΝΕΩΝ»,
«ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΙΕΡΟΣ ΛΟΧΟΣ»,
«ΕΝΩΣΗ ΝΕΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΡΟΥΜΕΛΗΣ».

Το πνεύμα του μαζικού κινήματος ήταν ενωτικό, συλλογικό και μαχητικό ...

Η ΙΔΡΥΤΙΚΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΕΠΟΝ

Από τη συνέντευξη με τους παλιούς Επονίτες Κώστα Λιναρδάτο και Ζωή Λιναρδάτου (Αθήνα, 22/1/2003)

Κ.Λ.: Αυτοί που κατά τη γνώμη μου ήταν επικεφαλής για την οργάνωση της Ιδρυτικής Σύσκεψης της ΕΠΟΝ ήταν ο Βλαντάς, ο Μολυβδάς, ο Τρικαλινός, ο Σταύρος Γιαννακόπουλος (Σταμάτης) που πέθανε πρόσφατα, ο Κασιμάτης και η Ηλέκτρα για τα κορίτσια.

— Ο Βλαντάς σας είχε πει φεύγοντας από τη Δουκίσσης Πλακεντίας να αφήσετε ένα χαρτάκι με το πραγματικό σας όνομα για να μείνει στην ιστορία.

Κ.Λ.: Ναι, γιατί ήταν όλοι με ψευδώ-

νυμα. Κι εγώ π.χ. ποτέ δεν είπα τον Γιαννακόπουλο Σταύρο. Από το '41 που τον ήξερα, Σταμάτη τον ήξερα, Σταμάτη τον έλεγα. Ούτε Ανταίο τον είπα ποτέ. Για μένα το πιο έγκυρο είναι το γράμμα του Αδάμ, γιατί γράφτηκε 3 χρόνια μετά την Ιδρυτική. Ο Αδάμ ήξερε πρόσωπα και πράγματα και σ' αυτό έχει υπογραμμίσει και αυτούς που συνέχιζαν μετά την απελευθέρωση να είναι στην ΕΠΟΝ. Λέει και δύο ιδέες που υπήρχανε. Η μια ήταν να ξεκινήσουμε με προσωπικότητες και η άλλη ήταν να επικεντρωθούμε στο ΕΑΜ Νέων. Τελικά με βάση αυτόν τον προσανατολισμό που αναφέρει, εγκαταλείφθηκε η πρώτη ιδέα, αυτή με τους καθηγητές, και ρίξαμε την προσοχή μας στο ΕΑΜ των Νέων,

το οποίο με απόφασή του κάλεσε τις οργανώσεις της νεολαίας για τη δημιουργία της ΕΠΟΝ. Είχε ήδη προηγηθεί η ενωτική, η μετωπική δουλειά του ΕΑΜ των Νέων. Και λέω μετωπική γιατί ήταν ορισμένες οργανώσεις που συγκρότησαν ένα μέτωπο. Ήταν οι πέντε οργανώσεις που συγκρότησαν το ΕΑΜ των Νέων. Την εισήγηση στην Ιδρυτική την έκανε ο Σταμάτης σαν γραμματέας του ΕΑΜ των Νέων. Μετά πήραν το λόγο διάφοροι και μίλησαν, όχι όλοι από τους 25 που ήμασταν εκεί. Μίλησαν ορισμένοι. Μίλησε ο Τσακίρης από μέρους του Ιερού Λόχου της Θεσσαλίας, μίλησε ο Παντελής, ο Διβέρης δηλαδή, από μέρους της Εργατικής Νεολαίας, μίλησε ο Κώστας ο Φιλίνης με το ψευδώνυμο

ΜΙΑ ΠΡΩΙΜΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΝ:

Αδάμ Μολυβάς, μέλος του Γραφείου της Ομοσπονδίας Κομμουνιστικών Νεολαιών (ΟΚΝΕ). Εξόριστος κι αυτός, όπως τόσα κομμουνιστικά στελέχη στα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας, στη Φολέγανδρο από το 1938, δραπέτευσε τον κρίσιμο χρόνο 1941. Ξαναεντάχτηκε στον κομματικό μηχανισμό και, παράνομος, συμμετείχε στον ηγετικό πυρήνα της ΟΚΝΕ. Αν και με κλονισμένη την υγεία του —έπασχε από φυματίωση— ο Μολυβδάς με το ψευδώνυμο Νίκος ο ψηλός παρακολούθησε ενεργά και έθεσε την προσωπική του σφραγίδα σε όλες τις σημαντικές διεργασίες που καθόρισαν τις εξελίξεις και τα πράγματα στον χώρο της Νεολαίας, στα χρόνια 1941-1947.

Στις 22 Φεβρουαρίου 1946, τρία χρόνια από την ίδρυση της ΕΠΟΝ και ένα μήνα μετά την ολοκλήρωση των εργασιών του Α' Συνεδρίου της απευθύνει μια έκθεσή του στο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ.

Η έκθεση αναφέρεται στην κατάσταση που επικρατούσε στη νεολαία της Αθήνας από τη στιγμή που ο ίδιος αποκατέστησε την επαφή του με τον κομματικό μηχανισμό.

Μεταφέρουμε το σχετικό απόσπασμα όπως δημοσιεύτηκε στο Αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ των

Δ. Δημητρόπουλου και Ευδοκίας Ολυμπίτου:

«Πώς γένηκε η ΕΠΟΝ: Μετά από ένα γράμμα που πήραμε από την Ακροναυπλία το ζήτημα της δημιουργίας της ενιαίας οργάνωσης της νεολαίας μπήκε πιο επιτακτικά. Για τη δημιουργία της ενιαίας οργάνωσης είπαμε να χρησιμοποιήσουμε προσωπικότητες, καθηγητές πανεπιστημίου και γενικά ανθρώπους που έχουν σχέση με τη νεολαία οι οποίοι και θα ανελάμβαναν την πρωτοβουλία για τη σύγκληση της σύσκεψης των οργανώσεων της νεολαίας για τη δημιουργία ενιαίας οργάνωσης νεολαίας. Έτσι μαζέψαμε μια σειρά προσωπικότητες και κάναμε το Εθνικό Συμβούλιο του ΕΑΜ Νέων. Σε αυτό έπαιρναν μέρος: 1) Γεωργ. Γεωργαλάς καθηγητής Πανεπιστημίου, 2) Ρουσσόπουλος καθηγητής Πολυτεχνείου, 3) Θεμ. Τσάτσος καθηγ. Πανεπιστημίου, 4) Ζακυθινός καθηγ. Πανεπιστημίου, 5) Μαρία Σβώλου, 6) Βεγλερής δικηγόρος, υφηγητής, 7) Φωτόπουλος καθηγητής Γυμνασίου, 8) Σολομονίδης οδοντίατρος, έφορος προσκόπων. Σε αυτό το εθνικό συμβούλιο για τη νεολαία συζητιούνται διάφορα ζητήματα που αφορούν τους νέους και όλη μας η προσπάθεια έτεινε να αναλάβει πρωτοβουλία να καλέσει τις οργανώσεις νεολαίας σε σύσκεψη για τη δημιουργία της Ενιαίας Οργάνωσης.

Κίμωνας από μέρους των μαθητών, η Ηλέκτρα μίλησε από τη Λεύτερη Νέα. Εκεί ήταν και η Σβώλου. Ήταν ο καθηγητής ο Ρουσσόπουλος. Δεν τον θυμάμαι να μίλησε, αλλά τον θυμάμαι πολύ καλά. Μίλησε και ο Δρακόπουλος και άλλοι.

Το σπίτι ήταν του δασκάλου Παναγή Δημητράτου. Ήτανε ωραίος άνθρωπος. Έβγαζε πριν από τον πόλεμο το *Διδασκαλικό Βήμα*, το κύριο όργανο του συνδικάτου των διδασκάλων, οι οποίοι βρίσκονταν κάτω από την επιρροή του Γληνού. Και ο πατέρας μου ήταν δάσκαλος και είχε στενή επαφή με τον Δημητράτο.

—*Στη Δουκίσσης Πλακεντίας ξαναμαζευτήκατε ποτέ ή μόνο εκείνη την πρώτη φορά;*

Κ.Λ.: Όχι, ποτέ άλλοτε. Μετά συναντιόμασταν σε διάφορα σπίτια. Πηγαίναμε, συνεδριάζαμε. Κάναμε πάρτι με... πλιγούρι. Από το πλιγούρι και από τα ρεβίθια κάναμε κεφτέδες.

Ζ.Λ.: Με αντράκλα. Και λέγαμε πώς δεν το ξέραμε πριν ότι ήταν τόσο ωραίο.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΝ

Κ.Λ.: Είχε προϋπάρξει το φοιτητικό κίνημα. Οι αγώνες της Νεολαίας είχαν δημιουργήσει, στην Αθήνα κυρίως, ένα μαζικό κίνημα. Στη μεγάλη διαδήλωση του λαού της Αθήνας εναντίον της τρομοκρατίας σκοτώθηκε ο πρώτος φοιτητής, ο Μήτσος Κωσταντινίδης. Και δεν ήταν τυχαίο ότι αμέσως μετά την ίδρυσή της, η ΕΠΟΝ πήρε μέρος στη μεγάλη διαδήλωση που έγινε εναντίον της επιστράτευσης στις 5 του Μάρτη του '43. Αλλά πριν από αυτή προϋπήρξε ο αγώνας που έκαναν οι φοιτητές εναντίον της επιστράτευσης το καλοκαίρι του '42, γιατί η τότε κυβέρνηση και οι αρχές Κατοχής έκαναν την πρώτη προσπάθεια επιστράτευσης των φοιτητών. Εκείνο τον καιρό το κίνημα συγκεντρωνόταν στους σπουδαστικούς χώρους, στο Πανεπιστήμιο, την Ανωτάτη Εμπορική, το Πολυτεχνείο και στον μαθητικό τομέα και από κει γίνονταν οι περισσότερες εκδηλώσεις. Μετά πέρασε στις συνοικίες, την εργαζόμενη νεολαία και τους υπάλληλους. Το καλοκαίρι λοιπόν του '42 έγινε νόμος

για την επιστράτευση 10.000 φοιτητών. Συντονιστή της δουλειάς αυτής είχανε βάλει ένα καθηγητή της Φιλοσοφίας, τον Σακελλαρίου, ο οποίος ήταν όργανο της κατοχικής κυβέρνησης και συνεργάτης των Ιταλών και των Γερμανών. Σε μια από τις διαδηλώσεις που έγιναν εναντίον της επιστράτευσης των φοιτητών και για ζητήματα επισιτισμού τον περιποιήθηκαν. Αν θυμάμαι καλά, στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1942 έγινε μια μεγάλη εκδήλωση από τη Φοιτητική Λέσχη της οδού Ιπποκράτους, η οποία κατευθύνθηκε προς το Πολιτικό Γραφείο. Το Πολιτικό Γραφείο ήταν τότε στη σημερινή Βουλή. Από την οδό Ιπποκράτους μπήκαμε στην Πανεπιστημίου και τραβούσαμε προς τα κει. Όταν φτάσαμε στο ύψος της Στοάς του Μετοχικού Ταμείου βγήκαν οι Γερμανοί και με το όπλο στο χέρι έπεσαν πάνω μας, για να εμποδίσουν να προχωρήσουμε —φυσικά υπήρχε και ζώνη αστυνομική πιο πέρα— μέχρι το Πολιτικό Γραφείο. Έγινε μια σύγκρουση και θυμάμαι ότι πλάι μου ήτανε η Κατίνα Καρρά, η γυναίκα του Ελευθερίου, η οποία φερόσε ένα σακάκι σαν αντρικό. Όπως έκανε να φύγει, την ώρα που έπεσαν αυτοί

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΔΑΜ ΜΟΛΥΒΔΑ

Έτσι η δουλειά μας στο ΕΑΜ Νέων είχε χαλαρώσει και σχεδόν ατονήσει. Την περίοδο αυτή ανέλαβε καθοδήγηση του γραφείου της ΟΚΝΕ από μέρος του ΠΓ ο σ. Πλουμίδης. Στην πρώτη συνεδρίαση οπού ήσαν 1) Βλαντάς, 2) Μπλάνας, 3) Μολυβδάς, 4) Τρικκαλινός, 5) Δρακόπουλος μας είπε πως τραβάμε λαθεμένα πολιτική και πως η ενιαία οργάνωση νεολαίας θα γινότανε πραγματικότητα μόνο όταν δυναμώνουμε τη δουλειά μας στο ΕΑΜ Νέων και κινητοποιούσαμε με αυτό τη νεολαία για τα ζητήματά της, καθώς και το δυνάμωμα στη συνείδηση της νεολαίας την ανάγκη της δημιουργίας της ενιαίας οργάνωσης και συμπληρωματικά να χρησιμοποιήσουμε τις προσωπικότητες. Με βάση αυτό τον προσανατολισμό εγκαταλείφθηκε η πρώτη μας ιδέα και ρίξαμε την προσοχή μας στο ΕΑΜ Νέων και σε απόφασή της στις 30 Ιανουαρίου κάλεσε τη σύσκεψη της 23 Φεβρουαρίου των οργανώσεων της νεολαίας για τη δημιουργία της ΕΠΟΝ.

Στη σύσκεψη πήραν μέρος:

- 1) Από μέρους της ΟΚΝΕ 1) Μ. Βλαντάς 2) Στ. Γιαννακόπουλος
- 2) Από μέρους της ΣΕΠΕ 1) Σκεύος, 2) Λυκούργος

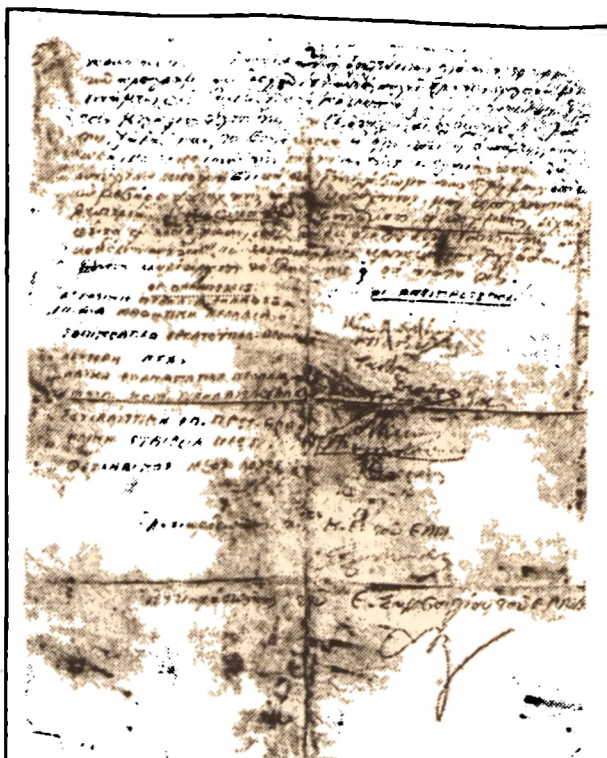
- 3) Από μέρους της ΛΕΝ 1) Πλουμίδης
- 4) Από μέρους της Αγροτ. Νεολαίας 1) Βογιατ. Στεργιόπουλος 2) Σκληρός
- 5) Από μέρους της Ένωσης Νέων Ρούμελης Μολυβδάς Αδάμ
- 6) Από μέρους του Θεσ(σαλικού) Ιερ(ού) Λόχου 1) Τσακίρης Κυρ.
- 7) Από μέρους της Ενια(ίας) Μαθητ. Νεολαίας 1) Δρακόπουλος 2) Φιλίνης
- 8) Από μέρους της Εργ(αζόμενης) Νεολ(αίας) 1) Διβέρης Π. 2) Τρικκαλινός
- 9) Από μέρους της Ελεύθ(ερης) Νέας 1) Ηλ. Αποστόλου 2) Ματίνα 3) Βενιτράτου 4) Ιμβριώτου
- 10) Από μέρους της Φιλ(ικής) Ετ(αιρείας) Νέων 1) Προέδρου 2) Λιναρδάτος
- 11) Από μέρους των Φοιτητών 1) Στ. Κασιμάτης
- 12) Από μέρους των Νέων Μακεδονίας 1) Βασβανάς Βαγγέλης
- 13) Από μέρους της Πελοποννήσου 1) Λιακόπουλος Θόδωρος
- 14) Από μέρους του Εθν(ικού) Συμβ(ούλιου) Νέων 1) Γεωργαλάς 2) Ρουσσόπουλος 3) Σβώλου [...]

με τα πιστόλια πάνω μας, την άρπαξαν από το σακάκι και την πήγαν στις φυλακές Αβέρωφ. Φυσικά ύστερα από πολλές κινητοποιήσεις την απελευθερώσαμε.

Σ' αυτή τη διαδήλωση λοιπόν, νομίζω, είδαμε ότι ανέβαινε τη Σίνα ο καθηγητής Σακελλαρίου. Μια ομάδα από φοιτητές τον πήρε από πίσω. Και αυτός τους είδε, μπήκε στην Ακαδημίας και προχώρησε προς την κατεύθυνση του Δημοτικού Νοσοκομείου, εκεί που είναι σήμερα το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου, και κατευθυνόταν προς το τραμ της Ιπποκράτους. Την ώρα που έκανε να μπει, ένας φοιτητής, ο οποίος νομίζω ότι σκοτώθηκε, Γεωργιάδης νομίζω λεγότανε, έβγαλε ένα γκλοπ και του 'ριξε μια στο κεφάλι την ώρα που πήγε να ανέβει στο τραμ. Ο Σακελλαρίου γύρισε και στάθηκε στον τοίχο και άρχισε να φωνάζει «Βοήθεια με χτυπούν. Ιταλοί ελάτε». Και πράγματι ήρθαν με ένα τζιπ. Το τζιπ ήρθε προς την κατεύθυνση αυτή, ο Γεωργιάδης έφυγε προς

την κατεύθυνση της Ασκληπιού. Εμείς που ήμασταν εκεί προχωρήσαμε την Ασκληπιού προς τα πάνω, αυτός όμως ο Γεωργιάδης έστριψε στη Σόλωνος. Τον πιάσανε και τον πήγανε στις φυλακές της Καλλιθέας. Από κει απελευθερώθηκε όταν παραδόθηκαν οι Ιταλοί το '43. Μετά μου φαίνεται ήταν στον ΕΛΑΣ και σκοτώθηκε σε κάποια μάχη τον Δεκέμβρη. Όλος ο αγώνας που έγινε τότε απέτρεψε την επιστράτευση των φοιτητών.

Το πνεύμα του μαζικού κινήματος ήταν ενωτικό, συλλογικό και μαχητικό. Η ομάδα στην αρχή ήταν κλειστή, μετά απλώθηκε. Όταν συγκροτήθηκε η ΕΠΟΝ τα πράγματα πια είχαν προχωρήσει. Είχε ανατιναχθεί ο Γοργοπόταμος. Υπήρχε ένα κλίμα σε όλη τη χώρα, στην Ελλάδα και σε διεθνές επίπεδο. Η Γερμανία είχε ηττηθεί στο Στάλινγκραντ. Είχε ήδη διαμορφωθεί μια ατμόσφαιρα η οποία ήταν πρόσφορη για μας, αλλά ο αγώνας ήταν σκληρός και πολύ αιματηρός.

402

Η τελευταία σελίδα της απόφασης της ΚΕ του ΕΑΜΝ για τη δημιουργία της ΕΠΟΝ.

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ από το 1885

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

ΛΙΛΙΚΑ ΝΑΚΟΥ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΑΤΑΤΖΗΣ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΣΑΚΚΑΤΟΣ

ΖΗΣΗΣ ΣΚΑΡΟΥ

ΙΩΑΝΝΑ ΤΣΑΤΣΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

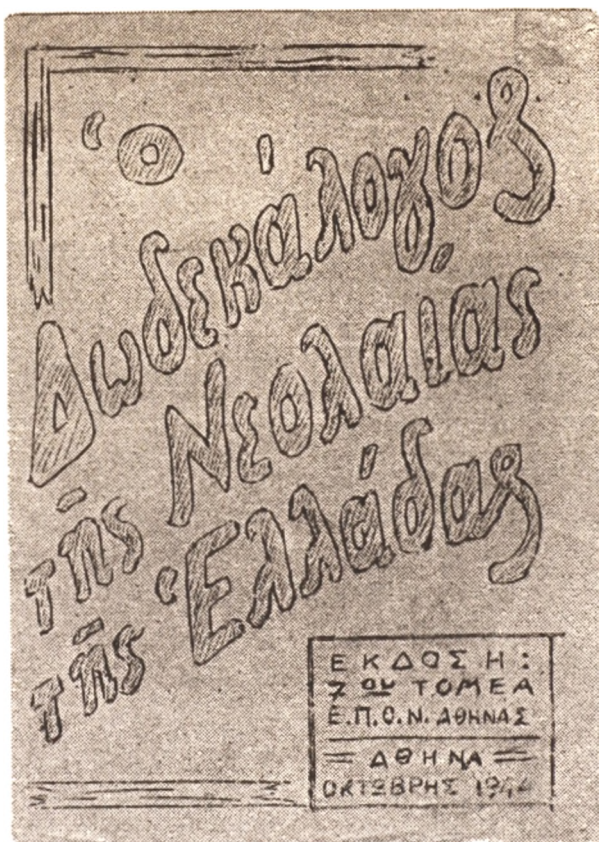

Ο Δωδεκάλογος της ΕΠΟΝ

1. Θέλουμε τα νιάτα ευτυχισμένα, μέσα στη χαρά της δημιουργικής δράσης.
2. Πιστοί στρατιώτες στα ιδανικά της κοινωνικής δικαιοσύνης, θ' αγωνιστούμε να περάσουμε από το βάρβαρο καταναγκασμό στη δημιουργική λευτεριά.
3. Θα αγωνιστούμε παλικάρεια να γκρεμίσουμε όλους τους πολιτικούς και οικονομικούς φραγμούς και όλα τα εμπόδια, που έστησε ο καπιταλισμός και ο φασισμός, για να κατακτήσουμε κι εμείς τα δικαιώματα της ηλικίας μας και να επιβάλουμε το σεβασμό τους.
4. Κανένας φραγμός και κανένα εμπόδιο στην αρμονική σωματική μας ανάπτυξη και ψυχική μας εξέλιξη. Ζητάμε όλα τα μέσα για να αναπτύξουμε όλο τον πλούσιο δυναμισμό της ηλικίας μας και να φτιάξουμε γερό το σώμα και χαρούμενη και ακμαία την ψυχή.
5. Ζητάμε με ίσα δικαιώματα για όλα τα παιδιά, πολύπλευρη παιδεία και ποιοτική μόρφωση, διαποτισμένη με το πνεύμα της Λαοκρατικής Δημοκρατίας, σφραγίζοντας ο καθένας μας την προσωπική του αξία και εξύψωση με το δημιουργικό του έργο.
6. Θέλουμε να γίνουμε, σύμφωνα με τις ατομικές του ο καθένας ικανότητες, φωτισμένοι και ειδικευμένοι εργάτες της ζωής και της επιστήμης, ικανοί ν' ανταποκριθούμε σε όλες τις υλικές και πνευματικές ανάγκες της χώρας μας, και δημιουργικοί συντελεστές στο ξαναχτίσιμο του πολιτισμού στον τόπο μας,

υποτάσσοντας τους ατομικούς μας σκοπούς στην ευτυχία και εξύψωση του Λαού.

7. Θα αγωνιστούμε να πετύχουμε σε όλα τα επίπεδα της δράσης μας πραγματική, και με εσωτερική πειθαρχία αυτοδιοίκηση.

Η πρώτη σελίδα από το τετρασέλιδο με τον Δωδεκάλογο της Νεολαίας της Ελλάδας. Έκδοση του 7ου Τομέα ΕΠΟΝ Αθήνας. Αθήνα, Οκτώβρης 1944.

8. Θέλουμε εμείς οι Νέες, λυτρωμένες από τον απατηλό και παραστρατημένο φεμινισμό, να σπάσουμε τις αλυσίδες της πολύμορφης σκλαβιάς μας, και να αγωνιστούμε ολόψυχα πλάι, και μαζί με τους νέους, για να κατακτήσουμε την οικονομική, την κοινωνική και πολιτική μας ισότητα. Μόνον έτσι θα λάμψει ο αληθινός εαυτός μας και θα

ανυψωθούμε στον γνήσιο γυναικείο ανθρωπισμό.

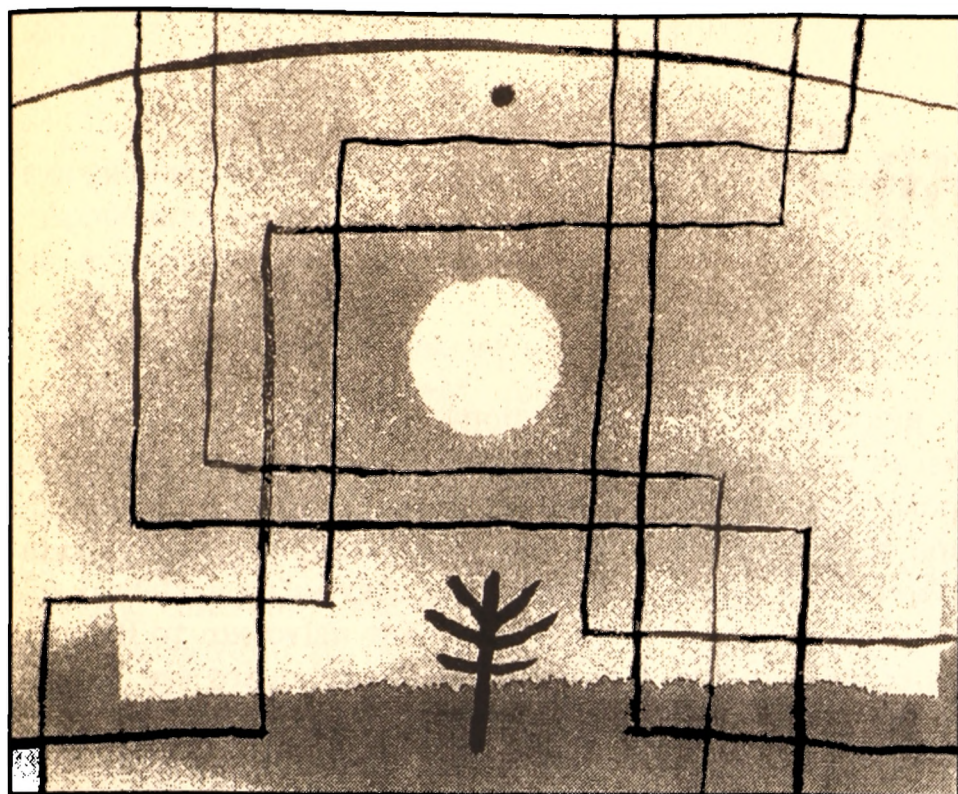
9. Θα αγωνιστούμε παλικάρεια, όλοι μαζί Νέοι και Νέες, και σήμερα και πάντοτε ενάντια σε κάθε εξωτερικό εχθρό, για να αναχτήσουμε και να θρονιάσουμε τη λευτεριά στον τόπο μας, προασπίζοντας με κάθε θυσία την ακεραιότητα της Ελλάδας μας και ολοκληρώνοντας την εθνική μας ενότητα, με απόλυτο όμως σεβασμό στην «αυτοδιάθεση των λαών».

10. Θέλουμε και εμείς, πρωτοπόροι συναγωνιστές μαζί με όλους τους νέους του κόσμου, να υπερνικήσουμε τον γεμάτο προκαταλήψεις στενόκαρδο εθνικισμό, να υψωθούμε πέρα και πάνω από κάθε ιμπεριαλισμό και να χτίσουμε όλοι μαζί, με αδελφική συνεργασία, το μεγαλόπρεπο ναό της ειρηνικής διαβίωσης των λαών, όπου μέσα θα στήσουμε το βωμό στις αληθινά ανθρώπινες αξίες.

11. Θα αγωνιστούμε και μεις ολόψυχα και σήμερα και πάντοτε ενάντια σε κάθε εσωτερικό και εξωτερικό εχθρό, για να κατακτήσουμε και να κατοχυρώσουμε τις ελευθερίες του λαού.

Θα βοηθήσουμε με όλη μας τη δύναμη, άξιοι συνεργάτες και άγρυπνοι φρουροί, να θεμελιωθεί, να προκόψει και να ολοκληρωθεί η Ελληνική Λαοκρατική Δημοκρατία.

12. Δίνουμε την υπόσχεση πως θα προετοιμάσουμε το έδαφος για το ριζοβόλημα και το πλούσιο άνθισμα ενός πρωτοπόρου νεοελληνικού σοσιαλιστικού πολιτισμού. Μόνον έτσι θα κατακτήσουμε και εμείς την εσωτερική μας ευτυχία.

HENRI WEBER

Μιλώντας στα παιδιά μου για την Αριστερά

Τι μπορεί να σημαίνει για τους νέους σήμερα η έννοια της αριστεράς; Στο μικρό αυτό βιβλίο ο γερουσιαστής του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Ανρύ Βεμπέρ εξηγεί στις κόρες του, ηλικίας 15 και 13 ετών, με παιδαγωγικό και συναρπαστικό τρόπο, ότι η διάκριση αριστεράς και δεξιάς είναι και σήμερα επίκαιρη και αναγκαία.

J. HABERMAS

Ο ΜΕΤΑΕΘΝΙΚΟΣ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΣ

Ο Χάμπερμας ερευνά τους κοινωνικο-οικονομικούς και ηθικοπολιτικούς όρους και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το σύγχρονο δυτικό, και δη ευρωπαϊκό, κράτος μπορεί να ανακτήσει την αξιοπιστία του έναντι της κοινωνίας και του πολίτη. Και η απάντηση θα πρέπει να αναζητηθεί στα αξιακά θέματα του ευρωπαϊκού ηθικού και πολιτικού πολιτισμού.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ.: 210 36 43 382, FAX: 210 36 36 501, e-mail: polis@ath.forthnet.gr

Η ΕΠΟΝ σφράγισε τη ζωή μας

του Σπύρου Νοταρά

Πολλές φορές αναρωτήθηκα ποια θάταν η ζωή μου αν, σ' ένα κρίσιμο σημείο της, δεν την έτεμναν τόσο βαθειά κι αποφασιστικά ο πόλεμος, η κατοχή, η αντίσταση.

Γεννήθηκα σε μια μικρή επαρχιακή πόλη, σ' ένα φτωχομαχαλά. Δεν έχει σημασία ποια είναι η πόλη αυτή γιαυτό και δεν τη μνημονεύω. Όποια κι αν βάλετε στο νου σας το ίδιο κάνει. Όλες οι πολιτείες κι όλες οι φτωχογειτονιές ίδιες είναι. Κι όλες οι φτωχοφανελιές σαν τη δικιά μας. Ο πατέρας στο μικρομάγαζο κ' η μάνα στο νεροχύτη, στο πλυσταριό και στο μικρό περιβολάκι με τα γεράνια, τα μοσχομπίζελα, τους βασιλικούς.

Κι εμείς, τα παιδιά, στο σχολείο το πρωί και στα σταυροδρόμια τ' απόγευμα. Γραμματική Τζαρτζάνου και ξυλίκι... Κύρου Ανάβασις και γκαζές... Άλγεβρα Τόγκα και κρυφτούλι... Την Κυριακή το πρωί στην εκκλησία, την Κυριακή τ' απόγευμα στην πλατεία. Την 25η Μαρτίου παρέλαση με τη στολή της Ε.Ο.Ν. Είχαμε κι όλες αρχίσει να πασαλείβουμε τα μαλλιά με περιγιαντίνη και να κοιτάμε τα κορίτσια σέριτκα. Και τις καλοκαιριάτικες βραδιές αναστατώνουμε τη γειτονιά με τις αδέξιες καντάδες μας. «Αν σε αγαπούν τ' άνθη και στο πουν με γλυκά του έρωτα τραγούδια».

Για εξωσχολικό διάβασμα ούτε κουβέντα να γίνεται. Το πολύ-πολύ κανένα «Μπουκέτο» και τ' αστυνομικά βιβλιάρια της εποχής: «Μάσκα» και «Αράχνη», «Ντέντεκτιβ-Χ» κι Αρσέν Λουπέν.

Οι πολιτικές συζητήσεις σχεδόν άγνωστες. Μέσα στη Μεταξική δικτατορία τι συζητήσεις να γίνουν. Κάτι μισόλογα μόνο και ψου-ψου ο πατέρας με τους φίλους του κι αυτό ήταν όλο. Όσο, όμως, ζύγωνε ο πόλεμος όλο κι άναβαν τα αίματα. Ο κόσμος χωριζόταν σε αγγλόφιλους και γερμανόφιλους. Κάτι αρχίσαμε να ψυλλιαζόμα-

στε. Δε βαριέσαι, μικροπράγματα. Όλα πνίγονταν στο τέλμα της χαμοζωής. Κουσκουριό, μικρολογία κι οικογενειακοί καυγάδες που τους διαδέχονταν οικογενειακά γλέντια και ξεφαντώματα.

Αληθινά, πολλές φορές αναρωτιέμαι πώς θα 'ταν η ζωή, η ζωή μας, αν όλα

Τρικ της ΕΠΟΝ για την εκλογή της ΠΕΕΑ.

συνεχίζονταν κάπως έτσι. Δεν συνεχίστηκαν όμως. Ο πόλεμος κι η κατοχή που τον ακολούθησε πέσανε σαν ανεμοστρόβιλος πάνω στην τελματωμένη αυτή ζωή και την αναστάτωσαν, την ξεθεμέλιωσαν, τη σάρωσαν. Όλα γύρω μας ήταν σαν και πριν κι όμως όλα ήταν αλλαγμένα – οι άνθρωποι, τα πρόσωπα, οι κουβέντες τους, τα φερσίματά τους. Σοβάρεψαν, μέστωσαν θαρρείς, όλοι μαζί, μέσα σε λίγες μέρες. Οι μι-

κροέχθρητες σβήσανε, τα κουτσομπολιά καταλάγιασαν, η μικρολογία έγινε ξαφνικά άτοπη. Η χαμοζωή εξυψωνόταν στο επίπεδο της τραγωδίας. Κι οι άνθρωποι κουβέντιαζαν υπεύθυνα και σοβαρά για την πείνα και το θάνατο, τον πόλεμο και τις αιτίες του, για τις προοπτικές και τ' αδιέξοδα.

Κι εμείς τα παιδιά, σοβαρέψαμε μέσα σε λίγους μήνες. Συζητούσαμε για τον πόλεμο, για τους Γερμανούς, για τους Άγγλους και τους Ρώσους, για τους αντάρτες που άρχισαν να γεμίζουν τα γύρω βουνά, για τις αντιστασιακές οργανώσεις που φούντωναν στην πόλη.

Και μια μέρα βρεθήκαμε επονίτες. Για έναν έφηβο μιας φτωχογειτονιάς σε μια μικρή επαρχιακή πόλη, η εμπειρία που λέγεται ΕΠΟΝ ισοδυναμεί με μια μεταμόρφωση τόσο βαθειά κι εκτεταμένη που για να την περιγράψει κανείς θάθελε πολλές, πάμπολλες σελίδες. Στις λιγοστές αράδες που ακολουθούν θάθελα να μνημονέψω, με τη μεγαλύτερη δυνατή συντομία, τι μας πρόσφερε η ΕΠΟΝ στον τομέα της κουλτούρας.

Καλύτερα να πω τι στάθηκε η ΕΠΟΝ για την κουλτούρα μας. Γιατί, στις συνθήκες εκείνης της εποχής, αυτά που μπορούσε να προσφέρει, αν μετρηθούν σαν πολιτιστικό υλικό, ήταν λίγα, απίστευτα λίγα. Θάκαναν ένα σημερινό νέο να χαμογελάσει με συγκατάβαση. Ας μη βιαστεί όμως. Γιατί η ΕΠΟΝ δημιούργησε τέτοιο κλίμα γύρω μας, έγινε ένα τόσο γόνιμο θερμοκήπιο που κι ο παραμικρός σπόρος ρίζωνε και βλάσταινε μέσα σε λίγους μήνες.

Αυτό μας πρόσφερε κυρίως η ΕΠΟΝ: ατμόσφαιρα, κλίμα κι ερεθίσματα. Ιδέες τρανές κι οράματα λαμπρά άρχισαν να κυκλοφορούν στ' άγουρα μυαλουδάκια μας. Σκέψεις για τη ζωή, για τον άνθρωπο και τη μοίρα του, για την κοινωνία που τον έφτιαξε και για την κοινωνία που θα έπρεπε να φτιάξει εκείνος. Τα όρια της φτωχογειτονιάς, οι κλειστοί ορίζοντες της ασήμαντης πολιτειούλας εξαφανίζονταν. Ο απέραντος κόσμος

Από την Αυγή, 22 Φεβρουαρίου 1976.

εισορμούσε στις έκπληκτες ψυχές μας. Δρούσαμε, πεινούσαμε, συζητούσαμε, αγωνιζόμασταν, σπουδάζαμε, κινδυνεύαμε και διαβάζαμε.

Διαβάζαμε! Πρώτα-πρώτα τις κακοτυπωμένες πολυγραφημένες, χιλιοδιπλωμένες και μουτζουρωμένες παράνομες εφημεριδούλες με τα μεγάλα λόγια και τα φλογερά συνθήματα. Τις ρουφούσαμε. Κι έπειτα συζητήσεις, συζητήσεις, ατέλειωτες συζητήσεις. Αρχίσαμε ν' αναζητάμε και βιβλία. Όλο και κάτι θα βρισκόταν. Ο ζητών ευρίσκει αντιπολεμική φιλολογία, κοινωνικό μυθιστόρημα, επαναστατική ποίηση, ανακατωμένα, μπερδεμένα, φύρδην-μίγδην. Μυριβήλης και Μαξ Νορντάου, Βάρναλης και Γαλάτεια Καζαντζάκη, Καρλ Μαρξ και Πανάιτ Ιστράτι.

Είχαμε και τα πάρτυ μας (πάρτυ τα λέγαμε τότε κι όχι πάρτυς). Ποιος δε θυμάται τα επονίτικα πάρτυ της κατοχής! Λίγοι ρεβυθοκεφτέδρες, καμιά ελιά, λίγη ρετσίνα, κάποιο ακορντεόν ή ένα παληό γραμμόφωνο, ενθουσιασμός, χορός, τραγούδι, ομιλίες, απαγγελίες, συζητήσεις – πάντα συζητήσεις! Μα πάνω απ' όλα, το σπάσιμο των φραγμών, ο συγχρωτισμός νέων από κάθε τάξη, ηλικία, φύλο και μορφωτικό

επίπεδο. Η συντροφικότητα, η φιλία, η εξαλλαγή, ο εμπλουτισμός.

Κι η μεγαλύτερη προσφορά της ΕΠΟΝ: η αυτενέργεια, η πρωτοβουλία, η ανέγνωρη ως τότε ώθηση της δημιουργικότητας. Όποιο ταλέντο κι αν είχες δεν πήγαινε χαμένο. Μόνοι μας γράφαμε τις εφημερίδες μας, μόνοι μας τις τυπώναμε, από μας τους ίδιους ξεπήδησαν κι οι αυτοδίδαχτοι χαράκτες μας που μάθαν να δουλεύουν το λινόλεουμ και το ξύλο. Τα παιδιά που παίζαν κάποιο μουσικό όργανο ήταν περιζήτητα.

Στις απελευθερωμένες περιοχές οι ερασιτεχνικοί θίασοι φύτρωναν σαν τα μανιτάρια. Στους λίγους μήνες της λευτεριάς, μεταξύ της Γερμανικής κατοχής και της Εγγλέζικης, στη μικρή μας πόλη δημιουργήθηκαν δυο σοβαροί ερασιτεχνικοί θίασοι, που ανέβαζαν έργα σαν την «Αγριόπαπια» του Ίψεν και την «Τιμή» του Σούντερμαν, και πολλοί μικρότεροι που έπαιζαν σκετς στις συνοικίες. Φτιάξαμε μια μεγάλη χορωδία μικτή, μια ορχήστρα ελαφράς μουσικής, ένα κουκλοθέατρο για την ψυχαγωγία των μικρών παιδιών και μια λέσχη που

ήταν το καύχημα της πόλης μας όπου έγινε στάχτη στο βωμό της εμφυλιοπολεμικής μισαλλοδοξίας.

[...]

Στη γενιά αυτή έλαχε μαύρος κλήρος. Προδόθηκε, ταπεινώθηκε, βασανίστηκε, αποδεκατίστηκε. Έζησε –και ζει ακόμα– με το μαράζι και τον καημό της αποστολής που μοποδίστηκε να ολοκληρώσει. Φαρμακερό σεκλέτι. Αλλά και με την περηφάνεια του σκυταλοδρόμου που ξεπνοϊσμένος απ' τ' ατέλειωτο τρέξιμο στον κακοτράχηλο δρόμο πρόφτασε να παραδώσει τη σκυτάλη.

Εμείς, λοιπόν, τα παιδιά –πενηντάρες πάνω-κάτω– κοιτάμε τη σημερινή μας νεολαία την αγωνιστική, την προβληματισμένη, την πολιτικοποιημένη μας νεολαία, τη διψασμένη για μάθηση και δράση, τη φλογισμένη και στοχαστική, την ωραία μας νεολαία –με τις πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες και τους πολύ ψηλότερους στόχους– την ατενίζουμε, λοιπόν, με συγκίνηση και καμάρι και μας αρέσει να συλλογιόμαστε πως οι σπόροι που ρίξαμε δεν πήγαν κι εντελώς χαμένοι. Αν έστω και λίγες καταβολές φτάσαν ως τη σημερινή νέα γενιά χαλάλι. Το ψωμί που φάγαμε και το κρασί που ήπιαμε χαλάλι.

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού οι τόμοι του ANTI με τα τεύχη του 2001. Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΣ
17 NOΕΜΒΡΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΜΥΘΟ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μια ουσιαστική προσέγγιση της οργάνωσης που τάρανε την ελληνική κοινωνία από τον Τάσο Παπά.

Ελληνικά γράμματα www.ellinikagrammata.gr ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Τα ωραιότερά μας χρόνια

της Φανής Μανωλκίδου-Βέττα

Οργανώθηκα πρώτα στην ΟΚΝΕ και στη «Λεύτερη Νέα» και μετά στην ΕΠΟΝ στην Ανωτάτη Εμπορική. Με συγκίνηση πήγα στο πρώτο συνωμοτικό ραντεβού. Ήταν ένας σύντροφος αγέλαστος, σοβαρός, σχεδόν σκυθρωπός. Δεν ήταν νέος. Την εποχή εκείνη έτσι ήταν ο καθοδηγητής στο κόμμα. Μου είπε:

«Μου μίλησαν για σένα. Θα πας να βοηθήσεις στην ΟΚΝΕ στην Ανωτάτη Εμπορική. Θα σε λέμε Ισμήνη».

Αυτό ήταν. Και από τότε, σ' όλη την Κατοχή και την παρανομία, έμεινα Ισμήνη.

Στη «Λεύτερη Νέα» έμαθα το τραγούδι της, που έγινε ο ύμνος μας...

*Παλεύουμε για ν' απαλλαγούμε
από την τριπλή σκλαβιά
κατακτητή, προϊστάμενο και άντρα...*

Βλέπω ακόμα τη Φώφη Λαζάρου να το τραγουδάει με πάθος σηκώνοντας τη γροθιά της.

Η συμμετοχή μας στην Αντίσταση, ο ενθουσιασμός και τα οράματά μας μάς γέμιζαν δύναμη και μας έδιναν φτερά. Τα νιάτα πολεμούσαν και τραγουδούσαν. Με μεγάλη νοσταλγία θυμάμαι τις μέρες μου στην Ανωτάτη Εμπορική. Το μεσημβρινό συσσίτιο, όπου γίνονταν οι συζητήσεις μας. Το πλιγούρι και τη νοστιμιά του, που ποτέ δεν μας έφτανε, τις ομιλίες που κάναμε για τα προβλήματά μας ανεβασμένοι σ' ένα τραπέζι, τις προκηρύξεις που κολλούσαμε στους τοίχους, τα συνθήματα που γράφαμε με κόκκινη και πράσινη μπογιά, τις κοντινές μας εκδρομές στη βίλα Γκρόμαν στο Έντεν, στο Καλαμάκι και στον Άλιμο, τα πάρτυ που οργανώναμε στις ταράτσες μεγάλων πολυκατοικιών. Με συγκίνηση θα θυμάμαι πάντα τους προοδευτικούς καθηγητές μας, τον Σημίτη, τον Καλογερόπουλο, τον Καλτσουνάκη, που στεκόντουσαν κοντά μας και μας βοηθούσαν. Φορούσα μια καμπαρτίνα βρώμικη -δεν την έπλενα επίτηδες- για να φαίνομαι εργάτρια, επαναστάτισσα και ένα ταγάρι στον ώμο. Ένα βράδυ μια ομάδα φοιτητών της Ανωτάτης Εμπορικής πήγαμε να μοιράσουμε προκηρύξεις στη Σχολή Ευελπίδων που ήταν Ιταλοί. Μας είδαν και μας κυνήγησαν. Πιάσανε τρεις από μας. Εγώ τους ξέφυγα. Με ειδοποίησαν να φύγω από το σπίτι για μερικές μέρες. Όταν το είπα στη μητέρα μου έγινε έξω φρενών. «Δεν θα πας πουθενά. Θα περάσεις από το πτώμα μου», μου είπε. Και είχε δίκιο. Πώς μπορούσε μια μικροαστική οικογένεια ν' αφήσει το κορίτσι της, 19 χρονών, να φύγει από το σπίτι. Εγώ όμως έφυγα.

Η πρώτη οργανωμένη εκδήλωση από το ΕΑΜ έγινε στις 28

του Οκτώβρη του 1941. Οι φοιτητές μαζί με πλήθος λαού ξεχύθηκαν στους δρόμους. Και παρά το κυνηγητό κατόρθωσαν να φτάσουν στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη και να καταθέσουν στεφάνια.

Το 1941 άρχισε ο αγώνας του λαού για την επιβίωση. Για την οργάνωση συσσιτίων σε σχολεία, πανεπιστήμια, συνοικίες. Αυτά τα συσσίτια κράτησαν τότε στη ζωή τα παιδιά και τους νέους. Στο τέλος του 1941 πραγματοποιείται η πρώτη παμφοιτητική απεργία. Ήταν η πρώτη απεργία στην Ευρώπη. Το αποτέλεσμα ήταν η βελτίωση του φοιτητικού συσσιτίου.

Ακολούθησε η απεργία των δημοσίων υπαλλήλων της Αθήνας, που μετατράπηκε σε πανελλαδική και κράτησε οκτώ ημέρες. Για την παραμονή της 25ης Μαρτίου του 1942 οι φοιτητές οργάνωσαν το στεφάνωμα των Ηρώων του '21 στο Πάρκο και μετά του Ξάνθου στην πλατεία στο Κολωνάκι. Προχωρούσαμε κρατώντας ελληνικές σημαίες και τραγουδώντας τον Εθνικό Ύμνο. Ήταν η πρώτη αναμέτρηση των φοιτητών με τη βία. Δεν ήταν και εύκολο. Ήταν μια ριψοκίνδυνη απόφαση, άοπλοι να προτάξουμε τα στήθη μας στους οπλισμένους Γερμανούς.

Στη δεύτερη επέτειο της 28ης του Οκτώβρη, το 1942, έγινε μεγάλη διαδήλωση στους δρόμους της Αθήνας. Ο λαός κατέβηκε ενωμένος. Εργάτες, φοιτητές, υπάλληλοι, γυναίκες, διανοούμενοι. Ήταν μια συλλογική αντιμετώπιση του κινδύνου. Τώρα πια ο λαός εξοικειώνεται με το θάνατο και αντιμετωπίζει με θάρρος και αυτοθυσία τα βόλια των κατακτητών.

Στις αρχές του 1943 με πήραν από την οργάνωση της Ανωτάτης Εμπορικής και με έστειλαν σ' άλλο τομέα δουλειάς. Εκεί γνώρισα καινούργια νέα παιδιά, φοιτητές όλο ζωντάνια. Γίναμε όχι μόνο συναγωνιστές μα και φίλοι. Ιδιαίτερα με τον Παντιά μείναμε φίλοι και μέχρι σήμερα. Πηγαίναμε με την παρέα του στις συναυλίες στο Ηρώδειο. Ξαπλωμένοι στα βραχάκια, μου εξηγούσε τον κάθε συνθέτη και το κάθε κομμάτι.

Ήταν μια ανάπαυλα στην καθημερινή παράνομη δουλειά και τον καθημερινό κίνδυνο. Τώρα πια είχα φύγει από το σπίτι. Ήμουνα παράνομη. Τρία χρόνια νωρίτερα η μητέρα μου δε με άφηνε να σπουδάσω για να μη συναναστραφώ αγόρια.

Το 1943 ζήσαμε τις μεγαλειώδεις και μαζικότερες διαδηλώσεις που έγιναν στην Αθήνα. Στις 24 του Φλεβάρη για την επιβίωση και τη ματαίωση της επιστράτευσης. Στις 5 του Μάρτη στο υπουργείο Εργασίας για να καταστρέψουμε τις καταστάσεις με τα ονόματα εκείνων που είχαν κιόλας επιλεγεί για τα στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας. Στις 25 του Ιούνη για το σταμάτημα των εκτελέσεων και των συλλήψεων. Και στις 22 του Ιούλη την πιο μεγάλη και ματοβαμμένη διαδήλωση ενάντια στην κάθοδο των Βουλγάρων στη Μακεδονία. Εκεί σκοτώθηκε ο ξάδελφός μου Θωμάς Χατζηθω

μάς. Ο Θωμάς ήταν ένα γελαστό, έξυπνο παιδί και καλός μουσικός. Τον έκλαψα πολύ.

Για όλες αυτές τις μεγάλες διαδηλώσεις χρειαζόταν εντατική και πολύπλευρη προετοιμασία. Με προκηρύξεις, με τρικ, με χωνιά καλούσαμε τον κόσμο να κατέβει στους δρόμους. Στα προαύλια των πανεπιστημίων γίνονταν οι ζυμώσεις. Ποιος θα 'ταν ο αρχικός τόπος συγκέντρωσης, ποιος ο δεύτερος και ο τρίτος αν μας κυνηγούσαν. Οι φοιτητές γύριζαν νύχτα και μέρα. Με το χωνί, τα πινέλα και τις μπογιές, τις προκηρύξεις. Στις διαδηλώσεις αναδείχτηκαν ήρωες, παλικάρια που η ψυχή τους και όχι η καθοδήγηση ή το κομματικό πόστο τούς έκαναν μπροστάρηδες, που με λόγους και το παράδειγμά τους καθοδηγούσαν τον κόσμο. Δεν ήταν η γραμμή των οργανώσεων που έσπρωξε την Παναγιώτα Σταθοπούλου να σταθεί μπροστά στα τανκς αλλά η καρδιά της. Το άοπλο κορίτσι των 20 χρόνων στάθηκε μπροστά στο τανκς για να το σταματήσει και το τανκς συνέθλιψε το νεανικό της κορμί.

Στις συνοικίες γίνονταν αυθόρμητες διαδηλώσεις από φοιτητές και μαθητές.

Σε κάθε κηδεία αγωνιστή που έπεφτε γίνονταν μεγάλες συγκεντρώσεις. Το σύνθημα: «Κάθε κόλυβο και βόλι». Παλεύοντας αναπτύσσαμε πρωτόγνωρους δεσμούς, γινόμαστε ένα. Άρχισε να πραγματοποιείται μια αλλαγή, ένας μετασχηματισμός μέσα μας. Ήμασταν ενωμένοι, αδέλφια, με αυτοθυσία, με συντροφικότητα.

Και ήρθε το 1944, η πιο δύσκολη χρονιά της Κατοχής. Τον Φεβρουάριο συνέλαβαν τον αδελφό μου και τον πήγαν στο στρατόπεδο του Χαϊδαρίου. Τη μητέρα μου δεν μπορούσα να τη δω. Με κυνηγούσαν και μένα τώρα πια. Της έστειλα γράμμα, δίνοντάς της κουράγιο και συμβουλευοντάς την να πουλήσουν και άλλο διαμέρισμα. Σκεφτόμουν τον αδελφό μου. Ποια θα ήταν η τύχη του. Νοίκιασα ένα δωμάτιο στους Αμπελοκήπους. Δεν μπορούσα να γυρίζω από σπίτι σε σπίτι. Δύο κιλά λάδι το μήνα, το νοίκι.

Ο Μάης του 1944 ήταν ο μήνας των μαζικών εκτελέσεων. Ήταν ο αιματοβαμμένος Μάης. Την Πρωτομαγιά εκτέλεσαν 200 αγωνιστές απ' το Χαϊδάρει. Ακολούθησαν άλλοι 50 και άλλοι και άλλοι. Το Πολυτεχνείο και η Ανωτάτη Εμπορική έγιναν άνδρα κάθε είδους βασανιστών. Από Ειδική Ασφάλεια, Έλληνες γκεσταπίτες, διάφορες ομάδες όπως του Παρθενίου, του Παπαγεώργη. Έτσι ο φοιτητής Γιώργος Κουλουτπάνης πιάνεται στο Χημείο και μεταφέρεται στο Πολυτεχνείο. Και ο Έκτορας Οικονομίδης στην Ανωτάτη Εμπορική. Και οι δυο μεταφέρθηκαν στη Μέρλιν, μετά στο Χαϊδάρει όπου και εκτελέστηκαν.

Μ' έστειλαν στην οργάνωση της ΕΠΟΝ Αθήνας στις γειτονιές. Η δουλειά ήταν τρομερά δύσκολη. Έπρεπε να ξαναφτιάχνουμε οργανώσεις εκεί που είχαν διαλυθεί από τις συλλήψεις. Μπλόκα συνέχεια. Σπίτια για συνεδριάσεις δεν υπήρχαν. Θυμάμαι τα μέτρα και τις προφυλάξεις που παίρναμε όταν οργανώναμε συνελεύσεις στελεχών (actif). Μπαίναμε κάθε μισή ώρα καθένας στο σπίτι και καθόμασταν όλη τη νύχτα.

Θεσσαλή Επονίτισσα μιλά στην Α' Πανδεσσαλική Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ. Φωτ. από τα ΑΣΚΙ.

Οι συλλήψεις συνεχίζονταν. Και οι εκτελέσεις δεν σταματούσαν. Οι γονείς μου με ειδοποίησαν ότι έκαναν προσπάθεια να λευτερώσουν τον αδελφό μου. Είχαν βρει Έλληνες που είχαν διασυνδέσεις με Γερμανούς. Χρειάζονταν όμως λεφτά. Όσπου ξάφνου αρχές Ιουνίου 1944 μου κλείσανε ένα ραντεβού. Ούτε που το φανταζόμουν ότι μπροστά μου θα είχα τον αδελφό μου.

Αγκαλιαστήκαμε. Είχε σωθεί. Θα έφευγε αμέσως για το αντάρτικο της Πάρνηθας. Μου είπε ότι τα κοσμήματα της μητέρας μου δεν υπήρχαν πια, όπως και το δεύτερο διαμέρισμα. Γέλασα. Τι σημασία είχαν όλα αυτά μπροστά στη ζωή του αδελφού μου. Αποχαιρετιστήκαμε και ευχηθήκαμε καλήν αντάμωση στην απελευθέρωση.

Στις αρχές Ιούνη πιάστηκα και εγώ. Μαζί με την Καλλισθένη Κύρκου και τη Μαίρη Σωμερίτου. Μαζί μας τρία αγόρια. Μας πήγαν στα κρατητήρια της οδού Ελπίδας. Γνωστή για τα βασανιστήρια. Στα κρατητήρια ήμασταν τόσο πολλές που μόνο καθιστές χωρούσαμε. Το απογευματάκι φώναξαν την Καλλισθένη και μένα στο άνδρo του Παρθενίου. Μας είχαν για ώρες όρθιες με το πρόσωπο στον τοίχο και τα χέρια ψηλά. Είχαν πιαστεί και πονούσαν οι μασχάλες μας. Στις 8 το βράδυ με φώναξε ο ίδιος ο Παρθενίου. Με πήγαν στη γνωστή «κουζίνα». Εκεί άρχισε το ξύλο. Μου έκαναν φάλαγγα. «Λέγε ποιος σου έδωσε το σημείωμα. Ομολόγησε», φωνάζανε. Και συνεχίζανε όσο βλέπανε ότι δεν απαντούσα. Κάποτε λιποθύμησα. Συνήλθα πάνω σ' ένα κρεβάτι, μ' ένα γιατρό δίπλα μου. Άκουσα τη «διάγνωση» του γιατρού: «Δεν είναι τίποτα σοβαρό». Έμεινα εκεί για μία ώρα. Φωνές, ουρλιαχτά, βρισιές ακούγονταν απ' όλα τα δωμάτια.

Αγωνιστές, κυλισμένοι στο πάτωμα, χτυπημένοι να βογκούν. Χιλιάδες αγωνιστές της Αντίστασης πέρασαν από το άνδρo του Παρθενίου και βασανίστηκαν. Εκεί πέθανε και η Ηλέκτρα Αποστόλου από τα βασανιστήρια.

Κατά τις 9 το βράδυ με μετέφεραν σ' ένα κρεβάτι στο θάλαμο-κοιτώνα των χαφιέδων. Τους είπα να με πάνε πίσω στα κρατητήρια. Καμιά απάντηση. Όσο πλησίαζε η νύχτα, τόσο φοβόμουν να μείνω μόνη με τους χαφιέδες. Κάποια στιγμή άκουσα το όνομά μου. Δεν μπορούσα να σηκωθώ. Μου 'φεραν ένα δέμα. Ήταν ένα κέικ από τη μητέρα μου. Το είχε φέρει ένας ξάδελφός μου που γνώριζε κάποιον. Συγκινήθηκα και συγχρόνως απόρησα πόσο γρήγορα μάθανε τη σύλληψή μου. Η Καλλιस्थήνη, σκέφτηκα αμέσως. Έπειτα απ' αυτό πήρα θάρρος. Άρχισα να φωνάζω με όση δύναμη είχα να με μεταφέρουνε στο κρατητήριο.

«Μα δεν μπορείς να περπατήσεις», μου είπαν. «Θα μπορέσω», τους απάντησα. Τότε κατάλαβα. Ήμουν τόσο χτυπημένη που δεν ήθελαν να με δουν άλλοι. Στο τέλος, γύρω στις 11 τη νύχτα, με κράτησαν δυο χαφιέδες και με κατέβασαν κάτω. Αμέσως οι κοπέλες μού έκαναν τόπο να ξαπλώσω. «Κοιμήσου γιατί αύριο θα σε ξαναπάρουν», μου είπαν. Περίμενα όλη την άλλη μέρα. Δεν ήρθαν.

Έπειτα από δέκα περίπου μέρες, μας μετέφεραν στις φυλακές Χατζηκώστα, στην οδό Πειραιώς. Πριν από 20 μέρες σ' αυτές τις φυλακές είχε γίνει η πρώτη μεγάλη εκτέλεση γυναικών. Εδώ στις γυναίκες είχαν «παραχωρήσει» μια μεγάλη αίθουσα. Στους άλλους θαλάμους και στα κελιά έμεναν άνδρες. Από δω παίρνανε για εκτέλεση ή για μεταφορά στο Χαϊδάρι. Κοιμόμαστε σε στρώματα στο πάτωμα. Οι περισσότερες ήμασταν νέες κοπέλες. Εδώ γνώρισα γυναίκες παλιές κομμουνίστριες. Με δέος τις έβλεπα. Πήγαινα κοντά τους και τους ζητούσα να μου διηγηθούν τη ζωή τους. Για τη δικτατορία του Μεταξά. Για την εξορία τους στα ξερονήσια. Στη φυλακή κουβαλούσαν συνέχεια κοπέλες. Μια μέρα –τη θυμάμαι– φέρανε μερικές κοπέλες από μπλόκο που κάνανε στη συνοικία Σφαγεία. Ανάμεσά τους ήταν ένα σγουρομάλλικο μελαχρινό γελαστό παιδί 17 χρόνων. Τρεις μέρες μετά την πήγανε για το Χαϊδάρι και από κει σε στρατόπεδο στη Γερμανία.

Ένα πρωί με φώναξαν στη διεύθυνση της φυλακής. Μου είπαν ότι υπάρχει καταγγελία... πως σκότωσα έναν χωροφύλακα και θα περνούσα από δίκη. Κάποιος δικός μας είχε γίνει χαφιές και έλεγε ό,τι ήθελε για να σωθεί.

Η μητέρα μου ερχόταν τακτικά επισκεπτήριο. Μόλις γλύτωσε από το επισκεπτήριο του Χαϊδαρίου, άρχισαν οι επισκέψεις στου Χατζηκώστα. Τα νέα έφταναν στη φυλακή καθυστερημένα, χωρίς σχόλια και εξηγήσεις. Μάθαμε για τη δημιουργία της ΠΕΕΑ, της κυβέρνησης του Βουνού. Στην Ελεύθερη Ελλάδα είχε οργανωθεί η λαϊκή αυτοδιοίκηση, λειτουργούσαν τα λαϊκά δικαστήρια, τα σχολεία, ο πολιτισμός. Οργανώθηκαν τα οικονομικά και έγινε ένας πρώτος προγραμματισμός. Το κάθε χωριό είχε το θέατρό του, τη χορωδία του. Ο λαός και οι οργανώσεις στην ελεύθερη Ελλάδα δημιουργούσαν μια καινούργια ζωή, όπως την ήθελαν και τη φαντάζονταν.

Τώρα είχαν αρχίσει οι μάχες και μέσα στην Αθήνα, στις ανατολικές συνοικίες. Μάθαμε για τον ηρωισμό και την αυτοθυσία των τριών ΕΠΟΝιτών στο σπίτι του Υμηττού.

Από την άλλη πλευρά μάθαμε για την εκτέλεση του Ψαρού, καθώς και για το κίνημα του Ναυτικού στη Μέση Ανατολή. Τέλος και για τις συμφωνίες του Λιβάνου και της Γκαζέρτας και για τις προσπάθειες δημιουργίας Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας με τον Γεώργιο Παπανδρέου. Πώς συμβιβάζονταν όλα αυτά; Η συμμετοχή μας στην Αντίσταση μάς έκανε σιγά σιγά ν' αποκτήσουμε πολιτικό κριτήριο, να σκεφτόμαστε. Είχαν αρχίσει τα πρώτα ερωτηματικά. Ερωτηματικά αναπάντητα. Δεν τα κρίναμε. Το κόμμα ήξερε τι έκανε.

Τώρα ο Κόκκινος Στρατός καταδίωκε τους Γερμανούς από το σοβιετικό έδαφος και απελευθέρωνε τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Η απελευθέρωση πλησίαζε και για μας. Στην Αθήνα οι Γερμανοί ετοιμάζονταν να φύγουν. Η μέρα της λευτεριάς πλησίαζε. Όσπου μια μέρα άνοιξαν οι πόρτες των φυλακών και βγήκαν οι γυναίκες. Εγώ και άλλες τρεις μείναμε κείνο το βράδυ στις φυλακές μόνες μας. Είχα σκοτώσει... τον χωροφύλακα. Χρειάζονταν ορισμένες διατυπώσεις.

Τέλος ήρθε και η δικιά μου σειρά. Η μητέρα μου περίμενε από το πρωί έξω από την πόρτα της φυλακής. Το μεσημέρι άνοιξε η πόρτα κι έπεσα στην αγκαλιά της. Φορούσα ένα μαντήλι στο κεφάλι, γιατί είχα γεμίσει ψείρες. Κείνη η μέρα θα μου μείνει αλησμόνητη.

Στην οδό Πειραιώς περνούσαν καμιόνια με αγωνιστές που είχαν απελευθερωθεί από το Χαϊδάρι. Τραγουδούσαν τον Εθνικό Ύμνο και επαναστατικά τραγούδια. Περάσαμε από την Ομόνοια. Η πλατεία γεμάτη κόσμο που ζητωκραύγαζε και τραγουδούσε. Τα πρόσωπά τους γελαστά και λαμπερά.

Φτάσαμε στο σπίτι μας. Ο αδελφός μου δεν είχε γυρίσει ακόμα. Ήρθαν τα ξαδέλφια μου. Πόσα είχαμε να πούμε. Η μητέρα μου για μια βδομάδα προσπαθούσε να με απαλλάξει από τις ψείρες.

Είμαι τυχερή και νιώθω περήφανη που πήρα μέρος στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα και την Αντίσταση. Μεσ στον αγώνα διαπαιδαγωγηθήκαμε με τα ωραιότερα ιδανικά της παγκόσμιας ειρήνης, της δημοκρατίας, του σοσιαλισμού. Η Αντίσταση αγάλιασε όλα τα στρώματα του λαού μας, εργατιά, αγροτιά, φοιτητές, νέους, γυναίκες, τη διανόηση, τους ανθρώπους του πολιτισμού και της τέχνης. Η Αντίσταση διέπλασε ένα νέο τύπο ανθρώπου, ένα νέο τρόπο ζωής. Η φιλία, η συντροφικότητα, η αγάπη, η αλληλεγγύη μάς ένωναν. Και το σημαντικότερο, ένα νέο ήθος, μια νέα ηθική.

Η γενιά μας τα 'δωσε όλα, και τη ζωή της, χωρίς να ζητήσει τίποτα για τον εαυτό της. Και αυτό το ήθος, αυτοί οι δεσμοί της γενιάς μας έμειναν και θα μείνουν μέχρι τέλος της ζωής μας. Στη ζωή μου όσες φορές βρέθηκα σε δύσκολη θέση, δίπλα μου στάθηκαν σύντροφοι, συναγωνιστές της Αντίστασης.

Γι' αυτό σήμερα μπορώ να πω κι εγώ το στίχο του Αραγκόν:

*Κι αν ήταν να τον ξαναπορευτώ
θα τον ξαναπορευόμουν τούτον το δρόμο.*

Μικρές ιστορίες των Επονιτών

της Φώφης Λαζάρου

Συνθηθίζουμε στις επετείους να μιλάμε γι' αυτά που αποτέλεσαν τα κύρια χαρακτηριστικά της ΕΠΟΝ, την πεμπτούσια της: Τους σκοπούς και τα ιδανικά της που συνεπήραν τους νέους της εποχής εκείνης, τον μεγάλο αριθμό των μελών της, τις μάχες και τις διαδηλώσεις κατά του κατακτητή, το πνεύμα αφοσίωσης και αυτοθυσίας, τις εκατοντάδες σκοτωμένους και εκτελεσμένους Επονίτες. Όλα αυτά πράγματι υπήρξαν και σωστά λέγονται. Αλλά καθώς οι γενιές που ακολουθήσαν δεν μπορούν να αναπλάσουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες τα πιο πάνω έγιναν δυνατά, στα μάτια και στη σκέψη όσων ενδιαφέρονται για την ιστορία της Εθνικής Αντίστασης, όλα αυτά παίρνουν μυθικές διαστάσεις.

Έχω σκεφτεί πολλές φορές πως πρέπει, εμείς που ζήσαμε στα χρόνια της ΕΠΟΝ, που υπήρξαμε Επονίτες, να μιλήσουμε και για τα μικρά και απλά πράγματα της καθημερινότητας των Επονιτών, για τις αυθόρμητες αντιδράσεις τους, για τις αδυναμίες και τις αφέλειές τους πολλές φορές, για όλα αυτά που θα τους κάνουν πιο προσιτούς, πιο γήινους, και βέβαια, όχι λιγότερο θαυμαστούς και ένδοξους.

Κι έτσι εγώ σήμερα θα πω για τα βιογραφικά σημειώματα.

Η ΕΠΟΝ πήρε γρήγορα μεγάλη ανάπτυξη. Δεν ήταν μόνο η διάθεση των νέων να αγωνιστούν για τη λευτεριά της πατρίδας και το χτίσιμο ενός καλύτερου κόσμου μετά τον πόλεμο, που τους έκανε να προσφέρονται μόνοι τους για ένταξη στην οργάνωση. Ήταν και το γεγονός ότι οι ιδρυτές της ΕΠΟΝ μπόρεσαν να συλλάβουν την ευρύτητα που πρέπει να πάρει ένας τέτοιος αγώνας της νεολαίας και χάραξαν για την ΕΠΟΝ την πιο πλατιά οργανωτική πολιτική.

Έτσι στο καταστατικό της ΕΠΟΝ που εγκρίθηκε στην ιδρυτική της συνδιάσκεψη, όρισαν τη βασική οργανωτική μονάδα της ΕΠΟΝ, θα ήταν η ομάδα που μπορούσε να έχει και ως 100 μέλη. Πάνε πια οι τριάδες και οι πεντάδες της ΟΚΝΕ, της Λεύτερης Νέας, και των άλλων οργανώσεων που αποτέλεσαν την ΕΠΟΝ. Πώς θα συνεδριάζαν αυτές οι μεγάλες ομάδες; Κι εδώ η εφευρετικότητα των Επονιτών έδωσε τις λύσεις. Ποιος ξεχνάει τα πάρτυ της κατοχής, τις μαζικές εκδρομές στις κοντινές εξοχές των μεγάλων πόλεων, κι αργότερα τις ανοιχτές συνελεύσεις στις απελευθερωμένες περιοχές και στα απάτη-τα βουνά;

Και η ΕΠΟΝ μέρα με τη μέρα αβγάζαινε. Με τι περηφάνεια, με τι καμάρι τα Επονιτάκια της κατοχής ανέφεραν κάθε βδομάδα, κάνοντας απολογισμό στις συνεδριάσεις, τις καινούργιες στρατολογίες τους. «Εσύ σήμερα πόσους έφερες», ρωτούσε στερεότυπα κάθε φορά τους άλλους ένα ξανθό δεκαοχτάχρονο κοριτσόπουλο, η Ματούλα απ' τα Ταμπούρια του Πειραιά το 1943, που δεν ήταν άλλη απ' την κατοπινή ηρωίδα Διαμάντω του μπλόκου της Κοκκινιάς το κα-

λοκαίρι 1944. «Έχω εκατόν πενήντα κεφάλια» είχε πει μια άλλη φορά ένας Επονίτης απ' την Κοκκινιά, αναφέροντας την αριθμητική δύναμη της οργάνωσής του. Κι όλοι έσκασαν στα γέλια, ενώ αυτός τους κοίταζε απορημένος. Τι το αστείο έβρισκαν.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, σ' αυτήν την ευφορία που χαρακτήριζε την ΕΠΟΝ από τα πρώτα της βήματα, ήρθαν τα βιογραφικά σημειώματα. Κληρονομιά απ' την ΟΚΝΕ προφανώς, απόφαση κάποιων στενοκέφαλων (τότε βέβαια δεν το βλέπαμε έτσι, ό,τι έλεγε η οργάνωση ήταν σωστό και μη αμφισβητήσιμο), τα βιογραφικά σημειώματα σαν μέθοδος ελέγχου της οργανωτικής δύναμης, δεν στέριωσαν, ξεπεράστηκαν γρήγορα απ' τη μαζικότητα της οργάνωσης και την έντονη, ακούραστη καθημερινή δράση και ξεχάστηκαν.

Δούλευα τότε στην ΕΠΟΝ μαθητών του Πειραιά Γραμματέας και αδιαμφισβήτητος ηγέτης ήταν ο Πέτρος Πετρακάκος με το ψευδώνυμο Πλούτωνα. Τότε μας είπαν απ' την καθοδήγηση πως πρέπει να ζητήσουμε, απ' τα μέλη των οργανώσεών μας, βιογραφικά σημειώματα, με βάση ένα καθορισμένο ερωτηματολόγιο που μας έδωσαν. Απ' τις ερωτήσεις που πρέπει να μην ξεπερνούσαν τις 8-10, θυμάμαι δύο χαρακτηριστικές: Ταξική προέλευση και... αισθηματικές σχέσεις. Στην πρώτη, όσοι απ' τους Επονίτες του μαθητικού απάντησαν, έγραψαν τα πιο ακαταλαβίστικα πράγματα, όσο ακαταλαβίστικη θα ήταν γι' αυτούς και η ίδια η ερώτηση. Θυμάμαι π.χ. την εξής απάντηση που επαναλαμβανόταν σε κάμποσα δελτία. Όταν είμαστε στο χωριό, είμαστε αγρότες, τώρα που ήρθαμε στον Πειραιά γίναμε προλετάριοι! Εκεί όμως που έπεσε συνωμοσία της σιωπής ήταν η άλλη ερώτηση: Αισθηματικές σχέσεις. Απ' ό,τι θυμάμαι, οι Επονίτες αυτήν την ερώτηση την παρέκαμπταν. Άλλοι την προσπερνούσαν σιωπηρώς, άλλοι έβαζαν δίπλα στην ερώτηση μία παύλα, ή ένα απλό όχι, άλλοι την παρέλειπαν εντελώς κατά την αντιγραφή του ερωτηματολογίου. Μόνο ένας μαθητής απ' τα Ταμπούρια του Πειραιά, ήταν πολύ σαφής και πολύ ειλικρινής. Κι έγραψε δίπλα στην επίμαχη ερώτηση με την ιδιότυπη πειραιώτικη γλώσσα: Γκό-μενα δεν έχω.

Θυμάμαι ζωντανά τον μαθητή αυτόν που ήταν στέλεχος του μαθητικού του Πειραιά, απ' τα καλύτερα παιδιά της ΕΠΟΝ. Λεγόταν Ντίνος Τζανάκος κι είχε το ψευδώνυμο Πρόδρομος. Ήταν ανιψιός του Μπεζαντάκου, γιος της αδελφής του. Στη σάλα του σπιτιού τους είχαν μια μεγάλη φωτογραφία του Μπεζαντάκου, για τον οποίο όλη η οικογένεια καμάρωνε. Η μάνα του Ντίνου, μια σπουδαία λαϊκή γυναίκα, όλο θάρρος, πίστη και αγωνιστικότητα, μιλούσε με περηφάνεια για τον αδελφό της, τον Μπεζαντάκο, που πίστευε πως ζει κάπου στη Σοβιετική Ένωση.

Σήμερα ο Ντίνος Τζανάκος δεν ζει πια. Ας είναι αυτές οι γραμμές, ένα μνημόσυνο γι' αυτόν τον ζωηρό, γενναίο και τόσο ειλικρινή και αυθόρμητο Επονίτη.

5 Μάρτη 1943: Η ΕΠΟΝ διαδηλώνει στον Πειραιά

του Νίκου Ζώλη

Αριστερά: διαδήλωση στη Σόλωνος. Δεξιά: χαρακτηριστικό του Τάσσου για τη διαδήλωση εναντίον της επιστράτευσης.

Όσο ψηλώνει ο ήλιος και ξανοίγει η μέρα, η πολιτεία χάνει λίγο-λίγο την ηρεμία της. Ο κόσμος ανακλαδίζει το μουντισμένο κορμί του πάνω στ' αχυρόστρωμα, ξεπορτίζει και γεμίζει τους χωματόδρομους των συνοικισμών που φέρνουν στην πολιτεία... Γίνεται ένα πνιχτό ανθρώπινο ποτάμι που οδεύει προς το κέντρο.

Ένα ψιλό αεράκι, πούρχεται απ' το μουράγιο, σηκώνει και τραμπολίζει μερικές προκηρύξεις. Πολύχρωμα τρικ ακυρούνται στις γωνιές και τα πεζοδρόμια: *Κάτω η πολιτική επιστράτευση* – μαύρα πολυγραφήμενα γράμματα πάνω στο χαρτί και στους τοίχους από κόκκινη νερομπογιά. Ένα φύλλο ημερολογίου στριφογυρίζει για λίγο και μετά κολλάει σε μια νοτισμένη πλάκα του σκιροδρόμου. Πέντε Μαρτίου! Ο ήλιος όμως είναι ζεστός και κάνει τα κορμιά των ανθρώπων να ζωντανεύουν πιότερο έτσι όπως ξεχύνονται απ' τις δυο μεγάλες οδικές αρτηρίες της Τσαμαδού και της Ακτής Μιαούλη, απ' την Πλατεία Ιπποδαμείας προς την Εθνική Τράπεζα και το Δημαρχείο.

Η κορυφή της διαδήλωσης με τα μεγάλα πλακάτ έχει φτάσει μπροστά στον Κήπο του Τιτανικού, ενώ πίσω μερμηγκιάζει η ανθρωποπλημμύρα που κατεβαίνει βαρύγδουπα.

Τα λίγα ανοιγμένα καταστήματα κατεβάζουν τα ρολά τους, άλλοι τραβάνε τηνπραματεία τους απ' τα πεζοδρόμια. Πρέπει να μείνει ελεύθερος ο χώρος για να περάσει η ανθρώπινη μάζα που κατεβαίνει, όλο κατεβαίνει προς το κέντρο.

Ανάπηροι με τα κοριτσάκια τους, γριές, νέες, παιδιά, άν-

δρες νέοι και παππούδες μ' άσπρα μαλλιά συμπαταγμένοι δρασκελάν με αποφασιστικά βήματα την ασφάλτινη απόσταση που τους χωρίζει απ' το κρίσιμο σημείο της μάχης κατά την επιστράτευση. Στον αέρα ανεμίζουν μικρές σημαίες πρόχειρα καμωμένες από γαλάζιο και λευκό πανί και μεγάλα παν πολύχρωμα με συνθήματα: «Κάτω η πολιτική επιστράτευση ΕΑΜ», «Όχι κρέας για τα κανόνια του Χίτλερ – ΕΠΟΝ»!

Κινείται η μάζα και οι κυματισμοί της κάνουν να τραμπολίζονται τα πανένια φλάμπουρα και τα χαρτονένια πλακάτ πάνω απ' τ' ανθρώπινα κεφάλια που κι αυτά ταρακουνιούνται με το ρυθμό του βηματισμού. Όλα τα στόματα έχουν ανοίξει κι κάνουν ένα πελώριο στόμα που από μέσα του ξεχύνεται πύρνη ιαχή «Κάτω η πολιτική Επιστράτευση» που κατακαίει με το χνώτο της την ατμόσφαιρα, τους ανθρώπους και τα γύρω χτίσματα. Οι μπροστινοί σταμάτησαν στο Δημαρχείο. Όλη μάζα σταματάει μαζί τους. Ακινητοποιείται.

Ψηλά το ρολόι της πόλης χτυπάει τα σφυριά του και τα χεῖ ἀναδεύονται για ν' αρχίσουν ασυναίσθητα να μετρᾶν τον κίθε χτύπο – επτά... εννέα... δέκα!

Ο ήλιος ανέβηκε πολύ ψηλά τώρα! Το καμπαναριό της Αγιατριάδας λιγότεψε το μακρουλερό ίσκιό του πάνω απ' αχνισμένα κορμιά...

Αριστερά η λεωφόρος Γεωργίου Α' έρημη, ανηφορική, με τις ράγες του τραμ να γυαλίζουν. Από κει φτάνει ένας υπόκιφος θόρυβος απροσδιόριστος. Τα κεφάλια γυρίζουν προς εκεί· ο εχθρός, θ' αρχίσει η αναμέτρηση.

Ένας ομιλητής ανεβασμένος στις πλάτες τριών τεσσάρων

ανθρώπων, κάνοντας χωνί τα χέρια του, μιλάει στον κόσμο, που αφήνει το θόρυβο και γυρίζει προς τον ομιλητή.

Ξανά τα χέρια σηκώνονται με τις σημαίες και τα πλακάτα και δείχνουν σαν σμάρια πουλιά που φτερακάνε πάνω, κοντά όμως απ' τα κεφάλια των ανθρώπων. Κι άλλος ομιλητής στις πλάτες των ανθρώπων ανεβασμένος κραυγάζει το σκοπό της διαδήλωσης...

Κι ύστερα άλλος, κι άλλος. Σε κάθε μικρή απόσταση δημιουργείται κι ένας κύκλος από ανθρώπους μ' έναν ομιλητή...

Ο λαός κυριάρχησε παντού! Έκανε κατοχή την πόλη του, που τη διαγούμιζαν οι κατακτητές!

Πήχτρα το ανθρωπολόι ασφυκτιά στο κέντρο, στις παρόδους, σε κάθε τετράγωνο γης. Δεν έχεις πού να πατήσεις. Και οι στεντόρειες φωνές ενωμένες σ' ένα κρεσέντο κατακλύζουν τα στενά και τις πλατείες ως τη θάλασσα κάτω και το Πασαλιμάνι!...

Πιστολιές ακούστηκαν. Η ατμόσφαιρα μπουχίστηκε από καπνούς και πυρίτιδα. Ένα ηλεκτροφόρο σύρμα κόπηκε και σφυρίζοντας σαν φίδι κουλουριάζεται πάνω στα σώματα των ανθρώπων. Λιγίζει σαν καλάμι ο πρώτος τραυματίας – δεν υπάρχει όμως χώρος για να πέσει. Τον δέχονται στην αγκαλιά τους οι συγκεντρωμένοι...

Ένα γερμανικό αυτοκίνητο μουγκρίζοντας κατεβαίνει ολοταχώς και ολόισια πάνω στους ανθρώπους. Ανοίγει η μάζα σαν τη θάλασσα που τη σχίζουν τα πλοία, για να κλείσει πίσω πάλι. Οι νικητήριες ιαχές, οι ζητωκραυγές μαζί και οι κατάρες του πλήθους ανακατεύονται με τις σειρήνες και τα μουγκριτά του αυτοκινήτου. Πολλές μοτοσυκλέττες - δέκα - είκοσι - τριάντα με κρανοφόρους Γερμανούς μπερδεύονται μέσ' την διαδήλωση. Οι πιστολιές που ρίχνουν οι Γερμανοί βρίσκουν στο ψαχνό τους διαδηλωτές. Δύο-τρεις μοτοσυκλέττες αναποδογυρίστηκαν και τσαλαπατιούνται από το πλήθος...

– Στην Φραγκόκκλησα! Στην πλατεία Κοραή! Ακούγονται δυο συνθήματα.

Ο κόσμος αραιώνει και μέσα απ' τις παρόδους, απ' την Τσαμαδού, την οδό Φίλωνος ανεβαίνει στους καινούριους στόχους. Σε λίγο όλος ο τόπος της πλατείας Κοραή και του Δημοτικού Θεάτρου μαυρίζει απ' τ' ανθρώπινα κορμιά.

Πολλοί ομιλητές κραυγάζουν τα συνθήματα «Κάτω η Επιστράτευση», «Όχι στρατιώτες του Χίτλερ». Και η επωδός απ' τα χιλιάδες στόματα τα μεταφέρουν όπου υπάρχει καρδιά ελληνική!!

Έρχεται το μεσημέρι. Η διαδήλωση έχει αρκετά αραιώσει. Ένα μεγάλο κομμάτι της τραβάει συγκροτημένο απ' την οδό Ρετσίνα προς την Κοκκινιά. Ένα άλλο κομμάτι της, κυνηγημένο έπιασε το μύλο του Κουμάνταρου στον Άγιο Λευτέρη. Εκεί αντιστέκεται και κει γίνονται οι περισσότερες συλλήψεις.

Γέμισαν οι φυλακές των Βούρλων και η Κομμαντατούρα. Στον τόπο της Δημαρχίας πούγινε η πρώτη σύγκρουση κείτονται πεταμένα παπούτσια, μαντήλια, σημαίες, πουκάμισα.

Μια μικρή λίμνη πηγμένου αίματος – και δίπλα μια γαλανόλευκη με κεφαλαία στο σταυρό της: ΕΑΜ.

Ένα ξεσχισμένο πλακάτ: ΚΑΤΩ Η... ΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΕΠ..Ν Η μάχη που δόθηκε κερδήθηκε!

Η επιστράτευση δεν έγινε!!

Μαντούλα

Από το '43 δούλευα στην ΕΠΟΝ του Πειραιά, αρχίζει να λέει μια Αθηναία φυλακισμένη, εκεί γνώρισα τη **Διαμάντω Κουμπάκη**. Μαντούλα τη λέγαμε όλοι τότε. Πήγαινα στο μικρό σπιτάκι της στα Ταμπούρια, μια αγαπημένη εργατική οικογένεια που πρώτο της παιδί ήταν η Μαντούλα, 18 χρόνων ξανθιά, χαριτωμένη κοπέλα, όλο ζωή και νιάτα, μελόφωτα μάτια και παιδικό, γλυκό χαμόγελο. Είμασταν συνεργάτες και γρήγορα γίναμε φίλες. Η Μαντούλα ήταν υπεύθυνη των κοριτσιών στο γραφείο της ΕΠΟΝ στα Ταμπούρια. Όλη η γειτονιά την λάτρευε, όλη η νεολαία την ακολουθούσε. Φλογερή καρδιά και μυαλό σπίθα. Πρώτη σ' όλα, αεικίνητη. Διαμαρτυρία στις αρχές, κινητοποίησε στον Ερυθρό Σταυρό. Η Μαντούλα μπροστά κι η νεολαία της γειτονιάς μαζί της. Έλαμπε με την παλληκαριά της μπροστά στα νιάτα των Ταμπουριών στα μεγάλα συλλαλητήρια – μάχες του λαού της Αθήνας και του Πειραιά. Πρώτη στη δράση – πρώτη στη στρατολογία νέων για την ΕΠΟΝ. Στο «Κέντρο Νεότητος», πραγματικά κέντρο του αγώνα πούχε φτιάσει η ΕΠΟΝ στα Ταμπούρια, έδινε απ' τους πρώτους τον πατριωτικό τόνο και τη φλόγα του ενθουσιασμού η Μαντούλα.

Δραστήρια και πρόσχαρη τέλειωνε τη δουλειά της μέρας και ξεχυνόταν στις νύχτας τη μάχη με τα συνεργεία για τα συνθήματα και τις προκηρύξεις. Η φωνή της δυνατή σαν καμπάνα της λευτεριάς αντηχούσε τη νύχτα στα Ταμπούρια, κι ο κόσμος την καμάρωνε «η Μαντούλα μας μιλάει με το χωνί».

Κι ο αγώνας της Λευτεριάς ανέβαινε. Έδιναν μάχες με τους Γερμανούς οι Ελασίτες στις γειτονιές, τάπαρτα κάστρα μας. Επονιτοελασίτισσα τώρα η Μαντούλα έπαιρνε μέρος στις μάχες στα Ταμπούρια, στην Δραπετσώνα, στην Κοκκινιά, στην Ευγένεια. Εκεί στις μάχες της άλλαξαν τόνομα. Διαμάντω τη φώναζαν τώρα οι σύντροφοί της, Διαμάντω τη φώναζε κι όλη η γειτονιά, ήταν τ' όνομα που ταίριαζε πιο πολύ σ' αυτό το ηρωικό κορίτσι που ξανάσταινε το '21 στις μέρες μας.

Στις 17 Αυγούστου, αυτήν τη φουρτουνιασμένη μέρα της θυσίας, οι Χιτλερικοί και οι μασκοφόροι προδότες έπιασαν τη Διαμάντω στο μεγάλο μπλόκο της Κοκκινιάς. Τη βασάνισαν φριχτά, τη γύμνωσαν, τη χτύπησαν με το σπαθί. Δυνατή κι ατρόμητη κίνησε για το εκτελεστικό απόσπασμα στη μάντρα και φώναζε στους συμπατριώτες της το τελευταίο της σύνθημα «Αδέρφια μια ζωή χρωστάμε, ας τη δώσουμε για την Πατρίδα». Τα λόγια της πέρασαν από στόμα σε στόμα κι έγιναν όρκος για τους αγωνιστές. Τ' όνομά της τόκλεισαν στην καρδιά τους οι ηρωικές γειτονιές, τόκαναν περηφάνεια τους οι γυναίκες της Αντίστασης.

Εδώ συγκινημένη σταμάτησε τη διήγησή της η φυλακισμένη συναγωνίστρια της Διαμάντως κι αναρωτήθηκε, σκέφτομαι πού θάταν η Διαμάντω αν γλύτωνε από τους κατακτητές – θα την είχαν κι αυτήν σίγουρα φυλακίσει στου Αβέρωφ του Μέρτεν οι ελευθερωτές.

Ανώνυμη μαρτυρία από τις Γυναικείες Φυλακές Αβέρωφ, Σεπτέμβριος 1961. ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, κ.247.

Αύγουστος 1961, Φυλακές Αίγινας

Τα κορίτσια στην Αντίσταση

Η «ΛΕΥΤΕΡΗ ΝΕΑ»

Τα κορίτσια της Αντίστασης, οι καλύτερες κοπέλες της σπουδάζουσας και της εργαζόμενης νεολαίας μας, που απ' τις πρώτες μέρες της

σκλαβιάς πάλευαν δίπλα στ' αγόρια, δίνοντας το χρώμα, τη χάρη και τη ζωντάνια τους σ' όλες τις εκδηλώσεις, συγκεντρώνονταν τώρα στη δική τους

εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση που την αγάπησαν και την πίστεψαν απ' την πρώτη στιγμή -τη «Λεύτερη Νέα». Η **Ηλέκτρα Αποστόλου** με το ψευδώνυμο **Στάσα**, η **Μαρία Αγριγιαννάκη** (Καραγιώργη), η **Κική Βουδούρη** (Κασιμάτη), η **Φώφη Λαζάρου**, η **Ρίτσα Παπαθεοφίλου**, η **Κατίνα Καρρά** (Ελευθερία), η **Ματίνα Γουδούρη**, νά μερικά ονόματα από την πλειάδα των μαχητικών κοριτσιών, που στάθηκαν τα ιδρυτικά μέλη της «Λ.Ν.».

Η «Λ.Ν.» που ιδρύθηκε τον Ιούνιο του '42, σημείωσε μια ορμητική οργανωτική άνοδο μέσα στο Καλοκαίρι-Φθινόπωρο. Αναπτύσσεται μια ιδιόμορφη άμιλλα με την ΟΚΝΕ. Οι νεολαίοι της ΟΚΝΕ τραγουδούσαν στο ρυθμό του «Βαγγελιώ, κυρά Βαγγελιώ», σχετικά μ' αυτήν την άμιλλα, αλλά και κάπως... διαφορούμενα, στις εκδρομές:

*Λάμδα Νι, μωρέ Λάμδα Νι
θα την φας την Κάπα Νι.*

Στις 11 του Ιούνιο κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο του παράνομου πολυγραφημένου τετρασέλιδου οργάνου της «Λ.Ν.» με τον τίτλο *Η Φωνή της Νέας* και με προγραμματικό άρθρο σ' όλη την πρώτη σελίδα με τον τίτλο: «Η θέση της νέας»: «...Στη νέα που προορίζεται για μητέρα που δε θα γεννά γενιά σκλάβων, που ζητά να γίνει αξία για μια λεύτερη και όμορφη ζωή, που είναι η υπόσχεση της Αύριο... σ' αυτήν απευθυνόμαστε» - γράφει το άρθρο. Και συνεχίζει: «...Η «ΛΕΥΤΕΡΗ ΝΕΑ» σα σκοπό της έχει να ελευθερώσει πραγματικά τα κορίτσια από το ζυγό κι απ' την πείνα, να τα ελευθερώσει απ' την αμορφωσιά, να τα κάνει ανεξάρτητους και ζωντανούς ανθρώπους, ικανούς να σταθούν στη ζωή... μέσα στις συνθήκες της ξενικής κατοχής, παλεύοντας στο πλευρό του ΕΑΜΝ για το διώξιμο του ξένου κατακτητή...».

ΠΡΟΣΟΧΗ ΠΡΟΣΟΧΗ!

ΝΕΕΣ,

Αν δε θέμε τὰ πεινίσουμε τὸ χειμῶνα. Ἄν δε θέμε νὰ βλέπουμε τοὺς γέροντες γονεῖς μας, τ' ἀδελφάκια καὶ τὰ παιδιὰ μας νὰ πεθαίνουν σὺν τῆς μυῖγας, ἂν δὲν θέμε νὰ κατανῆσουμε ὅλες φεματικές πρέπει νὰ κινηθῶμε ἀμέσως.

ΤΑ ΣΥΣΣΙΤΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΤΟΥΝ ΜΕ ΝΤΟΠΙΑ ΤΡΟΦΙΜΑ.

Τὰ τρόφιμα ποὺ μοιρᾶται ὁ Ἑθνικὸς Συναγῶς καὶ ποὺ ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὰ πάρει ὅπως θέλει, εἰν' ἡ ἀλευρία ποὺ αἰσθάνονται οἱ σύμμαχοί μας γιὰ νὰ γίνῃ τὸ ψωμί μας 100 δράμια. Αὐτὰ μπορεῖ καὶ σὲ στιγμὴ νὰ χαποῦν ἀπ' τὴς δυσκολίας τῆς συγκοινωνίας. Δὲν μπορούμε νὰ κερδοσκοπῶμε σ' αὐτὴ.

Αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὰ συσσίτια ποὺ ἔχει ὑποχρέωση νὰ μᾶς δώσει ἡ κυβέρνηση.

Ἕνας ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει μοναχὰ μὲ 100 δράμια ψωμί τῇ μέρᾳ. Ἡ κυβέρνηση συγκέντρωσε ἐπίσημα 30 ο) ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν παραγωγή, ἐκτὸς ἀπ' τὴς κλεψίς, καταλήστεψε τὰ χωριά μὲ τὴ δικαιολογία πὺς ἔχει νὰ θρέψῃ τοὺς πληθυσμούς τῶν πόλεων. Μαζέψτε χιλιάδες τόντους σιτάρη, λάδι, σιρόφιδα, σῆκα, καλαμπόκι, πατάτες, ὀσπρία, λαχανικά φρούτα. Αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ φάει ὁ λαός. Μ' αὐτὰ πρέπει νὰ συγκεντρωθῶν τὰ συσσίτια κάτω ἀπὸ ἄγχο τῶν σιτιζομένων. Ἡ προδότρια κυβέρνηση πᾶει νὰ κρυφτεῖ πίσω ἀπὸ τὴς διανομῆς ποὺ κάνει ὁ Ἑθνικὸς Συναγῶς γιὰ νὰ μὴ δώσει τίποτα σὺν λαὸ καὶ νὰ κερδοσκοπῇ ὅλα τὰ συγκεντρωμένα τρόφιμα στοὺς καπιταλιστὰς ποὺ μᾶς βασανίζουν.

Δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐπιτρέψουμε. Δὲν πρέπει ν' ἀφήσουμε νὰ μᾶς πεινίσουν ἀπ' τὴν πείνα!

Νέες. Ἀς ἐνώσουμε τὴ φωνή μας μ' ὀλόκληρο τὸ λαὸ μὲ τὴν Ἑθνικὴν τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μέτωπο (ΕΑΜ) καὶ ἂς ἀποκρίθουμε.

ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΤΟΥΝ ΤΑ ΣΥΣΣΙΤΙΑ ΜΕ ΝΤΟΠΙΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΛΑΔΙ.

ΝΑ ΑΥΞΗΘΗ ΤΟ ΨΩΜΙ ΣΕ 100 ΔΡΑΜΙΑ ΜΕ ΝΤΟΠΙΟ ΣΙΤΑΡΙ.

Ἡ Ὄργάνωση «ΛΕΥΤΕΡΗ ΝΕΑ»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

της Δανάης Αντωνοπούλου-Ψιλοπούλου

Το 1942 είχε γίνει η «Λεύτερη Νέα». Θυμάμαι τ' αγόρια που μας κορόιδευαν και μας πείραζαν: «—Ελεύθερες νέες, για να δούμε τι δουλειά μπορείτε να κάνετε μόνες σας; —Μπορούμε. Θα οργανώσουμε τις γιορτές μας.» «Άντε —μου λέει ο Νεϊλος (Μαστραντώνης)— να οργανώσετε τη Χριστουγεννιάτικη γιορτή του Πολυτεχνείου.» Τα χρειάστηκα. Πώς θα τα βγάζαμε πέρα; Η ίδια ήμουν ένα καλομαθημένο κορίτσι, καθόλου ψημένο. Δεν είπα τίποτα. Μόνο «εντάξει»...

Πήρα την Αλίκη Γεωργιάδου της Σχολής Καλών Τεχνών. Μου φαίνεται πως αυτή μ' έβγαλε ασπροπρόσωπη. Δουλέψαμε μ' ενθουσιασμό, μόνο που η γιορτή κατά τη γνώμη της καθοδήγησης (της «Λεύτερης Νέας») ήταν πολύ «αστική». Είχαμε βιολί, απαγγελίες, φάτνη, κ.λπ., όπως δείχνουν οι φωτογραφίες που σας στέλνω. Πήραν όμως μέρος μέχρι και οι δεξιότατοι Κομπανής, Φθενάκης, Φάννας, Κουντούρης, Γκλαβάνης (του στρατηγού) κ.ά.

Πολύ βοηθούσε επίσης στις κινητοποιήσεις του Πολυτεχνείου ο άντρας μου Λευτέρης Ψιλόπουλος.

Σε κάποια διαδήλωση έπιασαν την Κατίνα Καρρά οι Γερμανοί γιατί κρατούσε πλακάτ. Στη Λέσχη του Πολυτεχνείου πηγαίναμε κάθε μέρα και λιγότερα παιδιά. Ο Νεϊλος γυρνάει και μου λέει: «Δουλειά των κοριτσιών είναι ν' απελευθερώσουν την Κατίνα». Ήξερα τι θα πει αυτό. Μάζεμα επιτροπών πολλές φορές από σπίτι σε σπίτι. Πήγα τρεις φορές στο Δαμασκηνό μέσα στην κάψα του Καλοκαιριού. Τέρμα Ψυχικού με τα πόδια. Σε μια μέρα δυο φορές. Πήγαμε σε «υπουργούς», στον «πρωθυπουργό», στη Γερμανική Κομαντατούρ. Τόσο πολύ τους αναστατώσαμε όλους, που ο γερμανός δικαστής αφού την αθώωσε μας πλησίασε βγαίνοντας (περιμέναμε στο πεζοδρόμιο την απόφαση) και μας συγχάρηκε. «Τέτοια αλληλεγγύη δεν ξαναείδα», είπε, «και γι' αυτό την αθώωσαμε». (Κάτι τέτοια παράξενα τα είχαν κάποτε οι Γερμανοί). Από τότε η Κατίνα βγήκε στην παρανομία και δεν την ξαναείδα.

Από την αφήγηση της Δανάης Αντωνοπούλου-Ψιλοπούλου, στο βιβλίο του Πέτρου Ανταίου, *Συμβολή στην Ιστορία της ΕΠΟΝ*, τόμ. Α II, σελ. 443-445.

Ανταρτοεπονίτισσες. Φωτογραφία Κώστα Μπαλάφα.

ΟΙ ΕΠΟΝΙΤΙΣΣΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Από τη συνέντευξη του Κώστα Λιναρδάτου στο *Αντί*

— Ποια ήταν η συμμετοχή των κοριτσιών στην ΕΠΟΝ;

Κ.Λ.: Για τις κοπέλες που λες. Αυτά τα κορίτσια, τα οποία τα έζησα στα χωριά, τα στρατολογούσαμε, φτιάχναμε θέατρο. Δεν είχαν δει ποτέ στη ζωή τους θέατρο. Περπατούσανε μέσα στο δρόμο στο χωριό με το κεφάλι κάτω. Δεν ήτανε καλή κοπέλα εκείνη που κοίταζε τους άντρες. Αν καμία πήγαινε με τον πατέρα της με το γαϊδάρο στην Κατερίνη —που ήθελε πέντε, έξι, οχτώ ώρες—, ήτανε δαχτυλοδειχτούμενη, όποια πήγαινε στην πόλη. Τέτοια νοοτροπία υπήρχε.

— Και έσπασε η νοοτροπία της επαρχίας;

Κ.Λ.: Ήτανε, πώς να σου πω... μεγάλη επανάσταση αυτό που έγινε. Δεν ήτανε επανάσταση με τα όπλα. Ήταν κοινωνική επανάσταση. Επανάσταση στα

ήθη, στην καθημερινή ζωή. Είναι χαρακτηριστικό το παρακάτω περιστατικό: Περνώντας από ένα λεύτερο χωριό της επαρχίας, τη Σκοτίνα, άκουσα από ένα σπίτι κοριτσιίστικες φωνές που τραγουδούσαν: «Είμαστε εμείς Επονίτισσες λιοντάρια». Με καλωσόρισαν τρεις ηλιοκαμένες χωριατοπούλες που έραβαν πουκάμισα για τους αντάρτες. «Υπάρχει ΕΠΟΝ στο χωριό σας;» ρώτησα τα κορίτσια. «Υπάρχει και όλα τα κορίτσια του χωριού μας δουλεύουν στην ΕΠΟΝ» μου απάντησε με κάποια περηφάνια η μεγαλύτερη. «—Μα πιο καλά δεν ήσασταν πριν που δεν είχατε οργάνωση; —Όχι, γιατί το σκόρπιο αρνί το τρώει ο λύκος» είπαν και συνέχισαν το τραγούδι τους. «Δεν μας τρομάζουν των Γερμανών τα βόλια. Λευτερωμένα νιάτα, νέες μαθήτριες παλεύετε στο πλευρό των αδελφών σας.»

Η δημιουργία της ΕΠΟΝ Μακεδονίας

του Κώστα Λιναρδάτου

Ένα μήνα μετά την Ιδρυτική της ΕΠΟΝ, στις 19 του Μάρτη του '43, έφυγα μαζί με τον Κυριάκο Τσακίρη (Κώστα Θεσσαλό). Με πήρε να με περάσει στη Μακεδονία. Φύγαμε με γκαζοζέν. Ξέρεις ποια είναι τα γκαζοζέν; Είναι κάτι αυτοκίνητα, που επειδή δεν υπήρχε βενζίνη –την είχαν οι Γερμανοί– σ' αυτά τα αυτοκίνητα είχανε φτιάξει μηχανισμό σαν σόμπα που είχε ένα μπουρί που έβγαине ψηλά και δούλευε με ξύλα. Πήγαμε με ένα τέτοιο φορτηγό που είχε μια σανίδα από δω και μια από κει για καθίσματα. Ήμασταν αρκετοί μέσα, γιατί πήγαιναν άλλοι στη Λαμία, άλλοι στη Λάρισα όπου υπήρχε στρατόπεδο και πήγαιναν γυναίκες για να δουν τους δικούς τους. Ε, κάναμε δύο μέρες για να φτάσουμε στη Λάρισα. Είχαμε περιπέτειες στο δρόμο. Στη Λαμία μάς σταμάτησε η Ασφάλεια των Ιταλών. Μας σταμάτησαν γιατί κάποιος κάρφωσε ότι είχαμε σταματήσει στον Μπράλο, στο βουνό. Και είχαμε σταματήσει πραγματικά, γιατί εκείνο το γκαζοζέν, το σαράβαλο με το οποίο πηγαίναμε, είχε πάθει βλάβη. Ήρθε λοιπόν ένας της Ασφάλειας και ζήτησε κατάλογο ποιοι είναι μέσα. Εμείς είπαμε του σοφέρ πως έχουμε κάποιους συγγενείς εκεί και ότι θα πάμε να τους δούμε και του κλείσαμε ένα ραντεβού για να συναντηθούμε μαζί του έξω από τη Λαμία. Κι έτσι έγινε. Μας πήρε έξω από τη Λαμία. Ο σοφέρ εξήγησε και δεν έγινε κανένα επεισόδιο με την ιταλική αστυνομία. Μέχρι να πάμε στη Λάρισα, δυο μέρες που κάναμε, περάσαμε από δεκατέσσερις ελέγχους των Ιταλών, posto di blocco, λεγότανε.

Είχαμε ψεύτικες ταυτότητες, ότι είμαστε έμποροι. Η μαύρη αγορά τότε... Ε, κι εγώ στη βάτα μου μέσα είχα κρυμμένη τη διακήρυξη, την οποία την είχα κά-

νει τότε ένα πραγματάκι τόσο. Τυπωμένη ήτανε, για να τη μεταφέρω στη Μακεδονία. Κι αν μ' έπιαναν, θα με εκτελούσανε επί τόπου. Αλλά την είχε ράψει ωραία μέσα στη βάτα η μάνα μου – γιατί τότε είχαμε βάτες στα σακάκια.

Πριν φτάσουμε στη Λάρισα –κι ήταν ήδη ώρα που βράδιαζε πια, βλέπαμε εμείς τα φώτα της Λάρισας, ήμασταν δηλαδή καμιά-δυο ώρες μακριά απ' τη Λάρισα– μας έκαναν μπλόκο οι αντάρτες. Αυτοί είχανε πληροφορία ότι υπήρχε ανάμεσά μας κάποιος συνεργάτης των κατακτητών και ήρθαν να κάνουν έλεγχο. Εγώ, έτσι νέος που ήμουν τότε, γύρω στα 22, αυθόρμητος και ενθουσιώδης, μόλις είδα αντάρτες, αγκάλιασα έναν απ' αυτούς. Έκανα παράβαση συνωμοτική. Το τι πέρασα μετά από τον Τσακίρη, ο οποίος ήταν παλιός εξόριστος από την 4η Αυγούστου!... Με έψαλλε μέχρι που πήγαμε στη Λάρισα. Στη Λάρισα όμως δεν μπορούσε να με ψάλει παραπέρα, γιατί εκεί τα πράγματα ήταν σκούρα. Φτάσαμε νύχτα. Αυτός πήγε για τη σύνδεση που γνώριζε μέσα στη Λάρισα σαν γραμματέας του Ιερού Λόχου που ήταν και παλιός κομμουνιστής. Γυρίζει σαν βρεγμένη γάτα, γιατί μου λέει «οι Ιταλοί κάνανε συλλήψεις. Μας έχουν χτυπήσει τις γιάφκες», τα καταλύματα που θα πηγαίναμε να μείνουμε. Πήγαμε σε ένα ξενοδοχειάκι που ήξερε. Τι ξενοδοχειάκι – ένα διώροφο ήτανε με κάτι παλιοσιδερένια κρεβάτια μέσα, κι εκεί περάσαμε τη νύχτα. Την άλλη μέρα το πρωί με πήγε στο σπίτι ενός σιδηροδρομικού. Αυτός είχε ένα μωρό. Ο σιδηροδρομικός και η γυναίκα του δούλευαν και οι δύο και φύγανε το πρωί. Με άφησαν εμένα να προσέχω το μωρό. Έγινε δηλαδή και babysitter. Κάποια στιγμή εκεί που ήμουν μόνος μου, χτυπάει η πόρτα. Ωχ, λέω, συνεχίζονται οι συλλήψεις. Τι να κάνουμε; Παίρνω μια καρέκλα και λέω όποιος έρθει τώρα θα του τη φορέσω. Ανοίγει

η πόρτα και μπαίνει ένας κύριος με ρεπούμπλικα, καλές μπότες καινούργιες, αρβυλάκια καινούργια, άρβυλα και κάλτσες, έτσι όπως τις γυρίζουνε, μάλινες, ο οποίος στέκεται στην πόρτα και με βλέπει. Εγώ όταν τον είδα, μου θύμισε αυτόν της ιταλικής Ασφάλειας που μας σταμάτησε στη Λαμία.

Λοιπόν με κοίταζε, τον κοίταζα. Βάσταγα εγώ την καρέκλα, αλλά μες την ώρα μπαίνει ο Τσακίρης με το σιδηροδρομικό.

Ήτανε ο Καραγιώργης, ο γραμματέας τους Θεσσαλικού Γραφείου του ΚΚΕ. Λέει: «Εγώ τρώμαξα που τον είδα μες στο σπίτι.» Λέω: «Κι εγώ τρώμαξα που είδα εσένα.» Εκεί άρχισε να μας διηγείται πώς είχε πιάσει ο ΕΛΑΣ το Σαράφη αιχμάλωτο. Είχε πάει ο Καραγιώργης για να διευθετήσει το ζήτημα και από κει και πέρα πέρασε ο Σαράφης στον ΕΛΑΣ.

Ε, ύστερα από κάνα-δυο μέρες με είχανε πάει σε ένα γεροντάκο που έφτιαχνε ομπρέλες: «Περίμενε εδώ, θα 'ρθει μια γυναίκα να σε πάρει.» Με τον Τσακίρη χωρίσαμε. Με παρέδωσε σε μια ηλικιωμένη γυναίκα, η οποία είχε ένα αμαξάκι. Και με το αμαξάκι λοιπόν με πήγε αυτή σ' ένα χωριό, το οποίο λεγότανε τότε Μουσαλάρι. Μου είχε κάνει εντύπωση πόσο καλά λειτουργούσε ο παράνομος μηχανισμός του ΚΚΕ και του ΕΑΜ στη Θεσσαλία.

Εκεί με πήγανε στο σπίτι κάποιου Θανάση, ο οποίος ήτανε κάπως εύπορος. Στην Αθήνα εγώ είχα περάσει όλη την πείνα, ζούσαμε με το πλιγούρι. Εκεί βρήκα τον παράδεισο. Έμεινα μια βδομάδα σ' αυτό το σπίτι και η οικογένεια με είχε στα όπα, όπα. Το πρωί γάλα φρέσκο, μέλι με βούτυρο αγελαδινό, κότα, αρνί και ψωμί του φούρνου. Εκεί με βρήκε η 25η του Μάρτη του '43 και πήγα και στον εορτασμό. Ο Θανάσης με παρουσίαζε σαν συγγενή του. Ο κόσμος καταλάβαινε, αλλά ήτανε οργανωμένος ο κόσμος.

Αφήγηση-συνέντευξη του Κώστα Λιναρδάτου στο Αντί.

Από το Μουσαλάρι τώρα με πήρε ένας άνθρωπος της οργάνωσης, το ψευδώνυμό του ήταν Ηρακλής, και με πήγε στις Καρυές, ένα χωριό του νότιου Ολύμπου. Από εκεί υπήρχε δρόμος, περνώντας από τον Όλυμπο πάνω και έβγαινες από την άλλη μεριά προς το Λιτόχωρο. Εκεί, στις Καρυές, συνάντησα το Βασβανά με τη γυναίκα του Στρίγκου. Ο Βασβανάς εκεί βρήκε πατριώτες του —ήτανε από την Τσαρίτσανη—, είχε καλό κρασί κι έγινε σκνίπα. Μ' έπιασε και μου λέει: «Ξέρεις, τώρα που πάμε στη Μακεδονία, εκεί δεν είναι Αθήνα. Έχει αυτόματα, γερμανικά.» Η γυναίκα του Στρίγκου τού έκανε παρατήρηση.

Από εκεί φορτώσαμε το γαϊδουράκι με τα πράγματά μας και φύγαμε, ο Βασβανάς, η γυναίκα του Στρίγκου κι εγώ με σύνδεσμο για την Κατερίνη. Και με το γαϊδούρι και ποδαρόδρομο, προσέχοντας πάντα, πήγαμε στο Λιτόχωρο. Στο Λιτόχωρο μείναμε στο σπίτι ενός καπετάνιου του ΕΛΑΣ, Παύλος ήτανε το ψευδώνυμό του, από τους πρώτους αντάρτες που έφτιαξαν το αντάρτικο στα Πιέρια. Από εκεί πήγαμε στην Τόχοβα, για να συναντήσουμε τους άλλους τέσσερις, το Μπάμπη Δρακόπουλο, τον Πέτρο το Διβέρη, τον Ελευθερίου και τη γυναίκα του, την Κατίνα Καρρά. Πέντε ήμασταν. Μείναμε δύο ή τρεις βραδιές στο σπίτι ενός Παπαδόπουλου, που έχω την εντύπωση ότι τον εκτέλεσε μετά ο Αυστριακός Λόχερ που ήταν ο επικεφαλής της Γκεστάπο στην Κατερίνη. Η μοιρασιά ήταν η εξής: Έπρεπε ο Διβέρης να πάει για γραμματέας της Δυτικής Μακεδονίας. Εγώ, ο Ελευθερίου και η γυναίκα του Ελευθερίου να πάμε στη Θεσσαλονίκη, ο Ελευθερίου σαν γραμματέας της ΕΠΟΝ Θεσσαλονίκης, η γυναίκα στις νέες κοπέλες κι εγώ για το φοιτητικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη· ο Δρακόπουλος για γραμματέας της ΕΠΟΝ Μακεδονίας, να αντικαταστήσει τον Βασβανά που ήτανε γραμματέας της ΟΚΝΕ.

Για όλες τις οργανώσεις έγινε ένας καταμερισμός. Φύγαμε για την επαρχία. Έτσι φτιάχτηκε η ΕΠΟΝ. Στην Ήπειρο πήγε, μου φαίνεται, γραμματέας ο Κώστας ο Μποζάς, φοιτητής της Νομικής με δράση στο Πανεπιστήμιο,

Ο Φώκος Βέπτας μιλά στην Α' Πανθεσσαλική Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ. Φωτογραφία από τα ΑΣΚΙ.

κατοχικά δηλαδή, το '41-'42. Αυτός κάπου ή εκτελέστηκε ή σκοτώθηκε. Στην Πελοπόννησο πήγε ο Λιακόπουλος με το ψευδώνυμο Πορφύρης. Στη Μακεδονία θέλησαν να στείλουν μια ομάδα που να έχει τη δύναμη να αγκαλιάσει την κατάσταση. Πιστεύω ότι διάλεξαν ανθρώπους με πείρα από το μαζικό κίνημα. Ο Ελευθερίου κι εγώ είχαμε μια εμπειρία από το φοιτητικό κίνημα, που ήτανε ο κυριότερος τομέας του κινήματος στα χρόνια '41-'42. Ο Διβέρης είχε δουλέψει στην εργαζόμενη νεολαία. Ήθελαν να μεταφέρουνε το κλίμα της Αθήνας και στην υπόλοιπη Ελλάδα, και κυρίως σε μια περιοχή που ήτανε καθυστερημένη οργανωτικά.

Ο Μπάμπης Δρακόπουλος λοιπόν πήγαινε για γραμματέας της ΕΠΟΝ Μακεδονίας, αλλά επειδή ήταν παλιός εξόριστος φυματικός, όταν έφτασε στη Θεσσαλονίκη αρρώστησε, έκανε αιμοπτύσεις και πήγε στο Ασβεστοχώρι, στο σανατόριο. Τον περιέθαλψαν εκεί και όταν συνήλθε, γύρισε στην Αθήνα, μου φαίνεται. Εκεί δεν δούλεψε καθόλου ο Μπάμπης Δρακόπουλος, και παρέμεινε σαν γραμματέας της ΕΠΟΝ για ένα διάστημα ο παλιός εξόριστος επίσης, Ακροναυπλιώτης, ο Βαγγέλης

Βασβανάς.

Μετά, όταν τον Σεπτέμβρη του '43 δραπέτευσε μαζί με άλλους Ακροναυπλιώτες από την Κέρκυρα ο Πάνος ο Δημητρίου, τοποθετήθηκε γραμματέας της ΕΠΟΝ Μακεδονίας. Έμεινε σε όλο το διάστημα μέχρι την απελευθέρωση και είχε το ψευδώνυμο Βασίλης.

Τελικά εμένα με άφησαν στην Κατερίνη όπου δεν υπήρχε καν ΕΑΜ Νέων. Υπήρχαν όμως μέλη και στελέχη της ΟΚΝΕ. Βρήκα οργάνωση με περίπου 100 νεολαίους σε όλη την περιοχή από τον Αλιάκμονα μέχρι τον Πλαταμώνα.

Ο Λευτέρης ο Ελευθερίου πήγε εκεί που ήτανε ο προορισμός του, δηλαδή στη Θεσσαλονίκη, όπου ανέλαβε γραμματέας της ΕΠΟΝ με το ψευδώνυμο Νίκος και η Κατίνα Καρρά, η γυναίκα του, ανέλαβε δουλειά στις κοπέλες στη Θεσσαλονίκη. Ο Διβέρης αμέσως πήγε στη Δυτική Μακεδονία με το ψευδώνυμο Παντελής σαν γραμματέας της Δυτικής Μακεδονίας και έμεινε μέχρι την Παμμακεδονική Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ, που έγινε τον Οκτώβρη του '43 στο Καταφύγι στα Πιέρια. Από τη Συνδιάσκεψη και ύστερα πάρθηκε απόφαση να σταλεί στην Ανατολική Μακεδονία. Έχω τα γράμματα που έστειλα

στον Ανταίο από τα Πιέρια προσκαλώντας τον στο Παμμακεδονικό Συνέδριο της ΕΠΟΝ. Τα γράμματα και το ένα και το άλλο τα πήρε δύο μήνες μετά. Εγώ θα πήγαινα για να δουλέψω στους φοιτητές της Θεσσαλονίκης. Στο μεταξύ όμως το φοιτητικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη είχε αρχίσει να αναπτύσσεται. Και ενώ ήμουν προετοιμασμένος να πάω για τη Θεσσαλονίκη, ήρθε ο Βασβανάς όταν ήταν να φύγουμε από εκεί για τον προορισμό μας και λέει: «ο Σωτήρης θα μείνει εδώ». Σωτήρης ήταν το ψευδώνυμό μου. Εγώ έμεινα κόκαλο· λέω: «Γιατί θα μείνω εδώ;» Λέει: «Να σου εξηγήσω γιατί. Ήρθα σε επαφή με την οργάνωση εδώ, και το αντάρτικό κίνημα έχει αρχίσει να αναπτύσσεται στα Πιέρια.» Ήταν ακόμη 150-200 αντάρτες, αλλά είχαν δώσει κάποιες μάχες εκεί πέρα. «Και, όπως καταλαβαίνεις, πρέπει να δοθεί βάρος σ' αυτή την περιοχή εδώ της Πιερίας, του βόρειου Ολύμπου. Πρέπει να φτιάξουμε μια οργάνωση εδώ καλή της νεολαίας, για να μπορέσουμε να τροφοδοτήσουμε το αντάρτικο σε έμπυχο υλικό, από εκεί θα τροφοδοτήσουμε τον ΕΛΑΣ. Οι άλλοι φτάνουν για τη Θεσσαλονίκη.» Κι έτσι κι έγινε.

Έμεινα τρεις μήνες παράνομος στην Κατερίνη. Πέρασα μια παρανομία φοβερή, γιατί ήταν μικρή πόλη με μεγάλη τρομοκρατία. Έμεινα σ' ένα σπίτι, πήγαινα και έδινα τα ραντεβού μου μέσα στα καλαμπόκια. Είχε καλαμπόκια που σε σκέπαζαν – είχε τεράστιες εκτάσεις έξω από την Κατερίνη. Μέχρι που αποφασίσαμε, το Σεπτέμβριο του '43, να μεταφέρουμε την έδρα και το μηχανισμό της ΕΠΟΝ στην Ελαφίνα, που ήταν χωριό της ελεύθερης περιοχής των Πιερίων. Προηγουμένως είχαμε φτιάξει οργανώσεις στην Κατερίνη, το Λιτόχωρο και τα περισσότερα χωριά. Γυρίζαμε ένα-ένα χωριό για να φτιάξουμε την ΕΠΟΝ. Είχε περίπου 120 χωριά η περιοχή.

Εκείνος που με είχε βοηθήσει πάρα πολύ ήταν ο Χαρίλαος Μπούσιος, ο οποίος μετά ήταν γραμματέας της Δυτικής Μακεδονίας του ΚΚΕ. Δεν τον ξανάδα. Αυτός με είχε βοηθήσει πάρα πολύ και με το σπίτι του. Με βοήθησαν ακόμα ο Κίμωνας Τσάμης, ο Π. Παπα-

δόπουλος κι ο Τάκης Παπάζογλου από την Τόχοβα, που κρεμάστηκε μπροστά στη μάνα του μαζί με τα δύο του αδέρφια από τους Γερμανούς και τους συνεργάτες τους. Ιδιαίτερα με βοήθησαν και ο Δημήτρης Δάμπασης και ο αδελφός του. Ο Δημήτρης Δάμπασης, γιος γιατρού, εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στο στρατόπεδο του Παύλου Μελά. Τον έπιασαν σε συλλήψεις που έκαναν – γιατί την Κατερίνη την χτένιζαν: ήταν αυτός ο Λόχερ, ο γκεσταπίτης, ο Αυστριακός, ο οποίος χτένιζε την Κατερίνη. Ήταν επίσκοπος στην Αυστρία και ζητούσε συγγνώμη για τα εγκλήματα που έκανε κ.λπ. Είχε δε και ελληνόφωνους συνεργάτες, ένα Χριστόδουλο, τον γνωστό Γιοσμά. Αυτοί χτένιζαν την Κατερίνη, γι' αυτό δεν μπόρεσα και να σταθώ παραπάνω από τρεις μήνες μες στην πόλη.

Μετά έμεινα στα χωριά – μέχρι που φύγαμε και εγκατασταθήκαμε και κάναμε και τα γραφεία μας και το τυπογραφείο. Στην Ελαφίνα πήραμε ένα σπίτι δίπλα. Κάναμε τα γραφεία της ΕΠΟΝ στον όροφο. Κάτω ήταν ο λόχος μηχανημάτων, δηλαδή ήταν οι όλμοι. Ήταν το σπίτι γεμάτο όλμους και πολυβόλα του ΕΛΑΣ.

Σαν γραμματέας της ΕΠΟΝ έπρεπε να παίρνω μέρος και στην περιφερειακή επιτροπή του ΚΚΕ. Ο γραμματέας τότε ήταν ο Βασίλης Τσουκαλίδης, με το ψευδώνυμο Κοσμάς, ο οποίος δεν είχε πιαστεί επί 4ης Αυγούστου. Εγώ μίλησα για την ΕΠΟΝ, μίλησα για το μαζικό κίνημα της Αθήνας. Ήταν άλλος ο αέρας, τελείως διαφορετική νοοτροπία και ατμόσφαιρα, και όταν τελείωσα, μου λέει ο γραμματέας της περιφερειακής επιτροπής: «Βρε Σωτήρη, τι μας τσαμπουνάς εσύ εδώ για ΕΑΜ και για ΕΠΟΝ; Δεν τα ξέρουμε εμείς αυτά, εμείς είμαστε Μπολσεβίκοι, δεν κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας.» Τελικά τη φτιάξαμε την ΕΠΟΝ. Πέρασαμε όλα τα χωριά εκεί πέρα. Η ΕΠΟΝ έφτασε τα οχτώ με δέκα χιλιάδες μέλη.

Μέχρι το Φθινόπωρο εκατοντάδες Επονίτες και αρκετές Επονίτισσες είχαν περάσει στον ΕΛΑΣ, στο 50ό Σύνταγμα. Οργανώσαμε και την υποδειγματική ομάδα ΕΠΟΝ-ΕΛΑΣ στο 50ό Σύνταγμα.

Η Α' Συνδιάσκε

Χρονικό

Υστερ' απ' την ιδρυτική σύσκεψη της ΕΠΟΝ, 23 Φλεβάρη του 1943, αποφασίστηκε η γενική εξόρμηση των στελεχών της στην ύπαιθρο, για να απλώσει η δράση της ενιαίας οργάνωσης της νεολαίας σ' όλη τη χώρα.

Εμάς μας δόθηκε αποστολή για το Μωρηά.

Είναι γεγονός πως στην Πελοπόννησο (αν εξαιρέσει κανείς την Καλαμάτα, Πάτρα, Κόρινθο) το απελευθερωτικό κίνημα είχε καθυστέρηση σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. [...]

Ο σπόρος της ΕΠΟΝ έπεφτε σε πρόσοφο έδαφος. Και γρήγορα έδωσαν τους πλούσιους καρπούς του.

Πρώτα και κύρια έπρεπε ν' αποκατασταθεί επαφή μ' όλες τις σκόρπιες νεολαιίστικες οργανώσεις του Μωρηά, να διοχετευτούν οι αρχές και οι σκοποί της ΕΠΟΝ, να δεθούν όλες σε μια μαζική εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση της νέας γενιάς, να φουντώσουν στις πόλεις και τα χωριά οι επονίτικες οργανώσεις.

Έτσι και έγινε. Και μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα δημιουργήθηκε μια μωραϊτική ΕΠΟΝ, που στέκονταν επάξια δίπλα στις οργανώσεις νεολαίας των άλλων περιοχών της χώρας.

Αυτό ακριβώς έδειξε και η Α' Παμπελοποννησιακή συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ.

Φθινόπωρο 1943. Ένα σχολείο ενός μικρού αετίστικου ελεύθερου χωριού της Αρκαδίας δέχεται στολισμένο με το επονίτικο συνθήματα τους αντιπροσώπους απ' όλους τους νομούς του Μωρηά. Έχουν ξεκινήσει με τα πόδια απ' τις πιο απομακρυσμένες γωνιές της Πελοποννήσου. Κι όμως καμιά κούραση δεν βλέπεις στο πρόσωπό τους, Λεβεντιά, γέλιο, αισιοδοξία, παλληκαριά. Δεν έχουν τέρμα οι εξιστορήσεις της οδύσσειάς τους για να φτάσουν στον τόπο της συνδιάσκεψής της. Νά ο Πέτρος ο αντιπρό-

ης ΕΠΟΝ Πελοποννήσου

σωπος της Πάτρας, που διηγείται γελαστός πώς έγινε... σιδηροδρομικός για να ξεφύγει απ' τα μπλόκα των κατακτητών και των ντόπιων προδοτών.

Παραπέρα το αεικίνητο Μικρόβιο (έτσι ονόμαζαν τον γραμματέα της ΕΠΟΝ Καλαμάτας) διηγόταν γελαστός τα παθήματα της αντιπροσωπείας τους. Ατέλειωτες συζητήσεις, γέλια, που σκέπαζαν μ' ένα χαρούμενο πέπλο όλη αυτή τη λεβεντιά της μωραϊτικής νεολαίας.

Αρχίζει η συνδιάσκεψη. Στο Προεδρείο βλέπεις δίπλα στον αντιπρόσωπο του ΕΑΜ, ΑΚΕ, ΚΚΕ κλπ. τους λεβέντες ανταρτοεπονίτες και τους μαχητές της πόλης.

Απ' το βήμα περνάν τα νειάτα του αγώνα. Ο Πέτρος της Πάτρας αφηγείται πώς ενώθηκαν τα νειάτα της πρωτεύουσας του Μωρηά στην ΕΠΟΝ, απομονώνοντας τις αντιδραστικές νεολαιστικές οργανώσεις, που απόμειναν μονάδες και τελικά πέρασαν ανοιχτά στην υπηρεσία του εχθρού. Και με τι κέφι αφηγείται το περιστατικό των... χρωμάτων... Όλες οι αντιδραστικές οργανώσεις μικρών και μεγάλων είχαν αποφασίσει να κάνουν εξόρμηση και να γεμίσουν τους τοίχους της πόλης με συνθήματα γραμμένα με μπλε χρώμα (το ελληνικό βλέπετε χρώμα σαν γνήσιοι «εθνικόφρονες») κατά της ΕΠΟΝ. Μα οι επονίτες γρηγορούσαν. Μια μέρα πριν η Πάτρα όλη είχε βαφτεί στα μπλε συνθήματα αλλά... της ΕΠΟΝ και του αγώνα! «Φρύαξε η αντίδραση: Μας έκλεψαν το χρώμα!» Κι αποφάσισαν να γράψουν συνθήματα με... μαύρο χρώμα! Ό,τι δηλαδή τους ταίριαζε.

Ο αντιπρόσωπος της Κορινθίας είναι σοβαρός. Δεν μπορεί να ξεχάσει. Και διηγείται με κομμένη τη φωνή πώς οι κατακτητές έπιασαν το νομαρχιακό συμβούλιο της ΕΠΟΝ, τους έβαλαν να σκάψουν το λάκκο τους και μετά τους εξόκτωναν. Μα σ' όλη τη διάρκεια ο γραμματέας ο Κώστας κι όλοι οι άλλοι τραγούδαγαν τον εθνικό ύμνο, μέχρι που τους έσβυσε τη φωνή το εχθρικό βόλι.

Σε μια άκρη της αίθουσας κάθεται

ένας ψαρομάλλης μεσόκοπος. Συνέχεια βγάζει το μαντήλι και σκουπίζει τα δάκρυα. Είναι ο Γιώργης Τσιτλήος, παλός αγωνιστής του λαού, που μόλις πριν λίγο φύγει απ' την εξορία και στάλθηκε στο Μωρηά για να βοηθήσει τις κομματικές οργανώσεις. Κι όταν σηκώνεται να μιλήσει δεν βρίσκει λόγια να εκφράσει τη συγκίνησή του. «Είναι αφάνταστο αυτό που ένοιωσα σήμερα μαζί σας» μας λέει...

Και η παρέλαση απ' το βήμα συνεχίζεται. Μιλάν οι αντιπρόσωποι της Ηλεί-

λειών, θεάτρων, παιδικών συσσιτίων, για την έκδοση εφημερίδων και περιοδικών. Ακόμα συζητάνε και για την κατάργηση του... καπνίσματος στη νεολαία. (Θυμόμαστε με τι... πόνο άκουσε την απόφαση αυτή ο φοβερός τότε καπνιστής [Πότης] Παρασκευόπουλος, σημερινός διευθυντής της Αυγής).

Η συνδιάσκεψη πλησιάζει στο τέλος της. Ψηφίζονται οι αποφάσεις της. Βγαίνει η συντακτική επιτροπή του περιοδικού «Επονίτικα νειάτα». Ιδρύεται σχολή στελεχών της ΕΠΟΝ στο βουνό...

...Υστερα από ένα χρόνο στην ελεύθερη Τρίπολη γίνεται η Β' Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ στο πιο μεγάλο θέατρο της πόλης.

Εκατοντάδες αντιπρόσωποι, επονίτες κι επονίτισσες φέρνουν τον λεβέντικο χαιρετισμό της μωραϊτικής νειότης πούχε ολοκληρη ξεσηκωθεί για το διώξιμο των κατακτητών και με το αίμα της καταχτούσε τη λευτεριά και τα δικαιώματά της. Όμως απ' το προσκλητήριο της λευτεριάς έλειπαν πολλοί. Δεν υπήρχε ανάμεσά μας το αγαπητό Μικρόβιο της Καλαμάτας, ούτε εκατοντάδες άλλα στελέχη και μέλη της ηρωικής ΕΠΟΝ. Τη θέση τους την είχαν πάρει καινούργιοι μαχητές της λευτεριάς που όρθιοι, αμίλητοι και δακρυσμένοι στη Β' συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ του Μωρηά τιμούσαν τους ήρωες που έδειχναν το δρόμο του καθήκοντος και της τιμής.

Θ. Λιακόπουλος (Πορφύρης)
25/12/62

Η Νέα Πνοή, όργανο του Επαρχιακού Συμβουλίου ΕΠΟΝ Κορινθίας, στο 1ο φύλλο (30 Απρίλη 1944) αναφέρεται σε μιαν άλλη Συνδιάσκεψη, της επαρχίας Κορινθίας, που έγινε σέ ένα ελεύθερο χωριό στις 12 Απριλίου.

ας, της Λακωνίας, της Μεσσηνίας, Αχαΐας, Αργολιδοκορινθίας, απ' όλο το Μωρηά. Η ΕΠΟΝ έχει αγκαλιάσει τη μάζα της μωραϊτικής νεολαίας.

Οι νεολαίοι συζητάνε σοβαρά μα και με κέφι και ζωηρότητα τα ζητήματά τους, τα ζητήματα της καλύτερης συμμετοχής της νεολαίας στην πάλη κατά των κατακτητών. Για την ίδρυση σχο-

«Για μια ζωή ελεύθερη κι ωραία...»

Για την ΟΚΝΕ Θεσσαλίας και τον Θεσσαλικό Ιερό Λόχο

του Μήτσου Κηπουρού

Μας ανέθεσαν τον τομέα της Κομμουνιστικής Νεολαίας. Πώς ξεκίνησε αυτή η δουλειά; Με ελάχιστα μόνο πρόσωπα. Με τη Σούλα Καρανίκα, τον Μήτσο Στεφανόπουλο, τον Τάσο Καραγιάννη, το Γιάννη Παπαϊωάννου, τον Τάκη Καλαμπουρδάκη, το Γιάννη Φλώρο, την Τούλα Τελειωνοπούλου. Ριχτήκαμε με αληθινή φλόγα και πίστη στον αγώνα αυτόν.

Κι ήταν πολύ ωραία τότε, με τα τρύπια παπούτσια μας [...] γιατί μας γέμιζε την ψυχή το ιδανικό της λευτεριάς, γιατί ξέραμε ότι αγωνιζόμαστε για έναν δίκαιο, καλύτερο κόσμο.

Οι πρώτες μας αυτές εξορμήσεις στις συνοικίες και τα χωριά είχαν φέρει και τους καρπούς τους: Τόσο στη Λάρισα, όσο και στον Τύρναβο, την Αγιά, τον Αμπελώνα, τη Ραψάνη, το Δοξαρά – σε δεκάδες άλλα χωριά, είχαμε στήσει οργανώσεις της ΟΚΝΕ. [...]

Και η δράση αυτή δεν άργησε ν' αρχίσει. Με συνθήματα, και προκηρύξεις, με συγκέντρωση οπλισμού για τους αντάρτες, με διενέργεια μικροσαμποτάζ. [...]

Όμως η ΟΚΝΕ δεν ήταν δυνατόν ν' αγκαλιάσει όλους τους νέους, ανεξάρτητα από τις πολιτικές τους πεποιθήσεις, στον αγώνα για τη λευτεριά της πατρίδας. Την ανάγκη αυτή την είδε το Γραφείο Περιοχής Θεσσαλίας του ΚΚΕ, με επικεφαλής τον αξέχαστο Κώστα Γαμβέτα, και συνέβαλε στη δημιουργία μιας άλλης, πλατιάς οργάνωσης της νεολαίας – του Θεσσαλικού Ιερού Λόχου. Για τον ίδιο σκοπό, στάλθηκε από την Αθήνα στη Θεσσαλία και ο Κυριάκος Τσακίρης, ο οποίος και μπήκε επικεφαλής του τομέα αυτού της δουλειάς. Τον Αύγουστο, λοιπόν, του 1942, έγινε στη Λάρισα σύσκεψη, στην οποία

πήραν μέρος: Ο Τάσος Καραγιάννης, από μέρους της Εργατικής Νεολαίας, ο Μήτσος Στεφανόπουλος, από μέρους της Αγροτικής Νεολαίας, η Τούλα Τελειωνοπούλου, της σπουδάζουσας νεολαίας, μια πολύ γνωστή και πλούσια κύρια της Λάρισας, σαν προσωπικότητα, ένας δάσκαλος και ένας δικηγόρος, που τα ονόματά τους τ' αποξεχάσαμε. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Κυριάκος Τσακίρης υπήρξε όχι μόνο ο οργανωτής αυτής της σύσκεψης, αλλά

Ιερολοχίτης, έκδοση της ΕΠΟΝ Περιοχής Θεσσαλίας.

και ο καθοδηγητής σε συνέχεια του απελευθερωτικού κινήματος της Θεσσαλικής νεολαίας. [...]

Με την ίδρυση της ΕΠΟΝ, ο ΘΙΛ αυτοδιαλύθηκε, στην ιδρυτική σύσκεψη της ΕΠΟΝ τον ΘΙΛ τον εκπροσώπησε ο Κυριάκος Τσακίρης. Από τη σύσκεψη εκείνη του Αυγούστου του 1942 γεννήθηκε ο Θεσσαλικός Ιερός Λόχος - ΘΙΛ. Στο όνομα αυτό καταλήξαμε ύστερα από συζήτηση που κάναμε με τον Κυριάκο Τσακίρη, και την πρότασή μας την αποδέχτηκαν οι εκπρόσωποι που πήραν μέρος στη σύσκεψη.

Η ίδρυση του ΘΙΛ αποτέλεσε σημαντικό γεγονός στην ανάπτυξη του κινή-

ματος απελευθέρωσης στη Θεσσαλία. Ο ΘΙΛ κάλεσε τα αδάμαστα θεσσαλικά νειάτα να ενωθούν, να οργανωθούν και να βαδίζουν στο δρόμο των εθνικών παραδόσεων, να αγωνισθούν για το διώξιμο των κατακτητών και την οικοδόμηση μιας νέας ζωής, χωρίς ξένους και ντόπιους αφέντες.

Αμέσως μετά, δημιουργήθηκαν στη Λάρισα, το Βόλο, την Καρδίτσα, τα Τρίκαλα, σε κωμοπόλεις και χωριά, οργανώσεις του ΘΙΛ. Η δράση που ανέπτυσαν ήταν πολύπλευρη. Από το γράψιμο συνθημάτων στους τοίχους και το μοίρασμα προκηρύξεων, ως την προβολή του αιτήματος στις κατοχικές αρχές για τη λειτουργία συσσιτίων, το άνοιγμα των σχολειών και το σταμάτημα των διώξεων.

Στο Γυμνάσιο της Λάρισας, είχαμε φτιάξει μια γερή οργάνωση του ΘΙΛ. Χαρακτηριστικό είναι και το γεγονός ότι με πρόταση των μαθητών καθιερώθηκε, κάθε πρωί, ο Εθνικός μας Ύμνος, στη θέση της προσευχής. Κάθε πρωί, λοιπόν, αντιβούιζε ο γύρω χώρος από τον Εθνικό μας Ύμνο, που τον τραγουδούσαν οι μαθητές. Ο στίχος: «Χαίρε ω χαίρε Λευτεριά» – είχε γίνει σύνθημα στο Γυμνάσιο της Λάρισας.

Μια από τις άλλες εκδηλώσεις του ΘΙΛ ήταν και το στεφάνωμα του Ηρώου της Λάρισας, στις 28 του Οκτώβρη 1942. [...]

Μεγάλη απήχηση είχαν τα παράνομα έντυπα που άρχισε να εκδίδει και να κυκλοφορεί ο Θεσσαλικός Ιερός Λόχος. Η έκδοση του πρώτου φύλλου της εφημερίδας του ΘΙΛ, ο «Ιερολοχίτης» [...]

Αλλά ο ΘΙΛ αποτελούσε μια μόνο από τις εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις της νεολαίας μας που δρούσαν σ' ολόκληρη την Ελλάδα. Η ενότητα έπρεπε να προχωρήσει και σε πανελλαδική κλίμακα, και αυτό έγινε στις 23 του Φλεβάρη 1943, με την ίδρυση της ΕΠΟΝ.

Η ΕΠΟΝ στην Κρήτη: από την Αντίσταση στη νομιμότητα και στην παρανομία

του Γιώργου Κλάδου

Η δημιουργία της ΕΠΟΝ στις 23 του Φλεβάρη του 1943 βρίσκεται στην Κρήτη προετοιμασμένο το έδαφος. Είχε ήδη δημιουργηθεί η ΠΟΕΝ (Παγκρήτια Οργάνωση Ελεύθερων Νέων) στην οποία είχαν προσχωρήσει διάφορες τοπικές οργανώσεις που είχαν συγκροτηθεί στα Χανιά, το Ρέθυμνο, το Ηράκλειο, τον Άγιο Νικόλαο, τη Νεάπολη, την Ιεράπετρα, τη Σητεία και αλλού, για να συνεχίσουν τη μάχη της Κρήτης. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι μέσα σε λίγους μήνες σε όλο το νησί η ΕΠΟΝ ήταν μια ζωντανή πραγματικότητα.

Τα ιδανικά της βρίσκουν μια εκπληκτική απήχηση στις καρδιές, στην ψυχή και στο μυαλό της κρητικής νεολαίας και οι οργανώσεις της παίρνουν ενεργό μέρος σ' όλες τις μορφές αντίστασης: προκηρύξεις, παράνομος τύπος, χωνί και συνθήματα στους τοίχους, διανομή δελτίων ειδήσεων, συμμετοχή στη μάχη για την επιβίωση, κινητοποίηση της μαθητικής νεολαίας για την ίδρυση μαθητικών συσσιτίων με τη συνδρομή του Ερυθρού Σταυρού, οργάνωση εκδηλώσεων στις εθνικές γιορτές μπροστά στα μνημεία των πεσόντων. Η παρουσία της είναι ιδιαίτερα σημαντική στα Γυμνάσια της Κρήτης. Στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ηρακλείου από τους 70 σπουδαστές οι 50 ήταν δραστήρια μέλη και στελέχη της.

Κάτω από τη μύτη του κατακτητή γίνονται καθημερινά θεατρικές παραστάσεις και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που η εφευρετικότητα των νέων δημιουργεί. Με την ανάπτυξη του Αντάρτικου δεκάδες Επονίτες και Επονίτισσες προσχωρούν στις τάξεις του ΕΛΑΣ και επονίτικες ανταρτο-ομάδες παίρνουν μέρος σε πολλές επιχειρήσεις, όπως στη μεγάλη μάχη της Παναγίας ή στο

Καλό Χωριό Λασηθίου όπου εξουδετερώνουν το ιταλικό φυλάκιο και προωθούν τον οπλισμό και τα εφόδια στον ΕΛΑΣ.

Οι Γερμανοί και οι Ιταλοί στο Λασηθί συλλαμβάνουν και καταδικάζουν σε θάνατο μέλη και στελέχη της ΕΠΟΝ. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη δράση της ΕΠΟΝ στην πόλη των Χανίων – νησίδα κατοχής ενώ είχε απελευθερωθεί όλη η Ελλάδα.

Η απελευθέρωση βρίσκει την ΕΠΟΝ

ΕΠΟΝ ΝΟΜΑΡΧ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΛΑΣΗΘΙΟΥ

Άριθ. Πρωτ. 1

Το Ν. Σ. ΕΠΟΝ Λασηθίου κατόπιν της υπ' αριθ. 27/25-9-44 διαταγής της Στρατιωτικής Διοικήσεως Λασηθίου κι' έπειτα από τα διάφορα ατυχήματα που έχουν συμβή σ' όλο το Νομό

Αποφασίζει:

- 1) Απαγορεύεται το άσκοπο ρίξιμο χειροβομβίδων από τους Έπονίτες.
- 2) Απαγορεύονται οι άσκοποι πυροβολισμοί.
- 3) Απαγορεύεται στα μέλη ή άσκοπη όπλοφορία. Τα μέλη των μαχητικών ομάδων θα φέρουν όπλα μόνον όταν έχουν υπηρεσία.

Οι παραβάτες θα τιμωρούνται αυστηρά τόσο από την Ε.Π.Ο.Ν. όσο και από τα κατά τόπους Φρουραρχεία.

Άγιος Νικόλαος 1 Οκτωβρίου 1944

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο ΕΠΟΝ

Στο Λασηθί, στην ελεύθερη Κρήτη, με διαταγή της ΕΠΟΝ... απαγορεύονται οι μπαλοδιές.

στην Κρήτη να αποτελεί μια δυναμική οργάνωση της κρητικής νεολαίας, με οργανώσεις όχι μόνο στις πόλεις αλλά και στην ύπαιθρο. Η περίοδος της νομιμότητας χαρακτηρίζεται από μια πολύπλευρη πολιτιστική, αθλητική, κοινωνική δραστηριότητα. Λέσχες πολιτισμού της ΕΠΟΝ, ερασιτεχνικοί θιάσοι, σύλλογοι και σωματεία επαναδραστηριοποιούνται και νέα δημιουρ-

γούνται. Αν και πολλές φορές γίνονται στόχος της κρατικής και παρακρατικής τρομοκρατίας, οι Λέσχες της ΕΠΟΝ γίνονται κυψέλες δημιουργικής απασχόλησης.

Ο Εμφύλιος και η παρανομία ανακόπτει αυτήν την πορεία και η ΕΠΟΝ αναπροσαρμόζει τη δράση κάτω από συνθήκες βαρίας παρανομίας. Μέλη και στελέχη της εντάσσονται στο Δημοκρατικό Στρατό, άλλοι συλλαμβάνονται και εξορίζονται και άλλοι καταδικάζονται με μεγάλες ποινές.

Στις συνθήκες της παρανομίας στις πόλεις, κυρίως στο Ηράκλειο και στα Χανιά, ο μηχανισμός της ΕΠΟΝ λειτουργεί με πολύ μεγάλες δυσκολίες, εκδίδει έντυπα και στηρίζει το Δημοκρατικό Στρατό με όποιο τρόπο μπορεί. Προσπαθεί να κρατήσει ζωντανή τη φλόγα της ελπίδας για μια άλλη Ελλάδα.

Η ΕΠΟΝ της Κρήτης καθοδηγείται από το Παγκρήτιο Συμβούλιο Νεολαίας, που είχε έδρα τα Χανιά, και τα 4 Νομαρχιακά Συμβούλια.

Σ' ένα τέτοιο, ας το πούμε επετειακό, κείμενο θα έπρεπε να μνημονευθούν κάποια ονόματα Επονιτών – τουλάχιστον αυτών που έπεσαν μαχόμενοι/ες. Ωστόσο ο φόβος μήπως γίνουν παραλείψεις και αδικηθούν αγωνιστές και αγωνίστριες, με απέτρεψε από αυτή την αναφορά. Θα κάνω μόνο μία εξαίρεση για τη Βαγγελιώ Φωτάκη και τη Βαγγελιώ Αρμενάκη, τις μόνες γυναίκες που καταδικάστηκαν από στρατοδικείο στην Κρήτη σε θάνατο και εκτελέστηκαν το 1948, και για το Θοδωρή Σαρτζετάκη, μέλος του Συμβουλίου της ΕΠΟΝ Κρήτης, που πέθανε παράνομος από φυματίωση στο Ηράκλειο και θάφτηκε στην κρύπτη που είχε δημιουργήσει μέσα στο σπίτι που τον φιλοξενούσε.

Μια ιστορία από τον Έβρο: Μάνα με τρεις Επονίτες

Η Βασιλακάκη Βίργω είναι από το χωριό Κυνή του Έβρου. Το 1942 πέθανε ο άντρας της και της άφησε τρία παιδιά, το Δημήτρη που γεννήθηκε το 1925, τον Πασχάλη το 1929 και το Βασίλη το 1931. Οι δυσκολίες στη ζωή των τριών ορφανών όλο και μεγάλωναν. Κατοχή και ορφάνια μαζί γίνονταν αφόρητα. Γρήγορα προσανατολίζονται σαν ένας άνθρωπος και μπαίνουν στο επαναστατικό κίνημα τα τρία παιδιά. Όλο το χωριό μιλάει για την ολόψυχη συμβολή τους στον αγώνα. Πρωτοπόροι παντού. Οι δύο είναι πρώτοι στην ΕΠΟΝ και ο Βασίλης, όπως τον φώναζαν, στα Αετόπουλα.

Τον Αύγουστο το 1944 μια μεγάλη ομάδα από εφεδροελασίτες φύγανε από το χωριό του για να βοηθήσουν τα τμήματα του ΕΛΑΣ που μάχονταν στο Σουφλί. Ο Πασχάλης ετοιμάστηκε να πάει μαζί τους. Ο υπεύθυνος της αποστολής τον τραβήξε στην άκρη και του είπε να κάτσει στο χωριό: «Είσαι μικρός ακόμα. Ύστερα και εδώ δουλειές έχουμε ακόμα.» Και για να τον πείσει τον χτύπησε στο φιλότιμο «Αν θα λείψεις κι εσύ, τι θα γίνει;» «Μικρός δεν είμαι, δουλειές είναι και δω, μα πιο αναγκαίο είναι τώρα να βροντήξει το τουφέκι και όσον αφορά για μένα που θα λείψω, μην στεναχωριέσαι είναι και άλλοι καλύτεροι.»

Οι απαντήσεις ήταν τίμιες. Δεν μπόρεσε ο υπεύθυνος να τον πείσει και αναγκάστηκε να του μιλήσει με τη στρατιωτική γλώσσα.

«Άκουσε, στο κάτω-κάτω ο αριθμός είναι συμπληρωμένος και δεν δεχόμαστε άλλον και μετά τι σόι πειθαρχία έχεις σαν Επονίτης;» Εδώ του τσάκισε τα κόκαλα.

Η φάλαγγα βγήκε έξω απ' το χωριό και πήρε την πλαγιά. Του Πασχάλη του έρχονταν να βάλει τις φωνές, να τρέξει και να τους φτάσει. Ας απειθαρχήσω, είπε μέσα του, και τροχάδην πλησίασε ένα γάιδαρο που ήταν δεμένος και έβοσκε γαϊδουράγκαθα. Τον καβαλίκεψε. Ο γάιδαρος ήταν και λίγο ανάποδος, στη ράχη του δεν δέχονταν ξένο αφεντικό και ρίχνοντας τα πιασμένα του πόδια πάρτον κάτω τον Πασχάλη και πιασμένο απ' την τριχιά τον σβαρνίζει ο γεροδεμένος γάιδαρος. Σηκώθηκε ο Επονίτης και ξανακαβαλίκεψε. Τούτη τη φορά όμως κόλλησε πάνω στην παχουλή ράχη.

Ένας γέρος, ο νοικοκύρης του γαϊδαρου, μόλις είδε καβάλα το νεολαίο έβαλε τις φωνές: «Βρε συ διάβوله, παναθεμάσε. Κατέβα.» Όπως κοίταζε προς τα πίσω ο Πασχάλης να δει το γέρο που φώναζε, το γαϊδούρι παίρνει μια στροφή και τον ρίχνει κάτω. «Ασκ ολσούν. Καλά σου έκαμε.» Έβαλε τα χάχανα ο γέρος για το κατόρθωμα. Μα ο Πασχάλης βρέθηκε καβάλα και πήρε δρόμο. Τριάντα χιλιόμετρα δεν κατέβηκε. Συγκάηκε μα άντεξε στη γυμνή ράχη του ζώου. Είχε φτάσει

Πορνικό
Μάνα με τρεις Επονίτες
φ=26/5/115
Η Βασιλακάκη Βίργω είναι από το χωριό Κυνή του Έβρου. Το 1942 πέθανε ο άντρας της και της άφησε τρία παιδιά, το Δημήτρη το 1925, τον Πασχάλη το 1929 και το Βασίλη το 1931. Οι δυσκολίες στη ζωή των τριών ορφανών όλο και μεγάλωναν. Κατοχή και ορφάνια μαζί γίνονταν αφόρητα. Γρήγορα προσανατολίζονται σαν ένας άνθρωπος και μπαίνουν στο επαναστατικό κίνημα τα τρία παιδιά. Όλο το χωριό μιλάει για την ολόψυχη συμβολή τους στον αγώνα. Πρωτοπόροι παντού. Οι δύο είναι πρώτοι στην ΕΠΟΝ και ο Βασίλης, όπως τον φώναζαν, στα Αετόπουλα. Τον Αύγουστο το 1944 μια μεγάλη ομάδα από εφεδροελασίτες φύγανε από το χωριό του για να βοηθήσουν τα τμήματα του ΕΛΑΣ που μάχονταν στο Σουφλί. Ο Πασχάλης ετοιμάστηκε να πάει μαζί τους. Ο υπεύθυνος της αποστολής τον τραβήξε στην άκρη και του είπε να κάτσει στο χωριό: «Είσαι μικρός ακόμα. Ύστερα και εδώ δουλειές έχουμε ακόμα.» Και για να τον πείσει τον χτύπησε στο φιλότιμο «Αν θα λείψεις κι εσύ, τι θα γίνει;» «Μικρός δεν είμαι, δουλειές είναι και δω, μα πιο αναγκαίο είναι τώρα να βροντήξει το τουφέκι και όσον αφορά για μένα που θα λείψω, μην στεναχωριέσαι είναι και άλλοι καλύτεροι.» Οι απαντήσεις ήταν τίμιες. Δεν μπόρεσε ο υπεύθυνος να τον πείσει και αναγκάστηκε να του μιλήσει με τη στρατιωτική γλώσσα. «Άκουσε, στο κάτω-κάτω ο αριθμός είναι συμπληρωμένος και δεν δεχόμαστε άλλον και μετά τι σόι πειθαρχία έχεις σαν Επονίτης;» Εδώ του τσάκισε τα κόκαλα.

Η χειρόγραφη μαρτυρία. ΑΣΚΙ.

στο Σουφλί πιο μπροστά από τους συντρόφους που δεν τον θέλανε.

Μέσα στη φωτιά της μάχης είδα ένα μικρό παιδάκι –διηγήθηκε ο Βογιατζής Παναγιώτης– να σβαρνίζει μια κάσα με σφαίρες. «Φυλάξου» του φώναξα και μια ριπή γάζωσε δίπλα του. Όταν τέλειωσε η μάχη το ξαναείδα να ράβει τη γερμανική χλαίνη μαζεύοντάς την από κάτω γιατί του ήταν μακριά. Προσκολλήθηκε στο ανεξάρτητο τάγμα και τραβήξαμε για την απελευθέρωση της Αλεξανδρούπολης. Δεν πίστευα να αντέξει την πεζοπορία, μα γελάστηκα. Εμείς κάναμε στάση και ο Πασχάλης τραγουδούσε και έπαιζε με το λυκόσκυλο που είχαμε πάρει απ' τους Γερμανούς. Όλο το τάγμα αμέσως αγάπησε αυτό το παιδί. Θυμάμαι όταν μπήκαμε στην Αλεξανδρούπολη και μας είδαν ντυμένους με τα γερμανικά και τα λυκόσκυλα δίπλα μας. Ο λαός φοβήθηκε, νόμισε πως είναι καμιά μπλόφα, όταν μας γνώρισαν μας πετούσαν λουλούδια και μας ζητωκραύγαζαν. Τον Επονιτάκο τον είχαν σκεπάσει με τα λουλούδια. Πόσες μάνες δεν τον φίλησαν κείνη τη μέρα. Λεντερώναμε την μια πόλη ύστερα απ' την άλλη. Κομοτηνή, Ξάνθη, Δράμα, φτάσαμε μέχρι την Καβάλα. Παντού δίναμε σκληρές μάχες με τους καταχτητές και τους Πασοτζήδες. Ο Πασχάλης είχε συνηθίσει τον πόλεμο, ρίχνονταν στη μάχη άφοβα. Αν

τύχαινε να καθίσουμε μια-δυο μέρες, άρχιζε να στεναχωριέται. Ήθελε μια και μια να τελειώσουμε τον πόλεμο.

Είδα και άλλους νεολαίους, μα σαν το μικρό Επονιτάκο του ανεξάρτητου τάγματος δεν συνάντησα. Όταν δεν πολεμούσε, ρωτούσε να μάθει· διάβαζε με δίψα, όταν έπεφτε βιβλίο ή εφημερίδα στο χέρι του. «Όταν τελειώσουμε τον πόλεμο, θα μάθω γράμματα. Το καθεστώς του κόμματος θα μου δώσει τη δυνατότητα να μάθω», έλεγε με πεποίθηση. Μετά τη Βάρκιζα γύρισε στο σπίτι και βάλθηκε να συμμαζέψει μαζί με τα άλλα τα αδέρφια του το ρημαγμένο νοικοκυριό. Έβλεπε ονείρατα της λευτεριάς, μα γρήγορα παραιτήθηκε απ' τα σχέδιά του. Άρχισαν να τον κυνηγούν όπως και άλλους χιλιάδες ελασίτες, του ζητούσαν τα ελασίτικα ρούχα και του ζητούσαν να σταματήσει τον αγώνα.

«Ούτε ρούχα σάς δίνω, ούτε τον αγώνα σταματώ για το δικό. Και όποιος τον βαστάει ας έρθει να μετρηθούμε.» Η κατάσταση χειροτέρεψε. Μια βραδιά σκότωσαν τον Αργύρη μέσα στο σπίτι του γιατί ήταν αγωνιστής. Άλλη βραδιά ατίμασαν κορίτσια και καταστρέψανε φαμίλιες αγωνιστών.

«Μάνα δεν μπορώ να κάθομαι κρυμμένος και να βλέπω αυτά τα αίσχη να γίνονται στα μάτια μου.»

Το 1946 τον Ιούνη πήρε τα βουνά, αντάμωσε και άλλους κυνηγημένους και άρχισαν τον αγώνα ενάντια στο φασισμό. Μια μέρα το συγκρότημα συγκρούστηκε με αποσπάσματα χωροφυλακής και ΜΑΥδες. Η ομάδα του κράτησε άμυνα για να συμπτυχθεί το τμήμα. Ο εχθρός πίεζε την κατάσταση. Ο Πασχάλης τότε πήρε την απόφαση να καλύψει την υποχώρηση της ομάδας.

«Στην Τρομάρα θα καθήσω εγώ να τους καλύψω την υποχώρηση.» Έτσι κι έγινε.

«Παραδόσου Βούλγαρε» του φωνάζουν οι χωροφύλακες και ΜΑΥδες.

«Οι Επονίτες δεν παραδίδονται» ακούγεται η θαρραλέα φωνή του. Πάνω από μια ώρα οι παλληκαράδες τρίζανε τη μούρη τους στο σκληρό χώμα κάτω από τα εύστοχα πυρά του Επονίτη. Και μερικοί παλληκαράδες τη φάγανε στο σταυρό. Μια χειροβομβίδα τον πέτυχε και όταν άνοιξε τα μάτια του είδε γύρω του τους χωροφύλακες. Στηρίχτηκε στους αγκώνες και είδε από τη μέση και κάτω να είναι βαμμένος με αίμα που ακόμα άχνιζε.

«Δεν παραδίνεσαι, ε;», του είπε κάποιος γαλονάς ειρωνικά. «Τώρα θα δεις.» Το παιδί τον κοίταξε περιφρονητικά και «Ναι, δεν παραδίδομαι. Όχι, όχι, μπασκίνιδες» και ένα κοντάκι τού άνοιξε το κεφάλι.

Την άλλη μέρα ένας από το απόσπασμα περνώντας από το χωριό του Παχάλη έδωσε χαμπάρι στη μάνα του. «Να πάνε να τον θάψουνε. Είναι στο τάδε μέρος. Και να της πείτε ότι ήταν παλληκάρι.»

Πήγε ο Δημήτρης και τον βρήκε, τον παράχωσε και έβγαλε το καπέλο και αποχαιρετώντας τον αγαπημένο του αδελφό ψιθύρισε «Εγώ θα συνεχίσω». Δημήτρης και Βασίλης πήραν τα βουνά, γιατί δεν υπήρχε άλλος δρόμος πια.

[...]

Γ. Πολυχρόνης
13-2-59

Ανταρτοεπονίτες

Τα ένοπλα σώματα ΕΛΑΣ-ΕΠΟΝ άρχισαν να συγκροτούνται το Μάρτιο του 1943. Οι ανταρτοεπονίτες υπάγονται στις στρατιωτικές διοικήσεις του ΕΛΑΣ ύστερα από επίμονα αιτήματα μελών της ΕΠΟΝ και ιδιαίτερα του Στ. Γιαννακόπουλου (Σταμάτη) που υπήρξε ο πρώτος Επονίτης ανάρτης από την Αθήνα αλλά και το πρώτο μέλος του ΚΣ της ΕΠΟΝ που ανέβηκε στο «βουνό», με το ιδιαίτερο καθήκον του οργανωτή των πρώτων υποδειγματικών ανταρτο-ομάδων ΕΛΑΣ-ΕΠΟΝ. Από τους 10.000 ανταρτοεπονίτες οι 1.300 έπεσαν σε μάχες. Από την πρώτη υποδειγματική ανταρτο-ομάδα της ΕΠΟΝ που δημιουργήθηκε στη Ρούμελη τον Μάρτιο του 1943 μέχρι τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς, δηλαδή στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου, προέκυψαν 50 υποδειγματικές ομάδες της ΕΠΟΝ – και μέχρι τον Οκτώβρη του 1943 130-140 ομάδες σε όλη τη χώρα*.

Η απόφαση της 21ης Αυγούστου 1943 του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ προέβλεπε τη μετατροπή του σε τακτικό στρατό και καταργούσε τα Αρχηγεία αντικαθιστώντας τα με μεραρχίες με δομή τακτικών στρατιωτικών σωμάτων. Ορίστηκε στις 30 Νοεμβρίου 1943 η νέα δομή και ο βαθμός ανάπτυξης των ανταρτοεπονίτικων σχηματισμών στις μεραρχίες του ΕΛΑΣ. Σύμφωνα με τη διαταγή αυτή προβλεπόταν:

α) Διατήρηση όσων υποδειγματικών ομάδων είχαν ήδη δημιουργηθεί στις μεραρχίες.

β) Συγκρότηση υποδειγματικών ανταρτο-ομάδων ΕΛΑΣ-ΕΠΟΝ με την ακόλουθη ανάπτυξη:

— Στα συντάγματα κάθε μεραρχίας θα ιδρύονταν τέσσερις υποδειγματικές ομάδες: μία για το σύνταγμα και από μία για κάθε ένα από τα τρία τάγματα που το αποτελούσαν.

— Θα διατηρείτο η υποδειγματική ομάδα κάθε μεραρχίας καθώς και η υποδειγματική ομάδα του Γενικού Στρατηγείου.

— Οι υποδειγματικές ομάδες που είχαν δημιουργηθεί στους λόχους ή και στις διμοιρίες θα διατηρούνταν ή θα διαλύονταν ανάλογα με τις συνθήκες και τις ανάγκες.

Στο πλαίσιο αυτής της αναδιοργάνωσης οι εκθέσεις δράσης συντάσσονταν βάσει σχεδίου, που αποστέλλει το Συμβούλιο κάθε Περιοχής προς τα Συμβούλια των Νομών ή τα Επαρχιακά Συμβούλια**.

Επιλέξαμε την έκθεση που ακολουθεί διότι είναι χαρακτηριστική για τις πληροφορίες που παρέχει ως προς την καθημερινή ζωή και την οργάνωση και δράση των ανταρτοεπονιτών στο βουνό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Βλ. Πέτρος Ανταίος, *Συμβολή στην ιστορία της ΕΠΟΝ*, 1979, τόμ. Β', 218.

** Βλ. *Αρχείο του Κ.Σ. της ΕΠΟΝ, Συλλογή ΑΣΚΙ*, επιμ. Δημήτρης Δημητρόπουλος - Ευδοκία Ολυμπίτου, εκδ. ΙΑΕΝ/ΚΝΕ Ε.Ι.Ε., 2000, 43-46.

Ανταρτοεπονίτης μιλά στην Β' Πανθεσσαλική Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ. Φωτογραφία από τα ΑΣΚΙ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΟΣ ΜΟΥ

Η ομάδα μου είναι η τρίτη Ε.Π.Ο.Ν. του ΙΙΙ λόχου του ΙΙΙ Τάγματος του 36ου Συντάγματος. Αποτελείται από δεκαπέντε άνδρες οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις πεντάδες. Οι επικεφαλής των πεντάδων αποτελούν το τριμελές Αρχηγείο της ομάδος. Δηλ. τον Καπετάνιο, Στρατιωτικό και Πολιτικό. Η ηλικία όλων των μελών είναι από δεκαεξέ μέχρι εικοσιδύο χρόνων· στο Αντάρτικο έχουν από δύο μέχρι δέκα μήνες. Ο Καπετάνιος της ομάδος λέγεται (Ίκαρος), ο Στρατιωτικός (Παπάς) και ο Πολιτικός (Βόλγας) και είναι όλοι Επονίτες.

Ποιοτικό Δελτίο στελεχών και εξελίξιμων μελών της ομάδος μου

1) Στρατιωτικός Παπάς: είναι πολύ νοικοκύρης στη δουλειά του, έχει γνώσεις, τίμιος, ειλικρινής, με πρωτοβουλία και χαρακτήρας σταθερός και τον αγαπούν όλοι οι Συν/τές της ομάδος.

2) Καπετάνιος Ίκαρος: το ίδιο πολύ νοικοκύρης, ευθύς, τίμιος, ειλικρινής και με πρωτοβουλία και οι σχέσεις με την ομάδα πολύ καλές.

3) Εξελίξιμα μέλη στην ομάδα έχω μόνον δύο (Γκούρα και Βλάχο)· είναι μέλη πειθαρχικού, τίμιοι, ειλικρινείς, με πρωτοβουλία και εκτίμηση εκ μέρους όλης της ομάδος.

Στρατιωτική εκπαίδευσις γίνεται σύμφωνα με το πρόγραμμα κάθε πρωί και ανά δύο ώρες και αρχίζει από τη σουηδική γυμναστική, θεωρία στρατιωτική περί σκοπών, περιπόλου, συνδέσμων, χειρισμό όπλων, λύσιμο και δέσιμο αυτών, και ειδικά για οπλοπολυβόλα και αυτόματα πρέπει να ξέρουν να τα λύνουν, να τα δένουν και να τα χειρίζονται όλοι, οπλασκία και καταλήγει στις ασκήσεις μάχης.

Η στρατιωτική εκπαίδευσις της ομάδος μου είναι πολύ ανεπτυγμένη, σε δύσκολες στιγμές μπορούν να λάβουν όλοι σχεδόν πρωτοβουλία και να κάνουν χρέη ομαδάρχου ή διμοιρίτου.

Συνελεύσεις και συνεδριάσεις στην ομάδα γίνονται δυο-τρεις φορές την εβδομάδα, εκτός από τις έκτακτες που τις κα-

λούν διάφορα γεγονότα. Γίνονται δε αφού πρώτα βγει το προεδρείο της Συνελεύσεως για να παίρνει κάθε ομιλητής το λόγο, για να μην γίνεται διαλογική συζήτηση.

Εκπολιτιστική δουλειά: σημειώσαμε αρκετές επιτυχίες. Οργανώνουμε διάφορες γιορτές, χορωδίες και ιδίως θέατρα. Συναντήσαμε βέβαια πολλές δυσκολίες και διότι στην αρχή όλους μάς κατείχε ο σεκταρισμός, φοβόμασταν τις μάζες, αλλά σιγά-σιγά τα ξεπεράσαμε όλα και καταφέραμε να παίξουμε θέατρα, να κάνουμε διαλέξεις, χορωδίες μπροστά στις μάζες. Επίσης από μορφωτικής δουλειάς κάτι πετύχαμε – και πρώτα με τον τύπο: εκδίδουμε εφημερίδα του τοίχου βγαλμένη μέσα απ' τη δράση μας, μέσα απ' τη ζωή μας.

Η ζωή στην ομάδα είναι πολύ καλή, οι σχέσεις μας αδελφικές, η αλληλεγγύη, η συναδελφοσύνη, όλα χαρακτηρίζουν όλους μας. Το πνεύμα που επικρατεί μέσα στην ομάδα είναι ανεπηρέαστο από κάθε σάπιο ιδεολογικό και πολιτικό φρόνημα, γι' αυτό και προσαρμόζεται εύκολα στις γραμμές μας. Από απόψεως ρουχισμού μεγάλες ελλείψεις και από εσώρουχα αλλά ιδίως από χιτώνια και κυλόττες.

Οι σχέσεις με τους Ελασίτες και με τη Διοίκηση είναι πολύ καλές· αν και στην αρχή μάς είχαν παρανοήσει και μας κορόιδευαν, με τον τρόπο και τη στάση μας τους κάναμε να μας αγαπήσουν.

Αν βέβαια οι επιτυχίες μας ήταν αρκετές, έχουμε και αρκετές αδυναμίες και σαν βασικούς παράγοντας των αδυναμιών μας ήταν η έλλειψη στελεχών πολιτικών διά την εκπολιτιστική και μορφωτική εκπαίδευσιν, διότι στη στρατιωτική είμαστε αρκετά εκπαιδευμένοι και στελέχη έχουμε. Γι' αυτό και στην ομάδα μου έχω μόνον δύο εξελίξιμα μέλη, ελλείπει πολιτικών στελεχών και ιδίως της Διμοιρίας που από τρίμηνον τώρα δεν έχομε κι αυτό – καθοδήγηση για την πλήρη επιτυχία των σκοπών μας και την βεβαιότητα της πλήρους επιτυχίας των κατοχυρώσεων των δικαιωμάτων της Νέας Γενιάς και της Λαϊκής μας κυριαρχίας.

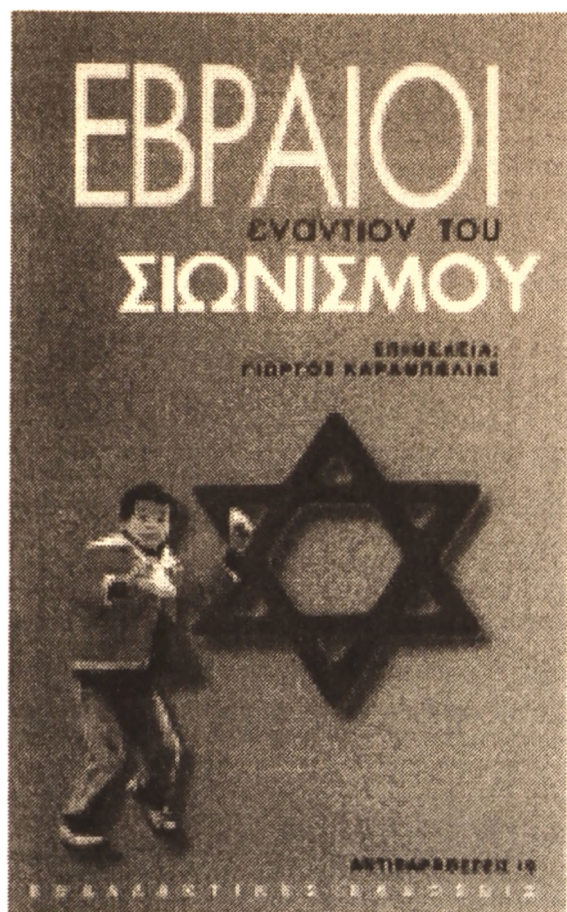
Ο Αντιπρόσωπος της ΙΙΙ ομάδος Ε.Π.Ο.Ν. του ΙΙΙ Τάγματος.

Α. Βόλγας

Ο ανταρτοεπονίτης Σταύρος Παπαγιάννης από τη Λάρισα.

ΝΥΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΘΟΟΣΕΙΣ

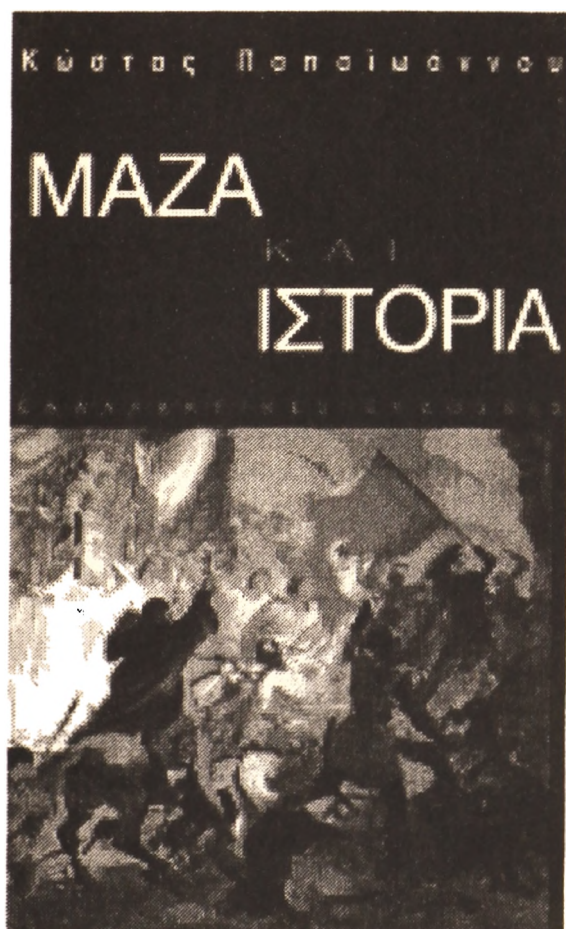
ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΜΟΥ
Επιμέλεια: Γιώργος Καραμπελιάς

Κείμενα Εβραίων διανοουμένων όπως των Ν. Τσόμσκυ, Ί. Σαχάκ, Ν. Φί-ντλεϋ, κ.ά., κείμενα σιωνιστών και αντισιωνιστών, που αποκαλύπτουν την μετάλλαξη του εβραϊκού επαναστατικού μεσσιανισμού σε έναν ολοκληρωτικό, ακόμα και ρατσιστικό, εθνικισμό. Κείμενα για την επιρροή και τη δράση του σιωνιστικού λόμπυ στις ΗΠΑ, για την Παλαιστίνη, για τις σχέσεις με την Τουρκία, για το ολοκαύτωμα και τη χρήση του.

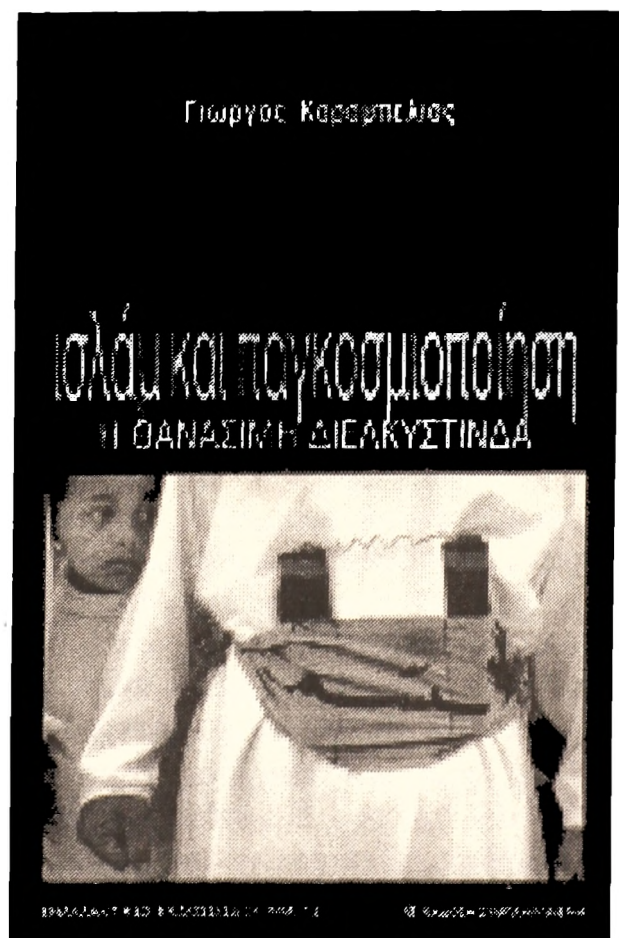
ΊΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
ΤΟ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ"
ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΕΝΝΕΑ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ Π. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΟΝ ΊΩΝΑ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

Αναδημοσιεύονται και σχολιάζονται όλα τα κείμενα του Ίωνα Δραγούμη που είχαν δημοσιευτεί στον ιστορικό "Νουμά". Παρουσιάζονται επίσης οι επιστολές του Π. Γιαννόπουλου στον Ίωνα Δραγούμη, ενώ αναλύεται η μεταξύ τους σχέση.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΜΑΖΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ένα άγνωστο κείμενο του συγγραφέα που εκδίδεται για πρώτη φορά. Πρόκειται για τη σχέση των μαζών με την ιστορία, για το ρόλο της «επαναστατικής μάζας» στην ιστορική διαδρομή. Ένα από τα πιο φιλόδοξα εγχειρήματα του Κ. Παπαϊωάννου το οποίο παραμένει πίκαιρο και θα ήθελε να αποτελέσει έναν αντίποδα στην αντίληψη περί «μαζικής κοινωνίας» και «εξέγερσης των μαζών» του Γουστά-βου Λε Μπον και του Ουτένα Υ Γκασέτ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ
Η ΘΑΝΑΣΙΜΗ ΔΙΕΛΚΥΣΤΙΝΔΑ

Μια διαδικασία παγκοσμιοποίησης, η οποία εκπορεύεται από τις ΗΠΑ που οικοδομείται ενάντια στη θέληση των υπολοίπων πολιτισμών και λαών, προκαλεί βίαιες αντιδράσεις βιβλικών διαστάσεων ενώ ο «Πόλεμος των Πολιτισμών» οδηγεί αναπόφευκτα σε μια καταστροφική πλανητική σύγκρουση...

ΕΠΟΝ Εργατών

Του Ηλία Στάβερη - «Θαλή» Γραμματέα του Εργατικού Τομέα και μέλους του Κ.Σ. της ΕΠΟΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Για μια πρώτη γνωριμία με την ΕΠΟΝ των εργατών, δίνουμε εδώ ορισμένα στοιχεία ταυτότητας.

Ας πούμε αρχή-αρχή πως αριθμούσε προς το τέλος της Κατοχής πάνω από 2.500 οργανωμένα μέλη, κορίτσια και αγόρια.

Η συγκρότησή της αντιστοιχούσε γεωγραφικά στην έκφραση που σχηματικά ονομάζαμε: κέντρο της Αθήνας. Κάτι ανάλογο με το σημερινό «δακτύλιο». Αυτό ωστόσο δεν εμπόδιζε νέους που εργάζονταν πέρα απ' αυτά τα όρια να ανήκουν στην εργατική ΕΠΟΝ. Κι ήταν πολλοί. Π.χ. επισιτιστές, φαρμακεργάτες του Δαμβέργη, καπνεργάτες κ.ά.

Ακολουθώντας τη γεωγραφική συγκρότηση, ο κύριος όγκος των δυνάμεων αυτού του τομέα προέρχονταν από τους μαζικούς εργατικούς κλάδους εκείνης της εποχής που συνωστίζονταν στο κέντρο της πρωτεύουσας.

Τα όρια, τέλος, της δράσης της κάλυπταν σχεδόν αποκλειστικά αυτή την έκταση που, ας σημειωθεί, ήταν η αυστηρότερα και συστηματικότερα επιτηρούμενη από τις δυνάμεις Κατοχής, αφού εδώ ήταν συγκεντρωμένα και τα δικά τους επιτελικά και άλλα κέντρα.

Μιλώντας για τη μαζικότητα και τη δραστηριότητα των επονίτικων τμημάτων, ξεχωρίζουμε εκείνα που προέρχονταν από τους κλάδους του Επισιτισμού, σερβιτόροι, μάγειροι, αρτεργάτες, καφεϋπάλληλοι, ξενοδοχοϋπάλληλοι κ.ά. Από το τσαγκαριό και τους ραφεργάτες, καθώς και από τον κόσμο των ιδιωτικών υπαλλήλων, εμποροϋπάλληλοι, υπάλληλοι ανωνύμων εταιρειών, φαρμακοϋπάλληλοι κ.λπ.

Ένα ακόμα μαζικό επονίτικο τμήμα ήταν εκείνο των μικροπωλητών.

Οι μικροπωλητές, φρούτο της εποχής, συγκροτούσαν ένα πολυάριθμο και μαχητικό κλάδο που αποτελούνταν κυρίως από νέους. Είχαν κανονική άδεια για να στήνουν μόνιμα τα παγκάκια ή τα καροτσάκια τους στους δρόμους και τις πλατείες του εμπορικού κέντρου της Αθήνας. Στην Αιόλου και την Αθηνάς, στην Ευαγγελιστριάς, Αγ. Μάρκου, Ερμού, Μητροπόλεως, πλατεία Κοτζιά, Μοναστηράκι και σ' όλα τα στενά που βρίσκονταν τριγύρω. Ο κλάδος αυτός μετά την απελευθέρωση άρχισε σιγά-σιγά να συρρικνώνεται μέχρι που διαλύθηκε. Μικρότερα τμήματα υπήρχαν επίσης στον Τύπο και το χαρτί -τυπογράφοι, βιβλιοδέτες, βιβλιοϋπάλληλοι- στους μηχανουργούς, ηλεκτροτεχνίτες, στους καπνεργάτες, στις τράπεζες, στις επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας: «Τηλεφωνική», «Ηλεκτρική Εταιρεία», «Πάουερ», «ΟΥΛΕΝ» κ.λπ.

Αποσπασματική αναδημοσίευση του άρθρου από το περ. ΕΑΜ-Αντίσταση, έκδοση ΠΣΑΕΑ, όπου δημοσιεύτηκε σε τρεις συνέχειες (Απρίλης-Δεκέμβρης 1989): μέρος α', τχ. 9, σελ. 14-17, μέρος β', τχ. 10, σελ. 13-19, μέρος γ', τχ. 11, σελ. 32-36.

Οι μικρές οργανώσεις σ' αυτούς τους χώρους είχαν άμεση σχέση με την περιορισμένη απασχόληση νέων στους αντίστοιχους κλάδους.

Την εικόνα της εργατικής ΕΠΟΝ συμπλήρωνε εντυπωσιακά η οργάνωση των μαθητών των νυχτερινών σχολείων. Ανάμεσα σ' αυτά και στην πρωτοπορία τους Πρώτο και Δεύτερο Νυχτερινά Γυμνάσια, κι από τα τεχνικά ο Ήφαιστος, ο Μέτωνας, η Σιβιτανίδειος.

«Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΠΟΝ»

Με την ίδρυσή της, στις 23 Φλεβάρη του 1943, η ΕΠΟΝ παίρνει ταυτόχρονα μια πολύτιμη... προίκα! Είναι οι οργανωμένες δυνάμεις των νέων εργατών που προσχωρούν άμεσα στην καινούργια οργάνωση. Όπου υπήρχαν συγκροτημένες οργανώσεις του «Εργατικού ΕΑΜ των Νέων» ή της «Εργατοϋπαλληλικής Νεολαίας», μέσα από έκτακτες συνελεύσεις παίρνονταν οι αποφάσεις της προσχώρησης.

Τα πρώτα επονίτικα συνθήματα κάνουν κιάλας την εμφάνισή τους στο κέντρο της Αθήνας με την υπογραφή «ΕΠΟΝ Εμποροϋπαλλήλων» ή «ΕΠΟΝ Επισιτιστών» κ.λπ.

Ένα πλατύ δίκτυο οργανώσεων, που καλύπτει αρκετούς εργατικούς κλάδους, μπαίνει τώρα στη μάχη με τη σημαία της ΕΠΟΝ.

Κάπου εκεί, προς τα τέλη του 1941, αρχές 1942, άρχισαν να συγκροτούνται οι πρώτες οργανώσεις ανάμεσα στους πιο μαζικούς κλάδους της εποχής. Επισιτιστές, Τσαγκαράδες, Εμποροϋπαλλήλους, Ραφεργάτες. Είναι οι πρώτες οργανώσεις της «Εργατοϋπαλληλικής Νεολαίας» και του «Εργατικού ΕΑΜ» των νέων.

Τώρα θυμάμαι πως η πρώτη συνάντηση για τη συγκρότηση της οργάνωσης των Νέων Επισιτιστών έγινε στις αρχές του 1942 σε κάποιο σπίτι της οδού Στουρνάρα στα Εξάρχεια.

Ανταμώσαμε τέσσερις νέοι από διάφορα επαγγέλματα: Σερβιτόρων, Αρτεργατών, Ξενοδοχοϋπαλλήλων και Ζαχαροπλαστών. Μαζί μας ήταν και ο Νίκος Δρόσος, από τους μεγάλους, δηλαδή από το κόμμα, που είχε και την πρωτοβουλία αυτής της προσπάθειας.

Μας μίλησε για πολλά πράγματα, για την ανάγκη της οργάνωσης και του αγώνα. Για την «πολιτική και τη στρατιωτική» κατάσταση εκείνης της στιγμής. Επέμενε όμως ιδιαίτερα στα οργανωτικά.

Μας είπε λοιπόν ότι «τώρα πρέπει να φτιάξουμε μια αχτίδα της ΟΚΝΕ, για όλους τους νέους Επισιτιστές». Και μεις, που τότε πρωτοανοίγαμε τα μάτια μας σ' αυτά τα θέματα, ρωτήσαμε αφελέστατα: «Και τι θα πει αχτίδα»; Ο Νίκος χαμογέλασε και αντί για εξήγηση μας παρέπεμψε στο μέλλον, λέγοντας «αυτά θα τα μάθετε σιγά-σιγά».

Ύστερα, μας μίλησε για την ανάγκη του «συνωμοτισμού». Πώς δηλαδή να προφυλαγόμαστε από την παρακολούθηση

της ασφάλειας, πώς να φυλάμε τα μυστικά της οργάνωσης από τα χτυπήματα του εχθρού. Μας είπε ακόμη να έχουμε ο καθένας ένα ψευδώνυμο κι όχι τα πραγματικά μας ονόματα. Και εκεί, επί τόπου... ξαναβαφτιστήκαμε.

Εγώ διάλεξα το όνομα «Θαλής».

Η πρώτη μας συνεδρίαση τέλειωσε με την εκλογή «γραμματέα». Ο Νίκος πρότεινε για γραμματέα τον Θαλή. Οι άλλοι, χωρίς αντίρρηση, συμφώνησαν. Κι εγώ, που στο μεταξύ σάστισα από την πρόταση, προσπάθησα να αντιδράσω λέγοντας πως δεν ξέρω τι πρέπει να κάνει ένας γραμματέας. Γιατί το ΟΧΙ τότε δεν το ξέραμε και η όποια άρνηση δεν πέραγε από το μυαλό μας.

Ο Νίκος όμως ήρεμος με καθησύχασε και πάλι: «Μην φοβάσαι, όλα θα τα μάθεις με τον καιρό».

ΤΟ ΒΑΦΤΙΣΜΑ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Το βάπτισμα της μάχης για την ΕΠΟΝ των Εργατών πραγματοποιήθηκε ουσιαστικά στη μεγάλη Παναθηναϊκή διαδήλωση ενάντια στην πολιτική επιστράτευση, στις 5 του Μάρτη 1943.

Το απεργιακό ξεσκήκωμα του λαού και της νεολαίας της Αθήνας ενάντια στην επιστράτευση άρχισε στις 24 του Φλεβάρη, με διαδήλωση μπροστά στο Υπουργείο Εργασίας, που βρισκόταν στην οδό Μπουμπουλίνας και Τσοίτσα. Και στο Εργατικό Κέντρο της Αθήνας, στην οδό Αγησιλάου.

Λίγο μετά το στραπατσάρισμα των χιτλερικών σχεδίων για την επιστράτευση, ήρθε ο αγωνιστικός γιορτασμός της 25ης του Μάρτη, με το στεφάνωμα των προτομών των ηρώων του 1821, με διαδηλώσεις έξω από το Πανεπιστήμιο και στο Πεδίο του Άρεως.

Στις 25 του Ιούνη, μια νέα μεγάλη διαδήλωση ξεσηκώνει την Αθήνα, ενάντια στη φασιστική τρομοκρατία αυτή τη φορά.

Τέλος, στις 22 Ιούλη 1943, η εργατική ΕΠΟΝ πολεμάει στην κορυφαία αντιφασιστική διαδήλωση της χρονιάς, όπου 400.000 Αθηναίοι μάχονται ενάντια στην παράδοση της Μακεδονίας στους Βούλγαρους.

Στις απaráμιλλες εκείνες παναθηναϊκές λαϊκές κινητοποιήσεις, που δόξασαν την ελληνική εθνική αντίσταση και πέρα από τα δικά μας σύνορα, οι Επονίτες-εργάτες βρέθηκαν πάντα στις προφυλακές.

Να δώσουν προκηρύξεις και εφημερίδες. Να μεταφέρουν το μήνυμα της αντίστασης. Και ύστερα, όταν νύχτωνε, να ξενυχτάνε με τα χωνιά και με τα πινέλα στο χέρι, γράφοντας συνθήματα και καλώντας το λαό στον αγώνα.

Το τέλος κάθε μεγάλης κινητοποίησης μας έβρισκε συνήθως στο «γεφυράκι» στο πεδίο του Άρεως. Το στίγμα του βρισκόταν λίγο πιο πίσω από το άγαλμα του Κωνσταντίνου και δεξιά προς τη λεωφόρο Αλεξάνδρας. Το «γεφυράκι», ξύλινο και γραφικό, χώριζε στη μέση μια μικρή τεχνητή λίμνη, που για κακή της όμως τύχη δεν γνώρισε ποτέ τη δροσιά του νερού!...

Εκεί λοιπόν σ' αυτό το ήσυχο μέρος ανταμώναμε στα πεταχτά στελέχη και μέλη της Εργατικής ΕΠΟΝ ύστερα από κάθε συλλαλητήριο. Έτσι, για να πάρουμε μια ανάσα, να ψαχτούμε, να μετρηθούμε. Να δούμε αν και πόσοι και ποιοι λείπουν και γιατί.

Φωτογραφία από εκδήλωση για την ειρήνη που οργάνωσε η ΕΠΟΝ το 1944 στον κινηματογράφο Παλλάς στη Λάρισα. Φωτ. αρχείο Βασ. Παπαγιάννη.

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟ

Ο συνδικαλισμός υπήρξε μια άλλη πτυχή της δράσης της Εργατικής ΕΠΟΝ. Και συνάμα, μια εντελώς καινούργια και άγνωστη εμπειρία.

Νέοι εργάτες μπαίνουν για πρώτη φορά στα μυστικά του συνδικαλισμού, και κάποιοι παίρνουν επίσημα το χρίσμα του συνδικαλιστή, με την εκλογή τους σε Δ. Συμβούλια Σωματείων που περνούν στα χέρια αντιφασιστών συνδικαλιστών.

Τα εργατικά και συνδικαλιστικά προβλήματα κρατάνε πράγματι από την αρχή της Κατοχής μια μόνιμη και σταθερή θέση στη δράση των αντιστασιακών εργατικών οργανώσεων. Κυρίως όμως είναι το Εργατικό ΕΑΜ που πρωταγωνιστεί και συντονίζει τη συνδικαλιστική δράση.

Η ΓΣΕΕ και τα σωματεία που είναι στη δύναμή της παραμένουν παροπλισμένα –αν δεν είναι διαλυμένα– καθώς ελέγχονται από ανθρώπους της μεταξικής δικτατορίας και τους συνεργάτες των κατακτητών.

Οι αυξήσεις στα μεροκάματα, τα εργατικά συσσίτια στα εργοστάσια, η απόσπαση Σωματείων από τον έλεγχο των φασιστών, κ.ά., είναι θέματα που έρχονται και ξανάρχονται στο προσκήνιο. Με απεργίες, μαζικές διαμαρτυρίες και επιτροπές στο Υπουργείο Εργασίας, στα ΕΚΑ, στον Ερυθρό Σταυρό κ.ά., οι εργαζόμενοι της Αθήνας διεκδικούν το δικαίωμα στη ζωή.

Το σπουδαίο είναι ότι παλεύουν και κερδίζουν. Αποσπούν καλύτερα μεροκάματα. Καταχτούν τα εργατικά συσσίτια. Στήνουν καταναλωτικούς συνεταιρισμούς που προμηθεύουν τρόφιμα στα μέλη τους, γεγονός που βοηθάει σημαντικά στα χρόνια της πείνας. Μια θαυμάσια τέτοια περίπτωση υπήρξε και ο Συνεταιρισμός των Επισιτιστών, στην οδό Σκούφου στην Πλάκα.

Αυτές οι επιτυχίες, καθώς ακολουθούν η μία την άλλη, ανεβάζουν αδιάκοπα την αγωνιστική διάθεση των εργαζομένων και δυναμώνουν όλο και πιο πολύ την πίστη τους στην αποτελεσματικότητα των αγώνων.

Ας σημειώσουμε, τέλος, πως τις όποιες κατακτήσεις εκείνου του καιρού δεν τις απολάμβαναν εξίσου όλοι οι εργαζόμενοι. Πρώτα, γιατί τότε δεν υπήρχε κατάλληλη κρατική υπηρεσία που να ελέγχει συστηματικά την εφαρμογή των σχετικών αποφάσεων. Και ύστερα, γιατί, λόγω της άγνοιας αλλά και του φόβου της απόλυσης, οι εργάτες δεν τις διεκδικούσαν επίμονα.

Έτσι ή αλλιώς, μια νέα πορεία είχε ξεκινήσει για τον ελληνικό συνδικαλισμό, που κορυφώθηκε αμέσως μετά την απελευθέρωση, με τον θρίαμβο του ΕΡΓ.Α.Σ.

Α' Πανελλαδικό Συνέδριο της ΕΠΟΝ

Αθήνα, 13-20 Γενάρη 1946

Το πρόγραμμα του Α' Πανελλαδικού Συνεδρίου της ΕΠΟΝ.

Από 13 έως 20 Γενάρη του 1946 έγινε στην Αθήνα το Α' Πανελλαδικό Συνέδριο της ΕΠΟΝ. Στις σελίδες αυτές δημοσιεύουμε μερικά από τα διασωθέντα τεκμήρια του Συνεδρίου, που φυλλάζονται στα ΑΣΚΙ: Το ψηφοδέλτιο, το πρόγραμμα, τα αποτελέσματα των αρχαιρεσιών για την εκλογή της Εξε-

λεγκτικής Επιτροπής και του Κεντρικού Συμβουλίου, μια πρόσκληση για το Συνέδριο. Επίσης το Δελτίο Αντιπροσώπου για την Δ' Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ Αθήνας που είχε προηγηθεί του Συνεδρίου (26 & 27 Δεκεμβρίου 1945). Δύο μέρες μετά τη λήξη του Συνεδρίου, στις 22 Γενάρη 1946, στην Ολομέλεια του Κεντρικού Συμβουλίου

που προήλθε από το Συνέδριο εκλέχτηκε το νέο Προεδρείο του Κ.Σ. που αποτελούνταν από τους: Φώκο Βέττα (γραμματέα), Νίκο Ακριτίδη, Αδάμ Μολυβδά, Σταύρο Κασιμάτη, Σταύρο Γιαννακόπουλο (Πέτρο Ανταίο), Μανούσο Πλουμίδα, Κώστα Φιλίνη, Νίονιο Τραϊφόρο, Πέτρο Διβέρη, Φώφη Λαζάρου.

Φωτογραφία από εκδρομή του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ στο Σούνιο το 1946. Με αστερίσκο σημειώνονται τα μέλη του Κ.Σ., όσα μας είναι γνωστά.

Από αριστερά προς τα δεξιά: Σειρά πρώτη: 1) Ουρανία Στάβερη (Σόνια), 2) Φανή Βέττα (Ισμήνη), 3) *Μαρία Ράπη-Κολιγιάννη, 4) *Καίτη Τραϊφόρου, 5) Κική Βουδούρη, 6) Ειρήνη Συγγελάκη, 9) *Πέτρος Διβέρης (Παντελής), 10) *Διονύσης Τραϊφόρος.

Σειρά δεύτερη: 11) *Θεόδωρος Λιακόπουλος (Πορφύρης), 12) *Ασπασία Δασκαλοπούλου, 13) *Μιχάλης Μυριαγκός, 15) Νίκος Ακριτίδης, 16) Ηλίας Στάβερης (Θαλής), 18) *Φώκος Βέττας, 19) *Κώστας Φιλίνης (Κίμων).

Σειρά τρίτη: 20) *Σταύρος Κασιμάτης (Ορέστης), 21) Ελένη Καρρά, 22) *Μάνθος Τσιμπουκίδης (Θόδωρος), 24) *Σταύρος Ζορμπαλάς, 25) Φιλώ Καπουντζή ή Αρβανιτοπούλου, 26) Μαρία Δωριτίδου, 27) *Κώστας Πολός, 28) *Αντώνης Μηριλλάκης, 29) *Σταύρος Γιαννακόπουλος ή Ανταίος (Σταμάτης).

'ΑΝΟΤΕΛΟΝΑΤΑ ΕΥΝΑΓΙΣΤΩΝ ΥΙΩ ΕΛΛΗΝ 'ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ 'ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ
 ΤΟΥ Α. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ Ε. Π. Δ. Ν. 113. 20 (Ιαν. 1996)

Τηλεφωνο - συνολικά 438
 Έκτα 36

Τακτικά μέλη:
 164 'ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΝΟΜΟΣ Υ.Α.
 162 ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ Τ.
 298 ΜΕΛΕΣ

'ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΝΟΜΟΣ
 ΖΩΣΙΜΑΛΗΣ ΠΑΥΛΟΣ 214

'Ε ΓΕΝΕΡΑΛΙΟΝ 'ΕΠΙΣΤΟΛΗ
 [Signature]
 [Signature]
 [Signature]

Από τα Μαθήματα της ΕΠΟΝ

του Δημήτρη Δημητρόπουλου

Η ΕΠΟΝ από την ίδρυσή της έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη πολύπλευρης προπαγανδιστικής δράσης, με σκοπό να δυναμώσει το αντιστασιακό κίνημα και να διαδώσει τις θέσεις της στον ελληνικό λαό. Η δραστηριότητά της αυτή εκδηλώθηκε με την κυκλοφορία εκατοντάδων έντυπων, πολυγραφημένων ή και χειρόγραφων εφημερίδων που εκδόθηκαν από τοπικές της οργανώσεις, όχι μόνο σε επίπεδο νομών, επαρχιών ή μεγάλων πόλεων αλλά ακόμη και από ομάδες της ΕΠΟΝ που λειτουργούσαν σε μικρά χωριά. Πολύπλευρη και πληθωρική ήταν επίσης η παραγωγή φυλλαδίων, προκηρύξεων και τρυκ που εξέδιδαν και διακινούσαν τα μέλη της οργάνωσης για τρέχοντα ζητήματα ή με αφορμή κάποιες επετείους.

Τα Τμήματα Μόρφωσης και Διαφωτισμού που είχαν συγκροτηθεί στις οργανώσεις της ΕΠΟΝ είχαν την ευθύνη της έκδοσης των σχετικών υλικών και διαδραμάτισαν καίριο ρόλο σε αυτό της το έργο. Τα Τμήματα αυτά, παράλληλα με την προπαγανδιστική τους δουλειά, είχαν αναπτύξει μέσω της διοργάνωσης διαδικασιών ενημέρωσης και ζύμωσης –των «μαθημάτων», όπως τις ονόμαζαν ανακαλώντας πρότυπα της σχολικής αγωγής– και μία συμπληρωματική δράση που απευθυνόταν κυρίως προς το εσωτερικό της ΕΠΟΝ, και απέβλεπε στη διαπαιδαγώγηση όσων νέων μετείχαν ενεργά στη ζωή της.

Στα υλικά του Αρχείου του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ, που φυλάσσονται σήμερα στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, έχουν διασωθεί τα –αχρονολόγητα, κατά πάσα πιθανότητα όμως του 1944– κείμενα αρκετών τέτοιου τύπου μαθημάτων. Τα μαθήματα αυτά, τα οποία αναπαράγουν αποκρυσταλλωμένες απόψεις, κοινούς τόπους της αριστεράς, αποτελούν ένα καλό τεκμήριο για τις προτεραιότητες και τις επιλογές της οργάνωσης στην προπαγανδιστική της δουλειά, αλλά και έναν καθρέφτη των ιδεολογικών της προσανατολισμών και των πολιτικών της θέσεων σε μια σειρά ζητημάτων (τα σχετικά έγγραφα περιλαμβάνονται στην Ενότητα Δ, αριθμ. 1-17 του παραπάνω Αρχείου). Η θεματολογία που αναπτύσσεται σ' αυτά επιτρέπει την υπόθεση ότι ήταν ενταγμένα στον κεντρικό σχεδιασμό πολιτικής παρέμβασης του Εαμικού κινήματος. Σχηματικά, φαίνεται ότι δύο ήταν κυρίως οι τομείς στους οποίους θέλησε να «επενδύσει» μέσω των μαθημάτων αυτών η καθοδήγηση της ΕΠΟΝ.

Ο πρώτος επικεντρώνεται σε ιδεολογικά και πολιτικά θέματα. Ανάμεσά τους συναντάμε εύγλωπτους τίτλους όπως: «Ο εθνικοαπελευθερωτικός χαρακτήρας της ΕΠΟΝ», «Ο

αντιφασιστικός χαρακτήρας της ΕΠΟΝ», «Ο λαοκρατικός χαρακτήρας της ΕΠΟΝ», «Ο αντιιμπεριαλιστικός-φιλειρηνικός χαρακτήρας της ΕΠΟΝ», «Εθνισμός και διεθνισμός» κ.λπ. Σ' αυτά τα «μαθήματα» η ΕΠΟΝ προσπαθεί να αποσαφηνίσει τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά και τους στόχους της σε σχέση με προβλήματα της χρονικής συγκυρίας, εντάσσοντας τη δράση της στις γραμμές του ευρύτερου Εαμικού αντιστασιακού κινήματος, και να προπαγανδίζει τις επιδιώξεις της όσον αφορά την μετά την Απελευθέρωση εποχή. Παράλληλα όμως τα μαθήματα αυτά συνιστούν αφενός ένα καλό σώμα μαρτυριών για τις ιδεολογικές καταβολές της ΕΠΟΝ και αφετέρου μια αξιόλογη πηγή για τις αντιλήψεις και τους προβληματισμούς που αποτελούσαν το ευρύτερο πλαίσιο πολιτικής ζύμωσης στο χώρο της Αριστεράς.

Μεταφέρουμε εδώ ένα απόσπασμα από το μάθημα με τίτλο «Εθνισμός και διεθνισμός». Είναι, νομίζω, ενδεικτικό του τρόπου που αντιλαμβάνονταν το Κεντρικό Συμβούλιο της οργάνωσης το ζήτημα του έθνους και της συνάφειας που είχαν οι αντιλήψεις του με την κυρίαρχη στην κομμουνιστική αριστερά άποψη για το θέμα: «Από όσα είπαμε συμπεραίνουμε πως η ίδια θρησκεία, η ίδια γλώσσα, η κοινή καταγωγή, ο ενιαίος γεωγραφικός χαρακτήρας, οι κοινές ιστορικές τύχες, τα ίδια έθιμα κ.τ.λ. έχουν βέβαια το καθένα τους κάποια σημασία, όμως δεν είναι ουσιαστικά, παρά είναι εξωτερικά μόνο κριτήρια. ... Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του έθνους πρέπει να το αναζητήσουμε αλλού. Αν εξετάσουμε καλά το βρίσκουμε σε ένα ψυχολογικό φαινόμενο, στην κοινή συνείδηση, που έχουν όλα τα άτομα μιας ομάδας, στο ότι δηλαδή όλα αυτά τα άτομα νιώθουν καθαρά πως είναι μέλη ενός ορισμένου συνόλου που το ξεχωρίζει από τα άλλα ανάλογα. Η κοινή λοιπόν συνείδηση είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα, και αυτή αποτελεί το πραγματικό κριτήριο.» Και παρακάτω στο ίδιο μάθημα: «Το έθνος είναι μία κοινωνική συγκρότηση που διαμορφώθηκε σιγά-σιγά μέσα στην ιστορία. Δεν υπήρξε λοιπόν ανέκαθεν, γιατί δεν είναι κάτι το πάγιο και αμετάβλητο, ένα κοκαλιασμένο καλούπι. Απεναντίας γεννήθηκε από την επίδραση διαφόρων παραγόντων, που ο κυριότερος είναι ο οικονομικός. Ο εθνισμός προβάλλει, στο τέλος των μεσαιωνικών χρόνων μαζί με την οικονομική και πολιτική ανύψωση της αστικής τάξης.» (έγγραφο Δ. 1)

Από τα πολυάριθμα ερεθίσματα σχολιασμού που παρέχουν τα «μαθήματα», ας σημειώσουμε ένα ακόμη ενδιαφέρον δείγμα των θέσεων της ΕΠΟΝ, όπως αυτές εκφράζονταν σε μάθημα του Τμήματος Μόρφωσης και Διαφωτισμού του Κεντρικού της Συμβουλίου με τίτλο: «Ο λαοκρατικός χα-

ρακτικής της ΕΠΟΝ. Η λαϊκή δημοκρατία ιστορική αναγκαιότητα για την Ελλάδα» (έγγραφο Δ. 13). Το κείμενο αναφέρεται στην ανάγκη εγκαθίδρυσης λαοκρατίας στην Ελλάδα, στη φυσιολογία που θα έχει και στη διαδικασία που θα ακολουθηθεί για την επίτευξή της. Χαρακτηριστικό του κειμένου, εκτός των άλλων, είναι μια απλοϊκότητα που διακρίνει την ιστορική ανάλυση που επιχειρείται και μια ασάφεια που αποπνέει η πολιτική στόχευση της ΕΠΟΝ για την μετά την Απελευθέρωση περίοδο. Αντιγράφουμε από το εισαγωγικό τμήμα: «Τα πολιτειακά συστήματα που γνωρίσαμε στην Ελλάδα πριν από το 1821 και έπειτα είναι με τη σειρά η απόλυτη μοναρχία, η συνταγματική βασιλεία, η αστική Δημοκρατία και η μοναρχοφασιστική δικτατορία. Κατά την επανάσταση του 1821 και πολλές φορές έπειτα πάλεψε ο λαός και μαζί του η νέα γενιά να εγκαθιδρύσει λαοκρατική διακυβέρνηση στη χώρα μας. Δεν το κατόρθωσε όμως. Δεν είναι τώρα η στιγμή να εξηγήσουμε γιατί απέτυχαν οι λαϊκές αυτές προσπάθειες. Θα μας δοθεί η ευκαιρία σε μία άλλη σειρά μαθήματα να αναλύσουμε πλατιά τους λόγους της αποτυχίας. Εκείνο που τονίζουμε σήμερα κάπως επιγραμματικά βέβαια, με απόλυτη βεβαιότητα, είναι πως οι συνέπειες από την επικράτηση και της απόλυτης μοναρχίας, και της συνταγματικής βασιλείας, και της αστικής δημοκρατίας και της μοναρχοφασιστικής δικτατορίας στη χώρα μας, ήταν ανυπολόγιστα καταστρεφτικές και για το λαό και για τη νέα γενιά και για ολόκληρο το έθνος. Διαπιστώνουμε, βέβαια, και μερικά θετικά αποτελέσματα, στα 120 χρόνια της Δεύτερης εθνικής μας ζωής. Μα αυτά οφείλονται αποκλειστικά στους μεγά-

λους αγώνες του λαού και της νέας γενιάς.»

Μία δεύτερη ομάδα μαθημάτων εστίαζε την προσοχή της στην οργανωτική συγκρότηση της ΕΠΟΝ. Βρίσκουμε εκεί μια σειρά κατευθυντήριες οδηγίες για την ανοικοδόμηση των τοπικών οργανώσεων και ομάδων της ΕΠΟΝ, τις προτεραιότητες και τις κατανομές της δράσης κατά τομέα δουλειάς, τον τρόπο λειτουργίας των καθοδηγητικών οργάνων αλλά και τη διαμόρφωση του προφίλ των στελεχών και των μελών της. Οι τίτλοι ορισμένων από αυτά αποτυπώνουν τις προτεραιότητες και τις επιδιώξεις που υπηρετούσαν: «Η οργανωτική συγκρότηση της ΕΠΟΝ», «Η ομάδα βασική οργανωτική μονάδα της ΕΠΟΝ», «Το πρόβλημα των στελεχών», «Πώς να γράφεται μια ανταπόκριση και πώς να διαβάζεται στην ομάδα ο τύπος μας», «Ποια καθήκοντα έχουν τα μέλη και τα στελέχη της ΕΠΟΝ» κ.ά.

Παρακάτω δημοσιεύεται το μάθημα με τίτλο «Ο ρόλος των συνεργείων μέσα στην ομάδα». Το ντοκουμέντο αυτό καταγράφει παραστατικά τον τρόπο που δρούσε και ανέπτυσσε τις δυνάμεις της η ΕΠΟΝ στους μαζικούς χώρους, δίνει οδηγίες για την οργανωτική συγκρότηση των πυρήνων της, αποτυπώνει τις πρακτικές που ακολουθούσε ώστε να δέσει το πολιτικό με το προσωπικό στοιχείο, και αναδεικνύει τις προσπάθειές της ώστε να διαμορφώσει τη συνείδηση και να διαπλάσει την προσωπικότητα του αγωνιστή-μέλους της οργάνωσης (έγγραφο Δ. 6). Συνιστά λοιπόν, νομίζω, μια αξιολογη μαρτυρία για το μοντέλο πολιτικής δράσης, την οργανωτική δομή και τις μεθόδους εξάπλωσης που είχαν επιλέξει τα στελέχη της ΕΠΟΝ να ακολουθήσουν.

Από το Αρχείο του Κ.Σ. της ΕΠΟΝ, Μαθήματα

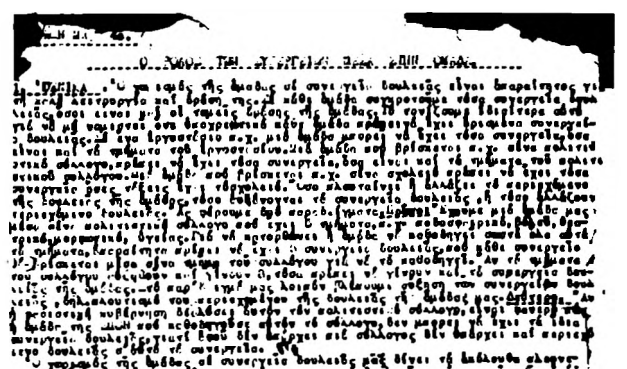
ΜΑΘΗΜΑ 4ο

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Ο χωρισμός της ομάδας σε συνεργεία δουλειάς είναι απαραίτητος για την καλή λειτουργία και δράση της. Σε κάθε ομάδα συγκροτούμε τόσα συνεργεία δουλειάς, όσοι είναι και οι τομείς δράσης της ομάδας. Το τονίζουμε ιδιαίτερα αυτό για να μη νομιστεί ότι υποχρεωτικά κάθε ομάδα πρέπει να έχει ορισμένα συνεργεία δουλειάς. Σε ένα εργοστάσιο π.χ. μια ομάδα μπορεί να έχει τόσα συνεργεία, όσα είναι και τα τμήματα του εργοστασίου. Μια ομάδα που βρίσκεται π.χ. σένα πολιτιστικό σύλλογο, πρέπει να έχει τόσα συνεργεία, όσα είναι και τα τμήματα του πολιτιστικού συλλόγου. Μια ομάδα που βρίσκεται π.χ. σένα σχολείο πρέπει να έχει τόσα συνεργεία όσες τάξεις έχει το σχολείο. Όσο πλουταίνει ή αλλάζει το περιεχόμενο της

δουλειάς της ομάδας, τόσο αυξάνονται τα συνεργεία δουλειάς, ή τόσο αλλάζουν περιεχόμενο δουλειάς. Ας φέρουμε δυο παραδείγματα. Πρώτο: Έχουμε μια ομάδα μας μέσα σένα πολιτιστικό σύλλογο που έχει 5 τμήματα, π.χ. ποδοσφαιρικό, βόλεϋ, θεατρικό, μορφωτικό, υγείας. Για να κατορθώνει η ομάδα να καθοδηγεί σωστά όλα αυτά τα τμήματα, απαραίτητα πρέπει να έχει 5 συνεργεία δουλειάς, που κάθε συνεργείο θα βρίσκεται μέσα σένα τμήμα του συλλόγου για να το καθοδηγεί. Αν τα τμήματα του συλλόγου αυξηθούν και γίνουν 8, τόσα πρέπει να γίνουν και τα συνεργεία δουλειάς της ομάδας. Στο παράδειγμά μας λοιπόν βλέπουμε αύξηση των συνεργείων δουλειάς, δηλ. πλουτισμό του περιεχομένου της δουλειάς της ομάδας μας. Δεύτερο. Αν η φασιστική κυβέρνηση

Η πρώτη σελίδα του 4ου Μαθήματος.

διαλύσει αυτόν τον πολιτιστικό σύλλογο, είναι φανερό πως η ομάδα της ΕΠΟΝ που καθοδηγούσε αυτόν το σύλλογο, δεν μπορεί να έχει τα ίδια συνεργεία δουλειάς, γιατί αφού δεν υπάρχει πια σύλλογος δεν υπάρχει και περιεχόμενο δουλειάς σ' αυτά τα συνεργεία.

Ο χωρισμός της ομάδας σε συνεργεία δουλειάς μάς δίνει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα. α. - Δυνατότητα για πρακτικό καταμερισμό δουλειάς στο γραφείο της ομάδας. Κάθε μέλος του γραφείου είναι

και επικεφαλής σένα συνεργείο. β. - Τη δυνατότητα στο γραμματέα της ομάδας να καθοδηγεί και να ελέγχει πραχτικά τη δουλειά των μελών του γραφείου κατά συνέπειαν όλη τη δουλειά της ομάδας. Κάθε μέλος του γραφείου φέρνει στη συνέντευση της ομάδας το συνεργείο του. γ. - Δίνει τη δυνατότητα της γρήγορης μεταβίβασης των αποφάσεων του γραφείου ή των εντολών του γραμματέα στα μέλη της ομάδας και χωρίς να συνεδριάσει η ομάδα. Μπορεί π.χ. να είναι ανάγκη να μεταβιβαστούν στα μέλη της ομάδας, μέσα σε λίγες ώρες, ορισμένες αποφάσεις του γραφείου ή του τμημ. συμβουλίου. Δεν υπάρχει περιθώριο για συνέλευση της ομάδας. Τότε το κάθε μέλος του γραφείου ή συγκεντρώνει πεταχτά το συνεργείο του και θέτει στα μέλη τα άμεσα καθήκοντα, ή τα θέτει και σένα ένα χωριστά. ε. - Δίνει τη δυνατότητα ομαδικού καταμερισμού της δουλειάς και πραχτικού καθημερινού ελέγχου: Στο προηγούμενο μάθημα μιλήσαμε αναλυτικά πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Αυτά είναι τα πιο βασικά πλεονεκτήματα που μας δίνει ο χωρισμός της ομάδας σε συνεργεία δουλειάς.

Ο χωρισμός της ομάδας σε συνεργεία δουλειάς είναι απαραίτητος και στις σκλαβομένες και στις λεύτερες περιοχές. Αυτό που μας υποχρεώνει να χωρίσουμε την ομάδα σε συνεργεία δουλειάς, δεν είναι η νομιμότητα ή η παρανομία που βρίσκεται και δουλεύει κάθε ομάδα, αλλά η ανάγκη ενός πραχτικού καταμερισμού που ν' αγκαλιάζει όλους τους τομείς δράσης της κάθε ομάδας. Από τώρα μπορούμε να πούμε ότι κι όταν καταργηθούν οι ομάδες σα κατώτερη οργανωτική μονάδα της ΕΠΟΝ και πάρουν τη θέση τους τα τμήματα, και τότε θα υπάρχουν συνεργεία δουλειάς στο κάθε τμήμα. Τότε το τμήμα, αφού θα αποτελεί τη κατώτερη οργανωτική μονάδα της ΕΠΟΝ, θάχει κι αυτό ν' αγκαλιάσει όλους τους τομείς της δράσης που θα φανερωθούν από τη τωρινή κατάσταση. Κατά συνέπεια, σε κάθε τομέα δουλειάς του τμήματος πρέπει να αντιστοιχεί κι ένα συνεργείο δουλειάς. Με λίγα λόγια, η σημερινή ομάδα της ΕΠΟΝ αποτελεί μια μικρογραφία του αυριανού τμήματος. Φυσικά, τότε το κάθε συνεργείο του τμήματος θάχει περισ-

σότερα μέλη, γιατί απλούστατα το τμήμα θάχει πολύ περισσότερα μέλη απ' τη σημερινή ομάδα. Καταλίζουμε λοιπόν στο σίγουρο συμπέρασμα ότι τα συνεργεία δουλειάς δεν είναι γέννημα των σημερινών περιστάσεων, αλλά κάτι που θα υπάρχει και όταν καταργηθούν οι ομάδες.

2. ΤΑ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Απ' αυτά που αναπτύξαμε πιο πάνω βγαίνει το συμπέρασμα ότι τα συνεργεία δουλειάς αποτελούν συστατικά μέρη της ομάδας. Η λειτουργία λοιπόν της ομάδας δε πρέπει να γίνεται κατά συνεργείο, εκτός αν το επιβάλουν εξαιρετικές συνθήκες τρομοκρατίας. Αν η ομάδα δε συνεδριάζει με όλα της τα μέλη σε γενική συνέλευση, αδύνατο να δώσουμε σε κάθε μέλος της το πλούσιο περιεχόμενο που περιγράψαμε στο προηγούμενο μάθημα. Η κανονική, αρμονική και με πλούσιο περιεχόμενο, λειτουργία και δράση της κάθε ομάδας, θα γίνει σπουδαίος παράγοντας για να αναπτυχτεί η προοδευτική ομαδική ψυχολογία στα μέλη μας, θα πλουτίσει τη πείρα τους, θα τα διδάσκει να οργανώνουν και σωστά να διευθύνουν τις πολιτιστικές οργανώσεις της νεολαίας. Με τη χωριστή για κάθε συνεργείο έκθεση της δουλειάς του στη συνέλευση της ομάδας, θα δημιουργείται και θα αναπτύσσεται η ευγενικιά ομαδική άμιλλα στα μέλη μας. Με λίγα λόγια, η ομάδα είναι ενιαίος οργανισμός και τα συνεργεία τα συστατικά του μέρη, όπως είναι στον ανθρώπινο οργανισμό τα πόδια τα χέρια η καρδιά, το μυαλό, κ.λ.π. Κι όπως στον άνθρωπο παύει η σωστή ενέργεια ακόμα και η ζωή αν αποσπάσουμε ορισμένα συστατικά του μέρη, έτσι και η ομάδα παύει να ζει και να δουλεύει φυσιολογικά, αν τη χωρίσουμε σε ανεξάρτητα συνεργεία και από άποψη λειτουργίας και από άποψη δράσης. Το κάθε συνεργείο δεν γίνεται συστατικό μέλος της ομάδας μόνο από τη συμμετοχή στη γενική συνέλευση, αλλά και από το γεγονός ότι αισθάνεται πως κρατάει ένα κρίκο της συνολικής δουλειάς, ότι νοιώθει την επίδραση που έχει η δικιά του η δουλειά στη δράση των άλλων συνεργείων της ομάδας και ότι νοιώθει ακόμα την επί-

δραση που έχει η δουλειά των άλλων συνεργείων στο δικό του τομέα δουλειάς.

3. ΤΑ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΜΕ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΖΩΗ

Το κάθε συνεργείο, σαν συστατικό μέρος της ομάδας, πρέπει να έχει τη δικιά του εσωτερική ζωή. Πώς εκφράζεται αυτή η εσωτερική ζωή;

α. - Με τη δράση του. Άμα γίνει συνέλευση της ομάδας και γίνει ο καταμερισμός δουλειάς κατά συνεργείο αρχίζει η δράση. Στα καθήκοντα που ανέλαβε κάθε συνεργείο αναπτύσει όλη τη πρωτοβουλία του.

β. - Με το φιλικό δεσμό που πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στα μέλη του. Η πείρα μάς διδάσκει, πως φιλικές παρέες νέων διατηρούνται πολλά χρόνια. Πολλές φορές νέοι μόλις τελειώσουν τη βιοποριστική τους εργασία τρέχουν να βρουν τη φιλική παρέα τους για να διασκεδάσουν, να πουν τα βάσανά τους, τους καϊμούς και τα όνειρα που πλάθουν. Η συνάντησή τους γίνεται με ακρίβεια, μολονότι δεν έχουν κανένα οργανωτικό δεσμό. Η πειθαρχία τους στο καλύτερο της παρέας είναι παραδειγματική. Άμα λοιπόν προστέσουμε σ' αυτές τις φιλικές παρέες το δεσμό της οργάνωσης αντίστροφα, άμα βάλουμε στα συνεργεία μας το φιλικό δεσμό, τότε το κάθε συνεργείο, θα συνδεθεί γερά θάνατι πειθαρχικό ευκολοκίνητο και ο φιλικός δεσμός θα είναι ακόμα ένας παράγοντας στη δράση της οργάνωσης, γιατί θα δίνει στα μέλη τη δυνατότητα να συνδιάζουν τη δράση με τη ψυχαγωγία. Ας φέρουμε ένα παράδειγμα. Κάθε συνεργείο μπορεί και πρέπει να έχει ένα μέλος που να παίζει όργανο. Βγαίνει π.χ. το συνεργείο να γράψει συνθήματα στους τοίχους ή να κάνει ομιλία σε ορισμένα καφενεία ταβέρνες κ.λ.π. για ένα επίκαιρο γεγονός. Μετά την εκτέλεση της δουλειάς, μπορεί όλο το συνεργείο να καταλήξει στο σπίτι ενός μέλους και κει να τραγουδήσουν να χορέψουν να συζητήσουν για το έργο π.χ. που είδαν στο θέατρο ή το κινηματογράφο, ή συζητούν ένα άρθρο της «Νέας Γενιάς» κ.λ.π. κι έτσι αυτομορφώνονται. Νά τι θα πει συνδιασμός της δράσης με τη μόρφωση και τη ψυχαγωγία. Γι' αυτό πρέπει να γίνεται καθημερινά. Φυσικά, το κάθε μέλος του

γραφείου που είναι επικεφαλής συνεργείου πρέπει να τα έχει από πριν οργανώσει. Σκεφθήτε λοιπόν τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ο φιλικός δεσμός. Και επειδή η ΕΠΟΝ απλώνεται σε εκατοντάδες χιλιάδες νέους και νέες έχουμε όλη τη δυνατότητα να συγκροτήσουμε κάθε συνεργείο από πρώην φιλική παρέα. Η στρατολογία ενός μέλους μιας φιλικής παρέας, πρέπει να έχει επακολούθημα τη στρατολογία ολόκληρης της παρέας.

4. ΤΟ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΔΙΑΠΛΑΣΤΗΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ

Ο φιλικός δεσμός που βάζουμε στην εσωτερική ζωή του κάθε συνεργείου πρέπει να δίνει δημιουργικό κίνητρο για τα μέλη της, να υψωθεί δηλ. σε συν/κό φιλικό δεσμό. Τούτο είναι απαραίτητο. Όπως ξαίρουμε, ο φιλικός δεσμός μέσα στις φιλικές παρέες των ανοργάνωτων νέων δεν είναι πολλές φορές προοδευτικός, δεν είναι δηλ. εκείνος που πρέπει. Υπάρχουν φιλικές παρέες που σκοπός τους είναι το κρασί, η σεξουαλική ικανοποίηση, ο παληκαρισμός κ.λ.π. Οι τέτοιοι φιλικοί δεσμοί είναι άρρωστοι. Και λίγο πολύ όλες οι φιλικές παρέες των νέων, που δεν είναι οργανωμένες στην ΕΠΟΝ, κλείνουν μέσα τους τέτια σπέρματα αρρώστιας. Μα αυτός δεν είναι λόγος να μη κάνουμε επονίτικες αυτές τις παρέες. Κάνοντας επονίτικες αυτές τις παρέες θα βάλουμε σιγά-σιγά στη θέση της άρρωστης φιλίας την πολιτισμένη συν/κή φιλία. Η ΕΠΟΝ θα δώσει άλλα ενδιαφέροντα σ' αυτές τις φιλικές παρέες. Η ΕΠΟΝ δεν είναι οργάνωση «Των λίγων κι εκλεκτών». Είναι οργάνωση ολόκληρης της νέας γενιάς και προορισμός της είναι να γίνει διαπλαστής των νέων στο πνεύμα της προόδου.

5. ΤΟ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

Οι νέοι και οι νέες που μπαίνουν στην ΕΠΟΝ όπως είναι: αγράμματοι, μισογραμματισμένοι, μορφωμένοι επιστημονικά, γεμάτοι αρετές ή ελαττώματα και προλήψεις, πολιτικά απροσανατόλιστοι. Χρέος μας είναι να οδηγήσουμε όλους αυτούς τους νέους και τις νέες στο δρόμο της προόδου όσο μπορούμε νωρίτερα. Πολλά θα μπορούσαμε να πούμε γι' αυτό το σπουδαίο ζήτημα. Θα περιοριστούμε όμως στα πιο βασικά που μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα στις σημερινές συνθήκες.

α. - Πολύτιμο στοιχείο για τη μόρφωση των μελών μας είναι η δράση τους. Η δράση για τη πραγματοποίηση των ιδανικών που θέτει η ΕΠΟΝ εξευγενίζει τη ψυχή, διαπλάθει το χαρακτήρα, μορφώνει και ανυψώνει τη νεολαία.

β. - Δεύτερο στοιχείο για τη μόρφωση είναι η πολιτιστική δουλειά της ΕΠΟΝ. Πολιτιστική δράση δίνει καινούργια ενδιαφέροντα στη νεολαία, τη βγάζει έξω απ' τις διεφθαρμένες απολαύσεις, και της εμπνέει ευγενικές φιλοδοξίες. Τη πολιτιστική δράση μπορεί να την αναπτύξει το κάθε συνεργείο με την εσωτερική του ζωή όπως τη περιγράψαμε πάρα πάνω. Μα καθαντό με την εκπολιτιστική δουλειά πρέπει να καταπιαστούν οι πολιτιστικές οργανώσεις της νεολαίας. Πολιτιστική δράση μπορεί σήμερα να γίνει και με το θέατρο και με το κινηματογράφο, με τη προϋπόθεση όμως να γίνεται ομαδική κριτική για τα έργα απ' τα μέλη κάθε συνεργείου. Βέβαια τα έργα που παίζονται δε μπορούμε να πούμε πως είναι ωφέλιμα στη νεολαία. Οι νέοι και οι νέες όμως γεμίζουν τα θέατρα και τους κινηματογράφους. Και κανείς δε μπορεί να τους το απαγορέψει. Επιβάλεται λοιπόν να κρίνονται τα έργα για να πέρνουν οι νέοι και

οι νέες μόνο το ωφέλιμο από κάθε έργο. Και τη δυνατότητα αυτή πρέπει να τη δώσει η ΕΠΟΝ με την ομαδική κριτική των έργων σε κάθε συνεργείο δουλειάς.

γ. - Τρίτο στοιχείο είναι η πολιτική και εγκυκλοπαιδική μόρφωση των μελών μας. Τα μαθήματα που δίνει το τμήμα μόρφωσης και διαφωτισμού του Κ.Σ. πρέπει να γίνονται μέσα στα συνεργεία με όλους τους τρόπους. Το συλλογικό διάβασμα, και η ομαδική συζήτηση ανοίγουν το δρόμο για το ατομικό διάβασμα και βοηθάει τα μέλη ν' αφομοιώσουν το διάβασμα.

6. Ο ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ

Δύσκολα ξεχωρίζει σήμερα ο επικεφαλής του συνεργείου απ' το απλό μέλος. Σπουδαίο μειονέκτημα για την ΕΠΟΝ. Ποτέ δε θα μπορέσει το συνεργείο δουλειάς να αποκτήσει δική του οντότητα και να γίνει τέτιο όπως το αναλύσαμε πάρα πάνω, αν ο επικεφαλής του δεν γίνει ικανός καθοδηγητής. Για να το πετύχουμε πρέπει να του δώσουμε πρωτοβουλία στη καθοδήγηση των μελών για τα καθήκοντα που αναλαμβάνει το συνεργείο. Χρειάζεται ακόμα να πάρει ο επικεφαλής ιδιαίτερη πολιτική και άλλη μόρφωση. Αν του εξασφαλίσουμε αυτά θα τον κάνουμε ικανό να ανταποκρίνεται στα καθήκοντά του.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Είδαμε λοιπόν πού σκοντάφτουμε και τί πρέπει να κάνουμε για ν' αλλάξουμε τη κατάσταση των ομάδων και των συνεργείων δουλειάς. Αν θέλουμε να διορθώσουμε τη κατάσταση πρέπει να κάνουμε πράξη όλα όσα είπαμε στο προηγούμενο και σαντό το μάθημα. Πρέπει να μελετούμε και να εφαρμόζουμε όλα τα διδάγματα που μας δίνει η ζωή και η δράση της ομάδας.

Γ ρ α φ τ ε ί τ ε σ υ ν δ ρ ο μ η τ έ ς σ τ ο Α ν τ ί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή –και αντικειμενική– ενημέρωσή σας.

Οδηγίες για το φτιάξιμο των γραφείων της ΕΠΟΝ στα χωριά μας

1) Τα γραφεία αυτά δεν θα είναι όπως τα γραφεία του ΕΑΜ ή του ΕΛΑΣ. Θα είναι 2-3 κάμαρες, που θα αποτελούν ένα είδος λέσχης για τους επονίτες. Έτσι τα στελέχη της ΕΠΟΝ του χωριού θα ζούνε και θα παρακολουθούνε τα μέλη τους, καθοδηγώντας τα σε κάθε εκδήλωση της ζωής τους. Καλό θα είναι να είναι ξεχωριστό σπιτάκι με κήπο, για τους λόγους που θα εξηγήσουμε παρακάτω:

2) Απ' έξω στην πόρτα θα υπάρχει μικρή ταμπέλλα, καλλιτεχνική που με χτυπητά γράμματα θα γράφει: ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΝ ΧΑΛΑΝΤΡΙΟΥ (π.χ.). Επίσης θα αναρτιέται η σημαία της ΕΠΟΝ.

3) Η μια κάμαρα θάναι το καθαυτό γραφείο: θάναι ένα γραφείο (έπιπλο) και καρέκλες γύρω-γύρω. Εκεί θα βρίσκεται διαρκώς, όλη μέρα ο εφημερεύων ομαδάρχης ή δεκάρχης [θα κανονίζεται ο κατάλογος όλης της βδομάδας και θα τοιχοκολλιέται, θα υπάρχει δε κάθε μέρα κι ένας αναπληρωματικός]. Άλλη κάμαρα (μικρούλα) θάναι το γραφείο διαφώτισης. Θάναι κει τα μπουγιέλα, τα πινέλλα, χαρτί, αλευρόκολλα, μολύβια, μελάνες, γραφομηχανή, καρμπόν κ.τ.λ., δηλ. ό,τι χρειάζεται για να βγει τοπικό διαφωτιστικό υλικό. Από κει θα κανονίζεται και το μοίρασμα του τύπου στο χωριό με εφημεριδοπώλη. Το κλειδί της κάμαρας αυτής κρατάει ο διαφωτιστής.

Τρίτη κάμαρα για να κάθονται οι επονίτες και επονίτισσες. Καρέκλες, τραπεζάκια, ο πίνακας των ανακοινώσεων, πινγκ-πονγκ αν χωράει (καλλίτερο θάναι σε ξεχωριστή κάμαρα).

Αν υπάρχει κι άλλη κάμαρα μπορεί να χρησιμοποιείται για τ' αετόπουλα όταν βρέχει να παίζουν, να τραγουδάνε κ.τ.λ.

Αν υπάρχει και κήπος καλό θάναι να φτιαχτεί σκάμμα, τραμπάλα, κούνιες κτλ. για τα αετόπουλα, μα και τους επονίτες.

4) Το ραδιόφωνο, αν υπάρχει θάναι στο γραφείο, στην πρώτη κάμαρα.

5) Το ίδιο και η βιβλιοθήκη. Βιβλία θα έχει όσα αναφέρουμε στις οδηγίες για ίδρυση κέντρου νεότητας. Επίσης όμως βιβλιαράκια εθνικοαπελευθερωτικά, αντιφασιστικά (μπροσούρες) και τον καθημερινό τύπο τον επονίτικο και των συμμαχικών οργανώσεων. Προσοχή στο μεταχείρισμα των βιβλίων αυτών απ' τους επονίτες. Τάξη και καθαριότητα.

6) Στο γραφείο θα κρατιέται το μητρώο των επονιτών του χωριού, απ' τον γραμματέα του τμήματος. Τα στοιχεία των παιδιών πούρχονται να εγγραφούν θα καταγράφονται απ'

Φωτογραφία του 1944. Στη Λάρισα, στην αυλή της οικίας Κωτούλα, Ιάσωνος σχεδόν γωνία με την οδό Ηπείρου, ήταν τα γραφεία της ΕΠΟΝ. Από τα αριστερά προς τα δεξιά, καθισμένοι κάτω: ο νέος με το χέρι στο γόνατο είναι ο Βαγγέλης Κέπας· δεύτερος: Κώστας Χρονίδης. Ο σχεδόν ξαπλωμένος κάτω, με τα ανοιχτόχρωμα παντελόνι και σακάκι, είναι ο Γιάννης Παπαϊωάννου.

Φωτογραφικό αρχείο Βασ. Παπαγιάννη.

τον εφημερεύοντα σε ειδικό τετράδιο καθαρά με μελάνι (ώς που να τυπωθούν ειδικές αιτήσεις κατατάξεως). Την επομένη δε θα δίνεται απάντηση για την αίτηση του καθένα: αν γίνεται δεχτός ή όχι. (Θα το αποφασίζει ο γραμματέας παίρνοντας τη γνώμη ορισμένων τμηματικών που να ξέρουν τον προτεινόμενο.) Το νέο μέλος θα περνιέται μετά στο μητρώο. Επίσης θα υπάρχει στο γραφείο τετράδιο όπου θα σημειώνουμε υποδείξεις, παράπονα, αιτήσεις, συγχαρητήρια των γονιών ή ερωτήσεις, υποδείξεις, καταγγελίες (για χαφιέδες, αυθαιρεσίες κτλ.) των επονιτών.

Καλό είναι να κρατιέται και ημερολόγιο.

7) Ο εφημερεύων θα ξέρει κάθε στιγμή πού βρίσκεται ο γραμμ. του χωριού για να μπορεί να ειδοποιηθεί. Επίσης στα χωριά Κηφισιά, Χαλάντρι, Μελίσσια θα ξέρει και για τον αντίστοιχο οργανωτή.

8) Στον πίνακα των ανακοινώσεων θα κολλιούνται: ο κανονισμός του γραφείου (για τάξη, πειθαρχία, καθαριότητα, δάνεισμα βιβλίων, παίξιμο πινγκ-πονγκ), αναγγελίες ανοιχτών συνελεύσεων, η εφημερίδα του τοίχου, στιγμιότυπα του χωριού, ανταποκρίσεις άλλων χωριών, προσκλήσεις, πλάνα που μπαίνουν απ' την οργάνωση. Θα υπάρχει δε και ιδιαίτερη στήλη γονιών, όπου θα απευθυνόμαστε εμείς προς τους γονείς των παιδιών μας, και οι γονείς προς εμάς.

Πλατεία Εξαρχείων

του Τάκη Μπενά

Από τη γωνία του ζαχαροπλαστείου Φλοράλ έβλεπα τις προάλλες τους σύγχρονους κρανοφόρους των ΜΑΤ να κυκλώνουν την πλατεία, για να κυνηγήσουν τα τρελόπαιδα της εποχής, που δεν εννοούν να συμβιβαστούν με την κοινωνία που ζούμε. Και ο νους τρέχει πίσω στα Εξάρχεια της Κατοχής, της πείνας και των διαδηλώσεων.

Τούτος ο τόπος μου φαίνεται πως ποτέ δε θα ησυχάσει. Να 'μαστε, άραγες, ράτσα ανυπότακτη καθώς έχουνε να το λένε πολλοί, ή μήπως και φταίνε άλλα πράγματα και προπαντός πως ποτέ ο τόπος δεν αξιώθηκε να γνωρίσει μια ζωή που να του πρέπει. Κάπως έτσι, θαρρώ, πως διαιωνίζεται ο ρωμιός, ο αδικημένος, που κρύβει μέσα του τον επαναστάτη. Συχνά οργίλος, ακόμα και καβγατζής που ξεφουσκώνει γρήγορα, μα σαν σημάνουν οι σωστοί καιροί, ορθός τότε και λεβέντης.

Κι όπως συμβαίνει πάντα, μερικά μέρη σημαδεύονται έτσι που αποκτούν τη δική τους ψυχή. Anima Regum.

Εξάρχεια. Η παλιά φοιτητογειτονιά, απ' τον καιρό που φτιάχτηκε το Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Δεν ξέρω αν υπάρχει κανείς που ν' αμφιβάλλει ότι οι φοιτητές, που πήραν μέρος στην εξέγερση του λαού στα 1843 ενάντια στον Όθωνα ζητώντας Σύνταγμα, κάπου εδώ στην πλατεία θα είχαν τα λημέρια τους. Και ακριβώς εκατό χρόνια αργότερα, στα 1943, ετούτη η πλατεία θα γνωρίσει τις δόξες και τις δάφνες της Αντίστασης.

Όλοι οι δρόμοι των Εξαρχείων, έχουν τη μικρή ιστορία τους. Οι τοίχοι τους, μια απέραντη παράνομη εφημερίδα της Αντίστασης. Εδώ δε γράφονται απλά συνθήματα, ολόκληρα κατεβατά ζωγραφίζουνε τον πιο ζωντανό διάλογο πάνω στα ντουβάρια, με χρώματα κόκκινα και μπλε – τότε δεν είχε... πράσινα. Κι αν καμιά φορά ο κατοχικός Δήμαρχος ασβέστωνε και με-

ρικούς τοίχους για να τα σβήσει, τόσο το καλύτερο. Ήτανε σαν να μας έδινε καινούργιο άσπρο χαρτί, για να ξανατυπώσουμε τις εφημερίδες μας.

24 Μαρτίου του '43. Ώρα έντεκα το πρωί, χιλιάδες φοιτητές μέσα από τα Εξάρχεια, διαβαίνοντας τη Σπυριδωνος Τρικούπη, ξεχυνόμαστε στο Πεδίο του Άρεως. Στόχος, να στεφανωθούν τα αγάλματα των ηρώων του '21 που βρίσκονται αραδιασμένα στη δυτική πλευρά του πάρκου. Οι Ιταλοί το είχαν προβλέψει, μπορεί και κάτι να ξέρανε. Κρυμμένοι πίσω από τους θάμνους και μέσα από τις φυλλωσιές των δέντρων, άρχισαν να πυροβολούν στο ψαχνό. Υποχώρηση δική μας και άγριο κυνηγητό δικό τους. Η τρεχάλα, το όπλο του φοιτητή. Μπορεί να τρώγαμε κουρκούτι και πληγούρι, αλλά στις διαδηλώσεις άλλο πράμα. Πούθε έβγαινε αυτή η δύναμη; Πίσω, λοιπόν, προς την πλατεία Εξαρχείων, όπου το σημείο της ανασύνταξης. Λόγοι φλογεροί από αυτοσχέδιους ομιλητές στα πεταχτά, που ρίχνουν το σύνθημα: από Διδότου και Σκουφά, στο Κολωνάκι, στο άγαλμα του Ξάνθου. «Να τιμήσουμε, λέει, τη Φιλική Εταιρεία, το Ε.Α.Μ. του '21». Στη Σκουφά και στη Σόλωνος, οι ιαχές των φοιτητών ανεβαίνουν στα ρετιρέ των πρώτων πολυκατοικιών της Αθήνας. Οι Καραμπινιέροι, κρυμμένοι στις παρόδους ενεδρεύουν και όταν πλησιάσουμε, ορμάνε πεζοί με μακριά κοντάρια, ενώ τους ακολουθούν μεγάλα φορτηγά αυτοκίνητα, άδεια, για να τα γεμίσουνε με μας τους ταραξίες της εποχής. Η σωτηρία βρίσκεται προς το Λυκαβηττό. Και πάλι στην τρεχάλα. Όσοι αιφνιδιάζονται και μπαίνουν στις πολυκατοικίες, είναι καταδικασμένοι να γεμίσουν τα φορτηγά του Κομμάντο Πιάτσα. Γίνεται χαμός, αλλά ο φοιτητής είναι από παλιά μαχητής του κλεφτοπόλεμου. Νέα ανασυγκρότηση στους πρόποδες του Λυκαβηττού και νέα πορεία προς το Κολωνάκι. Ο Ξάνθος περιμένει εκεί, δεν πρέπει να τον απογοητεύσουμε, εί-

ναι στη μέση και η «γραμμή». Οπωσδήποτε στεφάνι στο Κολωνάκι, μέσα στη μύτη των επίσημων δοσιλόγων που παριστάνουν την Κυβέρνηση. Και όταν τα ανοιξιάτικα λουλούδια της αττικής γης θα περάσουν περήφανα γύρω στην προτομή του, η ώρα θα 'χει περάσει τις δύο το μεσημέρι. Εκεί θα λήξει η εκδήλωση της παραμονής. Αύριο θα χαράξει μεγάλη μέρα και θα χυθεί αίμα πολύ, από τα γυμνά σπαθιά των έφιππων Καραμπινιέρων, στην πλατεία Συντάγματος. Για σήμερα όμως, ως εδώ. Διάλυση και διατήρηση των δυνάμεων για την αυριανή μεγάλη μάχη. Αυτά λέει η επίσημη γραμμή. Η ψυχή μας όμως λέει και κάτι ακόμα. Έτσι στα βουβά, καταφέρνουμε κάμποσοι να τα ταιριάξουμε. Μια λέξη αρκεί: Ερεσσού. Είναι μια πράξη μνήμης και τιμής. Γιατί στην οδό Ερεσσού βρίσκεται το σπίτι του σκοτωμένου μαθητή Δρακόπουλου. Πήγαινε στο Πέμπτο γυμνάσιο των Εξαρχείων. Σκοτώθηκε πριν ένα μήνα ακριβώς, στις 24 του Φλεβάρη, την επόμενη μέρα από την ίδρυση της Ε.Π.Ο.Ν., στην πρώτη μεγάλη διαδήλωση για να μην περάσει η πολιτική επιστράτευση. Θα πάμε λοιπόν, γραμμή ξεγραμμή, απομνημόσυνο πια και θ' αποθέσουμε λίγα λουλούδια στο χαροκαμένο σπίτι εκείνου του ωραίου και αξέχαστου παιδιού των Εξαρχείων.

Σαράντα τόσα χρόνια αργότερα, οι μνήμες αυτές θα ξαναζωντανέψουν όταν ένα δειλινό, κατεβαίνοντας από την πλατεία Εξαρχείων την οδό Στουρνάρη προς το Πολυτεχνείο, θα σταθώ με ξαφνική συγκίνηση μπροστά στο θέμα των λίγων πάλι λουλουδιών που κάποια κορίτσια των Εξαρχείων είχαν εναποθέσει, μαζί μ' ένα μικρό γραφτό, στο σημείο που ο δεκαπεντάχρονος μαθητής Καλτέζας είχε τόσο άδικα σκοτωθεί, συνεπαρμένος κι αυτός από το δικό του όνειρο της Λευτεριάς. Και οι συνειρμοί θα 'ρθουν από μόνοι τους. Για κάποια μέρη που σημαδεύονται και αποκτούν τη δική τους ψυχή.

Αποσπάσματα από τον επονίτικο τύπο

Πάνω: Μονόφυλλη έκδοση της Νέας Γενιάς από την πρώτη επέτειο της ίδρυσης της ΕΠΟΝ.

Κάτω: Εξώφυλλο από τεύχος του περιοδικού με τον ίδιο τίτλο που βγήκε μετά την Απελευθέρωση.

ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΝΕΩΝ (Ε.Π.Ο.Ν.)

Χρόνος πρώτος - Αθήνα 15 Αυγούστου 1943 - Αριθμός Φύλλου 9 - Τιμή Φύλλου Δραχ. 100

«Η ευγονία παύει να υπάρχει όταν οι εκθέσεις της έχουν θάλασσες και τους θάλασσες οι άκατακτάτοι άκατακτάτοι της Ελλάδας»
Ρήγας Φεραίος

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΦΑΣΙΣΜΟΥ

Βροχερή άνοιξη η κίση του Μαιουλίτη. Ένα καθιστικό άπαιστος βίας και αίματος δραματική διασπορά των σκηνών της ιστορίας, άδικων Ιμμεριαλιστικών πολέμων και τριών σαν χάριτες κύκλος πριν καταρτίσει ο φανταστικός ή 'Ιταλία δυνάμει της άσπασίας πολιτικής ναυαγία του πο

Νέα Γενιά, αριθμός φύλλου 9, Αθήνα 15 Αυγούστου 1943.

ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ

Χρόνος πρώτος, Αθήνα, 31 Αυγούστου 1943 - Αριθμός φύλλου 10, Τιμή φύλλου Δραχ. 100.

Σ' επιφυλακή

Δυο φορές η Γκεστάπο έστησε παγίδες για να αιματοκυλήσει το λαό με ψευτοαπεργίες και ψευτοδιαδηλώσεις. Μα και τις δυο φορές ματαιώσε τα σχέδιά της η κεραυνοβόλα δράση του ΕΑΜ και της ΕΠΟΝ. Τώρα στήνει νέα σατανική παγίδα. Στο τυπογραφείο Διαλησμά ετοιμάζονται 500 χιλ. προκηρύξεις και μια μοδίστρα πήρε την εντολή για 200 χιλ. Ελληνικές σημαίες. Η Γκεστάπο θα σκορπίση μ' αεροπλάνα τις προκηρύξεις και τις σημαίες για να σκηνοθετήσει μία ψευτοαπόβαση των συμμάχων μας. Παρακολουθούμε άγρυπνοι φρουροί, τα σατανικά σχέδιά της και θα τα κουρελιάσωμε πολύ. Όλοι λοιπόν σ' επιφυλακή. Το σάλπισμα της επίθεσης, όταν έρθει η στιγμή, θα το δώσει μόνον το ΕΑΜ, η ΕΠΟΝ και ο ΕΛΑΣ.

ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ

Χρόνος 1ος, Αθήνα 18 Οκτωβρίου 1943 - Αριθμός φύλλου 13, Τιμή φύλλου 200 Δραχ.

Ελάτε στην ΕΠΟΝ

Νέοι και Νέες του ΕΔΕΣ! Σας είπαν οι αρχηγοί σας, ύστερα από τις αποκαλύ-

ψεις μας, πως ξεκαθάρισαν τον ΕΔΕΣ από τα γκεσταπίτικα στελέχη. Θέλησαν να σας παραπλανήσουν και πάλι.

Μάθετε λοιπόν πως οι αποδιωγμένοι Ταβουλάρης, Βουλπιώτης και Παπαγεωργίου ξαναγύρισαν πανηγυρικά στον ΕΔΕΣ και ξανάγιναν συναρχηγοί. Μάθετε ακόμη πως οι τρεις αυτοί επίσημοι πράχτορες της Γκεστάπο εγκαινίασαν τη νέα προδοτική τους δράση με δολοφονίες και μαύρες προδοσίες. Έτσι δολοφόνησαν με τα πουλημένα όργανά τους μέσα στην Αθήνα το ηγετικό στέλεχος του ΕΔΕΣ, Γιαννακόπουλο, κι έδωσαν την εντολή στο πρωτοπαλλήκαρό τους το Ζέρβα να συμμαχήσει και να συνεργάζεται ανοιχτά με το βάρβαρο κατακτητή.

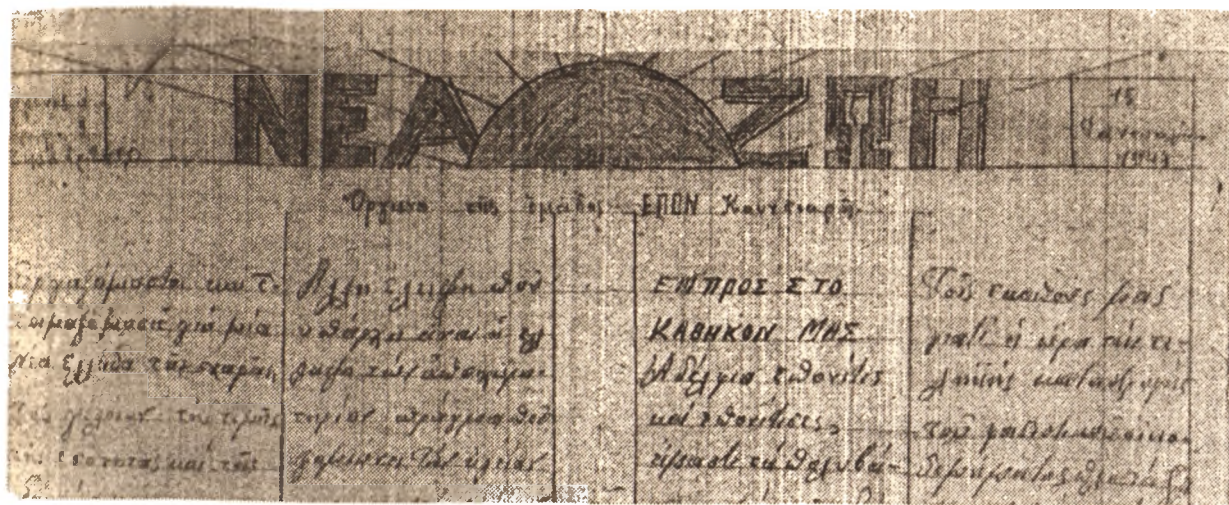
Νέοι και Νέες του ΕΔΕΣ! Ανοίξτε τα μάτια σας. Αναμετρήστε την ευθύνη σας. Ούτε στιγμή πια δε σας επιτρέπεται να μέινετε μέσα στην προδοτική αυτή σφηγγοφωλιά. Η ηρωική μας ΕΠΟΝ θα σας δεχτεί με χαρά στις γραμμές της.

Συνδιασκέψεις

Τον Οκτώβρη στη Λεύτερη Ρούμελη έγινε η α' συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ Στερεάς Ελλάδας. Πήρανε μέρος πάνω από 100 αντιπρόσωποι των νομών και τμημάτων. Η συνδιάσκεψη κράτησε 4 μέρες και με υποδειγματικό πρόγραμμα: θεατρική παράσταση, παρελάσεις

Σκίτσο σε χειρόγραφη εφημερίδα.

Η Νέα Ζωή, όργανο της ομάδας ΕΠΟΝ Καισαριανής, χειρόγραφη, φύλλο με ημερομηνία 15 Ιανουαρίου 1944.

από αετόπουλα και επονίτισσες, παιδική γιορτή, μουσικοφιλολογική βραδιά στη λέσχη της ΕΠΟΝ και λαϊκή γιορτή στην πλατεία. Έτσι οι αντιπρόσωποι της Στερεάς πήραν μαζί τους και μια καινούργια φλόγα ενθουσιασμού που θα τη σκορπίσουν ως τις πιο απόμακρες γωνιές της Ρούμελης, για το γρηγορότερο τσάκισμα του κατακτητή και των εθνοπροδοτών.

Στην Πελοπόννησο έγινε η α' συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ. Ολάκερη η νεολαία της Πελοποννήσου χαιρέτησε μ' ενθουσιασμό τη συνδιάσκεψη που κύριο σύνθημά της ήταν η μετατροπή της ΕΠΟΝ σε εφεδρικό τμήμα του ΕΛΑΣ.

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΦΛΟΓΑ

Όργανο της Μαθητικής ΕΠΟΝ του Γυμνασίου Τρικκάλων, έρονιά 1η, Αριθ. φύλλου 1, 14 Νοεμβρίου 1943.

Μαθητικές κινητοποιήσεις

Μια απ' τις σπουδαιότερες διεκδικήσεις μας είναι και το ζήτημα της αγοράς των σχολικών βιβλίων. Σήμερα ένα βιβλίο κοστίζει 30 χιλ. Για ν' αγοράσει ένας μαθητής τα βιβλία της χρονιάς του χρειάζεται το λιγότερο 300 χιλ., ποσό τεράστιο για τα λεηλατημένα βαλάντια των φτωχών γονιών μας, που ελάχιστη μόνο μειοψηφία μπορεί να το διαθέσει. Για να λύσει αυτό το ανυπέρβλητο εμπόδιο μια επιτροπή από μαθητές του Γυμνασίου της πόλης μας παρουσιάσθηκε εδώ κι ένα μήνα στον Νομάρχη και ζήτησε να διατεθεί ένα ποσό απ' το κονδύλι της Κοινων. Πρόνοιας για ν' αγοράσουν βιβλία οι άποροι μαθητές. Ο Νομάρχης απάντησε ότι το αίτημα είναι δίκαιο και σωστό κι ότι θα συνεννοηθεί με το Γυμνασιάρχη για τη λύση του. Πηγαίνοντας η ίδια επιτροπή στον Γυμνασιάρχη αρ-

γότερα έμαθε απ' αυτόν ότι σε συνεννόηση με τον Νομάρχη αποφάσισαν να δίνει ο Γυμνασιάρχης σημειώματα σε εγγεγραμμένους κατά την κρίση του άπορους μαθητές κι αυτοί θα παίρνουν τα λεφτά απ' τον Νομάρχη, πράγμα ολότελα διαφορετικό απ' ό,τι οι μαθητές ζητούσαν. Γι' αυτό παρουσιάστηκαν ξανά στον Νομάρχη κι εξήγησαν ότι ζητούν να δοθεί ένα ποσό για να το διαχειρισθεί ο Γυμνασιάρχης ή επιτροπή καθηγητών μαζί με μαθητική επιτροπή, για ν' αγοράσουν έτσι όλα τα βιβλία μαζί φτηνότερα, και γιατί έτσι κάθε μαθητής θα έπαιρνε τα βιβλία του απ' ευθείας κι όχι λεφτά που μπορούσε να τα σπαταλήσει, για άλλες ανάγκες. Ο Νομάρχης όμως επέμενε στη στραβή πρώτη απόφαση κι έτσι το ζήτημα μένει άλυτο και χρειάζεται νέες κινητοποιήσεις. Αυτή η κίνηση δείχνει πως οι μαθητές ένοιωσαν πως σαν ξεχωριστή τάξη έχουν δικές τους διεκδικήσεις για ειδικά ζητήματα όπως τα βιβλία, η συνέχιση των μαθημάτων, η σχολική υγιεινή, τα μαθητικά συσσίτια κι ένα σωρό άλλα, και πρέπει μόνοι τους να τα μελετήσουν και να καταλήξουν σ' αποφάσεις, ζητώντας πάντα τη λύση τους με μαζικές κινητοποιήσεις και παρουσιάσεις στ' αρμόδια κρατικά όργανα, ακολουθώντας έτσι το μόνο σωστό δρόμο της μαζικής οργάνωσης και πάλης για την επιτυχή λύση τους.

ΜΑΧΗΤΗΣ

Όργανο του Συμβουλίου Πόλης Χανίων της Ενιαίας Πανελλαδικής Οργάνωσης Νέων (ΕΠΟΝ), Χρόνος Α, αριθ. φύλλου 1, 1 του Μάη 1944.

Πρωτομαγιά

Η πρωτομαγιά είναι η μέρα του εργάτη. Όμως ποιανού εργάτη; Του εργάτη που βαστά μόνο τη σκαλίδα; Όχι! Του ανθρώπου της δουλειάς, του εργάτη της ζωής. Ο γιατρός, ο χημικός, ο μηχανικός, ο κάθε λογής επιστήμονας που δουλεύει αδιάκοπα στο εργαστήρι του για να δώσει κάτι καλλίτερο στην ανθρωπότητα ο υπάλληλος που αγωνίζεται για να κερδίσει το ψωμί της οικογενείας του, ο δάσκαλος ή ο παπάς που παλεύουν για να διαπαιδαγωγήσουν τη νεολαία και να αναπτύξουν ηθικά το λαό,

ΜΑΧΗΤΗΣ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΟΛΗΣ ΧΑΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΝΕΩΝ (ΕΠΟΝ) ΧΡΟΝΟΣ Α 1 ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ Γ. 1 του Μάη 1944

ΠΡΟΤΟΜΑΓΙΑ

Ἡ πρωτομαγιά εἶναι ἡ μέρα τοῦ ἐργάτη. Ὅπως ποίανος ἐργάτης τοῦ ἔργου καὶ βαπτὴ μόνον τῇ σκαλίδῃ; Ὅχι τοῦ ἀνθρώπου τῆς δουλειᾶς, τοῦ ἐργάτη τῆς ζωῆς. Ὁ γιατρός, ὁ χηρικός, ὁ μηχανικός, ὁ κάθε λογῆς ἐπιστήμονας πού δουλεύει ἀδιάκοπα στὸ ἔργον αὐτοῦ γιὰ νὰ δώσει κατὰ λῆτερον τὴν ἀνθρωπότητα ὁ θάλληλος πού ἀγωνίζεται γιὰ κερδίσει τὸ ψῆμα τῆς οἰκογενείας του, ὁ δάσκαλος ἢ ὁ παπὰς πού καλεῖται γιὰ νὰ διακαταγγέλλουν τὴ νεολαία καὶ νὰ ἀναπτύξουν ἡθικὰ τὸ λαὸ, ἔσως ὁ ἐργάτης...

Ο *Μαχητής* ἦταν ὄργανο τοῦ Συμβουλίου Πόλης Χανίων τῆς ΕΠΟΝ. Το πρῶτο φύλλο (1η Μάη τοῦ 1944) ἦταν τυπωμένο σε πολύγραφο.

τέλος ὁ ἐργάτης πού μόνον με τὴ δουλειὰ των χειρῶν του ἀγωνίζεται στον ἀδιάκοπο καὶ σκληρὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς γιὰ τὴν αὐτοσυντήρηση. Αὐτοὶ ὅλοι εἶναι οἱ ἐργάτες. Εμεῖς ὅλοι εἴμαστε τὸ ἴδιο, ὅλοι ἐργάτες ἀκούραστοι καὶ πρωτοπόροι, οἱ ἐργάτες τῆς ιδέας. Εἴμαστε οἱ ἀγωνισταὶ μίας ἀνώτερης ιδέας, τῆς ἀπολύτρωσης. Τῆς ἀπολύτρωσης ἀπὸ τὸν κατακτητὴ τὸν ξένον καὶ τὸν ντόπιον. Καὶ ἓνα μόνον μέσο ὑπάρχει γιὰ τούτη δὴν ἀπολύτρωση, ἀγῶνας σκληρός. Ἀγῶνας ἐπίμονος γιὰ τὴν ἐθνικὴ λευτεριά καὶ γιὰ τὴ λαοκρατία. Δίχως αὐτὰ δὲν θὰ δούμε ποτέ τὴν ολοκληρωμένη ἀπολύτρωση πού ονειρευόμαστε. Απλῶς θὰ ξαναπεράσουμε ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν στὴν κοινωνικὴ δουλειά. Πρωτοπόρα τὰ νειάτα βαδίζουν γιὰ τὴν ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς ποθητῆς λευτεριάς, με ὅπλα τὸν ἀντάρτη στα βουνά καὶ τὴ μαχητικὴ οργάνωση στὴν πόλη, πού καθημερινὰ ἀναδείχνονται τρομερά ὅπλα ἐνάντια στον κατακτητὴ. Ἀς πυκνώσουμε τὶς γραμμές μας στὴν ΕΠΟΝ. Ἀς δώσουμε ὅση βοήθεια μπορούμε στον ἡρωικὸ μας ἀντάρτη. Καὶ ας εἴμαστε βέβαιοι πὼς ἔτσι ετοιμάζουμε πιο γρήγορα τὸν ἐρχομὸ τῆς λευτεριάς. Ἀς σφίξουμε τὰ χέρια βαδίζοντας ἀτρόμητοι μπροστά, ἐργάτες ἀκούραστοι τῆς ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς λευτεριάς. Ἀς ορκιστοῦμε στὴ σημερινή γιορτὴ μας, πὼς δὲν θ' ἀφήσουμε ποτέ τὴ δάδα τῆς λευτεριάς πού μας κληρονόμησαν οἱ πρόγονοί

μας, καὶ πὼς θὰ τὴν φέρουμε στο τέλος. Στὸ τέλος πού περιμένει ὅλη ἡ ἀγωνιζομένη προοδευτικὴ ἀνθρωπότητα.

ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΒΗΜΑ

Βδομαδιατικὸ ὄργανο τῆς ΕΠΟΝ
Γυμνασίου,
Κυριακὴ 25 Μαρτίου 1945.

Οἱ νέοι πατριῶτες

«Θέλουμε μεγάλη Ελλάδα καὶ Γιώργο βασιλιά.»

Αὐτὸ εἶναι τὸ πιο συμπυκνωμένο τὸ πιο ξετσιπῶτο καὶ τὸ πιο φασιστικὸ σύνθημα τῆς πορρωμένης ἐλληνικῆς ἀντίδρασης. Αὐτοὶ με τὸν βασιλιά καὶ με τὸ Μανιαδάκη πρόδωσαν καὶ ξεπούλησαν τὴν μικρὴ καὶ τυραγνισμένη Ελλάδα. Τὴν κομμάτιασαν καὶ φόρτωσαν πάνω στὴ ράχη τῆς ὅλες τῆς συμφορῆς τοῦ κόσμου. Καὶ σήμερα ὅταν συντρίβεται παντοῦ ὁ φασισμὸς καὶ κατοχυρώνονται οἱ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες των λαῶν, προβάλλουν καὶ πάλι τὸν ἀρχιδῆμιον Μανιαδάκη καὶ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ ἐλληνικοῦ φασισμοῦ βασιλιά, τυλιγμένους στὴν ἀπάτη τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδας σαν τὸ ἀπάντο των πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιδιώξεών τους. Ὑπόσχονται ὅτι μποροῦν. Μανιαδάκη - Βασιλιά - Μεγάλῃς Ἑλλάδα. Αὐτὰ εἶναι τὰ συνθήματα των ντόπιων φασιστῶν, των χαφιέδων των τσολιάδων, ἐκείνων πού υπηρέτησαν τὸν κατακτητὴ, των γενιτσάρων καὶ πατριδοκάπηλων προδοτῶν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΪΝ ΜΑΡΤΕΝ: *Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς*

Τὸ βιβλίο συγκεντρώνει τὸ υλικὸ πρωτογενούς ἐρευνας γιὰ μίαν κρίσιμη περίοδο τῆς νεότερης ἱστορίας. Ἄγνωστα στοιχεῖα πού καταγράφουν τὴν οργανωτικὴ δομὴ τῆς Νεολαίας Λαμπράκη, τὶς ἀδυναμίες ἀλλὰ καὶ τὸ νεὸ πνεῦμα πού ἔφερε αὐτὸ τὸ κίνημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ,
Δημοχάρους 60, τηλ.: 210-72 32 819,
fax: 210-72 26 107,
e-mail: chparou@otenet.gr

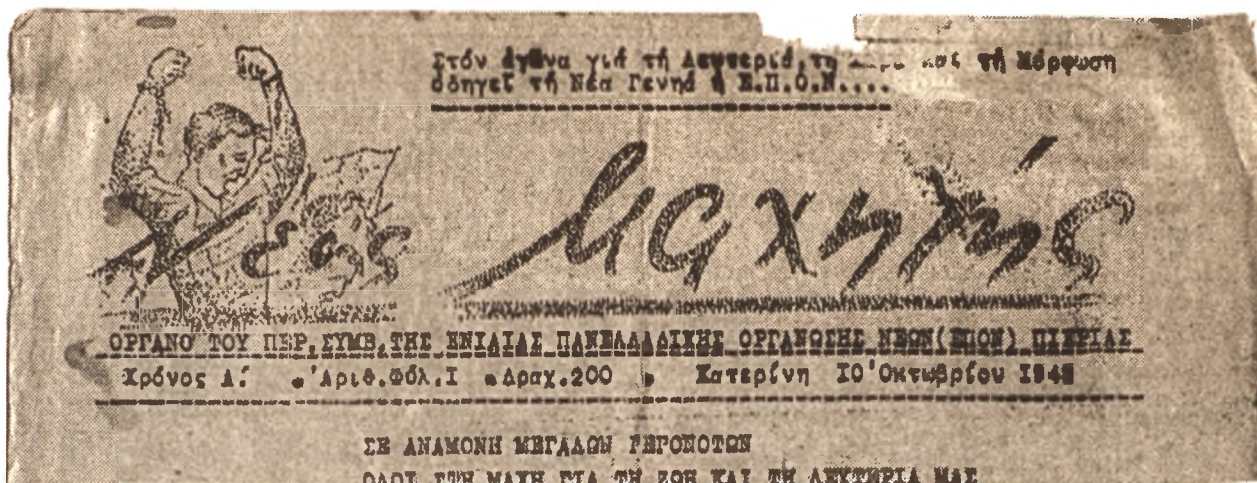
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΚΑΤΑΡΤΙ,
Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα,
τηλ.: 210-36 04 793 - 210-36 01 271,
fax: 210-36 09 697

Το τυπογραφείο ήταν μέσα σε μια σπηλιά

Ο ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΑΜ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Κ.Α.: Θα σου πω και την ιστορία πώς φέραμε τον πολύγραφο. Είχαμε ένα πολύγραφο, OLYMPIA μου φαίνεται. Ήταν σπάνιος τότε, ηλεκτρικός. Κοντά στη γωνιά Σπετσών και Σκοπέλου, επί της Σκοπέλου ήταν ένα διώροφο, που έμενε πάνω ο στρατηγός Αργυρίου που ήταν στον ΕΛΑΣ και κάτω με την οικογένειά της η αδελφή του, που λεγόταν Ματσούκα. Ο πατέρας Ματσούκας νομίζω ότι ήταν τυπογράφος. Είχε ένα γιο, το Νίκο το Ματσούκα, ο οποίος ήταν από τους πιο δραστήριους φοιτητές, από τα πιο δραστήρια μέλη του ΕΑΜ των Νέων στο Πανεπιστήμιο. Ήταν και πρόεδρος του Ταμείου Απόρων Φοιτητών στο Πανεπιστήμιο. Τον συνεννοηθήκαμε –είχε ένα ωραίο υπόγειο το σπίτι– να φέρουμε εκεί στο υπόγειο αυτόν τον πολύγραφο εγώ και ο Σταμάτης. Πήγαμε κάπου προς τα Πετράλωνα –αν θυμάμαι καλά– για να παραλάβουμε τον πολύγραφο και να τον πάμε στην Κυψέλη. Πήραμε ένα τσουβάλι, ένα χοντρό τσουβάλι και μέσα ήτανε αυτός ο πολύγραφος και μπήκαμε στο τραμ με το Σταμάτη. Ε, όταν φτάσαμε εκεί, προς την Αγορά κάπου, μπήκανε οι Γερμανοί, αυτοί οι πεταλάδες [έτσι έλεγαν τους οπλίτες της Γκεστάπο από το πεταλόσχημο σήμα στο στήθος τους]. Εμάς μας κόπηκε η χολή και για τον εαυτό μας και για τον πολύγραφο, γι' αυτόν που πηγαίναμε να στήσουμε. Προσέχαμε, αν δούμε καμία κίνηση, να πηδήξουμε έξω και ό,τι γίνεται. Δεν είχαμε άλλη διέξοδο αν ανακάλυπταν τον πολύγραφο. Σε μια στιγμή ένας από τους Γερμανούς ήθελε να φτιάξει κάτι στη μπότα του.

Απόσπασμα από τη συνέντευξη του Κώστα Λιναρδάτου στο *Αντί*.

Μαχητής, εφημερίδα τυπωμένη με πολύγραφο. Κατερίνη, Οκτώβριος 1943.

– Ακούμπησε το πόδι του πάνω στον πολύγραφο;

Κ.Α.: Πάνω στον πολύγραφο, ναι. Κι αυτό είναι το απίστευτο. Εμείς είχαμε λιώσει, αλλά κρατάγαμε την ψυχραιμία μας.

– Δεν στεκόσασταν κοντά στον πολύγραφο;

Κ.Α.: Όχι είχαμε πιάσει άλλη πόρτα. Ο πολύγραφος ήτανε στην πίσω πόρτα. Εμείς πήγαμε στην μπροστινή. Συνήθως πολλές φορές ήτανε ανοιχτή και καθόμασταν μπροστά εκεί. Όταν φτάσαμε προς το Μουσείο αυτοί οι δύο Γερμανοί κατέβηκαν. Με τον πολύγραφο αυτό έβγαине η *Λευτεριά*, που ήταν όργανο του Κεντρικού Συμβουλίου του ΕΑΜ των Νέων.

– Ποια χρονιά αυτό;

Κ.Α.: Αυτό γίνεται την Άνοιξη του 1942. Και κάπου ένα χρόνο δούλεψε βγάζοντας τη *Λευτεριά*.

– Μετά;

Κ.Α.: Μετά πέρασε στο μηχανισμό της ΕΠΟΝ. Ναι, τώρα τι έβγαине εκεί πέρα πια... Εγώ έφυγα στις 19 του Μάρτη του '43 για τη Μακεδονία. Άλλη ιστορία πώς έφυγα, τι περάσαμε με τον Τσακίρη μαζί κ.λπ. Αυτός που είχε τον πολύ-

γραφο εκεί πέρα –ένα θαυμάσιο παιδί– τον πιάσανε μετά το '44. Τον πήγαν στο Χαϊδάρι και από το Χαϊδάρι τον πήγαν στη συνέχεια σε στρατόπεδο στη Γερμανία.

ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΠΟΥ ΤΥΠΩΝΕ ΤΟ ΝΕΟ ΜΑΧΗΤΗ

Κ.Α.: Το τυπογραφείο ήτανε σε μια χαράδρα, πάνω στο βουνό, σε μια σπηλιά μέσα και έμενε εκεί στο μηχανισμό ένας φοιτητής της Σχολής Καλών Τεχνών. Ο πολύγραφος φυσικά εκεί ήτανε επίπεδος, δεν είχαμε ηλεκτρισμό και αυτά. Περνούσες το γκρεμό για να μπεις στη σπηλιά.

– Σε ποιο χωριό ήτανε κοντά αυτή η σπηλιά;

Κ.Α.: Ρυάκια και Ελαφίνα ανάμεσα. Για να πας, έπρεπε να κατέβεις ένα μονοπάτι του βουνού των Πιερίων, σε μια χαράδρα έτσι, που ήταν απότομη, για να φτάσεις εκεί. Το Φλεβάρη του '44, δύο μέρες πριν από την πρώτη επέτειο από την Ιδρυτική της ΕΠΟΝ, πήγα ο ίδιος στη σπηλιά, για να πάρω τα έντυπα να τα πάω στην Ελαφίνα, για να τα στείλω από εκεί στις διάφορες οργανώσεις. Πιάνει μια φοβερή χιονοθύελλα το βράδι και είδα και έπαθα για να φτάσω.

Εφημερίδες στους τοίχους των φυλακών και των κατασκηνώσεων

της Ευδοκίας Ολυμπίου

Οι περιοδικές εκδόσεις της ΕΠΟΝ, αλλά και άλλων οργανώσεων της εποχής, αν και παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία ως προς τη διάρκεια και την περιοδικότητά τους, καλύπτουν το σύνολο σχεδόν του ελληνικού χώρου.

Ανάμεσά τους ειδική κατηγορία αποτελούν οι «χειρόγραφες εφημερίδες τοίχου των φυλακών και των κατασκηνώσεων», οι οποίες παρουσιάζουν αυτή την κοινή ιδιαιτερότητα: προορίζονταν για τοιχοκόλληση. Η ίδια η μορφή τους ήταν εκείνη που μας οδήγησε να τις χαρακτηρίσουμε ως εφημερίδες τοίχου, διότι έχουν όλες μεγάλο σχετικά μέγεθος και το κείμενό τους καταλαμβάνει τη μία μόνο όψη του χαρτιού. Στις περισσότερες μάλιστα είναι εμφανή τα σημάδια από τις τρύπες των καρφιών που χρησιμοποιήθηκαν για να τις στηρίξουν στον τοίχο. Φαίνεται ότι σε χώρους μαζικής συνύπαρξης ανθρώπων, όπως οι φυλακές και οι κατασκηνώσεις, η εφημερίδα τοίχου αποτελούσε το πλέον προσιτό και αποτελεσματικό γραπτό μέσο ενημέρωσης, προπαγάνδισης ιδεών και επικοινωνίας.

Οι δύο αυτές κατηγορίες εντύπων παρουσιάζουν και ορισμένα ακόμη κοινά χαρακτηριστικά. Έχουν όλες συνταχθεί το 1945 και μάλιστα κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους, οι μεν εφημερίδες των φυλακών από τον Ιούνιο ως τον Δεκέμβριο, ενώ εκείνες των κατασκηνώσεων από τον Ιούλιο ως τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς, την εποχή δηλαδή που οργανώθηκαν οι κατασκηνώσεις και λειτουργήσαν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Προνοίας. Δεν γνωρίζουμε αν η έκδοσή τους ήταν συστηματική. Μια εικόνα για τη συχνότητα έκδοσής τους μπορούμε να σχηματίσουμε από περιπτώσεις όπως τα Αδού-

Φυλακισμένη Νεολαία, Όργανο των φυλακισμένων δημοκρατικών νέων. Από τις Φυλακές Τρικκάλων, Δεκέμβρης 1945.

Αποσπασματική αναδημοσίευση από το
Αρχειοτάξιο, τχ. 1, σελ. 38-42.

Ο Νέος Αγωνιστής, Όργανο της ΕΠΟΝ παραρτήματος Φυλακών Αβέρωφ. 26
Σεπτεμβρίου 1945.

Αδούλωτα Νειάτα, Όργανο των Φυλακών Κάτω Πετραλώνων. 2 Δεκέμβρη 1945.

λωτα Νειάτα, όπου αναγράφεται στον υπότιτλο ότι η έκδοση ήταν εβδομαδιαία. Άλλωστε κάθε δέκα μέρες περίπου ένα νέο φύλλο θα εμφανιζόταν στους τοίχους των φυλακών.

Πολλές από τις εφημερίδες που διασώζονται είναι επιμελημένες καλλιτεχνικά και ορισμένες μάλιστα έχουν και χειρόγραφη εικονογράφηση, η οποία συνήθως πλαισιώνει τον χειρόγραφο τίτλο. Στις εφημερίδες των κατασκηνώσεων η εικονογράφηση έχει γίνει από παιδιά, τα σχέδια είναι χρωματισμένα και τα θέματα είναι εμπνευσμένα από το φυσικό περιβάλλον, ενώ το περιεχόμενο των κειμένων από την καθημερινή ζωή της κατασκήνωσης. Στις εφημερίδες τοίχου των φυλακών η εικονογράφηση αποδίδει στιγμιότυπα από τη ζωή των κρατούμενων ή αναπαράγει μοτίβα από προπαγανδιστικές αφίσες και τρικ του ΕΑΜ και της ΕΠΟΝ. Η θεματολογία και η τεχνική αυτών των σχεδίων αποτελούν ξεχωριστή μαρτυρία για τις αισθητικές επιλογές αλλά και τα γενικότερα ιδεολογικά πρότυπα των μελών της οργάνωσης.

Ο χαρακτήρας τους είναι κυρίως ενημερωτικός και προπαγανδιστικός. Τα θέματα αναφέρονται στην οργάνωση της ζωής μέσα στις φυλακές αλλά και στη δράση των επονιτών (διαφώτιση, πολιτικές εκδηλώσεις, καθαριότητα, συσσίτιο κ.ά.), ενώ σε κάθε φύλλο καταγράφονται και κάποιες προσωπικές διηγήσεις ή μαρτυρίες για περιστατικά της κατοχής και της αντίστασης. Τα έντυπα διαπνέονται από μαχητικότητα και αισιοδοξία, μεταδίδουν ένα κλίμα αγωνιστικότητας και δημιουργικότητας, ενώ έχει κανείς την αίσθηση ότι το πνεύμα της ανοικοδόμησης -που αποτελούσε και την κεντρική

πολιτική επιλογή της ΕΠΟΝ για την εποχή- διαπερνά ως και τους τοίχους των φυλακών. Οι επονίτες ακόμη και μέσα στις φυλακές προπαγανδίζουν γραπτά τις απόψεις τους, θεωρώντας τον εαυτό τους κομμάτι ενός κινήματος που το 1945 ήταν ακόμη δυναμικό, διεκδικητικό αλλά και πλειοψηφικό στην κοινωνία.

Οι τίτλοι τους εμφανίζουν σχετική ομοιομορφία και είναι εμπνευσμένοι από τις φυλακές (Λευτεριά στα Νιάτα, Φυλακισμένα Νιάτα, Φυλακισμένη Νεολαία κ.ά.), και οι υπότιτλοι είναι επεξηγηματικοί και δηλώνουν τον φορέα (ΕΠΟΝ) και τον τόπο παραγωγής τους (τη συγκεκριμένη κάθε φορά φυλακή).

Οι εφημερίδες των κατασκηνώσεων γράφονται και οργανώνονται από παιδιά, πιθανόν με την επίβλεψη μεγαλύτερων. Τα άρθρα αναφέρονται στην καθημερινή ζωή της κατασκήνωσης, στις διάφορες δραστηριότητές τους, αλλά και στα παράπονα των παιδιών για τις συνθήκες διαβίωσης ή το φαγητό. Υπάρχουν ακόμη μικρά διηγήματα γραμμένα από τα ίδια τα παιδιά.

Οι τίτλοι τους είναι *Το αγκάθι*, *Το Κεντρί*, *η Κουκουνάρα*, *Σφυρίγματα Πεύκου*. Μία ακόμα είναι εκείνη του Εθνικού Παιδικού Συνδέσμου (Ε.Π.Σ.) που εκδίδεται από παιδιά του σχολείου του Ε.Π.Σ. στο Βύρωνα.

Οι εφημερίδες τοίχου των φυλακών και των κατασκηνώσεων αποτελούν μικρό μεν αλλά αξιοσημείωτο τμήμα του αρχείου του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ, γιατί αναδεικνύουν τις επιλογές και τους τρόπους δράσης και παρέμβασής της σε αυτούς τους ιδιαίτερους χώρους, ενώ υποδηλώνουν την απήχηση και τη μαζικότητά της.

Το αλφαβητάρι της ΕΜΜΕΤΡΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Επίσης κυκλοφορούν:

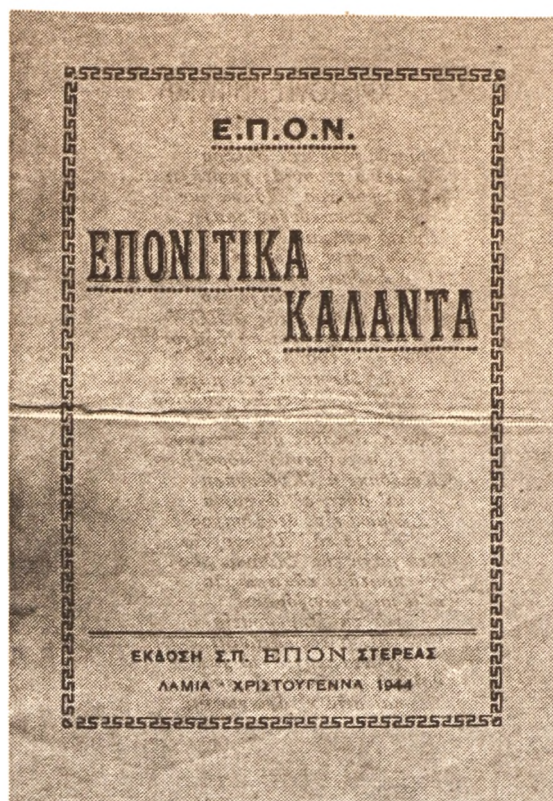
- ΑΓΡΙΑ ΧΟΡΤΑ
- ΑΕΚ
- ΑΠΙΣΤΙΑ
- ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
- ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΕΝΟΣ
- ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ
- INTERNET
- ΙΣΤΙΟΠΛΟΙΑ
- ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
- ΚΑΛΟΣ ΦΑΝΤΑΡΟΣ
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
- ΚΑΠΝΙΣΤΗΣ(;)
- ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
- ΚΥΝΗΓΟΣ
- ΛΑΧΑΝΙΚΑ - ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ
- ΛΑΧΑΝΙΚΑ - ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ
- ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ
- ΜΠΑΡΟΒΙΟΣ
- ΜΠΑΣΚΕΤ
- ΝΟΙΚΟΚΥΡΑ
- ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ
- ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
- ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟΣ
- ΠΑΣΙΕΝΤΣΑ
- ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ
- ΠΟΛΙΤΗΣ
- ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ
- ΡΟΥΛΕΤΑ
- ΣΕΙΣΜΟΙ
- ΣΚΑΚΙΣΤΗΣ
- ΤΑΒΛΑΔΟΡΟΣ
- ΤΑΞΙΔΙΑΡΗΣ ΚΑΛΟΦΑΓΑΣ
- ΤΗΛΕΦΩΝΑ
- ΦΟΙΤΗΤΗΣ
- ΧΑΡΤΟΠΑΙΚΤΗΣ
- ΧΟΝΤΡΟΣ
- ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ
- ΨΑΡΑΣ
- ΨΑΡΙΑ

ΔΙΑΥΛΟΣ

Βαλτετσίου 10 • Αθήνα 106 80

τηλ.: 2103631169 • fax.: 210 3617473

info@diavlos-books.gr • www.diavlos-books.gr

Τραγούδια

Ο ύμνος της ΕΠΟΝ

Εμπρός εμπρός επονίτες
για τη ζωή τη λευτεριά και την τιμή. (δισ)

Λαοκρατία δουλειά πρόοδος ελευθεριά
της νιας γενιάς τα συνθήματα είν' αυτά. (δισ)

Εμπρός εμπρός επονίτες
με τη σημαία και με τα όπλα στα βουνά. (δισ)

Τους τυράνους παιδιά διώχνει η νέα γενιά
και ζητάει λευτεριά από κάθε σκλαβιά. (δισ)

Εμπρός εμπρός επονίτες
κάθε νέος και κάθε νέα στη γραμμή. (δισ)

Λαοκρατία εμπρός τη ζητάει ο λαός
για να λείψη ο κάθε μας εχθρός.

Ο Ύμνος της ΕΠΟΝ Βοιωτίας
Εμείς της Βοιωτίας τα νιάτα
σκορπάμε το φως του λυτρωμού
Φωτιά στου φασισμού τα φουσάτα
τσεκούρι στους προδότες του λαού
Ω Επονίτες λεοντάρια
τσεκούρι στους προδότες του λαού

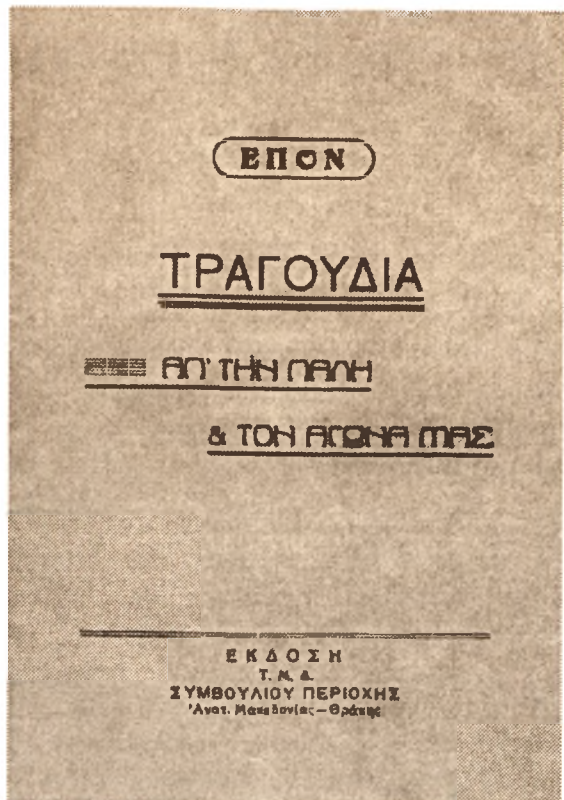
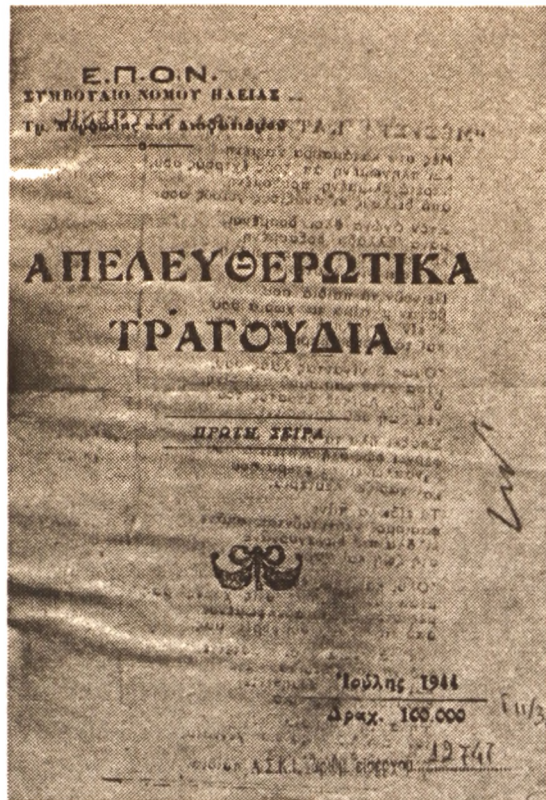
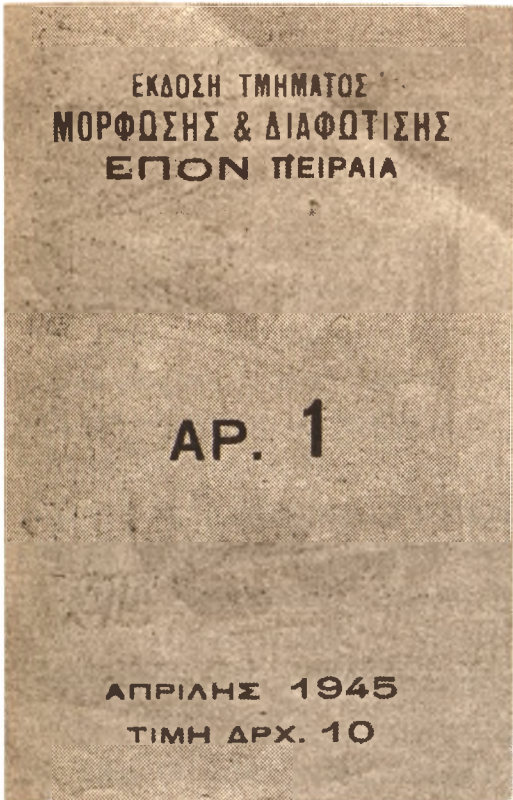
Ρημάζουν και σφάζουν οι λύκοι
ουρλιάζοντας μας καίνε τα χωριά

χαρούμενη προβάλλει η νίκη
και του λαού η λευτεριά..
Ω Επονίτες λεοντάρια
και του λαού η λευτεριά.

Κοντά μας σκορπάμε το γέλιο
ειρήνη χαρά πολιτισμό
η Λαϊκή Δημοκρατία θεμέλιο
στεριώνει το Σοσιαλισμό.
Ω Επονίτες λεοντάρια
στεριώνει τον πολιτισμό.

Το δώρο του αντάρτη
Αντάρτη μ' που σαι στα βουνά στα χιόνια και στα κρύα
μωρ' αντάρτη μου στα χιόνια και στα κρύα.
Που πολεμάς για λευτεριά και για λαοκρατία,
τι να σου στείλω αντάρτη μου, τι να σου προβοδίσω;
Πρέπει όλη μου τη ζωή σε σένα να χαρίσω.
Να σου στείλω σφαίρες και σπαθιά ντουφέκια και μπιστό-
λια,
αυτά που σου χρειάζονται δεν τάχω 'γω η δόλια.
Κάνω μια γύρα στα χωριά με τς άλλες τις κοπέλες
και σου μαζεύω κάμποσες κουβέρτες και φανέλες.
Στέκω και συλλογίζομαι σου κάνω ένα τάμα,
πως θάρθω και η ίδια εγώ να πολεμούμε αντάμα.
Θα πάρω το ντουφέκι μου να βγω και 'γω στη ράχη,
να πολεμώ στο πλάι σου αντάρτισσα στη μάχη.

Σημ.: Τραγούδι της Καστάνιανης (Ηπείρου) στο σκοπό της ξενιτειάς για τους
αντάρτες του 15ου Συντάγματος που επισκέφτηκαν το χωριό το Μάη του 1944.

Εκδόσεις με
τραγούδια
της ΕΠΟΝ.

της ΕΠΟΝ

Δεν θέλουμε τον Γλύξμπουργκ
Ο λαός μας πολεμάει ν' αποκτήσει λευτεριά
και τον τύραννο κτυπάει με μαχαίρι στην καρδιά.

Τους εδιώξαμε τους Ούνους απ' τη χώρα μας παιδιά
θα κρεμάσουμε σπιούνους που μας κάψαν την καρδιά.

Δεν τον θέλουμε το Γλύξμπουργκ τον προδότη Βασιλιά
που μας έφερε στη χώρα τη φασιστική σκλαβιά.

Βασιλιάς είν' ο λαός μας διάδοχος η νέα γενιά
πριγκιπόπουλες ο ΕΛΑΣ μας και βασίλισσα η δουλειά.

Κορόιδο Παπανδρέου
Ο Παπανδρέου κι' αν φωνάξει
Βασιληάς κι' αν διατάξει
ο σκοπός είναι ένας
να μην διαλυθή κανένας.

Βρε Παπανδρέου βρε Παπανδρέου
που μας πρόδωσες κι εσύ
βρε Παπανδρέου βρε Παπανδρέου
στην πιο κρίσιμη στιγμή.

Τρία χρόνια στην Ελλάδα
έτρωγες τη μαρμελάδα
τέτοιο αίσχος πού το είδες
εκεί κάτω δεν το είπες.

Με τη γνώμη τη δική σου
και του Ράλλη μπεκρή σου
με του Τσουδερού του ψεύτη
και του Βασιληά του κλέφτη.

Με τους τέσσερές σου φίλους έκανες και άλλους χίλιους
έκανες τα τάγματά σου για να γίνει η καρδιά σου.

Ο ΕΛΑΣ μας δεν διαλύει όλα αυτός τα παραλύει
με την ΠΕΕΑ οδηγό του το Σαράφη Αρχηγό του.

ΕΙΡΗΝΙΚΟ
Λάμπει φως από καρδιά κι' από φως η φύση την υπέρκοση σκλαβιά έχει πιά ξεριζώσει.
Πιές κι' αγόρια στα έγκαιρα εργατόπαιδα ξεμάχοι κρατέ μόνο τη δαρεία όπως είχατε τη μάχη.
- Το κορό της λευτεριάς καθώς έρνει πρώτη τον άγνωστο της οδού θ' αχινίσει η Νύκτα.
Όχι η' Ελάδα μια πνέει τα δωδεκά της θα χυθεί και χιλιόμορφη ζωή α' η τό μόχτο μας θ' ανθίσει
4

Τραγούδι
από χειρόγραφη
συλλογή.
Από τα ΑΣΚΙ.

Η ΕΠΟΝ στον Δεκέμβρη

[...] Κι άρχισαν οι 33 μέρες. Κι άρχισε ο μεγάλος Δεκέμβρης. Η ανθρώπινη αντίσταση ενάντια στη μηχανοκίνητη βία. Η Αθήνα βρίσκεται σε επαναστατική κατάσταση. Αντηχεί πάλι το περίφημο τροπαιοφόρο «Εμπρός ΕΛΑΣ για την Ελλάδα...». [...] Ο πόλεμος γενικεύτηκε. Κι άρχισε μια σύρραξη πρωτόφαντη μέσ' την ιστορία των Λαών. Απ' την μια η Αγγλία με τα αεροπλάνα, τον στόλο, μηχανοκίνητα, πεζικό, ρουκετοβόλα και την πανσπερμία απ' το έμπυχό της υλικό, μαύρους, άσπρους, ινδοκινέζους, βρετανούς και μοναρχοφασίστες κι' απ' την άλλη ο Λαός της Αθήνας και του Πειραιά με τους γυμνούς, ξυπόλυτους, πεινασμένους και μισόοπλισμένους μαχητές του, τον ΕΛΑΣ. Το πρώτο του πολεμικό ανακοινωθέν ο Σκόμπυ το ρίχνει με τα αεροπλάνα: «Θα σας χτυπήσω από ξηράς, θαλάσσης και αέρος.» Έτσι ακριβώς και μας χτύπησε. [...]

Νά μερικά παραδείγματα της πάλης των παιδιών της Αθήνας και του Πειραιά ενάντια στους βρετανούς κατακτητές.

Στη μάχη για τις φυλακές Αβέρωφ ένας επονίτης 16 χρονών ετοιμάζονταν να πέσει πάνω σ' ένα τανκς φορτωμένος με δυναμίτες και να τ' ανατινάξει. Ξάφνου η νοικοκυρά του σπιτιού που ήταν ταμπουρωμένος και περίμενε τα τανκς τού λέει: «Στάσου να κρύψω τα μικρά μου, να μη μου τα σκοτώσουν οι Άγγλοι και μετά πάμε μαζί να πέσουμε πάνω στο τανκς.» Κι ο μικρός ήρωας της απάντησε: «Ας τα σκοτώσουν, τι τη θέλουν τέτοια ζωή.»

Ο Αποστολάκης ήταν ένα αετόπουλο 12 χρονών απ' τη συνοικία του Άι-Γιάννη. Υπηρετούσε σαν στρατιώτης στο πρότυπο τάγμα του ΕΛΑΣ Καισαριανής. Πήρε μέρος σ' όλες τις μάχες που 'δωσε το τάγμα. Με την σύμπτυξη του ΕΛΑΣ φεύγει κι αυτός με τους μεγάλους μαχητές του ΕΛΑΣ. Στο δρόμο τούς περικυκλώνουν εγγλέζικα τανκς. Οι μαχητές ακροβολίστηκαν. Ο μικρός Αποστολάκης βγάζει το πιστόλι απ' την τσέπη του και λέει στον καπετάνιο του: «Καπετάνιε, πάρε το πιστόλι μου και σκότωσέ με να μην πέσω στα χέρια των Άγγλων.»

Ο Νίκος Μπούκουρας, επονίτης 17 χρονών, κουτσός, ήταν μαχητής του ΕΛΑΣ στου Ψυρρή. Κυκλώθηκε σ' ένα περίπτερο από Άγγλους με βαρύ οπλισμό και με τανκς. Δέκα ώρες πολεμούσε με τους δυναμίτες και την αραβίδα στο χέρι τα βρετανικά τανκς. Οι Άγγλοι με τα πολυβόλα δεν μπόρεσαν να τον πιάσουν γιατί δεν είχαν την ψυχή του νεαρού μαχητή. Στο τέλος το τανκς γκρεμίζει με το κανόνι του το περίπτερο και σκοτώνει τον ήρωα νεολαίο.

Στις 11 Δεκέμβρη έκανε επίθεση στο Νοσοκομείο «Σωτηρία» ένα τάγμα του 34ου συντάγματος του ΕΛΑΣ. Μόλις άρχισε την επίθεση, απ' το δρόμο φάνηκαν 14 αγγλικά τανκς.

Απόσπασμα εκτενέστερου ανυπόγραφου κειμένου με τον τίτλο «Δεκέμβρης» και ημερομηνία 6/6/47. ΑΣΚΙ, αρχείο ΚΚΕ, κ. 428, φ=26/3/28.

Τέσσερα αετόπουλα 12-14 χρονών, που έπαιρναν κι αυτά μέρος στην επίθεση, παίρνουν τους δυναμίτες και ρίχνοντάς απάνω καταστρέφοντας 3, αφού σκοτώθηκαν κι αυτά. Έτσι δόθηκε καιρός στο τάγμα και κατέλαβε το φρούριο. Στις 2 Δεκέμβρη γίνεται η τιτανομαχία ανάμεσα σε τανκς του Σκόμπυ και στον επονίτικο λόχο «Λόρδος Μπάιρον». Είκοσι νεολαίοι περικυκλώνονται μέσα σ' ένα κτήριο από 15 τανκς και πολλούς άγγλους και μοναρχοφασίστες στρατιώτες. Τ' αεροπλάνα βομβάρδιζαν τους είκοσι πολιορκημένους νεολαίους ενώ τα τανκς γκρεμίζουν το κτήριο που είχε πάρει φωτιά. Όμως οι ήρωες επονίτες αμύνονταν ηρωικά δύο μέρες, χωρίς φαγητό και πολεμοφόδια, όπου στο τέλος έκαναν ηρωική έξοδο. Πέντε μόνο απ' τους είκοσι – περνώντας στα απέναντι κτήρια για να συνεχίσουν τον αγώνα από κει.

Κείμενο για τηλεβόα

Σας μιλεί η ΕΠΟΝ. Σας μιλεί η ΕΠΟΝ.

Σας μιλούν τα Νιάτα της Αδάμασσης, ηρωικής Αθήνας.

Σας μιλεί η φλογερή κι ανίκητη πρωτοπορία του Ελληνικού Λαού.

Σ' αυτό το γιγάντιο αγώνα που διεξάγει σήμερα ο λαός μας τα επονίτικα Νιάτα, η περήφανη Νεολαία μας, πολεμάν στα πρώτα χαρακώματα. Δίνουν κι αυτά το αίμα της καρδιάς των για τη λευτεριά την ανεξαρτησία και την προκοπή του τόπου μας.

Ακούστε πώς πολεμούν οι επονίτες μας:

Στο δοξασμένο μέτωπο της Καισαριανής, πολεμάει ο Ανταρτοεπονίτης Κώστας, μυδραλιοβολητής του 34ου Συντάγματος. Δεκάξι χρονώνε παλληκάρι. Πολέμησε σε 25 μάχες. Είναι το καμάρι του ΕΛΑΣ. Στις μάχες του Χαροκόπου εκεί που οι όλμοι έπεφταν βροχή άρπαξε τ' αυτόματο ενός Εγγλέζου.

Ο Βασίλης, 16 χρονώνε πολεμάει κι αυτός στην Καισαριανή. Πολέμησε τους Γερμανοτσολιάδες. Πολεμάει τώρα και τους νέους τυράννους. Ο Βασίλης πολεμάει με πείσμα. Δυό μερόνυχτα πολέμησε από μια ταράτσα κυκλωμένος με τρεις άλλους Ελασίτες από την Ορεινή Ταξιαρχία. Τη νύχτα πολεμώντας σαν Λιοντάρι έσπασε τον κλοιό.

Τέτοιους ήρωες χαρίζει στο μαχόμενο Έθνος η ΕΠΟΝ.

Τέτοια Ελληνόπουλα χιλιάδες πολεμάνε στις γραμμές του στρατού μας.

Εμπρός Λεβέντες, κανένας έξω απ' τις γραμμές του θρυλικού ΕΛΑΣ.

Στα όπλα παλικάρια, όλοι στις γραμμές της δοξασμένης ΕΠΟΝ.

Η πατρίδα μάς καλεί!

Γράψτε στο λάβαρό σας το σύνθημα «Λευτεριά ή Θάνατος»

Τράβα στη μάχη! Η νίκη είναι δική μας.

19/12/44 Δεκεμβριανά

Δήμαρχε, πεινάμε!

της Ζωής Λιναρδάτου

Στην Αθήνα τον καιρό της πείνας και της κατοχικής τρομοκρατίας η νέα γενιά δεν έσκυψε το κεφάλι, δεν λύγισε. Βρήκε τους πιο πρωτότυπους τρόπους για να παλέψει για ανοιχτά σχολεία, ενάντια στην πείνα και τον εξανδραποδισμό που ήθελαν να της επιβάλουν οι κατακτητές και οι συνεργάτες τους.

Στις 24 του Οκτώβρη του 1943 οι μαθητικές οργανώσεις της ΕΠΟΝ μαζί με τα αετόπουλα οργάνωσαν μια κινητοποίηση μοναδική στο είδος της σε όλη την κατεχόμενη Ευρώπη. Πριν από αρκετές μέρες είχε τελειώσει ο έρανος που είχε οργανώσει η δημορχία της Αθήνας «για το παιδί» και οι πληροφορίες έλεγαν ότι τα χρήματα, τα τρόφιμα και τα ρούχα που είχαν μαζευτεί για τα πεινασμένα παιδιά της Αθήνας τα λήπευαν, τα ροκάνιζαν ή τα διοχέτευαν στη μαύρη αγορά κάτοιοι επιτήδριοι.

Από νωρίς το πρωί με γκαζοζέν, φορτηγά και λεωφορεία πυκνώνωσαμε έξω από τη δημορχία 2-3 χιλιάδες παιδιά, από μωρά στις αγκαλιές των μανάδων τους μέχρι 12-13 χρονών, ξυπόλυτα, πεινασμένα, σκελετωμένα από τις στειρήσεις.

Στις 11 ακριβώς σ' όποιον έτυχε να περάσει από τη Δημορχία στην οδό Αθηνάς και σε μας που πήραμε μέρος στην κινητοποίηση αυτή θα μείνουν αξέχαστες οι σκηνές που ξετυλίχθηκαν. Η δημορχία βρέθηκε ξαφνικά περικυκλωμένη από τις χιλιάδες τους μικρούς διαδηλωτές που κατέβηκαν να απαιτήσουν το δικίο τους. «Πεινάμε, θέλουμε ρούχα και παπούτσια»· «Τι έγιναν τα χρήματα και τα τρόφιμα από τον έρανο για το παιδί;» έγραφαν τα πλακάτ που κρατούσαν οι μικροί διαδηλωτές. «Πεινάμε, δήμαρχε» αντηχούσαν οι αδύναμες φωνούλες τους. Οι μικροπωλητές και οι περαστικοί ρίψαν και βούρκωσαν μπρος στο θέαμα αυτών των σκελετωμένων και πεινασμένων παιδιών από τις φτωχογειτονίες της Αθήνας που ανέμιζαν τα πανό τους μπρος στην είσοδο της δημορχίας.

Σε λίγο ακούστηκαν οι σειρήνες των μηχανοκίνητων της ιστυνομίας από την Ομόνοια. Ο δήμαρχος Άγγελος Γεωργάος είχε ειδοποιήσει να τον προστατέψουν από τους επικίνδυνους αυτούς διαδηλωτές!

Κατέφθασαν οι Μπουραντάδες οπλισμένοι σαν αστακοί αι έπεσαν χωρίς οίκτο πάνω στα γυμνά και σκελετωμένα υτά παιδάκια, στις μανάδες με τα μωρά τους που διεκδικούσαν το δικαίωμά τους να μην πεθάνουν από την πείνα και το ρύο, να πάρουν αυτά που δικαιούνταν από τον έρανο που ίχε γίνει.

Άρχισε ένα λυσσασμένο κυνηγητό που κράτησε σχεδόν μια ρα. Τα αυτοκίνητα έπεφταν πάνω στη μάζα των παιδιών ου υποχωρούσε τρέχοντας πίσω από τη δημορχία, ξανασυ-

Παιδιά της Κατοχής. Φωτογραφία Βούλας Παπαιωάννου.

ντάσσονταν στην πλατεία και ξανάρχιζαν την εξόρμηση. Οι αστυφύλακες έσκιζαν τα πανό, χτυπούσαν τις μανάδες κι εμάς που είμασταν λίγο μεγαλύτεροι. Οι μικροπωλητές του δρόμου έβαλαν τους πάγκους και τα καροτσάκια για εμπόδιο, προσπαθούσαν να προφυλάξουν τα παιδιά. Παρ' όλη τη σύγχυση που σκορπούσαν οι σειρήνες των αυτοκινήτων και οι πυροβολισμοί στον αέρα, οι πιτσιρίκοι μας δεν το έβαζαν κάτω. Πάνω στα ξύλα από τα ξεσκισμένα πανό, ανέμιζαν τώρα χαρτοσακκούλες για λάβαρα. Έριχναν πέτρες και σάπια φρούτα στους αστυνομικούς και εξακολουθούσαν να φωνάζουν «Πεινάμε», «Αίσχος, κλέφτες, τα λεφτά μας».

Η μάχη που έδωσαν αυτοί οι ηρωικοί μικροί διαδηλωτές κερδήθηκε. Στις λαϊκές γειτονίες της Αθήνας μοιράσθηκαν ύστερα από μια εβδομάδα, ρούχα, παπούτσια, κουτιά γάλα και άλλα τρόφιμα που προέρχονταν από τον έρανο του δήμου για το παιδί.

Όσο για μας τους λίγο μεγαλύτερους, τους οργανωτές, που είμασταν 15-16 χρονών, μέχρι αργά το βράδι μαζεύαμε από όλους τους δρόμους που είναι γύρω στη δημορχία τα παιδάκια που γύριζαν χαμένα μέσα στο κέντρο της Αθήνας γυρεύοντας να γυρίσουν στα σπίτια τους.

Τα Αετόπουλα

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗΣ

Μια μέρα ήρθε στη διοίκηση του αρχηγείου μας ένας κοντούλης - αδύνατος, επονίτης. — Θέλω να γίνω αντάρτης, καπετάνιε μου! είπε το παλληκαράκι.

Πρόσεξα στα μάτια το παιδί. Αστραφταν και παρακαλούσαν. Ήταν μικρό ανάστημα και νιάναρα. Το σκεφτόμουν πολύ. Κύτταξα να τον αποφύγω όσο μπορούσα.

— Πήγαινε, του είπα, κοντά στους αντάρτες μερικές μέρες. Κι αν μπορέσεις να πιάσεις ένα Γερμανό και μου τον φέρεις ζωντανό εδώ, θα σε δεχτούμε αντάρτη!

Ο μικρός απομακρύνθηκε. Εγώ μισοξέχασα αυτό το επεισόδιο. Μα νά που την ίδια κιόλας μέρα τα γεγονότα με υποχρέωσαν να θυμηθώ το μικρό εθελοντή.

Το απόγιομα κατέβηκε στο χωριό Χανόπουλο μια ισχυρή περίπολος ανταρτών κι έστησε ενέδρα. Φάνηκε ένα στρατιωτικό αυτοκίνητο απ' τη Φιλιππιάδα. Το αυτοκίνητο χτυπήθηκε αποτελεσματικά. Ο οδηγός σκοτώθηκε με το πρώτο. Κι απ' τους 5 άλλους που κουβαλούσε οι δύο πήδησαν στα χαντάκια τρέχοντας να ξεφύγουν. Τον έναν τον έφτασε ο μικρός άοπλος επονίτης, πρωινός εθελοντής. Τον έπιασε. Ο γερμανός σήκωσε τα χέρια. Τον ξέζωσε και του πήρε το πιστόλι. Μπροστά ο Γερμανός και πίσω ο επονίτης, μαζί κι όλοι της ενέδρας έφτασαν με το γερμανό αιχμάλωτο στο σταθμό.

— Καπετάνιε! Έπιασα το γερμανό, θα γίνω τώρα αντάρτης; ξεφώνησε ο εθελοντής.

Μπορούσε κανείς να του το αρνηθεί;

Έγινε αντάρτης διακρίθηκε, έγινε βαθμοφόρος. Μα δεν ξει πια ο επονίτης Κώστας. Σκοτώθηκε.

Γιάννης Παπανικολάου
Από τα ΑΣΚΙ, Αρχεία ΕΔΑ κ. 251

Αετόπουλα στην Ήπειρο. Με ξύλινα ντουφέκια την ώρα της... επιθεωρήσεως. Φωτογραφία Κώστα Μπαλάφα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΑΕΤΟΠΟΥΛΩΝ

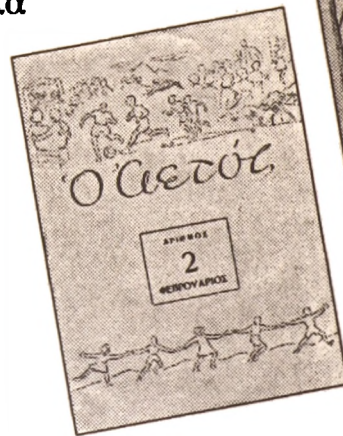
Τραγούδια και ποιήματα Έκδοση τμήματος Μόρφωσης-Διαφώτισμού του Κ.Σ. της ΕΠΟΝ. Αρχείο Αντί.

Ύμνος των Αετόπουλων

Είμαστε Αετόπουλα
μ' ατρόμητη καρδιά
περήφανα Ελληνόπουλα
και της ΕΠΟΝ παιδιά,
Στον αγώνα θεριέψαμε και μεις
γινήκαμε της λευτεριάς φρουροί και της τιμής

Σαν άλλος ταχτικός στρατός
στο πλάι του ΕΛΑΣ,
βαδίζουμε πάντα εμπρός
ήταν ή επιτάς

Ρεφραίν
Θα χτίσουμε νέα σχολειά
όλοι με μια ορμή
για όλα τα Αετόπουλα
χαρούμενη ζωή.

Ο Αετός περιοδικά που έβγαίνει στον πολύγραφο Χαρούμενα παιχνίδια στο ύπαιθρο. Έκδοση της Νέας Γενιάς. Αρχείο Αντί.

Τ' Αετόπουλα

Έχουμε τα φτερά τ' αητού
του λιονταριού τη χάρη
τη γρηγοράδα τ' αλαφιού
και την ορμή του Άρη.

Ζήτω τ' αετόπουλα, - όπλα - όπλα
Ζήτω τ' αετόπουλα, γεια χαρά,

Τους φασίστες διώχνουμε, - όπλα, - όπλα
λευτεριά η καρδούλα μας λαχταρά.

ΜΕ ΤΟΝ ΤΗΛΕΒΟΑ...

Προσοχή! Προσοχή!

Σας μιλάν τ' αετόπουλα, τα χαρούμενα πιτσιρίκια της ΕΠΟΝ.

Κι εμείς τα μικρά Ελληνόπουλα είμαστε παλληκάρια και δε φοβόμαστε τους κατακτητές και τους τσολιάδες. Έχουμε κι εμείς τα τουφέκια μας, και ας είναι ξύλινα, η καρδιά μας το λέει. Βοηθάμε στον αγώνα τα μεγάλα μας αδέρφια της ΕΠΟΝ, τραγουδάμε από το πρωί μέχρι το βράδυ να κάνουμε κι άλλες δουλειές. Μιλάμε στο χωνί και λέμε τα νέα. Μα θέλουμε και ρούχα και παπούτσια. Γι' αυτό όλα τα παιδιά της γειτονιάς μας θα πάμε στον Ερυθρό Σταυρό και θα ζητήσουμε ρούχα και παπούτσια. Έτσι θα τραγουδάμε και θα πολεμάμε καλλίτερα για τη λευτεριά μας. Ζήτω τα αετόπουλα, τα χαρούμενα πιτσιρίκια της ΕΠΟΝ.

ΜΕ ΤΟΝ ΤΗΛΕΒΟΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Προσοχή! Προσοχή!

Αδέρφια! Παιδιά και κορίτσια της γειτονιάς.

Σας μιλούν τ' αετόπουλα. – Ακούστε τ' αετόπουλα!

– Δεν προφτάσαμε να γλυτώσουμε απ' τους Γερμανούς και άλλα θεριά πέσανε πάνω μας. Μας σκοτώνουν με τ' αεροπλάνα και τα κανόνια τους. Μας γκρεμίζουν τα σπίτια μας. Θέλουν να μας ξανακάνουν σκλάβους, μα δεν τους αφήνουν οι πατεράδες και οι μαμάδες και τα μεγαλείτερα αδέρφια μας. Τους πολεμούν.–

Αετόπουλα!

Όλος ο κόσμος πολεμάει για τη λευτεριά. Πολεμάει για την πατρίδα που μας μάθανε στο σχολείο να την αγαπάμε. Κι εμείς πολεμούσαμε τους Γερμανούς. Κάναμε τους συνδέ-

σμούς. Κουβαλούσαμε σφαίρες στον Ε.Λ.Α.Σ. – Βοηθούσαμε τα μεγάλα μας τ' αδέρφια της Ε.Π.Ο.Ν

Και τώρα όμως πρέπει να βοηθήσουμε. Δεν πρέπει να μείνει κανένα παιδί κανένα κορίτσι χωρίς δουλειά. Δεν έχουμε σχολείο και δεν πρέπει να καθόμαστε τεμπέλικα. Αύριο ελάτε όλα στη Λέσχη και θα βρούμε δουλειά.

Εμπρός αετόπουλα!

Όλα μαζί να πολεμήσουμε για την πατρίδα.

Να βοηθήσουμε τον ΕΛΑΣ μας να νικήσει

Έτσι θα τελειώσουν και τα βάσανά μας μια ώρα γρηγορότερα

Έτσι θα γλυτώσουμε απ' αυτά τα καταραμένα αεροπλάνα

Ζήτω ο Ε.Λ.Α.Σ μας

Ζήτω τ' αετόπουλα

Αετόπουλα στην Ήπειρο. Φωτογραφία Κώστα Μπαλάφα.

Ντίνος Τσάπανος

Το Αετόπουλο

του εξωφύλλου.

Στη φωτογραφία είναι

11 χρονών. Κρατάει

ξύλινο ντουφέκι, είναι

ζωσμένος με φυσεκλίκια

από καλάμι και φοράει

χάρτινο δίκωχο. Ο

Ντίνος Τσαπάνος, από

την Κρανιά Ολυμπου,

μπήκε στον

Δημοκρατικό Στρατό σε

ηλικία 16 ετών.

Τραυματίστηκε

θανάσιμα σε μάχη και

πέθανε σε νοσοκομείο

στη Γιουγκοσλαβία στα

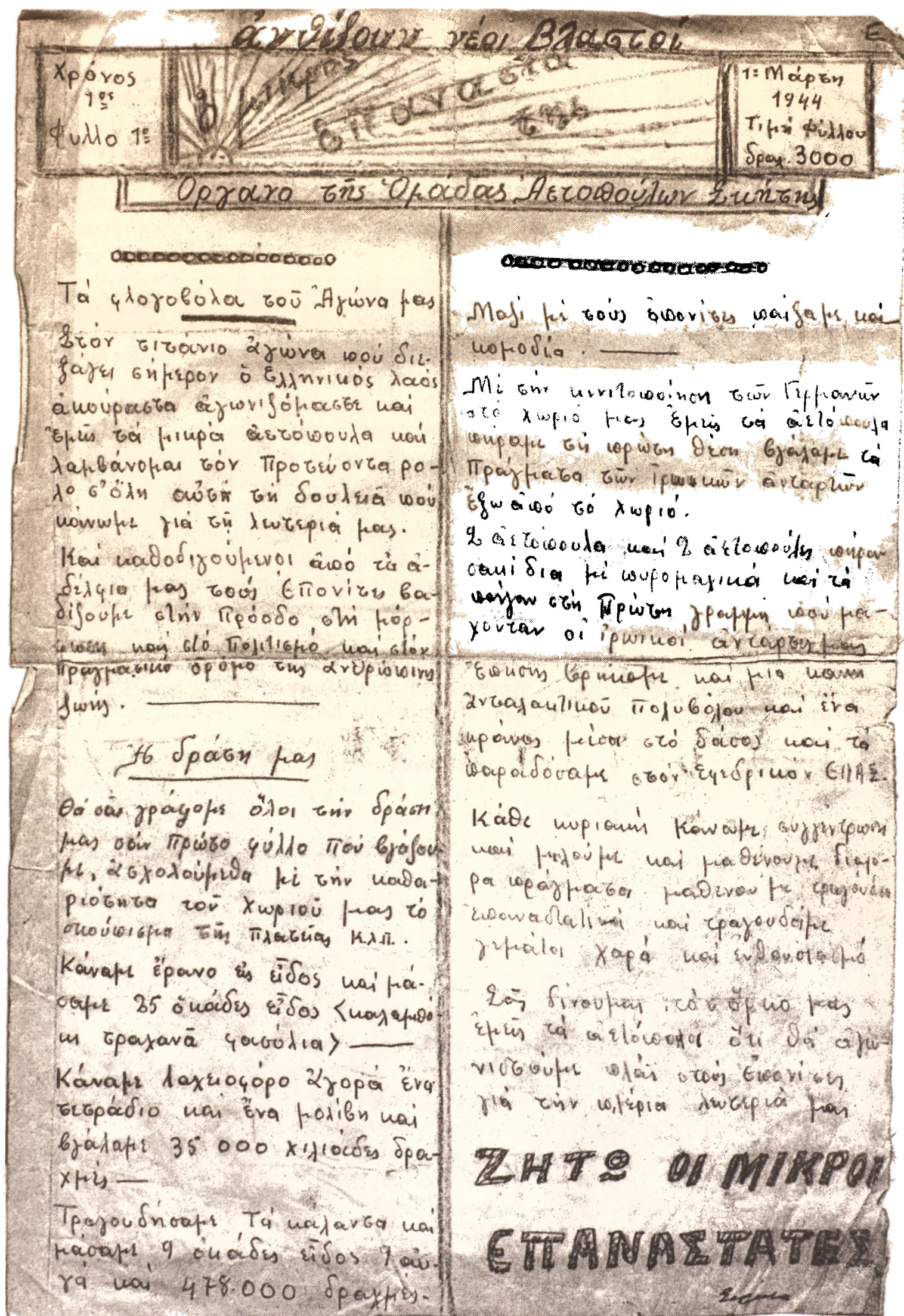
18 του χρόνια.

Φωτογραφικό αρχείο

Βασιλικής Παπαγιάννη.

Μια χειρόγραφη εφημερίδα των Αετοπούλων

«Ο μικρός
επαναστάτης».
Χειρόγραφη
εφημερίδουλα
χρωματισμένη με
ξυλομπογιές.
1η Μάρτη 1944.
Χρόνος 1ος,
φύλλο 1ο.
Όργανο της ομάδας
Αετοπούλων Σκήτης.
Η Σκήτη είναι χωριό
της επαρχίας Αγιάς,
Λάρισας.
ΑΣΚΙ,
αρχείο Κ.Σ. ΕΠΟΝ.

Δυο αετόπουλα στο Κάιρο

Ένα θεατρικό έργο της ΕΠΟΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ασιληάς Κωστάκης (Αετόπουλο)
απαντρεύ Λενίτσα (Αετοπούλα)
ερόβραστος (γραμματέας του βασιλιά)
Ένας Διαβάτης

(ΗΝΗ ΠΡΩΤΗ)

Ιόλις ανοίγει η αυλαία από τ' αριστερό μέρος προχωρούν δυο αετόπουλα πιασμένα χέρι με χέρι και χαζεύουν. Από τ' αριστερό μέρος της σκηνής έρχεται και τα συναντά ένας Διαβάτης.)

Διαβάτης: Ε σεις βρε πιτσιρίκοι, πού γυρίζετε μόνοι σας;

ασιληάς: Σας πατήσκει κανένα αυτοκίνητο. Που χαζεύετε έτσι;

Κωστάκης: Ρωμηός είσαι συναγωνιστή; (τα λόγια αυτά τα έχει μ' έκπληξη)

Διαβάτης: (παραξενεύεται) Συναγωνιστή;;;

Κωστάκης: Ναι! Ρωμηός δεν είσαι; Επιτέλους, βρήκαμε κι έναν άνθρωπο να συννενοηθούμε.

Λενίτσα: Μας τρέλλαναν τ' αραπάκια εδώ στο Κάιρο.

Διαβάτης: Πού πάτε τώρα, δεν μου λέτε;

Κωστάκης: Πάμε... πάμε στο βασιλιά. Έχουμε... ξέρεις... οβερές υποθέσεις.

Διαβάτης: (γελάει) Σε ποιο βασιλιά, στο Φαρούκ;

Λενίτσα: Όχι καημένε! Ποιο Φαρούκ και μαρούκ... τον ροκομμένο τον δικό μας θέλουμε να δούμε.

Κωστάκης: Μια μέρα ολόκληρη έχουμε που τριγυρνάμε τους δρόμους.

Λενίτσα: Ατέλειωτη πολιτεία ετούτο το Κάιρο.

Διαβάτης: Μα δεν μου λέτε, από πού έρχεστε;

Λενίτσα: Απ' την Ελλάδα ερχόμαστε.

Διαβάτης: Απ' την Ελλάδα και φτάσατε στην Αίγυπτο;

Κωστάκης: Αμ τι νομίζεις; (τραγουδάει:) Είμαστε αετόπουλα μ' ατρόμητη καρδιά.

Λενίτσα: (συνεχίζει το τραγούδι:) Κι απάνω από τις βλασές πετούμε σαν πουλιά.

Διαβάτης: (γελάει) Μπράβο! Και τώρα θέλετε να σας βάλω πού μένει ο βασιληάς; Πάμε από δω.

Κωστάκης: Θέλουμε και τον Παπαντρέα.

Διαβάτης: Ποιον Παπαντρέα βρε παιδιά; Εγώ δεν ξέρω κανέναν παπα-Αντρέα.

Λενίτσα: Αμ πού να τον ξέρεις εσύ; Αν ήσουν προχτές στο παλάτι μας, θάκουγες τον περιφερειακό να μιλάει μια

ολάκερη ώρα για τον Παντρέα και τις παληανθρωπιές του.

Ο Διαβάτης: (γελάει) Α, α! Κατάλαβα. Για τον Παπαντρέου λέτε ε; Εκεί θα τον βρήτε κι αυτόν. Δεν ξεκολλάει ποτέ απ' το βασιλιά. Ελάτε πάμε...

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΚΗΝΗ

(Η αυλαία είναι κλειστή. Στο προσκήνιο περιμένουν τα δυο αετόπουλα.)

Λενίτσα: Βρε Κωστάκη ακόμα; Έχουμε τόσες ώρες έξω από το παλάτι. Και ζητιάνοι να είμασταν, δεν θα μας άφηναν τόσες ώρες εδώ έξω.

Κωστάκης: Ε, τι να γίνει, Λενίτσα; Έτσι είναι αυτοί οι μεγάλοι. Θέλουν ώρες ολόκληρες να πάνε απ' την μια αίθουσα στην άλλη.

Λενίτσα: Θα μας δεχτεί άρα ο βασιληάς;

Κωστάκης: Πιστεύω να μας δεχτεί. Τι διάβολο, κι απ' τα αετόπουλα φοβάται; Ποιος ξέρει όμως πόσες ώρες θα περάσουν ώσπου να πάρει την απόφαση να μας δεχτεί.

Λενίτσα: Έτσι μούρχεται να φύγω και να μην ξανάρθω εδώ.

Κωστάκης: Μπανταλή είσαι, καψολενίτσα; Τι λες; Κάτσε πρώτα να μας δώσουν τα λεφτά που μας κρατάνε κι ύστερα φεύγουμε τρέχοντας...

Νερόβραστος: (βγαίνει από τ' άνοιγμα της αυλαίας) (με ύφος λακέ) Ο κύριος και η δεσποινίς (τ' αετόπουλα αλληλοκυττάζονται και γουρλώνουν τα μάτια τους έτοιμα να γελάσουν). Να περιμένουν δέκα λεπτά ακόμα (φεύγει με υπόκλιση).

Κωστάκης: (μιμείται τον Νερόβραστο, κάνει υπόκλιση στη Λενίτσα) Δεσποινίς, ξέρετε τι σημαίνει αυτό; Πρέπει να περιμένετε άλλες τρεις ώρες.

Λενίτσα: Αφού δεν του σήκωσες το ντουφέκι σου;

Κωστάκης: Θέλεις να μας περάσει ο Παπαντρέας στα Στρατοδικεία του; Και τα λεφτά που ήρθαμε να πάρουμε τι θα γίνουν; Τ' άλλα αετόπουλα στην Πατρίδα μας θα μας περιμένουν.

Λενίτσα: Το σημείωμα για τα λεφτά τόχεις Κωστάκη; Κοίτα μην τόχασες;

Κωστάκης: Να το χάσω; Εδώ τόχω, νάτο (βγάζει απ' την τσέπη του ένα χαρτί).

Λενίτσα: Πόσα λεφτά έχουμε να πάρουμε;

Κωστάκης: Να σου τα πω καταλεπτώς. (διαβάζει) Έγινε έρανος για τα παιδιά της Ελλάδας για 20 χιλιάδες λίρες. Οι Έλληνες της Αιγύπτου μας μαζέψαν 37 χιλ. λίρες. Οι Έλληνες της Αιγύπτου.

Λενίτσα: Ακούς να μας τα κρατάνε, μωρέ Κωστάκη. Και τα παιδιά στην πατρίδα μας πεθαίνουν απ' την πείνα και τις αρρώστιες... Ντροπή τους.

Κωστάκης: Α, ου. Αν περιμένεις απ' αυτούς ντροπή, χάθηκες κακομοίρα μου.

Νερόβραστος: (βγαίνει ξανά με υπόκλιση απ' την αυλαία) Περάστε. Ο Κύριος Πρωθυπουργός σας περιμένει.

Κωστάκης: Κι ο βασιλιάς; Θέλουμε και το βασιλιά.

Νερόβραστος: Ο κ. Πρωθυπουργός θα σας οδηγήσει και στην Αυτού Μεγαλειότητα.

Λενίτσα: Επί τέλους! (περνούν μέσα χωρίς ν' ανοίξει η αυλαία)

ΤΡΙΤΗ ΣΚΗΝΗ

(Ανοίγει η Αυλαία. Εσωτερικό παλατιού. Μια εικόνα του Μεταξά κρεμασμένη στον τοίχο. «Ο Αρχηγός μας» Ζήτω η 4η Αυγούστου! Δίπλα σ' ένα γραφείο ο Νερόβραστος. Μπαίνει ο Παπαντρέου μπροστά και πίσω του τ' αετόπουλα.)

Παπαντρέου: (κάνει βαθειά υπόκλιση) Μεγαλειότατε, σας παρουσιάζω δύο Ελληνόπουλα...

Λενίτσα: Αετόπουλα!

Παπαντρέου: ... που ήρθαν από την Ελλάδα.

Κωστάκης: Απ' την Ήπειρο.

Νερόβραστος: (τ' αγριοκυττάζει) Σιωπή εσείς!

Παπαντρέου: ... Να ζητήσουν το προϊόν του εράνου το οποίον ο Ελληνικός Απελευθερωτικός Σύνδεσμος διενήργησε μεταξύ των ομογενών της Αιγύπτου προς αγοράν φαρμάκων και βιταμινών διά τους μικρούς Ελληνόπαιδας. Και σας υπενθυμίζω, Μεγαλειότατε, ότι το προϊόν του εράνου αυτού ανελθόν εις τριάκοντα επτά χιλιάδας λίρας στερλίνας Αγγλίας, κατόπιν δραστηρίων ενεργειών του προκατόχου μου κ. Τσουδερού δεν απεστάλη εις τους επαναστάτας των ελληνικών ορέων, αλλά περιήλθεν εις χείρας μας, και κατά την ομόφωνον απόφασίν μας κατετέθη εις τα Ταμεία σας. (ξανακάνει υποκλίσεις, ενώ τ' αετόπουλα βρίσκονται σχεδόν στα παρασκήνια και κρυφογελούν)

Βασιλιάς: Εμπρός, περάστε. Ελάτε κοντά. Εγώ αγαπάω τα παιδάκια που γονατίζουν μπροστά μου.

(Τ' Αετόπουλα περπατάν με ζωηρό βήμα και στέκονται δίπλα του, το ένα απ' τη μια μεριά και τάλλο απ' την άλλη.)

Κωστάκης: (χαιρετάει με τη γροθιά) Θάνατος στο Φασισμό!

Λενίτσα: Λευτεριά στο Λαό!

(Βασιλιάς, Παπαντρέου, Νερόβραστος κυττάζουν λοξά.)

Βασιλιάς: Λοιπόν; ... Τι θέλετε σεις;

Λενίτσα: Δε σου τάπε ο Παπαντρέας τι θέλουμε; Πάλι θα τα ξαναλέμε;

Κωστάκης: Άκου Βασιλιά! Θέλουμε τις 37 χιλιάδες λίρες που μάζεψαν τ' αδέρφια μας της Αιγύπτου για μας. Θέλουμε να πάρουμε τρόφιμα, βιταμίνες, φάρμακα, ρούχα κι ένα σωρό άλλα πράγματα. Στην πατρίδα μας μας καίνε οι Γερμανοί μαζί με τους Ράλληδες, μας καίει κι ο φίλος σας ο Ζέρβας μαζί με τους Γερμανούς. Μονάχα η ΕΠΟΝ μάς ανοίγει παιδικούς σταθμούς και συσσίτια.

Βασιλιάς: Τι τα θέλετε τώρα τα συσσίτια και τους σταθμούς;

Παράσταση του Θεάτρου του Βουνού του Γ. Κοτζιούλη
Φωτογραφία Κώστα Μπαλάφης

Άμα θάρθω εγώ, ο Παύλος, η Φρειδερίκη θα σας φτιάξουμε ένα σωρό απ' αυτά.

Τ' Αετόπουλα: Α! Α! Μην τυχόν και γυρίσεις στην Ελλάδα γιατί... αλλοίμονό σου! Τ' αετόπουλα δεν χωρατεύουν.

Βασιλιάς: Η πριγκήπισσα Φρειδερίκη θα σας ντύσει ωραία Όλα ίδια, νάστε μια χαρά στολισμένα κι όμορφα.

Λενίτσα: Να την βράσουμε τη Φρειδερίκη! Τι την έχεις εσύ τη Φρειδερίκη; Εάν την έχεις γυναίκα, στο λέω γω να τη χωρήσεις. Όλο λούσσο και κακό είναι.

Κωστάκης: Μήπως η Φρειδερίκη θα μας ξαναφορέσει τη στολή του Μεταξά; Χαράς το πράμα! Έννοια σου δεν το ξαναπαθαίνουμε τέτοιο μασκαραλίκι.

Νερόβραστος: (χτυπάει με το χάρακα πάνω στο τραπέζι) Σιωπή, σιωπή, κακοαναθρεμμένα παιδιά. Έτσι σας έμαθαν να μιλάτε στο Μεγαλειότατο; Σιωπή να μη σας πετάξω έξω.

Κωστάκης: Κι αν μας βγάλετε έξω, καλά θα κάνετε. Σκάει κανένας εδώ μέσα. Κι ύστερα σάμπως ξέρουμε να βγούμε μονάχοι μας; Εσείς πρέπει να μας βγάλετε έξω. Χάνεται κανένας εδώ μέσα.

Νερόβραστος: (σηκώνεται αγριεμένος) Ε λοιπόν, εμπρός, έξω!

Κωστάκης: Σιγά, μπαρμπούλη, μη σου πέσουν τα γυαλιά. Δεν είπαμε κι έτσι! Πρώτα θα πάρουμε το χρυσό που μας έχετε κρατημένο κι ύστερα φεύγουμε... Μπρος! Κατέβαινε ψωραλεύτατε... (λέει προς το βασιλιά)

Βασιλιάς: Πώς είπες;

Κωστάκης: Δωσ μας το χρυσό, μικροβιολογιότατε!... Ξέρω κι εγώ πώς σας λένε;

Λενίτσα: (κυττάει ψηλά στον τοίχο) Ου! Ο Μεταξάς!

Κωστάκης: Αχά, χούχα! Γεια σου κυρ-Γιάννη. Τι γίνεσαι μπρε... είσαι στις δόξες σου εδώ πέρα βλέπω. Εμείς στο χωριό μας κολλήσαμε τη φωτογραφία σου απ' την ανάποδη, στον τοίχο και γράψαμε με μεγάλα γράμματα: Ζήτω η ΕΠΟΝ!

Βασιλιάς: Πώς... πώς; Βλασφημείτε κατά του Μεταξά; Πώς τολμάτε, αλητόπαιδες; Έννοια σας, θα βρω έναν άλλο Μεταξά. (δείχνει τον Παπαντρέου) Θα σας κανονίσει άμα γυρίσει στην Ελλάδα.

Λίτσα: (πηγαίνει κοντά του και του λέει εμπιστευτικά στ' *ή*) Πρόσεξε καφερούλη. Κύττα μην έρθεις στην Ελλάδα, τί θάχεις κακά ξεμπερδέματα. Άκου που στο λέω εγώ! **στάκης:** Ο λαός και τ' αετόπουλα θα σε λιανίσουν. **σιληάς:** Τι θα πει αυτό; **παντρέου:** Ώστε είστε και σεις ένα με το ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΙΟΝ και τους άλλους ληστές των ορέων; **Λίτσα:** Και ποιος σου μιλάει εσένα, βρε Παπαντρέα; Εσύ τα να δέσεις το κορδόνι του Μεγαλειοτάτου! (γελάει) υ λύθηκε το παπούτσι. **σιληάς:** Έχεις δίκηο. (κυττάει το παπούτσι του) **παντρέου:** (σκύβει και του δένει το κορδόνι) (ύστερα νει μια υπόκλιση, στέκεται δίπλα του ορθός, ενώ τ' *όπουλα γελούν*) Έννοια σας, θαρθεί κι η ώρα του ΕΑΜ. **στάκης:** Μην ξαναβάλεις στο στόμα σου το ΕΑΜ, γιατί ν άναψα. (Τον σημαδεύει με το ντουφέκι του) Βούλωστο πόν γιατί δεν έχουμε καιρό για χάσιμο. **Λίτσα:** (στο βασιλιά) Λοιπόν, εσύ, θα μας δώσεις ποτέ τις ες ή όχι; **στάκης:** Βιαζόμαστε να γυρίσουμε. Θέλουμε να ολάβουμε και την Πανηπειρωτική Συνδιάσκεψη της ΙΟΝ. **σιληάς:** Τα χρήματα δεν μπορώ να σας τα εμπιστευθώ, ού δεν είστε νομιμόφρονες εκεί ψηλά στα βουνά σας. **Λίτσα:** Μα αφού πεινάμε... **σιληάς:** Δεν θυμάμαι εν τούτοις καθόλου αυτήν την όθεσιν. Αλλά... για κύτταξε εκεί στα κιβώτια, κύριε ρόβραστε. **Αετόπουλα:** (γελούν) Όλοι νερόβραστοι είναι εδώ μέσα. Νερόβραστος από μια γωνιά της σκηνής βγάζει και ρουσιάζει ορισμένες σακκούλες.) **σιληάς:** Τι είναι κει; **ρόβραστος:** Εδώ, Μεγαλειότατε, είναι ο χρυσός της δοτικής Τραπεζής. **σιληάς:** Εκεί; **ρόβραστος:** Εδώ είναι διακόσια δισεκατομμύρια από τον ανο του Μεταξά υπέρ της Αεροπορίας. **σιληάς:** Εκεί; **ρόβραστος:** Εδώ είναι τα έσοδα από το βασιλικό κτήμα υ Τατοΐου. **σιληάς:** Εκεί πιο κάτω; **ρόβραστος:** Δεν υπάρχει τίποτα, Μεγαλειότατε. Μήπως τετέθη το ποσόν εις το Ταμείον της Αυτού Υψηλότητος υ Πρίγκηπος Παύλου ή της Αυτής Υψηλότητος της ιγκηπίσης Φρειδερίκης; **σιληάς:** Πιθανόν, πιθανόν. **παντρέου:** Έχετε δίκηο, κύριε Νερόβραστε. ιτετέθησαν εις το Ταμείον της Φρειδερίκης μαζί με άλλες 0 χιλιάδες λίρες. **σιληάς:** (γυρίζει στ' αετόπουλα) Ώστε... **στάκης:** Ώστε...; **σιληάς:** Δεν υπάρχει ο χρυσός! **Αετόπουλα:** (τραγουδούν πονηρά γύρω του) Βασιλιά, θισε καλά, η απάτη σου δεν μας γελά! (2 φορές) **παντρέου:** Ακούστε, κύριοι, αρκετά μας απασχολήσατε.

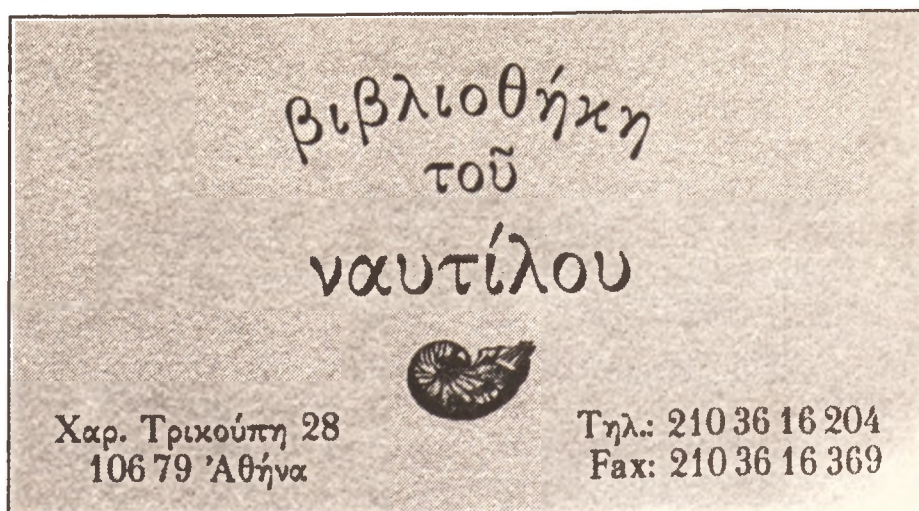
Οι 37 χιλιάδες λίρες του Εράνου δεν υπάρχουν. Εδωρήθησαν στο Ταμείον της Α.Υ. της περιγηπίσης Φρειδερίκης. **Τ' Αετόπουλα:** Και με ποιο δικαίωμα; (χτυπούν τα ντουφέκια στο πάτωμα) Αφού είναι δικά μας. **Παπαντρέου:** Σιγά, σιγά. Ανησυχείτε την Α. Μεγαλειότητα. **Κωστάκης:** Μπρε παιδιά! Μπρε ποια Μεγαλειότητα και κολοκυθότητα μας λες; **Βασιληάς:** Παρακαλώ, φωνάξετε την έφιππον νάρθει να τους βγάλει έξω. **Κωστάκης:** Μην μπαίνετε σε τέτοιο κόπο, φεύγουμε μόνοι μας. **Τα δύο μαζί:** (σηκώνουν τη γροθιά και χτυπούν τα ντουφέκια κάτω) Χίλιες φορές: Θάνατος στο Φασισμό! (φεύγουν ενώ πέφτει η αυλαία)

ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΚΗΝΗ

(Πιασμένα χέρι με χέρι παρπατούν στο προσκήνιο τραγουδώντας.)

Τ' Αετόπουλα: Βασιληά κάθισε καλά, η απάτη σου δεν μας γελά. **Λενίτσα:** Και τώρα τι θα κάνουμε; Δεν πάμε και στη Φρειδερίκη; **Κωστάκης:** Τι να κάνουμε, δεν κατάλαβες πως τα λεφτά μας όπως και τόσα άλλα έκαναν φτερά; **Λενίτσα:** Θα φύγουμε για την πατρίδα. **Κωστάκης:** Πάμε μια ώρα αρχύτερα στα λεύτερα χωριά μας... πάμε πρωτού μας κλείσει εδώ σε κανένα στρατόπεδο συγκεντρώσεως ο Παπαντρέας. **Λενίτσα:** Πάμε Κωστάκη... Αλλά θα πάμε στην Ελλάδα και θα πούμε σ' όλο τον κόσμο για τις κλεψιές και τις ατιμίες τους. Την ώρα που τ' αδερφάκια μας εκεί πάνω πεθαίνουν από την πείνα και τις αρρώστιες, πολεμώντας τους Γερμανούς και τους προδότες. **Κωστάκης:** Νάχουν την κατάρα όλων των Αετόπουλων της πατρίδας μας. (φεύγουν τραγουδώντας:) Είμαστε αετόπουλα μ' ατρόμητη καρδιά ούτε τις λίρες θέλουμε κι ούτε το βασιλιά.

ΤΕΛΟΣ

...Κι ο έρωτας σε... καραντίνα!

του Ηλία Στάβερη

Καθώς, για πρώτη φορά στους κόλπους της οργάνωσης ανταμώνουν ελεύθερα αγόρια και κορίτσια· καθώς η οργανωμένη δράση παραμερίζει σιγά-σιγά κοινωνικές προκαταλήψεις και γκρεμίζει τα τεχνητά φράγματα που επιμένουν να κρατούν χωριστά τα δύο φύλα, φυσικό ήταν να αναπτύσσονται νέες σχέσεις ανάμεσα στους νέους. Να δημιουργούνται στέρεοι δεσμοί, φιλικοί και συναισθηματικοί.

Η κοινωνία βέβαια, από τη δική της μεριά, εξακολουθεί να υπερασπίζεται τα ήθη και την ηθική της. Δεν ανέχεται λ.χ. την πολιτικοποίηση των νέων, τις ελεύθερες συναναστροφές αγοριών και κοριτσιών, τα ξενύχτια. Θέλει τα κορίτσια της παρθένα ως τον γάμο. Γι' αυτό και πολλές μανάδες φοβούνται και αντιδρούν στον ερχομό των κοριτσιών τους στην ΕΠΟΝ.

Έτσι, την ώρα που η ΕΠΟΝ, με όλη την πολιτική και τη δράση της διαμορφώνει στην πράξη νέα πλαίσια σχέσεων ανάμεσα στους νέους, είναι ταυτόχρονα υποχρεωμένη να σέβεται και να λογαριάζει τις κυρίαρχες ηθικές αντιλήψεις που αφορούν τις σχέσεις των δύο φύλων. Κι εδώ ακριβώς είναι που

Υποδειγματική ομάδα ανταρτοεπονιτών στην ελεύθερη Ελλάδα, την άνοιξη του 1944. Φωτογραφία Κώστα Κουβαρά.

γεννιούνται τα προβλήματα, τα αδιέξοδα και τα παρατράγουδα!...

Ο έρωτας βέβαια, ποτέ, και σε καμιά εποχή ή κοινωνία, δεν ζήτησε την

άδεια κανενός προκειμένου να γεννηθεί ή και να «τρελάνει» το κάθε πλσμα του θεού. Και οι Επονίτες, αγόρια και κορίτσια, επόμενο είναι να αγ

Παγγυμνασιακές εκδρομές

Κάτι που μου μένει πολύ ζωντανά στη μνήμη είναι οι «Παγγυμνασιακές». Ήταν εκδρομές που οργάνωνε ο μαθητικός τομέας της ΕΠΟΝ και αποτελούσαν για μας τη μοναδική και μεγαλύτερη ψυχαγωγία. Ταυτόχρονα εκεί μαθαίναμε για πρώτη φορά τι θα πει «κολλεκτίβα» και κάτι τέτοιες έννοιες που ως τότε μας ήταν άγνωστες.

Θυμάμαι τις εκδρομές στην «Αρτζεντίνα». Ήταν ένα κλειστό κέντρο στο

παλιό Φάληρο, πλάι στη θάλασσα. Εκεί στον άδειο περίβολο συναντούσαμε όλους όσους γνωρίζαμε, τους συναγωνιστές των εκδηλώσεων και των διαδηλώσεων, τους ομιλητές στις συγκεντρώσεις, τους οργανωτές και καθηγητές μας.

Τώρα τους βλέπουμε με την άλλη τους όψη, την γελαστή κι οικεία, την κεφάλι. Α! ώστε ήταν απλοί άνθρωποι, παιδιά σαν κι εμάς! Γιατί συχνά νόμιζα πως πρόκειται για κάτι άλλο, ξεχωρι-

στό, για κάτι νέους που ήξεραν μόνο ν πολεμάνε παλληκαρίσια σ' όλα τα μτερίδια της μάχης. Αλλά ξέρουν και ν τραγουδάνε, να κολυμπάνε και μερκοί να χορεύουν. Το σύνθημα «Πολίμαμε και τραγουδάμε» είναι αλήθειλοιπόν.

Στις εκδρομές υπάρχει εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σκετς, τραγούδια, ποιματα, χιούμορ. Έχουμε μαζί μας πλιά ή δανεικά μαγιό και κάνουμε μπνιο. Η θάλασσα είναι η χαρά μου,

ούν και να ερωτεύονται πέρα και πέρα από τις όποιες κοινωνικές ή άλλες παγορεύσεις.

Ως πού, ωστόσο, μπορεί να φτάσει ένας δεσμός; [...] Θέλαμε μια υπεύθυνη και καθαρή απάντηση: Ποιες θα έπρεπε να είναι οι σχέσεις μας με τις κοπέλες μέσα στην οργάνωση;

Μια μέρα λοιπόν, στο τέλος κάποιας συνεδρίασης της Τομεακής Επιτροπής,

Ερμής -Νίκος Σπυρόπουλος, μηχανικός- δεν άντεξε στον πειρασμό κι έβαλε το ερώτημα κοφτά στον καθοδηγητή μας: «Σύντροφε Ιωσήφ, του λέει, κάνουμε εμείς με τα κορίτσια;»

Εκείνος ξαφνιάστηκε. Βρέθηκε ανέτοιμος να δεχτεί ένα παρόμοιο ερώτημα. Εξάλλου, δεν είμαστε συνηθισμένοι σε παρόμοιες συζητήσεις με την καθοδήγησή μας. Αφού έμεινε λίγο αμήχανος, ρωτάει τον Ερμή: «Ποιο είναι ακριβώς το ερώτημά σου;» Και ο Ερμής παντάει: «Εμείς μπορούμε να έχουμε φιλενάδες;» Τώρα ο καθοδηγητής μας δεν έχει δρόμο διαφυγής. Αφού ξεροπατάει μια-δυό φορές, άρχισε να μας εξηγεί:

«Σύντροφοι, στην οργάνωσή μας δεν μπορούμε να αποκλείσουμε ή να απαγορεύσουμε την ανάπτυξη συναισθηματικών δεσμών ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. Όμως, σε κάθε περίπτωση, ένας τέτοιος δεσμός δεν μπορεί να ολοκληρωθεί, παρά μονάχα με τον γάμο!». Ο Ερμής ξεροβήχει, και εμείς οι άλλοι τραβοκοιταζόμαστε αναμεταξύ μας. «Με το να έχουμε μια κοπέλα φιλενά-

δα -συνεχίζει ο Ιωσήφ- υπάρχει κίνδυνος να δυσφημιστεί η οργάνωσή μας, κι αυτό πρέπει να το αποκλείσουμε.

Βέβαια, όσο κρατάει ο πόλεμος, κανείς νέος δεν αποφασίζει να παντρευτεί χωρίς να έχει δουλειά ή να έχει τελειώσει τις σπουδές του... Άρα... με τις κοπέλες πρέπει να είμαστε προσεκτικοί. Δηλαδή, μπορούμε να είμαστε μόνο φίλοι!

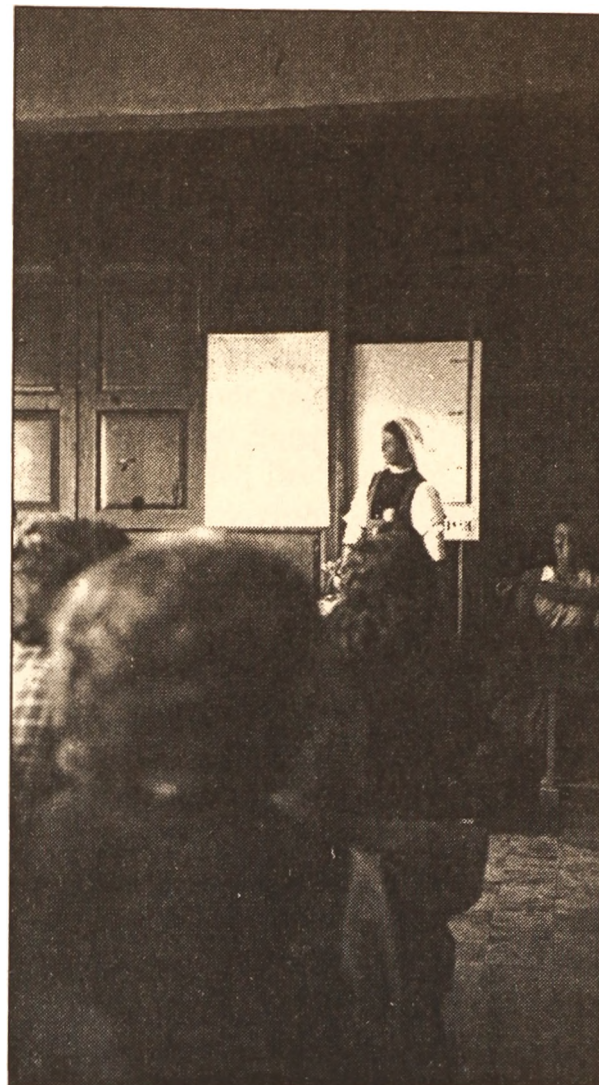
Με την ευκαιρία, να πούμε πως ούτε και με άλλες γυναίκες, έξω από την οργάνωσή μας, πρέπει να πηγαίνουμε. Γιατί και αυτό μπορεί να μας εκθέσει. Ακόμη, ούτε και στα "κοινά σπίτια" δεν πρέπει να συχνάζουν οι Επονίτες»...

Κάπως έτσι τελείωσε η κατήχηση και ο καθοδηγητής μας έφυγε ευχαριστημένος. Ερωτήσεις τότε, δυστυχώς, δεν υπήρχαν, ούτε διευκρινιστικές ούτε επί της ουσίας...

Σαστισμένοι, καθώς μείναμε μόνοι, προσπαθήσαμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα. Μα δεν βλέπαμε τίποτε άλλο από τον κόκκινο κύκλο των απαγορευτικών. Και τότε κάποιος που δεν τα πήγαινε καλά με την σεμνοτυφία, ξέσπασε: «Ανάλυση δεν θέλατε; Δέστε τώρα το... λιλί σας κόμπο!».

Η συζήτηση αυτή με τους ίδιους πρωταγωνιστές ξανάγινε στην Τ.Ε. της οργάνωσής μας άλλη μια φορά. Ίδια τα επιχειρήματα, πανομοιότυπα τα συμπεράσματα. Η «ανάλυση» δεν πρόσθεσε τίποτε καινούργιο.

Από εκεί και ύστερα, ο καθένας μας από μόνος του αναζητούσε την απάντη-

Επονίτισσα με τη θεσσαλική φορεσιά, αντιπρόσωπος στην Α' Πανθεσσαλική Συνδιάσκεψη. Φωτογραφία από τα ΑΣΚΙ.

ση και τη λύση στο πρόβλημα. Και φυσικά τα παρατράγουδα δεν λείψανε. [...]

Από το άρθρο του Η. Στάβερη
«ΕΠΟΝ Εργατών», μέρος β', περ. ΕΑΜ-
Αντίσταση, έκδοση ΠΣΑΕΑ, τχ. 10, σελ. 18-19,

ο μεγάλη μου αγάπη, η πιο ποθητή ασκέδαση. [...]

Γο μεσημέρι στρώνουμε να φάμε όλοι μαζί. Καθένας έχει φέρει ό,τι μπορεί, συνήθως όσπρια, φασόλια ή βούτια, πότε πότε πατάτες και γίνε-ται και διανομή συσσίτιου, τραγουδάει: «Και τα περάσαμε όλοι μας φίνα, ρθε συσσίτιο απ' την Αθήνα». Αλλά δεν τρώμε καθένας ό,τι έφερε. Τα βάνουμε όλα μαζί και τρώμε όλοι απ' α. Μα αυτό είναι πολύ ωραίο, κάτι

καινούργιο: η κολλεκτίβα. Υπάρχουν και κανά δυο κιθάρες και ένα ακορντεόν. Χορεύουμε. Αυτές είναι οι πιο χαρούμενες στιγμές στα χρόνια της κατοχής.

Μερικοί είναι μοναδικοί σε κέφι και χαρούμενα ευρήματα. Θυμάμαι την Κατίνα, ένας αεικίνητος σκελετός με μαύρο μαγιό, τον κατσαρομάλλη που τον φωνάζαμε κοκορόπαιδο, τον Ιδομενέα με τα πράσινα μάτια, τη Χριστίνα, πόσο ήταν χοντρούλα!, τις Ντου-

ντούκιες. Το βράδυ σκαρφαλώναμε στα φορτηγά και γυριζαμε στην Αθήνα. Σ' όλο το δρόμο τραγουδούσαμε: «Στη στεριά δεν ζει το ψάρι, ούτ' ανθός στην αμμουδιά, κι οι Σουλιώτισσες δεν ζούνε δίχως την Ελευθεριά».

Από το βιβλίο της Μαρίας Ν. Καρρά-
Σταματιάδου,
Επονίτισσα στους δρόμους και στις γειτονιές
της Αθήνας,
εκδ. Δωρικός, Αθήνα 1982, σελ. 63-64.

Μαρία Ν. Καρρά-Σταματιάδου

Damnatio Memoriae

Διαβάζοντας μαρτυρίες για τη δράση της ΕΠΟΝ στην Κατοχή, τις εκτελέσεις και τις μάχες που δόθηκαν, αποφάσισα να περπατήσω στην πόλη για να δω πώς αποτυπώνει την ιστορία στα μνημεία της, να δω αν η πόλη θυμάται. Κεντρικά κτήρια του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου η στήλη των εκτελεσθέντων φοιτητών, Συγγρού, οδός Ομήρου, Καλλιθέα, Υμηττός και βέβαια το σκοπευτήριο της Καισαριανής – ένα δείγμα μόνον μνημείων, κτηρίων και τόπων, σημείων μαχών ή εκτελέσεων, αρκετό όμως για να δώσει μια εικόνα ώστε να γραφούν αυτές οι γραμμές. Περπάτησα, φωτογράφησα, παρατήρησα και τότε θυμήθηκα την damnatio memoriae των Αρχαίων. Από τα ελληνιστικά ήδη χρόνια και κατά τη ρωμαϊκή περίοδο επιβαλλόταν η damnatio memoriae (καταδίκη μνήμης) σε προδότες ή πολιτικούς αντίπαλους με την απόξεση των ονομάτων τους από τις επιγραφές ή την καταστροφή των αγαλμάτων τους.

Τι συμβαίνει όμως στις μέρες μας με την ιστορική μνήμη; Μπορεί η πολιτεία να μην εφαρμόζει την damnatio memoriae, διαθέτει όμως επιλεκτική μνήμη, όπως φαίνεται από τα σχολικά βιβλία, τις ονοματοθεσίες ή μη των δρόμων και την ανέγερση ή μη μνημείων. Μετά τον Δεκέμβρη οι κανόνες της μνήμης επιβάλλονται από το κράτος. Η δράση της αριστεράς στην Αντίσταση και η ιστορία της γενικότερα υπέστη την damnatio memoriae. Μόνο μετά την πτώση της Χούντας και το τέλος ουσιαστικά του μετεμφυλιακού κράτους η ιστορία αρχίζει σιγά-σιγά να αποκαθίσταται.

Η ΠΟΛΗ ΜΙΣΟΘΥΜΑΤΑΙ

Λίγο πιο πέρα από τη Γέφυρα που εκτελέστηκαν 6 Επονίτες στην οδό Συγγρού ο Δήμος Αθηναίων έστησε το 1983 ένα μνημείο. Εκεί με οδήγησε η μαρτυρία του Γιάννη και της Σοφίας Δημητριάδη. Σύμφωνα με αυτούς, «πάνω από τα ονόματα υπάρχει μια επιγραφή με κείμενο λειψό. [...] Μια επιγραφή που δεν τιμάει τους ήρωες: Εδώ εκτελέστηκαν στις 29-8-1944 από τους γερμανούς φασίστες οι 6 Επονίτες που πολέμησαν για τη λευτεριά της πατρίδας. Οι γερμανοί φασίστες όμως θα ήταν ανίσχυροι χωρίς τη συνεργασία των ελλήνων προδοτών που έμειναν στην ιστορία με το παρατσούκλι γερμανοσο-

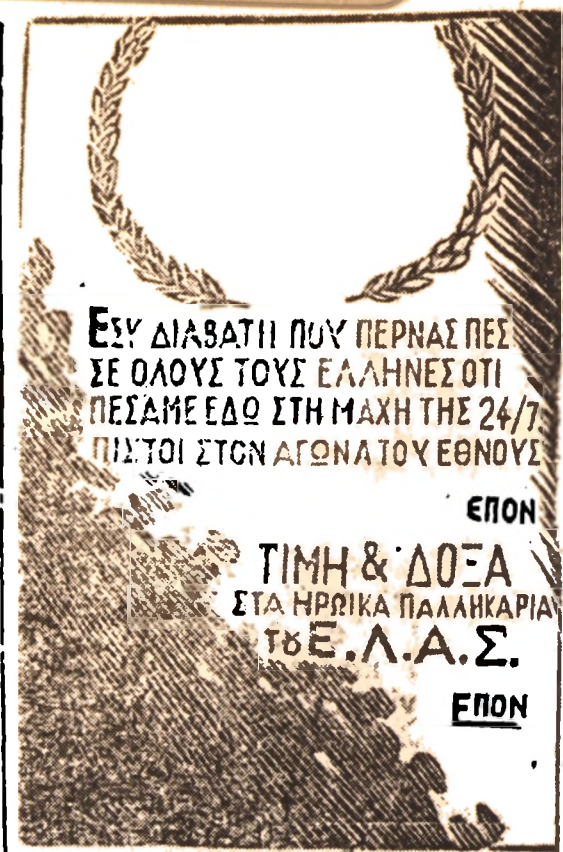
λιάδες. Γιατί άραγε δεν αναφέρονται στην επιγραφή και οι τσολιάδες, αφού αυτοί πρωτοστάτησαν στη βίαιη και βάρβαρη σύλληψη και εκτέλεση των έξι αγωνιστών;».

Σημείο σταθμός, το Κάστρο του Υμηττού. Στην Αυγή, στο φύλλο της 21/12/1965 διαβάζουμε: «Ανεπίτρεπτη προσβολή επιχειρήθηκε σε βάρος της Εθνικής Αντίστασης: Το υπουργείο Εσωτερικών της κυβέρνησης των αποστατών, απέρριψε απόφαση του δημοτικού συμβουλίου Υμηττού, με την οποία ένας δρόμος μετονομάστηκε σε οδό των Τριών Ηρώων – στη μνήμη των παλληκαριών που το 1944 έδωσαν τη ζωή τους, υπερασπίζοντας το “Κάστρο του Υμηττού”. Σαν δικαιολογία προβάλλεται ότι ο Δημήτρης Αυγέρης, ο Κώστας Φολτόπουλος και ο Θανάσης Κιοκμενίδης –οι τρεις Επονίτες που έπεσαν για τη λευτεριά της πατρίδας– δεν έχουν ανακηρυχθεί επίσημα ήρωες! Η απαράδεκτη αυτή ενέργεια προκάλεσε την αγανάκτηση όλων των κατοίκων, ανεξάρτητα από πολιτική τοποθέτηση. Στο υπουργείο της κυβέρνησης των “Φιλελευθέρων Δημοκρατικών κτλ.”, που έσπευσε να απορρίψει την αφιέρωση ενός δρόμου σε νεκρούς της Εθνικής Αντίστασης, ενώ δεν ενοχλείται από τις οδούς “Ι. Μεταξά” και “4ης Αυγούστου”, απάντησε ευθύς αμέσως το δημοτικό συμβούλιο με νέα απόφαση, με την οποία οι τρεις ήρωες ανακηρύσσονται και τυπικά ήρωες».

Σήμερα, 38 χρόνια μετά το περιστατικό αυτό και 59 χρόνια μετά τη μάχη στο Κάστρο του Υμηττού, ο χώρος λειτουργεί ως μουσείο και ο Δήμος Υμηττού διοργανώνει εκδηλώσεις προς τιμήν των ηρώων. Όμως το τετράγωνο όπου βρίσκεται το Κάστρο, δεν ανήκει –παραδόξως– στο Δήμο Υμηττού, αλλά στο Δήμο Αθηναίων!

Πολλά είναι τα μνημεία σε τόπους μαχών ή εκτελέσεων στην Καλλιθέα:

Ένα από αυτά, το σπίτι της οδού Μπιζανίου. Στις 24/7/1944, χίλιοι περίπου Γερμανοί, άνδρες των ταγμάτων ασφαλείας, της Ειδικής και της Χωροφυλακής κύκλωσαν από τα χαράματα την Καλλιθέα. Κορυφαία στιγμή της μάχης που δόθηκε υπήρξε η πολιορκία στην οικία της οδού Μπιζανίου δέκα νεαρών ΕΛΑΣιτών που μετά από σκληρή μάχη με το μηχανοκίνητο ειδικό σώμα, σκοτώθηκαν ή αυτοκτόνησαν.

Από τη Νέα Γενιά, φύλλο 35, 26 Αυγούστου 1944. Για το δρυλικό σπίτι της οδού Μπιζανίου στην Καλλιθέα.

Στη συμβολή των οδών Δοϊράνης & Ματζιγριωτάκη υπάρχει το μνημείο γ τους εκτελεσθέντες από τους Γερμανούς και τα τάγματα ασφαλείας σ μπλόκο της Καλλιθέας στις 28 Αυγούστου 1944.

Προσφάτως στήθηκε και εγκαινιάστηκε από τη νέα δημοτική αρχή, στη συμβολή των οδών Ανδρομάχης και Σπάτης το μνημείο για τους εκτελεσθέντες από τους Γερμανούς επί της οδού Πελεκίου στις 24/8/1944.

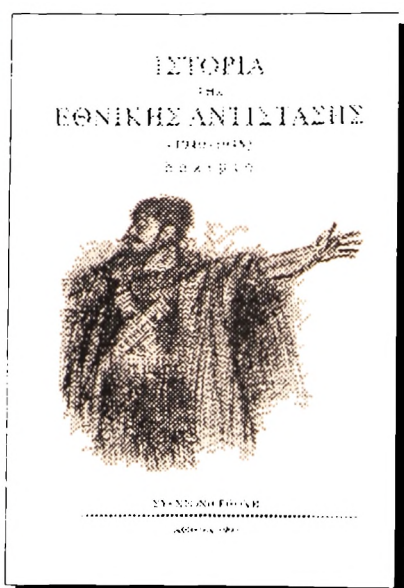
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΕΠΟΝ

Στην οδό Δουκίσσης Πλακεντίας στους Αμπελόκηπους σώζεται το σπίτι στο οποίο ιδρύθηκε η ΕΠΟΝ σ 23/2/1943. Σήμερα λειτουργεί ως χώρος εκδηλώσεων, τόπος συνάντησης των Επονιτών και Μουσείο (οι ώρες λειτουργίας του Δευτ. και Τετ. 5:00-7:00 μ.μ.). Το σπίτι κηρύχτηκε διατηρητέο σ 1978 και το 1987 αγοράστηκε από ΥΠΠΟ με φροντίδα της Μελίνας Μερκούρη και αποδόθηκε στους Επονίτες Διοικείται από 15μελές συμβούλιο σ οποίο εκπροσωπούνται οι πέντε οργανώσεις που επιμερίζονται την κληρονομιά της ΕΠΟΝ: ΕΜΑΕΕ, ΠΕΑΕ, ΠΣΑΕΕΑ, ΠΟΑΕΑ, ΠΕΑΦΕ. Πρόεδρος του Συνδέσμου Φίλων του Μουσείου της ΕΠΟΝ είναι σήμερα η Μαρί Πολυδούρη. Αν αυτά καταγράψαμε, π σι άραγε είναι οι τόποι της μνήμης π έχουν για πάντα εξαφανιστεί; Οι φυλές Μέρλιν και Αβέρωφ, το σπίτι π Ηλέκτρας, τα σημάδια απ' τα κανόνι τον Δεκέμβρη στις πολυκατοικίες π Αθήνας...

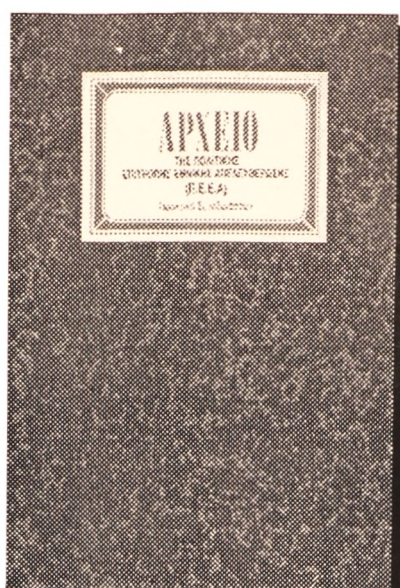
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚ

Χ. Τσιντζιζιάνης
ΟΚΝΕ. 1922-1943
Λεφνιστικό μαχητικό σχολείο των νέων

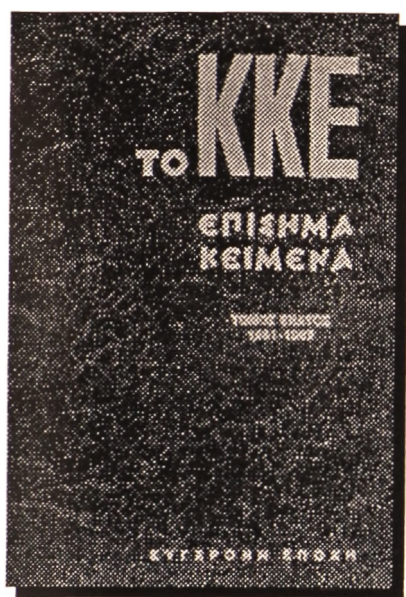
**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ**
(1940-1945) Λοζίμο

ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΠΕΕΑ
Πραξιτζιά Συνεδριάσεων

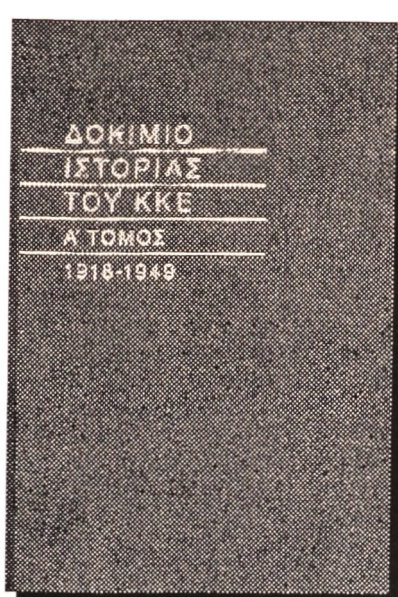
Αίρα Παρτωλίδου
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΟΚΝΕ

Το ΚΚΕ.
ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
Τόμος 5ος (1940-1945)

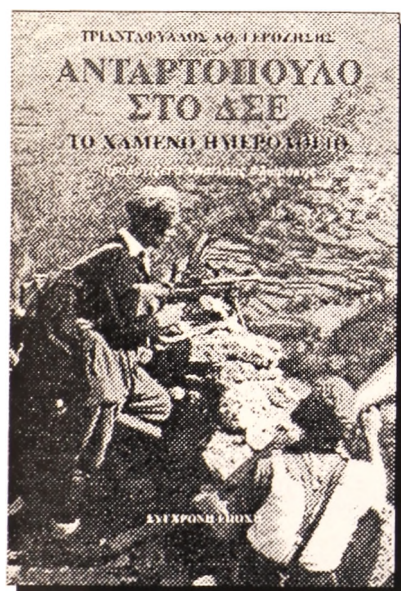
Νίκανδρος Κεπέσης
Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ ΤΟΥ 1944

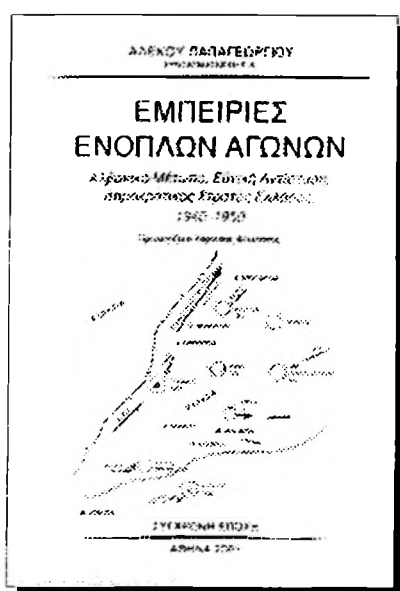
ΔΟΚΙΜΙΟ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
Α' Τόμος (1918-1949)

ΚΕΙΜΕΝΑ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
Τόμος 2

Τριαντάφυλλος Αθ. Γεροζήσης
ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΥΛΟ ΣΤΟ ΔΣΕ
Το χαμένο ημερολόγιο

Αλέκος Παπαγεωργίου
ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ
ΕΝΟΠΛΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Αρίστος Καμαρινός
Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ. 1945-1949

Αρίστος Β. Θεοχάρης
ΣΤΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ
ΣΤΡΑΤΟ. 1945-1949

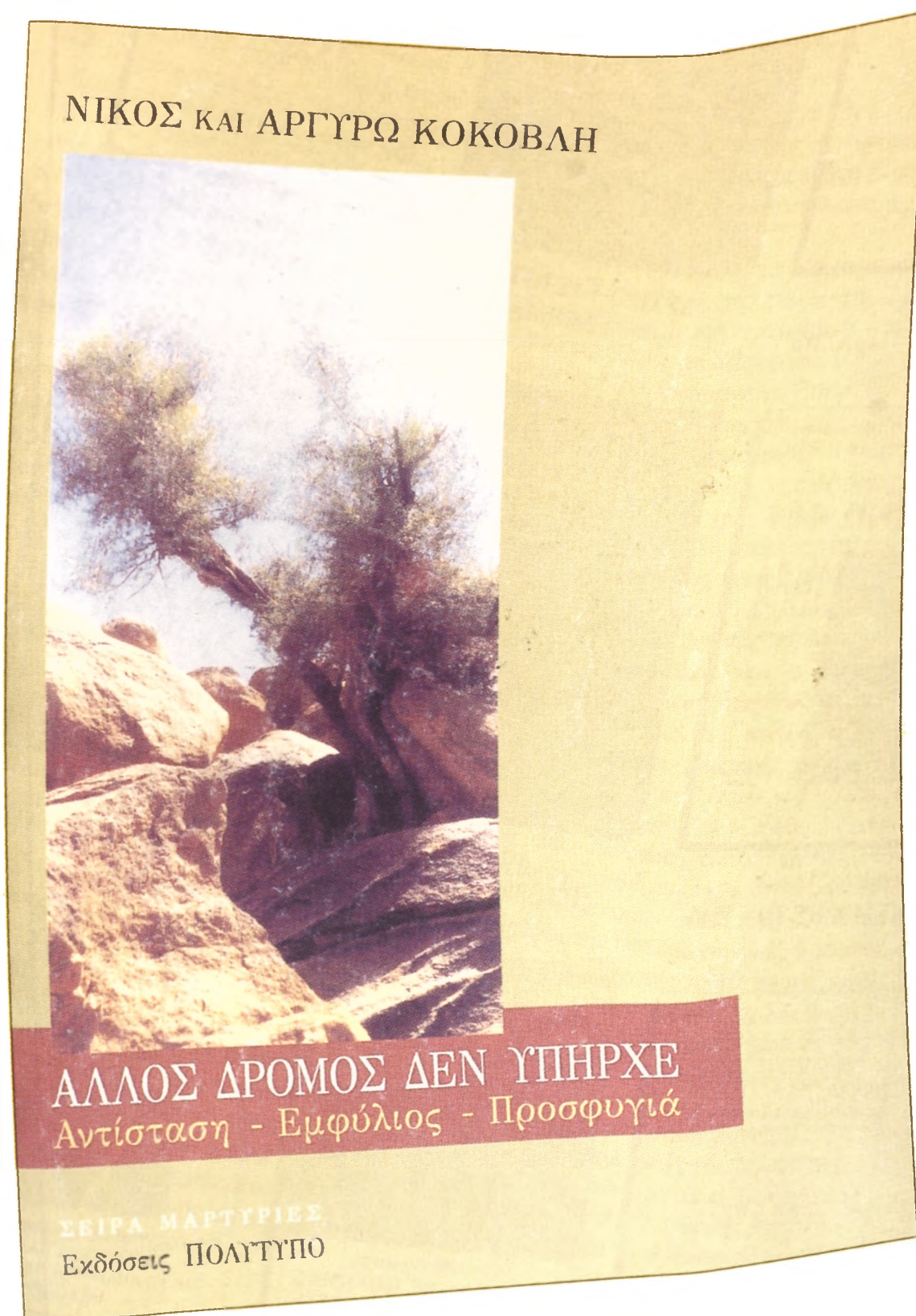

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr> e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλακατσίου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810.
3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοβοκλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με την δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Όρεων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια. Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να την γνωρίσει κάθε πολίτης. Ένα μάθημα εγκαρτέρησης και ανθρωπιάς.

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή
ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ
Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21
τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107, e-mail: olgarou@otenet.gr